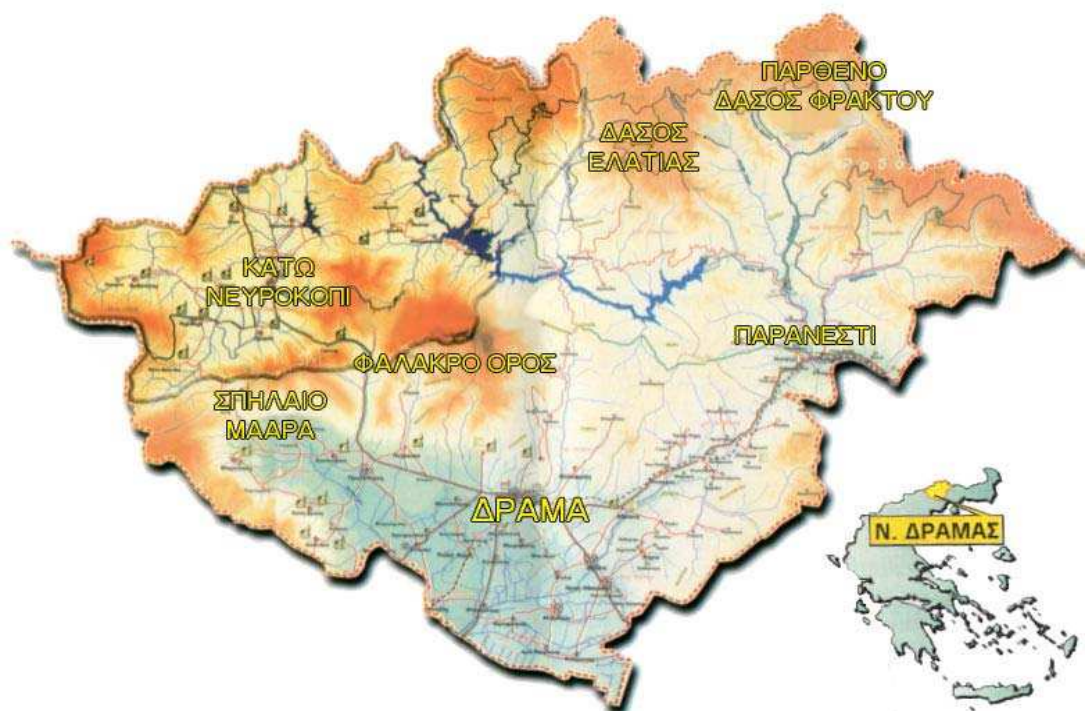

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ

**ΖΙΟΥΤΗ ΒΑΪΑ
ΤΣΙΒΕΛΕΚΙΔΗΣ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ**

ΚΥΡΜΙΖΟΓΛΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Αντικείμενο και θέση του προβλήματος.....	1
1.2 Αντικείμενο – σκοπός εργασίας.....	2
1.3 Μεθοδολογία – δομή εργασίας.....	2

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ

2.1 Θέση – φυσικό περιβάλλον – διοικητική διαίρεση.....	4
2.2 Ιστορικά στοιχεία.....	4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΙΔΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

3.1 Δήμος Δοξάτου.....	6
3.1.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά.....	6
3.1.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής.....	7
3.1.3 Παραγωγικές δραστηριότητες.....	8
3.1.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές.....	15
3.2 Δήμος Κ.Νευροκοπίου.....	16
3.2.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά.....	16
3.2.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής.....	18
3.2.3 Παραγωγικές δραστηριότητες.....	20
3.2.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές.....	28
3.3 Δήμος Παρανεστίου.....	29
3.3.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά.....	29
3.3.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής.....	29
3.3.3 Παραγωγικές δραστηριότητες.....	31
3.3.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές.....	36
3.4 Κοινότητα Σιδηρονέρου.....	37
3.4.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά.....	37
3.4.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής.....	37
3.4.3 Παραγωγικές δραστηριότητες.....	39
3.4.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές.....	42
3.5 Δήμος Καλαμπακίου.....	43
3.5.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά.....	43
3.5.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής.....	44
3.5.3 Παραγωγικές δραστηριότητες.....	46
3.5.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές.....	50
3.6 Δήμος Νικηφόρου.....	51
3.6.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά.....	51
3.6.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής.....	53
3.6.3 Παραγωγικές δραστηριότητες.....	55
3.6.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές.....	60
3.7 Δήμος Προσοτσάνης.....	61
3.7.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά.....	61

3.7.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής.....	63
3.7.3 Παραγωγικές δραστηριότητες.....	65
3.7.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές.....	74
3.8 Δήμος Σιταγρών.....	75
3.8.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά.....	75
3.8.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής.....	76
3.8.3 Παραγωγικές δραστηριότητες.....	78
3.8.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές.....	81
3.9 Δήμος Δράμας.....	82
3.9.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά.....	82
3.9.2 Παραγωγικές δραστηριότητες.....	83
3.9.3 Διοικητική διάρθρωση του νέου Δήμου Δράμας.....	93

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ – ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ, ΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 Πληθυσμιακά δεδομένα.....	94
4.2 Η απασχόληση στο νομό Δράμας.....	95
4.2.1 Υφιστάμενη κατάσταση.....	95
4.2.2 Προτάσεις για την αντιμετώπιση της ανεργίας και την ενίσχυση της απασχόλησης.....	98
4.3 Πρωτογενής τομέας παραγωγής – Αγροτική παραγωγή, δάση.....	100
4.3.1 Υφιστάμενη κατάσταση.....	100
4.3.2 Προοπτικές ανάπτυξης – προτάσεις.....	101
4.4 Δευτερογενής τομέας παραγωγής – Μεταποίηση.....	105
4.4.1 Υφιστάμενη κατάσταση – Προοπτικές ανάπτυξης.....	105
4.4.2 Προτάσεις.....	106
4.5 Τριτογενής τομέας παραγωγής – Τουρισμός.....	107
4.5.1 Υφιστάμενη κατάσταση.....	107
4.5.2 Προοπτικές ανάπτυξης – Προτάσεις.....	108
4.6 Κοινωνικές υποδομές.....	108
4.6.1 Προβλήματα και λύσεις στον εκπαιδευτικό τομέα.....	108
4.6.2 Ερευνητικά κέντρα – Ινστιτούτα.....	111
4.6.3 Πολιτισμική έρευνα και ανάπτυξη – Αθλητισμός.....	111
4.6.4 Προβλήματα και προτάσεις στον τομέα της υγείας.....	112
4.6.5 Πρόνοια.....	112
4.7 Δίκτυο κυκλοφορίας και μεταφορών.....	113
4.7.1 Υφιστάμενη κατάσταση, προοπτικές ανάπτυξης και προτάσεις για το οδικό δίκτυο.....	113
4.7.2 Υφιστάμενη κατάσταση, προοπτικές ανάπτυξης και προτάσεις για το σιδηροδρομικό δίκτυο.....	116
4.8 Ύδρευση, αποχέτευση, βιολογικός καθαρισμός – Προβλήματα και λύσεις.....	116
4.9 Αρδευτικά έργα – Φράγματα.....	117
4.10 Ένταξη των προοπτικών ανάπτυξης του νομού Δράμας στη Διευρυμένη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση.....	118
4.11 Σύνοψη συμπερασμάτων.....	120

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	122
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	123
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	124
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	131

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Η έννοια της ανάπτυξης, τόσο σε κοινωνικοοικονομικό όσο και σε πολιτιστικό επίπεδο αποτελεί πλέον ένα φλέγον ζήτημα για τον ελλαδικό χώρο και τις περιφέρειές της. Στην έννοια αυτή της ανάπτυξης ο παράγων της βελτίωσης της ζωής έχει αποκτήσει πλέον την ίδια βαρύτητα με την ανάπτυξη της παραγωγικής διαδικασίας. Η παράλληλη αυτή προσπάθεια βελτίωσης του παραγωγικού προτύπου και της ποιότητας ζωής οδηγεί στην ανάγκη ενός ποιοτικού μετασχηματισμού τόσο του παραγωγικού συστήματος όσο και των υποδομών που συνδέονται με αυτό, έτσι ώστε να διασφαλιστεί ταυτόχρονα το περιβάλλον, οι φυσικοί πόροι, η πολιτιστική κληρονομιά αλλά και η εξομάλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων.

Με την επιστημονική – τεχνική επανάσταση όμως, που έχει συντελεστεί τα τελευταία χρόνια στον πλανήτη μας, με το άνοιγμα των συνόρων μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γενικότερα με την εκμηδένιση των αποστάσεων και την ταχύτατη διάχυση των πληροφοριών, γίνεται σαφές ότι η κατανόηση της αναπτυξιακής προοπτικής που διαθέτει η χώρα μας θα πρέπει να ενταχθεί στα πλαίσια μιας γενικότερης πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης λαμβάνοντας φυσικά υπόψη τις συνολικότερες τάσεις και προοπτικές σε παγκόσμιο επίπεδο όπως επίσης και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της χώρας (γεωγραφική θέση, ορυκτός και φυσικός πλούτος, πληθυσμιακές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες). Τα αναπτυξιακά οικονομικά μεγέθη της χώρας είναι επιβεβλημένο να συγκρίνονται με τους αντίστοιχους μέσους όρους των χωρών της Ε.Ε. Οι αναπτυξιακές πολιτικές, οι οποίες αφορούν στρατηγικούς κλάδους της οικονομίας όπως η ναυσιπλοΐα, η αγροτική παραγωγή, η βιοτεχνική δραστηριότητα, κ.α. είναι αναγκαίο να εφαρμόζονται στα πλαίσια των κοινοτικών δεσμεύσεων.

Είναι γεγονός ότι στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια παρατηρείται επαναπροσδιορισμός του οικονομικού χαρακτήρα και της παραγωγικής διαδικασίας, με εμφανή μετάβαση από τον πρωτογενή τομέα παραγωγής στον τουρισμό. Η αναδιάρθρωση αυτή του παραγωγικού προτύπου φαίνεται ότι αντικατοπτρίζει τις προσπάθειες που καταβάλλει η χώρα για την ένταξή της στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και για την ανταπόκρισή της στις συνθήκες που συνεπάγεται η εξέλιξη αυτή. Εντούτοις, λαμβάνοντας υπόψη τον φυσικό πλούτο της χώρας σε αγροτικά προϊόντα, την ιδιαίτερα κομβική γεωγραφική της θέση και γενικότερα τις αυξημένες δυνατότητες ανάπτυξης που παρουσιάζει σε κάθε κλάδο παραγωγής, κρίνεται αναγκαία τόσο η στήριξη και η εξέλιξη του πρωτογενούς τομέα παραγωγής όσο και η δημιουργία σχέσεων αλληλεξάρτησης μεταξύ των κλάδων παραγωγής. Ο έντονος ανταγωνισμός και η παγκοσμιοποίηση της αγοράς επιβάλλουν δραστικές λύσεις για την τόνωση της εγχώριας οικονομίας με την αυτόνομη άλλα και τη συνδυασμένη ανάπτυξη του κάθε τομέα παραγωγής.

Επιπρόσθετα, η γεωγραφική διαμόρφωση της χώρας και συγκεκριμένα ο μεγάλος αριθμός ορεινών, μικρών νησιωτικών και παραμεθόριων περιοχών επιβάλλουν τη διαμόρφωση ιδιαίτερων αναπτυξιακών προτύπων που να προωθούν την αποκέντρωση της ανάπτυξης από τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Οι παραπάνω αναφορές έγιναν για να συγκεκριμενοποιηθεί κάπως η έννοια της ανάπτυξης στον ελλαδικό χώρο αλλά και γενικότερα. Παρόλα αυτά, το περιεχόμενο της έννοιας της ανάπτυξης είναι εκτενέστατο και αρκετά σύνθετο για να αντιμετωπιστεί στην παρούσα φάση. Απαιτείται, λοιπόν, μια πραγματικά σφαιρική θεώρηση του θέματος, λαμβάνοντας υπόψη την πολιτική και κοινωνική διάστασή του, έτσι ώστε να διευκρινιστεί απόλυτα η αναπτυξιακή προοπτική που διαθέτει η χώρα.

1.2 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ – ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η παρουσίαση των προοπτικών ανάπτυξης του νομού Δράμας μέσω της συλλογής και ανάλυσης στοιχείων, της ταξινόμησης των δεδομένων και της, όσο το δυνατόν, ασφαλέστερης εξαγωγής συμπερασμάτων.

Βασική επιδίωξη είναι να εντοπιστούν τα κυριότερα προβλήματα και οι ανάγκες της περιοχής καθώς και οι περιοριστικοί παράγοντες της αναπτυξιακής διαδικασίας, το οποίο, περαιτέρω, επιτρέπει την διερεύνηση των δυνατοτήτων τοπικής ανάπτυξης. Σε αυτό το σημείο κρίνεται αναγκαίο να διευκρινήσουμε ότι η έννοια της τοπικής ανάπτυξης πρέπει να εμφανίζεται ως μέρος της ολοκληρωμένης αναπτυξιακής στρατηγικής μιας χώρας και όχι ως αυτοτελής αναπτυξιακή πολιτική μιας και μόνο περιοχής, γιατί μόνο τότε είναι δυνατό να επιλυθούν τα προβλήματα που αφορούν την ισόρροπη ανάπτυξη.

Ιδιαίτερα στο νομό της Δράμας παρατηρείται τα τελευταία χρόνια μια τάση συρρίκνωσης τόσο του πρωτογενή όσο και του δευτερογενή τομέα οικονομικής δραστηριότητας προς χάριν του τριτογενούς και ιδιαίτερα του τομέα των υπηρεσιών και του εμπορίου.

Ο επαναπροσδιορισμός αυτός του οικονομικού χαρακτήρα και της παραγωγικής διαδικασίας στο Νομό έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση αρνητικών σχέσεων μεταξύ των διαφόρων κλάδων παραγωγής, φαινόμενο που χαρακτηρίζεται ως «τομεακή αποσάρθρωση». Το πρόβλημα που παρουσιάζεται στη συγκεκριμένη διαδικασία ανάπτυξης του Νομού είναι η έλλειψη συντονισμού και συνεργασίας των κλάδων παραγωγής και των τομέων της οικονομίας με τρόπο ώστε η ανάπτυξη να είναι ομοιογενής και να ευνοεί όλους τους παραγωγικούς κλάδους. Γίνεται, λοιπόν, σαφές ότι η έννοια της ανάπτυξης προϋποθέτει τη δημιουργία σχέσεων αλληλεξάρτησης μεταξύ όλων των κλάδων παραγωγής του Νομού. Εξίσου αναγκαία όμως κρίνεται και η υιοθέτηση κριτηρίων όχι μόνο οικονομικών αλλά και κοινωνικών και πολιτικών έτσι ώστε να εξασφαλιστεί σε μακροπρόθεσμα πλαίσια, υψηλός βαθμός ανάπτυξης.

Στην παρούσα μελέτη, αφού αναλυθεί η υπάρχουσα κατάσταση περιγράφεται και αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο αναπτύχθηκαν οι διάφοροι παραγωγικοί τομείς και οι τάσεις που χαρακτηρίζουν την αναπτυξιακή διαδικασία αυτών. Σκοπός της εργασίας είναι η εξαγωγή αντικειμενικών συμπερασμάτων που μπορούν να οδηγήσουν σε λογικές και ασφαλείς προβλέψεις για τις προοπτικές ανάπτυξης του νομού Δράμας, με βασικό γνώμονα την ποιότητα ζωής της τοπικής κοινωνίας και το κοινό συμφέρον.

1.3 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ – ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη αναφορά στη μεθοδολογία και στη δομή της έρευνας που έγινε για τη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία.

Η μεθοδολογία της έρευνας αναλύεται στα παρακάτω στάδια:

- Στο πρώτο στάδιο έγινε η συλλογή όλων των απαραίτητων στοιχείων που αφορούσαν την περιοχή μελέτης. Το υλικό αναζητήθηκε σε φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης (δημαρχείο, βιομηχανικό επιμελητήριο), σε κρατικές υπηρεσίες (ΕΣΥΕ), σε Ομάδες Τοπικής Δράσης (Αναπτυξιακή Εταιρεία Δράμας) καθώς επίσης και σε ευρωπαϊκούς οργανισμούς. Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν αφορούσαν μελέτες, στατιστικά δεδομένα αναφερόμενα κατά κανόνα στις πληθυσμιακές τάσεις των τελευταίων δεκαετιών, αναπτυξιακά προγράμματα, προτάσεις για έργα και δράσεις, κ.α.
- Στο δεύτερο στάδιο έγινε η μελέτη, η αξιοποίηση και η επεξεργασία των παραπάνω στοιχείων. Στόχος ήταν ο εντοπισμός και η παρουσίαση των βασικότερων σημείων της υφιστάμενης κατάστασης και της αναπτυξιακής προοπτικής του νομού.

Όσον αφορά τη δομή της διπλωματικής εργασίας, η συγκεκριμένη μελέτη αποτελείται από 4 κεφάλαια. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη αναφορά στα γενικά χαρακτηριστικά του νομού (θέση, περιβάλλον, διοικητική διαίρεση, ιστορικά στοιχεία).

Στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται η παρουσίαση της φυσιογνωμίας της περιοχής μελέτης που ειδικότερα περιλαμβάνει:

- Τα ειδικά χαρακτηριστικά του κάθε Δήμου
- Την οργάνωση και λειτουργία του κάθε Δήμου

Στο τέταρτο κεφάλαιο εξάγονται συμπεράσματα που αφορούν το σύνολο του Νομού με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο και επιχειρείται η θεώρηση των προβλημάτων του νομού με ταυτόχρονη προσέγγιση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΝΟΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ

2.1 Θέση – Φυσικό περιβάλλον – Διοικητική διαίρεση

Ο Νομός Δράμας είναι ένας από τους πέντε Νομούς της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης. Βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της Περιφέρειας και συνορεύει προς βορρά με τη Βουλγαρία, ανατολικά με το Νομό Ξάνθης, νοτιοανατολικά με το Νομό Καβάλας και νοτιοδυτικά με το Νομό Σερρών.

Ο Νομός Δράμας παρουσιάζει μεγάλη συγκέντρωση φυσικών πόρων, ενώ διαθέτει πλούσιες δασικές εκτάσεις, πλούσιο υπέδαφος και ιδιαίτερα αξιόλογο ορυκτό πλούτο, όπου πρωτεύουσα θέση κατέχει το μάρμαρο.

Το φυσικό ανάγλυφο του νομού χαρακτηρίζεται από την έντονη ορεινή φυσιογνωμία του συγκροτήματος της Ροδόπης νότια του οποίου διαρρέει ο ποταμός Νέστος σχηματίζοντας ένα από τα σπουδαιότερα δασικά συμπλέγματα της Ευρώπης.

Δύο πολύ γνωστά τμήματα του συμπλέγματος είναι το Παρθένο Δάσος Φρακτού της περιοχής Παρανεστίου, το οποίο έχει χαρακτηριστεί Μνημείο της Φύσης και το Δάσος της Ελατιάς στην περιοχή Σιδηρονέρου. Ακόμα, στο δυτικό τμήμα του Νομού βρίσκεται και το μοναδικό στην Ευρώπη σπήλαιο του Αγίτη (Μααρά), μήκους 10 km, στο εσωτερικό του οποίου διαρρέει ο ομώνυμος ποταμός.

Ο Νομός Δράμας έχει ένα από τα πλουσιότερα δασικά οικοσυστήματα της Ελλάδας. Από τη συνολική έκταση του νομού, η οποία ανέρχεται σε 3.466 km² ένα ποσοστό 77,86% είναι δάση και δασικές εκτάσεις, ενώ το υπόλοιπο 22,14% πεδινές εκτάσεις και οικισμοί. Παρόλο που τα δάση του νομού αντιπροσωπεύουν το 5,16% των δασών της χώρας, η πρωτογενής παραγωγή ξυλείας αντιπροσωπεύει το 15% της παραγωγής της χώρας.

Ο Ν. Δράμας ανήκει στη Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης και έχει πρωτεύουσά του τη Δράμα. Με την εφαρμογή του σχεδίου «Ι. Καποδίστριας» ο νομός περιλαμβάνει:

- Οκτώ Δήμους: Δοξάτου, Δράμας, Καλαμπακίου, Κ. Νευροκοπίου, Νικηφόρου, Παρανεστίου, Προσοτσάνης, Σιταγρών και
- την Κοινότητα Σιδηρονέρου.

2.2 Ιστορικά στοιχεία

Η ζωή στην περιοχή της Δράμας εμφανίζεται έντονη από την 5^η π.Χ. περίπου χιλιετηρίδα. Η Δράμα θα πρέπει να κατοικήθηκε από Θρακοπελασγικές φυλές. Την άποψη αυτή ενισχύουν ορισμένες περιγραφές με Θρακικά ονόματα που βρέθηκαν μέσα στην πόλη καθώς και το γεγονός ότι το όνομα «Δράμα» έχει Θρακική προέλευση και σημαίνει τοποθεσία που κείται σε πλαγιά λόφου και δίπλα σε άφθονα νερά.

Η παρουσία Ελλήνων αποίκων, και μάλιστα Αθηναίων, είναι τεράστια από τα μέσα του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, ενώ η παρουσία των Μακεδόνων είναι έντονη από το 356 π.Χ.. Εντονότερη όμως φαίνεται πως ήταν η παρουσία πολλών Ρωμαίων αποίκων, όπως προκύπτει από τις πολλές λατινικές επιγραφές που βρέθηκαν στη Δράμα.

Τον τελευταίο αιώνα π.Χ. έγιναν στην περιοχή των Φιλλίπων σημαντικές στρατιωτικές επιχειρήσεις και παρουσιάστηκε εμπορική ανάπτυξη, γεγονότα που είχαν μεγάλη επίδραση και στη Δράμα. Μετά την επικράτηση του Χριστιανισμού ακολουθούν οι λεγόμενοι «σκοτεινοί αιώνες» κατά τους οποίους η περιοχή της Δράμας δέχθηκε τις βαρβαρικές επιδρομές από τα βόρεια. Η βυζαντινή περίοδος της Δράμας αρχίζει με το διαχωρισμό της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας σε Ανατολική και Δυτική, με τη Δράμα να ανήκει στην Ανατολική, με πρωτεύουσα τη Νέα Ρώμη ή Κων/πολη.

Η Δράμα δέχεται αλλεπάλληλες επιδρομές βαρβάρων, ενώ κατά τον 7^ο αιώνα προσβάλλεται από σλαβικές φυλές και Βουλγάρους. Οι Βυζαντινοί αναγκάζονται να κατασκευάσουν το τείχος στη

Δράμα, κατά τον 9^ο αιώνα, το οποίο επισκευάζεται και βελτιώνεται πολλές φορές στα κατοπινά χρόνια.

Το 1206 η Δράμα καταλαμβάνεται από τους Φράγκους της Δ΄ Σταυροφορίας, οι οποίοι παραμένουν στην πόλη ως το 1223, οπότε ανακαταλαμβάνεται από τους Βυζαντινούς.

Το 1346 η Δράμα πέφτει στην εξουσία του Σέρβου ηγεμόνα Στεφάνου Δουσάν και παραμένει σε αυτήν ως το 1355.

Από το 1355 ως το 1371 αρχικά και οριστικά ως το 1383 η Δράμα βρίσκεται στην εξουσία των Βυζαντινών.

Το 1383 η κωμόπολη πολιορκείται και καταλαμβάνεται πλέον από τους Τούρκους. Στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας ο Ελληνικός πληθυσμός της Δράμας συνεχώς μειώνεται με αποτέλεσμα να απομείνουν λίγοι Έλληνες στην πόλη. Από τη δεύτερη δεκαετία όμως του 19^{ου} αιώνα άρχισαν να καταφθάνουν Έλληνες από διάφορες περιοχές κυρίως από την Ήπειρο, Χαλκιδική, Δυτ. Μακεδονία, Κων/πολη και από την Καπαδοκία της Μ. Ασίας, λόγω της οικονομικής ανάπτυξης που παρατηρείται στη Δράμα κατά την εποχή αυτή, του εμπορίου του καπνού, του βαμβακιού και του ρυζιού. Μετά το 1850 έχουμε αθρόα προσέλευση Ηπειρωτών, που συνεχίστηκε ως τα τέλη του ίδιου αιώνα.

Οι τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα και η πρώτη του 20^{ου} αιώνα θεωρούνται ως χρόνοι διείσδυσης της Βουλγαρικής προπαγάνδας.

Το 1878 ανατρέπεται η συνθήκη του Αγίου Στεφάνου, με την οποία είχε δημιουργηθεί η Μεγάλη Βουλγαρία, η οποία περιλάμβανε όλη τη Μακεδονία ως τον Όλυμπο. Ο Μακεδονικός Αγώνας, υπό την ηγεσία του Μητροπολίτη Χρυσοστόμου, έδωσε τη νίκη στην ελληνική πλευρά.

Τον Οκτώμβριο του 1912 η Δράμα καταλήφθηκε από το Βουλγαρικό στρατό. Η πόλη απελευθερώθηκε την 1^η Ιουλίου 1913 από τμήμα του Ελληνικού στρατού.

Τα έτη 1916 – 1918 η Δράμα δέχεται την κατοχή των Γερμανών και των συμμάχων τους Βουλγάρους. Στα κατοπινά χρόνια η Δράμα γεμίζει από πρόσφυγες της Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου. Μεγάλη ήταν η οικονομική ανάπτυξη της Δράμας, την οποία όμως ανέκοψε η παγκόσμια κρίση του 1929 – 1932. Ο παλιός ρυθμός ανάπτυξης επανήλθε στα κατοπινά χρόνια.

Όμως πάλι διακόπηκε με την έκρηξη του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου, τον ελληνοϊταλικό πόλεμο και την εισβολή των Γερμανών τον Απρίλιο του 1941. Τους Γερμανούς τους ακολούθησαν και οι Βούλγαροι. Η Δράμα απελευθερώθηκε και πάλι τον Οκτώμβριο του 1944, όταν αναγκάστηκαν οι Βούλγαροι να αποχωρήσουν από την περιοχή, έπειτα από τη βαριά ήττα των συμμάχων τους Γερμανών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΙΔΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

3.1 ΔΗΜΟΣ ΔΟΞΑΤΟΥ

3.1.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά

- Μέγεθος – μεταβολή πληθυσμού

Ο πληθυσμός του Δήμου Δοξάτου σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ήταν 10.898 άτομα και αποτελεί τον δεύτερο πολυπληθέστερο δήμο του νομού.

Ο Δήμος Δοξάτου φαίνεται να διατηρεί και να αυξάνει τον πληθυσμό του γεγονός που αποδίδεται στην ανάπτυξη της μεταποίησης της γύρω περιοχής. Το Δημοτικό διαμέρισμα Κεφαλαρίου αποτελεί τον μοναδικό οικισμό του νέου Δήμου που εξακολουθεί να φθίνει πληθυσμιακά.

Η πυκνότητα του πληθυσμού είναι 6,7 κάτοικοι /τετ.χιλιόμετρο.

Πίνακας 3.1.1.1 Πληθυσμιακή Εξέλιξη Δημοτικών Διαμερισμάτων Δήμου Δοξάτου την περίοδο 1951-1991

Δημοτικά Διαμερίσματα	1951	1961	1971	1981	1991
Μ.Αλέξανδρος	5.617	5.303	3.123	2.888	3.119
Δοξάτο	4.409	4.402	3.440	3.389	3.594
Αγ.Αθανάσιος	3.046	3.124	2.645	3.013	3.553
Κεφαλάρι	709	781	698	753	632
Σύνολο	13.781	13.610	9.906	10.043	10.898

Πίνακας 3.1.1.2 Πληθυσμιακές – Ποσοστιαίες Μεταβολές Δήμου Δοξάτου

Έτος απογραφής	Απογεγραμμένος πληθυσμός	Ποσοστιαία μεταβολή
1951	13.781	-
1961	13.610	-1,24
1971	9.906	-27,2
1981	10.043	1,38
1991	10.898	8,51

Πηγή: ΕΣΥΕ: Απογραφές 1951-1991

- Επίπεδο μόρφωσης πληθυσμού

Η πλειοψηφία του πληθυσμού της περιοχής έχει απολυτήριο δημοτικού (ποσοστό 67%). Ένα ποσοστό 16% έχει τελειώσει το Γυμνάσιο ή το Λύκειο, ενώ μόλις το 9% του πληθυσμού εκτιμάται ότι έχει πτυχίο ΑΕΙ ή ΤΕΙ. Χωρίς γραμματικές γνώσεις παραμένει το 8% του πληθυσμού σ'ένα σύνολο ηλικιωμένων που αποτελεί το 14,72% του πληθυσμού.

- Προέλευση πληθυσμού

Ο πληθυσμός της περιοχής παρουσιάζει έντονη ανομοιομορφία ως προς την σύνθεσή του. Ένα τμήμα του αποτελεί τον γηγενή πληθυσμό της περιοχής, ενώ το υπόλοιπο μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού είναι πρόσφυγες προερχόμενοι από τον Πόντο, την Μικρά Ασία και την Ανατολική Θράκη.

Στο δημοτικό διαμέρισμα του Δοξάτου το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού είναι γηγενής, και σε μικρότερο ποσοστό αποτελείται από πρόσφυγες του Πόντου και της Ανατ.Θράκης.

Στα δημοτικά διαμερίσματα του Αγίου Αθανασίου και του Κεφαλαρίου η πλειοψηφία του πληθυσμού είναι ποντιακής καταγωγής, ενώ στο δημοτικό διαμέρισμα του Μεγάλου Αλεξάνδρου το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού είναι Μικρασιάτες, και το υπόλοιπο Πόντιοι.

- Μετανάστευση – Παλιννόστηση – Μετακινήσεις

Σύμφωνα με στοιχεία που αφορούν τους ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση που έχουν εγκατασταθεί στην περιοχή του Δήμου Δοξάτου προκύπτει ότι ο αριθμός τους ανέρχεται στα 289 άτομα και κύρια έχουν εγκατασταθεί στα δημοτικά διαμερίσματα Αγ. Αθανασίου (114 άτομα) και Μεγ. Αλεξάνδρου (147 άτομα).

3.1.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής

- Εκπαίδευση (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια)

Νηπιαγωγεία

Κατά τη σχολική περίοδο 1999-2000, στο Δήμο Δοξάτου λειτουργούν επτά (7) συνολικά νηπιαγωγεία, δύο (2) στο Δοξάτο (ένα 2/θέσιο και ένα 1/θέσιο), στο Δ.Δ. Αγίου Αθανασίου δύο (2) 2/θέσια, στο Δ.Δ. Κυργίων ένα (1) 2/θέσιο, και στο Δ.Δ. Κεφαλαρίου δύο (2) 1/θέσια.

Δημοτικά

Κατά τη σχολική περίοδο 1999-2000, στο Δήμο Δοξάτου λειτουργούν πέντε (5) συνολικά δημοτικά σχολεία, ένα (1) στο Δοξάτο 10/θέσιο), στο Δ.Δ. Αγίου Αθανασίου δύο (2) 6/θέσια, στο Δ.Δ. Κυργίων ένα (1) 6/θέσιο, και στο Δ.Δ. Κεφαλαρίου ένα (1) 4/θέσιο

Γυμνάσια

Κατά τη σχολική περίοδο 1999-2000, στο Δήμο Δοξάτου λειτουργούν τρία (3) Γυμνάσια. Ένα (1) στην έδρα του Δήμου, ένα (1) στο Δ.Δ. Κυργίων, και ένα στο Δ.Δ. Αγίου Αθανασίου. Στα τρία (3) γυμνάσια φοίτησαν συνολικά 415 μαθητές και δίδαξαν 32 καθηγητές (για την περίοδο 1998-1999).

Λύκεια

Στο Δήμο Δοξάτου λειτουργούν σήμερα, δύο (2) λύκεια, ένα (1) Γενικό με 149 μαθητές και ένα Τ.Ε.Ε. με 170 μαθητές

- Περίθαλψη

Στον νέο Δήμο Δοξάτου, δεν υφίσταται σήμερα Κέντρο Υγείας. Οι κάτοικοι της περιοχής εξυπηρετούνται από δύο (2) αγροτικά ιατρεία: ένα (1) στο Δοξάτο, το οποίο υπάγεται και ελέγχεται από το Κέντρο Υγείας Προσοτσάνης και ένα (1) στο Δημοτικό Διαμέρισμα Κυργίων, το οποίο υπάγεται και ελέγχεται από το Κέντρο Υγείας Παρανεστίου, τα υπόλοιπα δε Δημοτικά Διαμερίσματα, σε αριθμό πέντε (5), εξυπηρετούνται από τα λεγόμενα ιατρικά εξεταστήρια. Το σύστημα φαίνεται να εξυπηρετεί επαρκώς τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής στον βαθμό για τον οποίο αυτά έχουν σχεδιαστεί, δηλαδή την χορήγηση φαρμάκων και των πρώτων βοηθειών. Ζητείται πάντως η βοήθεια του Ο.Τ.Α. στην συντήρηση των κτιρίων και στην αισθητική αναβάθμιση και βελτίωση των χώρων των αγροτικών ιατρείων και των εξεταστηρίων καθώς επίσης και στην καθαριότητα τους. Απαιτείται ίσως η διερεύνηση των προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ του Δήμου και του Γενικού Νοσοκομείου Δράμας.

Στην περιοχή βέβαια του νέου Δήμου Δοξάτου, θα μπορούσε να δημιουργηθεί και να αναπτυχθεί ένα νέο Κέντρο Υγείας, το οποίο θα εξυπηρετεί πέραν της περιοχής του ιδίου και τον Δήμο Καλαμπακίου του Νομού Δράμας και τους Δήμους Φιλίππων και Παγγαίου του Νομού Καβάλας.

- Πρόνοια

Βρεφονηπιακοί σταθμοί

Βρεφονηπιακοί σταθμοί δεν υπάρχουν στον νέο Δήμο Δοξάτου.

Παιδικοί σταθμοί

Υπάρχουν σήμερα και λειτουργούν τρεις (3) παιδικοί σταθμοί στον Δήμο Δοξάτου, ένας στο Δ.Δ. Δοξάτου, ένας στο Δ.Δ. Κυργίων και ένας (1) στο Δ.Δ. Αγ. Αθανασίου.

Κ.Α.Π.Η.

Υπάρχουν τρία (3) ΚΑΠΗ, ένα στο Δ.Δ. Δοξάτου, ένα στο Δ.Δ. Κυργίων και ένα στο Δ.Δ. Αγ. Αθανασίου.

- Πολιτιστικές δραστηριότητες

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στο Δήμο έχουν ως φορείς τους διάφορους πολιτιστικούς συλλόγους. Σχεδόν όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα έχουν τους δικούς τους πολιτιστικούς συλλόγους. Οι περισσότερες πολιτιστικές εκδηλώσεις πραγματοποιούνται με την ευκαιρία εορτών (Ζωοδόχος Πηγή, Πανηγύρι Αγ. Παρασκευής, Γιορτή των Ξενιτεμένων).

- Αθλητισμός

Υπάρχουν δυο εθνικά στάδια με γήπεδα ποδοσφαίρου, μπάσκετ, βόλεϊ στο Δοξάτο και Άγιο Αθανάσιο. Επίσης κλειστό Γυμναστήριο στο Δοξάτο και γήπεδα ποδοσφαίρου στο δημοτικό διαμέρισμα Μ. Αλεξάνδρου και Κεφαλαρίου. Ειδικότερα το δημοτικό διαμέρισμα Μ. Αλεξάνδρου παρουσιάζει σοβαρές ελλείψεις στο χώρο της αθλητικής υποδομής και του εξοπλισμού, με αποτέλεσμα να μην καλύπτονται οι ανάγκες των αθλούμενων νέων.

3.1.3 Παραγωγικές δραστηριότητες

- Οικονομία – Απασχόληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1991, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου Δοξάτου ανέρχεται σε 4.267 άτομα από τα οποία οι απασχολούμενοι είναι 3.933 και οι άνεργοι 334 άτομα (ποσοστό 7,83%). Από τους απασχολούμενους 1.030 άτομα ασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα (ποσοστό 26,20%), 1.383 άτομα στον δευτερογενή τομέα (ποσοστό 35,16%) και 1.335 άτομα στον τριτογενή τομέα (ποσοστό 33,94%).

Ο Δήμος Δοξάτου χαρακτηρίζεται σαν αγροτικός δήμος και ο πρωτογενής τομέας συνεχίζει να είναι ο κυρίαρχος. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1991, οι απασχολούμενοι στον δευτερογενή τομέα, συγκεντρώνουν ένα σημαντικό συγκριτικά ποσοστό που όμως τα επόμενα χρόνια εξ' αιτίας της κρίσης του κλάδου του ετοιμού ενδύματος –φασόν το ποσοστό αυτό είχε πτωτική πορεία. Έτσι ενώ το 1988 υπήρχαν συνολικά 115 μονάδες στην περιοχή που απασχολούσαν 1.344 άτομα, το 1994 ενώ παρατηρείται μια αύξηση στον αριθμό των μονάδων κατά 19, ταυτόχρονα υπάρχει μια μείωση των απασχολούμενων κατά 400 άτομα δηλαδή ποσοστό περίπου 30%.

Αυτή η μείωση των απασχολούμενων κατά πρώτο λόγο αφορούσε γυναικείο πληθυσμό του κλάδου του ετοιμού ενδύματος –φασόν και κατά δεύτερο λόγο προήλθε εξ' αιτίας της τότε αναστολής των εργασιών της επιχείρησης κονσερβοποιίας τομάτας που λειτουργούσε στην περιοχή.

Σύμφωνα με στοιχεία του 1994 ο μεταποιητικός τομέας στο Δήμο Δοξάτου έχει ιδιαίτερη σημασία για την τοπική οικονομία, αφού συμμετέχει σε ποσοστό 22,7% στην συνολική απασχόληση του δήμου και συγκεντρώνει το 13,4% της συνολικής μεταποιητικής απασχόλησης του Νομού.

Σήμερα σε ότι αφορά την απασχόληση στον δευτερογενή τομέα της οικονομίας μπορούμε να πούμε ότι εξακολουθεί να εντοπίζεται στον κλάδο της ένδυσης και της κατασκευής προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά (μάρμαρο) αλλά και τον κλάδο Ξύλου-Επίπλου.

Στον πρωτογενή τομέα ο καπνός στα δημοτικά διαμερίσματα Δοξάτου και Μεγάλου Αλεξάνδρου παραμένει σε υψηλά επίπεδα και συγκεντρώνει ένα σημαντικό κομμάτι της απασχόλησης. Η κτηνοτροφία ενώ έχει μια σημαντική παρουσία στην περιοχή εξ' αιτίας των βοσκοτόπων της, εντούτοις τα παραγόμενα προϊόντα της δεν φαίνεται να στηρίζουν την μεταποίηση της περιοχής.

Επενδύσεις

Οι *ιδιωτικές επενδύσεις* που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή του Δήμου Δοξάτου και έτυχαν επιχορήγησης από τον αναπτυξιακό νόμο 1892/90 ανέρχονται σε 7 με ύψος επενδύσεων 1.165 εκ.δρχ., και ύψος επιχορήγησης 445εκ.δρχ.

Όλες αφορούσαν τον δευτερογενή τομέα της οικονομίας, και πιο συγκεκριμένα δύο τον κλάδο του Ξύλου, μία την επεξεργασία του μαρμάρου, μία την δημιουργία οινοποιείου, και οι υπόλοιπες τον κλάδο των τροφίμων (Αρτοποιεία-Είδη Ζαχαροπλαστικής, Κονσερβοποίηση Νοπών Λαχανικών, Παραγωγή-Επεξεργασία-Συντήρηση κρεάτων). Από τον κανονισμό 866 βρίσκεται σε εξέλιξη ο εκσυγχρονισμός μονάδας επεξεργασίας τομάτας (ΣΕΚΟ ΑΕ) προϋπολογισμού 2,425 δις δρχ.

Σε ότι αφορά τις *δημόσιες επενδύσεις* της τελευταίας τετραετίας μπορούμε να διακρίνουμε αυτές που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή με φορέα υλοποίησης τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας από εθνικούς πόρους (ΣΑΝΑ 029/1) και αφορούσαν παρεμβάσεις κοινοτικής οδοποιίας κύρια, και τις παρεμβάσεις τις συγχρηματοδοτούμενες από κοινοτικούς πόρους (ΣΑΝΑ 029/2), όπως τα έργα που παρουσιάζονται στον πίνακα 3.1.3.2 συνολικού προϋπολογισμού 949 εκατ.δρχ.

Με πηγή χρηματοδότησης το ΕΤΕΡΠΣ και πρωτοβουλία του ΥΠΕΧΩΔΕ, βρίσκονται σε εξέλιξη τα έργα "Ανάπλαση-Ανάδειξη κοινοχρήστων χώρων Δήμου Δοξάτου" προϋπολογισμού 50 εκατ.δρχ. (σχεδόν ολοκληρώθηκε) και "Επικάλυψη χειμάρρου-Ανάπλαση περιοχής Δήμου Μεγ.Αλεξάνδρου" προϋπολογισμού 200 εκατ.δρχ.

Από το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ-2) ολοκληρώθηκαν ή βρίσκονται σε εξέλιξη έργα συνολικού προϋπολογισμού 1 δις δρχ. που αφορούν την τοπική αυτοδιοίκηση όπως ύδρευση, αποχέτευση, δημοτική ή κοινοτική οδοποιία, διαχείριση απορριμμάτων κλπ. Τέλος από την ΣΑΕ 031/2 χρηματοδοτήθηκε και εκτελέστηκε το έργο "Αρδευτικό Δίκτυο Κυργίων" προϋπολογισμού 360 εκατ.δρχ.

Πίνακας 3.1.3.1 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός –Άνεργοι- Απασχολούμενοι κατά τομέα ανά Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου Δοξάτου

α/α	ΟΤΑ	Απασχολούμενοι					Οικονομικά Ενεργοί	Άνεργοι
		Σύνολο	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Δε Δήλωσαν		
	ΔΗΜΟΣ ΔΟΞΑΤΟΥ	3.933	1.030	1.383	1.335	185	4.267	334
1	Δήμος Δοξάτου	1.363	309	467	561	26	1.469	106
2	Δήμος Μεγάλου Αλεξάνδρου	1.038	275	356	329	78	1.107	69
3	Κοιν. Αγίου Αθανασίου	1.303	364	477	387	75	1.435	132
4	Κοιν. Κεφαλαρίου	229	82	83	58	6	256	27

Πηγή: Στοιχεία ΕΣΥΕ Απογραφής 1991

Πίνακα 3.1.3.2 Δημόσιες επενδύσεις στο Δήμο Δοξάτου

α/α	Τίτλος έργου	Προϋπ/σμός σε εκατ.δρχ
1.	Αποπεράτωση αποχετευτικού αγωγού Δημ. Διαμερίσματος Κυργίων με τον βιολογικό καθαρισμό Δοξάτου	182
2.	Αποχέτευση ακαθάρτων Δημ. Διαμερίσματος Κεφαλαρίου Κατασκευή κεντρικού αποχετευτικού αγωγού Δημοτικού Διαμερίσματος Μ. Αλεξάνδρου μέχρι το Βιολογικό καθαρισμό Δήμου Δοξάτου	276
3.	Διαμερίσματος Μ. Αλεξάνδρου μέχρι το Βιολογικό καθαρισμό Δήμου Δοξάτου	67
4.	Αξιοποίηση Ευρύτερης περιοχής πηγών Κεφαλαρίου	274
5.	Ανόρυξη-Αξιοποίηση αρδευτικών γεωτρήσεων και κατασκευή δικτύου άρδευσης Ευρυπέδου και Λαγοτόπου Κοιν. Κυργίων	100
6.	Κατασκευή Αποχετευτικού Δικτύου οικισμού Χειμάρρας Δήμου Δοξάτου	50

- Πρωτογενής τομέας παραγωγής

Γεωργία

Η γεωργία στο Δήμο αναπτύσσεται λόγω πραγματοποίησης αναδασμών και αρδευτικών έργων για την αξιοποίηση των διαθέσιμων νερών. Η γεωργική γη του Δήμου Δοξάτου ανέρχεται σε 68.300 στρ. καλύπτοντας το 42,1% της εδαφικής επιφάνειας του.

Οι εκτάσεις που ποτίστηκαν το 1997 στην αγροτική περιοχή του Δήμου κάλυψαν 16.000 στρ. δηλαδή το 23% της καλλιεργούμενης γης. Η άρδευση γίνεται με καταιονισμό από το δίκτυο Βοϊράνης (υδροδοτείται από τις πηγές Βοϊράνης και γεωτρήσεις) και τις κοινοτικές γεωτρήσεις (Δοξάτο, Κύργια, Πηγάδια, Αγορά). Το δίκτυο Βοϊράνης διαχειρίζεται από τον ομώνυμο ΤΟΕΒ, ενώ τα κοινοτικά δίκτυα από τους ομώνυμους φορείς ΟΤΑ.

Αναδασμοί

Στα πλαίσια της κατασκευής του αρδευτικού δικτύου Βοϊράνης πραγματοποιήθηκαν αναγκαστικοί αναδασμοί σε έκταση 15.000 στρ. στα αγροκτήματα Δοξάτου, Αγ. Αθανασίου, Κυργίων και Κεφαλαρίου.

Αγροτικές εκμεταλλεύσεις

Οι αγροτικές εκμ/σεις σύμφωνα με την απογραφή 1991 ήταν 1369. Η μέση ηλικία των αρχηγών των εκμ/σεων βρίσκεται στην κλάση 20-49 ετών.

Κύρια παραγόμενα προϊόντα

Τα κύρια προϊόντα φυτικής παραγωγής είναι το σιτάρι, κριθάρι, καλαμπόκι, καπνός, βαμβάκι, τεύτλα, σανά και βιομηχανική τομάτα.

Κτηνοτροφία

Η κτηνοτροφία αναπτύσσεται ικανοποιητικά στους οικισμούς του Δήμου, παρ' όλες τις ελλείψεις στις υποδομές, τις διαμάχες για το νερό και τα προβλήματα με το σφαγείο της Δράμας. Το παραγόμενο κρέας και τυρί διατίθενται στη Δράμα.

Η κτηνοτροφία αναπτύσσεται κυρίως στα Κύρια. Στην περιοχή υπάρχουν οι εξής μονάδες:

Αγελαδοτροφικές γαλακτοπαραγωγής	7 μονάδες με 124 κεφάλια
Χοιροτροφικές αναπαραγωγής (βοσκής)	5 μονάδες με 354 κεφάλια
Πάχυνση μόσχων	3 μονάδες με 140 κεφάλια
Προβατροφικές	20 μονάδες με 3000 κεφάλια
Αιγοτροφικές	25 μονάδες με 5500 κεφάλια
Χοιροτροφικές	2 μονάδες με 205 χοιρομητέρες

Παραγόμενα προϊόντα:

Τα βασικά προϊόντα είναι το γάλα και κρέας.

Πίνακας 3.1.3.3 Εξέλιξη γεωργικής γης

Χωρικά Επίπεδα	Σύνολο Γης		Γεωργική Γη		Γ.Γή/ % Σύνολο
	1981	1991	1981	1991	
ΝΟΜΟΣ	3.468.300	3.468.300	571.200	573.400	16,5
ΔΗΜΟΣ	162.200	162.200	68.300	68.500	42,2
Δοξάτο	27.700	27.700	23.700	23.700	85,6
Αγ.Αθανάσιος	25.700	25.600	23.300	23.300	91
Αγορά	12.400	12.400	2.900	2.800	22,6
Κεφαλάρι	10.100	10.200	3.100	2.800	27,5
Κύργια	51.400	51.400	12.100	12.100	23,5
Πηγάδια	34.900	34.900	3.200	3.800	10,9

Πηγή: ΕΣΥΕ Προαπογραφικά 1980-1990

Σχόλια:

1. Η Γεωργική Γη του Δήμου σε σχέση με το μέσο όρο του Νομού έχει τριπλάσιο περίπου ποσοστό. Στα Δημ. Διαμερίσματα υπάρχουν σαφείς διακυμάνσεις και εξ'αυτού είναι δυνατή η ανάπτυξη 2 παραγωγικών τύπων:
  - α) φυτική παραγωγή αμιγής και με ενσταυλισμένη κτηνοτροφία στο Δοξάτο και Αγ.Αθανάσιο και
  - β) φυτική παραγωγή αμιγής ή και με εντατική κτηνοτροφία.
2. Στη δεκαετία δεν σημειώθηκαν ουσιώδεις διαφορές στη γεωργία.

Πίνακας 3.1.3.4 Διαχρονική εξέλιξη γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Χωρικά Επίπεδα	Περίοδοι		Μεταβολή % 1991/81
	1991	1981	
ΝΟΜΟΣ	8.499	12.046	-29,4
ΔΗΜΟΣ	1.369	1.953	-3,0
Δοξάτο	363	593	-38,8
Αγ.Αθανάσιος	462	574	-19,5
Αγορά	24	51	-52,9
Κεφαλάρι	116	160	-27,5
Κύργια	379	515	-26,4
Πηγάδια	25	60	-58,3

Πηγή: ΕΣΥΕ Απογραφές 1981 και 1991

Σχόλια:

1. Η μείωση κατά 30% του αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων συμπίπτει με το Νομό.
2. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώνεται στα Πηγάδια (58,3%) και η μικρότερη στο Αγ.Αθανάσιο (19,5%).
3. Δεν υπάρχει θετική συσχέτιση της μείωσης των εκμεταλλεύσεων με τη ποσοστιαία συμμετοχή της γεωργικής γης στο σύνολο της έκτασης.

- Δευτερογενής τομέας παραγωγής

Έχει ήδη αναφερθεί, ότι ο Δήμος Δοξάτου χαρακτηρίζεται σαν αγροτικός δήμος, και ο πρωτογενής τομέας εξακολουθεί να κυριαρχεί σε ορισμένα τουλάχιστον δημοτικά διαμερίσματα. Η μεταποίηση η οποία κύρια στηρίχθηκε στο παρελθόν στον κλάδο του ετοιμού ενδύματος - φασόν, και στην

επεξεργασία αγροτικών προϊόντων, παρουσίασε ένα δυναμισμό στην περιοχή, με αποτέλεσμα ο δευτερογενής τομέας ν' απασχολεί ένα σημαντικό μέρος του ενεργού πληθυσμού. Είναι γνωστή η κρίση στις αντίστοιχες επιχειρήσεις που είχε σαν συνέπεια τον περιορισμό των δραστηριοτήτων και της απασχόλησης. Σήμερα η κατάσταση παρουσιάζεται αρκετά αισιόδοξη καθώς διαμορφώνεται ένα ευνοϊκό επενδυτικό κλίμα για την περιοχή, παρά το γεγονός ότι αυτή δεν εντάσσεται σε ζώνη αυξημένων επενδυτικών κινήτρων.

Έτσι η ευρύτερη περιοχή του δημοτικού διαμερίσματος του Αγίου Αθανασίου φαίνεται να αποτελεί τον πόλο έλξης σε υποψηφίους επενδυτές και το γεγονός αυτό προκαλεί το ενδιαφέρον της δημοτικής αρχής για την δημιουργία βιοτεχνικού πάρκου που θα συγκεντρώσει δραστηριότητες του μεταποιητικού τομέα με στόχο την αύξηση της απασχόλησης.

Νοτιοδυτικά λοιπόν του οικισμού, εκτός των ορίων του και σε άμεση σύνδεση με το οδικό δίκτυο Δράμας - Καβάλας βρίσκονται δύο διαθέσιμες κοινοτικές εκτάσεις για εγκατάσταση μονάδων χαμηλής όχλησης. Η πρώτη 48 στρ. διαθέτει δίκτυο ύδρευσης, φωτισμού, τηλεπικοινωνίας και βιολογικού καθαρισμού, καθορίστηκε δε σαν βιοτεχνικό πάρκο με την απόφαση έγκρισης του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου του οικισμού Αγίου Αθανασίου. Η δεύτερη 34 στρ. βρίσκεται σε απόσταση 1.5 χιλ. από τον οικισμό Αγίου Αθανασίου και διαθέτει επίσης όλα τα αναγκαία δίκτυα τεχνικών υποδομών.

Οι μεταποιητικές μονάδες που αναπτύσσονται στο Δήμο Δοξάτου κύρια αφορούν τους κλάδους του μαρμάρου, του ξύλου, του έτοιμου ενδύματος - φασόν, και της επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων, βρίσκονται δε εκατέρωθεν του οδικού άξονα Δράμας - Καβάλας στα δημοτικά διαμερίσματα Δοξάτου και Αγίου Αθανασίου.

Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν από την ΣΕΚΟ ΑΕ (πρώην ΣΕΚΟΒΕ) στο πλαίσιο της επαναλειτουργίας της στον τομέα της επεξεργασίας- κονσερβοποίησης αγροτικών προϊόντων. Παράλληλα αξίζει να σημειωθεί η διατήρηση σε λειτουργία, παρ' όλες τις αντιξοότητες και τα προβλήματα, συγκεκριμένων βιοτεχνιών ετοιμών ενδυμάτων της περιοχής και την σημασία τους στην απασχόληση του γυναικείου πληθυσμού.

Στον οικισμό της Αγοράς, όπου αναπτύχθηκαν αμπελώνες, οι οποίοι ευνοούνται από τις κλιματολογικές συνθήκες, έδωσαν την δυνατότητα για την δημιουργία ενός οινοποιείου. Παράλληλα η καλλιέργεια της ελιάς που ευνοείται από το μικροκλίμα της περιοχής φαίνεται να κερδίζει έδαφος στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών και στηρίζει την δημιουργία σύγχρονων ελαιοτριβείων.

Σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης παρουσιάζει ο τομέας της κτηνοτροφίας στο βόρειο και ορεινό τμήμα του Δήμου, κυρίως με την εκτροφή των αιγοπροβάτων στα βοσκοτόπια της περιοχής. Τα παραγόμενα κτηνοτροφικά προϊόντα παρέχουν δυνατότητες περαιτέρω επεξεργασίας τους που όμως σήμερα είναι ανύπαρκτη.

Πίνακας 3.1.3.5 Μεταποιητικές επιχειρήσεις Δήμου Δοξάτου

Επιμέρους Κλάδοι	Καταστήματα	Απασχολούμενοι
Βιομηχανικών ειδών διατροφής	21	86
Ενδυσης -Υπόδησης	18	340
Ξύλου -Επίπλου	22	72
Κατασκευής Προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	17	372
Κατασκευής Προϊόντων, Μηχανών και Συσκευών από μεταλλικά ορυκτά	22	37
Λοιποί	34	36
Σύνολο	134	943

Πίνακας 3.1.3.6 Οι κυριότερες βιοτεχνικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις στο Δήμο Δοξάτου

α/α	Επωνυμία	Αντικείμενο εργασιών	Διεύθυνση
1	ΒΑΛΚΑΝ Α.Ε.	ΜΑΡΜΑΡΑ	ΔΟΞΑΤΟ
2	ΠΟΥΡΝΑΡΑΣ Α.Β.Ε.Ε.	ΕΝΔΥΜΑΤΑ	ΑΓ.ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΟΞΑΤΟΥ
3	ΣΕΚΟ ΔΡΑΜΑΣ Α.Ε.	ΕΙΔΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	ΚΥΡΙΑ ΔΟΞΑΤΟΥ
4	ΣΚΑΡΗ ΜΑΡΜΑΡΑ ΑΒΕΕ	ΜΑΡΜΑΡΑ	ΚΥΡΙΑ ΔΟΞΑΤΟΥ
5	ΒΕΗ ΔΡΑΜΑΣ Α.Ε.	ΕΥΛΕΙΑ	ΔΟΞΑΤΟ
6	ΑΓΡΟΚΤΗΜΑ ΔΡΑΜΑΣ Α.Β.Ε.Ε.	ΛΑΧΑΝΙΚΑ- ΚΟΝΣΕΡΒΕΣ	ΔΟΞΑΤΟ
7	ΔΥΡΑΜΑ Α.Β.Ε.Ε.	ΣΠΟΡΟΙ	ΔΟΞΑΤΟ

- Τριτογενής τομέας παραγωγής

Για τις ανάγκες των καθημερινών αγορών οι κάτοικοι του δήμου, εξυπηρετούνται από την αγορά της Δράμας.

Τουρισμός

Στη περιοχή δεν υπάρχουν ιδιαίτερες τουριστικές μονάδες, ενοικιαζόμενα δωμάτια ή camping. Το μόνο τουριστικό κατάλυμα που υπάρχει είναι ένας ξενώνας 10 δωματίων με 20 κλίνες στο Δοξάτο.

Αναψυχή

Η περιοχή διαθέτει ικανό αριθμό καφενείων – καφετεριών. Ο οικισμός που διαθέτει τα σημαντικότερα κέντρα διασκέδασης είναι το Δοξάτο, το οποίο άλλωστε διατηρεί και πλούσια παράδοση στον τομέα αυτό και ακολουθεί ο Άγιος Αθανάσιος. Δεν υπάρχουν όμως εν γένει θέατρα – κινηματογράφος κ.λ.π. Ως χώρος αναψυχής μπορεί να χαρακτηριστεί το πευκοδάσος των Κυργίων, βορειοανατολικά του οικισμού που αποτελεί ήδη πόλο έλξης χιλιάδων επισκεπτών κάθε χρόνο. Επίσης οι πηγές Κεφαλαρίου μπορούν με την κατάλληλη αξιοποίηση να αποτελέσουν ένα θαυμάσιο χώρο αναψυχής για τον Δήμο και τον Νομό γενικότερα.

Οι κάτοικοι της περιοχής εξυπηρετούνται από ένα κατάστημα του Ο.Τ.Ε., το οποίο βρίσκεται στο δημοτικό διαμέρισμα του Δοξάτου. Στο Δοξάτο υπάρχει ακόμη και η μοναδική τράπεζα του Δήμου, ενώ κατάστημα Ε.Λ.Τ.Α και αστυνομικός σταθμός υπάρχουν στα δημοτικά διαμερίσματα του Δοξάτου και των Κυργίων.

Λόγω της μικρής απόστασης της περιοχής από το κέντρο του Νομού, η εξυπηρέτηση των κατοίκων γίνεται σε μεγάλο βαθμό και από τις υπηρεσίες της πόλης της Δράμας.

- Οικοδομική δραστηριότητα

Η περιοχή του νέου Δήμου Δοξάτου, παρουσιάζει έντονη τάση ανοικοδόμησης ιδιαίτερα στο δημοτικό διαμέρισμα του Αγίου Αθανασίου. Είναι χαρακτηριστική η δημιουργία νέων κατοικιών αλλά και καταστημάτων. Εδώ επίσης συγκεντρώνεται και η προτίμηση των περισσότερων επενδυτών στην κατασκευή βιοτεχνιών.

Τα δημοτικά διαμερίσματα του Δοξάτου και του Μ.Αλεξάνδρου (οικισμός Κυργίων) παρουσιάζουν σταθερά αυξανόμενη ανοικοδόμηση στην κατηγορία των κατοικιών και των καταστημάτων, και περιορισμένη ανοικοδόμηση στην κατηγορία των βιοτεχνιών.

Οι περιοχές της Αγοράς και των Πηγαδίων εμφανίζουν από ελάχιστη έως μηδενική ανοικοδόμηση. Το φαινόμενο είναι έντονο και ενδεικτικό της ερήμωσης των μικρών οικισμών.

Λοιπές τεχνικές υποδομές

- Ύδρευση

Ο Δήμος Δοξάτου υδρεύεται από γεωτρήσεις, πηγές και υδρομαστεύσεις. Η αποθήκευση των υδάτων γίνεται σε δεξαμενές και υδατόπυργους οι οποίοι λειτουργούν σε όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα και τους οικισμούς. Τα βασικά προβλήματα μπορούν να εντοπιστούν στην παλαιότητα και τον κακό σχεδιασμό των δικτύων, την ελλιπή τους συντήρηση, και στη μεγάλη δαπάνη ανά κάτοικο των οικισμών οι οποίοι υδρεύονται με γεωτρήσεις.

Από ποσοτική άποψη η υδροδότηση του Δήμου κρίνεται ικανοποιητική καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Όσον αφορά την ποιότητα των δικτύων (εσωτερικών και εξωτερικών), υπάρχουν συνολικά 54,55 χλμ. δικτύου από αμίαντο (ποσοστό 25,0% επί του συνολικού μήκους δικτύων) τα οποία και θα πρέπει να αντικατασταθούν. Επίσης υπάρχουν και 40,0 χλμ. δικτύου από χαλυβδοσωλήνα (ποσοστό 18,4% επί του συνολικού μήκους δικτύων) τα οποία και θα πρέπει επίσης να αντικατασταθούν. Παρατηρούμε δηλαδή ένα συνολικό ποσοστό της τάξεως του 43% του δικτύου το οποίο είναι κατασκευασμένο από ακατάλληλα και πεπαλαιωμένης τεχνολογίας υλικά. Η ηλικία του δικτύου κυμαίνεται από 68 (Άγιος Αθανάσιος) έως και 40 έτη (Κεφαλάρι), και οι απώλειες από 10-20%.

Σημειώνεται τέλος η παντελής αποτύπωση του δικτύου (χαρτογράφηση), κάτι το οποίο κάνει δύσκολη την εποπτεία και κατά συνέπεια τη συντήρησή του.

- Αποχέτευση

Το ζήτημα της αποχέτευσης δεν έχει αντιμετωπισθεί ριζικά. Στα διοικητικά όρια του Δήμου Δοξάτου λειτουργούν αποχετευτικά δίκτυα στο Δ.Δ. Κυργίων (ποσοστό 95%), Δοξάτου (ποσοστό 85%), Αγ. Αθανασίου (ποσοστό 97%), ενώ στο Δ.Δ. Κεφαλαρίου λειτουργούν βόθροι σε ποσοστό 100%. Στο Δ.Δ. των Κυργίων από το 95% της κάλυψης του δικτύου, το 60% είναι παντοροϊκό, το 20% Κ.Α.Α., και το 20% έχει αγωγό ομβρίων. Στο Δ.Δ. του Δοξάτου από το 85% της κάλυψης του δικτύου, το 50% είναι Κ.Α.Α., και το υπόλοιπο 50% έχει αγωγό ομβρίων. Στο Δημοτικό Διαμέρισμα του Αγ. Αθανασίου είναι παντοροϊκό σε ποσοστό 100%.

Στο Δήμο Δοξάτου και στα όρια του Δ.Δ. Δοξάτου έχει κατασκευαστεί βιολογικός καθαρισμός γ' θμιας επεξεργασίας ο οποίος όμως δε λειτουργεί συνεχώς λόγω κόστους, αλλά μόνον περιοδικά (μια φορά κάθε μήνα) και μόνο για τις ανάγκες του Δ.Δ. Δοξάτου. Όσον αφορά τα υπόλοιπα Δημοτικά Διαμερίσματα η κατάσταση στο θέμα της αποχέτευσης είναι η εξής:

Δ.Δ. Αγ. Αθανασίου : Έχει τελειώσει η κατασκευή κεντρικού αποχετευτικού αγωγού μήκους 3 χλμ. έως και την εγκατάσταση του βιολογικού καθαρισμού.

Δ.Δ. Κυργίων : Έχει τελειώσει επίσης η κατασκευή κεντρικού αποχετευτικού αγωγού έως και την εγκατάσταση του βιολογικού καθαρισμού.

Ως προς την αποτύπωση του δικτύου, πέρα από το Δ.Δ. Δοξάτου το οποίο είναι χαρτογραφημένο, παρατηρείται αυτό που έχει αναφερθεί και σε άλλους Δήμους, η παντελής δηλαδή έλλειψη χαρτογράφησης, κάτι το οποίο κάνει δύσκολη την εποπτεία και κατά συνέπεια τη συντήρησή του.

3.2 ΔΗΜΟΣ Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ

3.2.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά

- Μέγεθος – μεταβολή πληθυσμού

Ο συνολικός πληθυσμός του Δήμου Κ. Νευροκοπίου σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ήταν 8.394 άτομα και αποτελεί τον τέταρτο πολυπληθέστερο δήμο του νομού. Στην απογραφή του 1961 είχε 15.000 κατοίκους, ενώ ο πληθυσμός σήμερα υπολογίζεται γύρω στους 6.500 κατοίκους.

Δεκαετία 1971-1981: Η μείωση του πληθυσμού συνεχίζεται με μικρότερη ένταση (1.358 άτομα ή -13,52%) σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο 1961-1971 όπου η περιοχή έχασε 5.066 άτομα (μείωση 33,53%). Η αφαίμαξη αυτή του πληθυσμού συμβαδίζει με τη γενικότερη μείωση του πληθυσμού στο Νομό και οφείλεται στα μεταναστευτικά ρεύματα που δημιουργήθηκαν με κατεύθυνση τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης αλλά και τα μεγάλα αστικά κέντρα (αγροτική έξοδος).

Δεκαετία 1981-1991: Η μείωση του πληθυσμού συνεχίζεται, είναι όμως αρκετά μικρότερη σε σχέση με τις δύο προηγούμενες δεκαετίες (Μείωση 293 ατόμων ή -3,37%). Παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού σε ορισμένα δημοτικά διαμερίσματα όπως το Βαθύτοπο, τη Μικρομηλιά, την Εξοχή, τον Βώλακα.

Πίνακας 3.2.1.1 Πληθυσμιακή Εξέλιξη Δημοτικών Διαμερισμάτων Δήμου Κ.Νευροκοπίου την περίοδο 1951-1991

Δημοτικό Διαμέρισμα	1951	1961	1971	1981	1991
Κ.Νευροκοπίου	2.702	2.994	2.278	2.370	2.158
Αχλαδιά	186	261	118	107	103
Βαθύτοπος	696	840	522	448	582
Βώλακας	1.097	1.408	1.051	1.043	1.090
Γρανίτης	193	191	103	88	120
Δασωτό	595	687	437	275	271
Εξοχή	461	594	289	204	239
Κατάφυτο	278	415	300	220	218
Κ.Βροντού	817	939	613	483	401
Λευκόγεια	1.057	1.278	745	605	611
Μικρομηλιά	116	190	78	43	55
Μικροκλεισούρα	429	473	237	159	148
Παγονέρι	445	447	323	264	228
Περιθώρι	1.290	1.491	1.163	982	943
Ποταμοί	760	892	588	408	399
Οχυρό	1.287	1.310	772	654	557
Χρυσοκέφαλο	653	701	428	334	271
Σύνολο Νέου Δήμου	13.062	15.111	10.045	8.687	8.394

Πίνακας 3.2.1.2 Πληθυσμιακές – Ποσοστιαίες Μεταβολές Δήμου Κ.Νευροκοπίου

Έτος απογραφής	Απογεγραμμένος πληθυσμός	Ποσοστιαία μεταβολή
1951	13.062	-
1961	15.111	15,69%
1971	10.045	-33,53%
1981	8.687	-13,52%
1991	8.394	-3,37%

Πηγή: ΕΣΥΕ: Απογραφές 1951-1991

- Επίπεδο μόρφωσης πληθυσμού

Για το επίπεδο μόρφωσης του πληθυσμού του Δήμου Κ. Νευροκοπίου μόνον εκτιμήσεις μπορούν να γίνουν σύμφωνα με τις οποίες καταγράφεται ένα μεγάλο ποσοστό αναλόγως ηλικίας των μεγάλων που οφείλεται τόσο στις ιστορικές συνθήκες όσο και στον ορεινό και αγροτικό χαρακτήρα της περιοχής. Εξαιρετικά χαμηλό εκτιμάται το ποσοστό των κατοίκων με ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση.

- Προέλευση πληθυσμού

Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού του Δήμου Κ.Νευροκοπίου αποτελείται από πρόσφυγες από τα παράλια του Εύξεινου Πόντου που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή την περίοδο 1919-22.

Τα δημοτικά διαμερίσματα Παγονερίου και Βώλακα κατοικούνται από ντόπιο πληθυσμό, ενώ στην έδρα του Δήμου το Κ.Νευροκόπι ο πληθυσμός διαμοιράζεται σε γηγενείς και πρόσφυγες από τον Πόντο και τη Μικρά Ασία. Στο δημοτικό διαμέρισμα του Γρανίτη κυριαρχούν οι πρόσφυγες από την Μικρά Ασία ενώ σ' όλα τα υπόλοιπα δημοτικά διαμερίσματα με την ανταλλαγή του πληθυσμού εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από τον Πόντο.

- Μετανάστευση – Παλιννόστηση - Μετακινήσεις

Σύμφωνα με στοιχεία που αφορούν τους ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση που έχουν εγκατασταθεί στην περιοχή του Δήμου Κ. Νευροκοπίου προκύπτει ότι ο αριθμός τους ανέρχεται στα 450 άτομα (136 οικογένειες) και ότι αυτοί έχουν εγκατασταθεί στα μεγάλα δημοτικά διαμερίσματα του Κ. Νευροκοπίου και του Περιθωρίου λόγω της απασχόλησής τους στον αγροτικό τομέα (συγκομιδή πατάτας), ενώ ο τόπος προέλευσής τους είναι η Γεωργία.

Ανεπίσημη απογραφή που έγινε κατά το έτος 2000, αναφέρει ότι στον Δήμο Κ.Νευροκοπίου, έχουν εγκατασταθεί 169 οικογένειες παλιννοστούντων, ενώ ο συνολικός αριθμός τους ανέρχεται σε 507 άτομα.

- Εθνογραφικά χαρακτηριστικά πληθυσμού

Η περιοχή παρουσιάζει πλούσιο λαογραφικό υλικό, γενικότερα μια πλούσια πολιτιστική παράδοση που έχει τις ρίζες της στο τρόπο ζωής και κοινωνικής συμπεριφοράς των γηγενών και των προσφύγων του Πόντου και άλλων περιοχών της Μ. Ασίας.

Η προσπάθεια καταγραφής των λαϊκών δρώμενων του Νομού και της περιοχής ειδικότερα επικεντρώνεται κυρίως στα ήθη και έθιμα του ντόπιου πληθυσμού που στο Δήμο εστιάζονται στο δημοτικό διαμέρισμα του Βώλακα. Παρέχουν δε πλήθος συμβολισμών οι οποίοι έχουν σκοπό την επιδίωξη της ευημερίας των ανθρώπων, την καρποφορία της γης, τη γονιμότητα των κοπαδιών και την αποτροπή του κακού.

- Αρχαιολογικοί χώροι

Αρχαιολογικοί χώροι εντοπίζονται στην περιοχή δημοτικού διαμερίσματος Ποταμών-Παγονερίου (ευρήματα ρωμαϊκής εποχής, ευρήματα εποχής χαλκού) και στη λεκάνη του Βώλακα (ευρήματα παλαιολιθικής εποχής). Δεν υπάρχει καθεστώς προστασίας, πέρα από τον χαρακτηρισμό της περιοχής και ούτε διενέργεια αρχαιολογικής ανασκαφής μετά την πρώτη επίσκεψη της περιοχής 1979.

- Ιστορικοί τόποι

Κτίρια-μάρτυρες του ρόλου της περιοχής κατά την διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου αποτελούν τα κτίρια των στρατώνων και φυλακίων της περιοχής στη Βροντού, Δασωτό, Βώλακα, Κατάφυτο, Περιθώρι. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το οχυρό «Λισσέ» στο δημοτικό διαμέρισμα του Οχυρού. Αποτελεί ιστορικό μνημείο της ελληνικής αντίστασης κατά των Γερμανών τον Απρίλιο του 1941. Άλλα οχυρά επίσης της γραμμής Μεταξά βρίσκονται στη θέση Μπαρδισεβα στο δημοτικό διαμέρισμα του Βώλακα.

Σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι μεταβυζαντινές εκκλησίες του λεκανοπεδίου με χρονολογία κατασκευής από το 1830 έως το 1870 και με εξαιρετικό πλούτο αγιογραφιών και άλλων εκκλησιαστικών κειμηλίων, λαϊκής αγιογραφίας όσο επί το πλείστον. Αυτές βρίσκονται στο Δασωτό, Κ. Βροντού, Περιθώρι, Λευκόγεια, Παγονέρι, Βώλακα, Ακρινό, Βαθύτοπο, Κ. Νευροκόπι, Εξοχή, Γρανίτη, Οχυρό, Λιβαδάκι. Ο βαθμός διατήρησης τους δεν είναι ο ανάλογος της αξίας των. Ουσιαστικά είναι ανύπαρκτα.

3.2.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής

- Εκπαίδευση (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια)

Νηπιαγωγεία

Στο Δήμο Κ. Νευροκοπίου λειτούργησαν συνολικά δέκα (10) νηπιαγωγεία στα οποία φοίτησαν κατά τη σχολική περίοδο 1997-98 συνολικά 107 νήπια. Τα νηπιαγωγεία αυτά βρίσκονται δύο (2) στο Κ. Νευροκόπι ένα (1) 2/θέσιο και ένα (1) 1/θέσιο, ενώ από ένα (1) 1/θέσιο βρίσκεται στα Δημοτικά Διαμερίσματα : Βαθυτόπου, Βώλακα, Κ.Βροντούς, Λευκογείων, Παγονερίου, Περιθωρίου, Ποταμών, και Οχυρού.

Δημοτικά

Στο Δήμο Κ. Νευροκοπίου λειτούργησαν συνολικά ένδεκα (11) δημοτικά σχολεία στα οποία φοίτησαν κατά τη σχολική περίοδο 1998-99 συνολικά 373 μαθητές. Τα δημοτικά σχολεία βρίσκονται από ένα στα παρακάτω Δημοτικά Διαμερίσματα : Κ. Νευροκοπίου (12/θέσιο), Αγλαδιάς (1/θέσιο), Βαθυτόπου (2/θέσιο), Βώλακα (6/θέσιο), Κ.Βροντούς (2/θέσιο), Λευκογείων (2/θέσιο), Μικροκλεισούρας (1/θέσιο), Οχυρού (1/θέσιο), Περιθωρίου (3/θέσιο), Ποταμών (1/θέσιο), και Γρανίτη (1/θέσιο). Θα πρέπει στο σημείο αυτό να τονιστεί ότι κατά τη σχολική περίοδο '97-'98 σταμάτησε να λειτουργεί το 1/θέσιο σχολείο του Δ.Δ. Παγονερίου το οποίο είχε 2 μαθητές, ενώ τα δημοτικά σχολεία των Δ.Δ. Δασωτού και Εξοχής σταμάτησαν να λειτουργούν το μεν πρώτο τη σχολική περίοδο '94-'95 με 3 μαθητές, το δε δεύτερο τη σχολική περίοδο '91-'92 με 5 μαθητές.

Γυμνάσια

Στο Δήμο Κ. Νευροκοπίου λειτουργούν δύο (2) Γυμνάσια, ένα (1) στο Κ. Νευροκόπι με 113 μαθητές, ένα (1) στο Περιθώρι με 69 μαθητές. (στοιχεία σχολικής περιόδου '97-'98).

Λύκεια

Στο Δήμο Κ. Νευροκοπίου λειτούργησε ένα (1) λύκειο με 107 μαθητές κατά τη σχολική περίοδο '97-'98.

- Περίθαλψη

Το κτίριο του Κέντρου Υγείας, του Κ. Νευροκοπίου, είναι σχετικά νέο και καλοσυντηρημένο. Ελλείψεις σε εξοπλισμό και ιατροφαρμακευτικό υλικό δεν παρατηρούνται. Σημειώνεται πάντως η έλλειψη ειδικοτήτων στο ιατρικό προσωπικό (παιδιάτρου, καρδιολόγου και χειρουργού). Το σημαντικότερο όμως πρόβλημα εμφανίζεται με τις ελλείψεις στο βοηθητικό προσωπικό και κυρίως σε καθαρίστριες και οδηγούς. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Κέντρο Υγείας του Κ. Νευροκοπίου διαθέτει δύο (2) ασθενοφόρα οχήματα, τα οποία για την ομαλή, απρόσκοπτη και συνεχή λειτουργία τους απαιτούν πέντε (5) οδηγούς έκαστο. Επομένως απαιτείται η διερεύνηση προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ του Δήμου και του Γενικού Νομαρχιακού Νοσοκομείου Δράμας.

Όσον αφορά την αμέσως κατώτερη βαθμίδα του Ε.Σ.Υ., τα αγροτικά ιατρεία, το Κέντρο Υγείας Κ. Νευροκοπίου, εξυπηρετεί έξι (6) Δημοτικά Διαμερίσματα του Δήμου του και την

Κοινότητα του Σιδηρονέρου. Τονίζεται ότι τα εν λόγω αγροτικά ιατρεία, εξυπηρετούν με επάρκεια τους κατοίκους της περιοχής του Δήμου Κ. Νευροκοπίου και της Κοινότητας Σιδηρονέρου έως τον βαθμό και τον σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκαν από το Υπουργείο Υγείας, δηλαδή την χορήγηση φαρμάκων και πρώτων βοηθειών. Ζητείται πάντως από τον Ο.Τ.Α. η βοήθεια για την συντήρηση τους και την αισθητική βελτίωση των χώρων τους. Τα ίδια σε γενικά πλαίσια ισχύουν και για τα ιατρικά εξεταστήρια, που υφίστανται σήμερα και λειτουργούν σε όλα τα υπόλοιπα δημοτικά διαμερίσματα του νέου Δήμου Κ. Νευροκοπίου, δέκα (10) σε αριθμό, ήτοι : Αχλαδέας, Γρανίτου, Δασωτού, Εξοχής, Καταφύτου, Κάτω Βροντούς, Μικροκλεισούρας, Μικρομηλέας, Οχυρού και Χρυσοκέφαλου.

- Πρόνοια

Βρεφονηπιακοί σταθμοί:

Βρεφονηπιακοί σταθμοί δεν υπάρχουν στον νέο Δήμο του Κ. Νευροκοπίου.

Παιδικοί σταθμοί :

Υπάρχουν σήμερα και λειτουργούν δύο (2) παιδικοί σταθμοί στον Δήμο Κ. Νευροκοπίου, ένας στο Κ. Νευροκόπι, έδρα του Δήμου και ένας στο Δ.Δ. Βώλακα. Στον παιδικό σταθμό του Κ. Νευροκοπίου απασχολούνται σήμερα 23 νήπια και εργάζονται μια βρεφονηπιοκόμος, μία καθαρίστρια, και μία μαγείρισσα, ενώ στον παιδικό σταθμό του Δ.Δ. Βώλακα απασχολούνται επίσης 23 νήπια και εργάζονται μια βρεφονηπιοκόμος και μία καθαρίστρια. Σημειώνεται ότι υπάρχουν υποδομές παιδικών σταθμών σε άλλα οκτώ (8) Δ.Δ. του Δήμου (Εξοχή, Οχυρό, Κατάφυτο, Παγονέρι, Κάτω Βροντού, Βαθύτοπο, Λευκόγεια και Περιθώρι), οι οποίοι δεν λειτουργούν λόγω ελλείψεως παιδιών.

Κ.Α.Π.Η. :

Υπάρχει ένα (1) Κ.Α.Π.Η., στο Κ. Νευροκόπι, έδρα του Δήμου, το οποίο αριθμεί 400 μέλη.

ΚΕ.Φ.Ο.:

Υπάρχουν σήμερα και λειτουργούν τέσσερα (4) Κέντρα Φροντίδας Οικογένειας στον Δήμο του Κ. Νευροκοπίου, στα Δ.Δ. Οχυρού, Περιθωρίου, Βαθύτοπου και Λευκογείων. Σημειώνεται ότι υπάρχουν υποδομές και για άλλα έξι (6), στα Δ.Δ. Βώλακα, Εξοχής, Κάτω Βροντού, Παγονέρι, Ποταμών και Κατάφυτου, τα οποία πάντως δεν λειτουργούν λόγω έλλειψης προσωπικού.

- Πολιτιστικές δραστηριότητες

Οι πολιτιστικοί σύλλογοι που δραστηριοποιούνται στη περιοχή του Δήμου είναι στο σύνολο τους ένδεκα (11) και προέρχονται κυρίως από το Νευροκόπι, Βαθύτοπο, Βώλακα, Δασωτό, Κ. Βροντού, Λευκόγεια, Μικροκλεισούρα, Οχυρό, Περιθώρι, Παγονέρι, Αχλαδιά.

Στο Δήμο Νευροκοπίου λειτουργούν δύο βιβλιοθήκες, μια στο δημοτικό διαμέρισμα Περιθωρίου (στεγάζεται στο ΚΕΦΟ) και μια στην έδρα του Δήμου (στεγάζεται στο Δημαρχείο).

- Αθλητισμός

Όλα τα δημοτικά διαμερίσματα του Δήμου Νευροκοπίου διαθέτουν γήπεδα ποδοσφαίρου. Στην έδρα του Δήμου, λειτουργεί κλειστό γυμναστήριο. Στο Δήμο υπάρχουν επίσης αρκετά σχολικά γήπεδα. Στο Δήμο δραστηριοποιούνται 12 αθλητικά σωματεία από τα οποία τα οχτώ (8) είναι ποδοσφαιρικά σωματεία, ένα (1) σωματείο στίβου, ένα (1) σωματείο πάλης και δύο (2) σωματεία χιονοδρομίας.

3.2.3 Παραγωγικές δραστηριότητες

- Οικονομία – Απασχόληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής (1991), ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου Κ.Νευροκοπίου ανέρχεται σε 3.157 άτομα από τα οποία οι απασχολούμενοι είναι 2.871 και οι άνεργοι 286 άτομα (ποσοστό 9%). Από τους απασχολούμενους 1.424 άτομα ασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα (ποσοστό 49,6%), 514 άτομα στον δευτερογενή τομέα (ποσοστό 17,9%) και 703 άτομα στον τριτογενή τομέα (ποσοστό 24,5%). Ωστόσο η σημερινή εικόνα είναι εντελώς διαφορετική, πράγμα που θα καταδείξει η απογραφή του 2001, ιδιαίτερα όσον αφορά το ποσοστό ανεργίας και τους απασχολούμενους στον δευτερογενή τομέα.

Ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας εξακολουθεί να παίζει πρωτεύοντα ρόλο στην περιοχή, όμως η έλλειψη καθετοποιημένης επεξεργασίας, τυποποίησης και εμπορίας των τοπικών αγροτικών, κτηνοτροφικών, δασικών προϊόντων δεν είναι σε θέση να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και ν'αντιμετωπίσει τα οξυμένα προβλήματα ανεργίας και υποαπασχόλησης και την τάση φυγής που επικρατεί στους νέους της περιοχής.

Παράλληλα η κρίση του κλάδου του ετοιμού ενδύματος –φασόν, που αποτέλεσε μια σημαντική δραστηριότητα, οδήγησε αφ'ένός στο κλείσιμο των μεταποιητικών μονάδων της περιοχής, αφ'ετέρου στην μείωση της απασχόλησης του γυναικείου πληθυσμού.

Στο παρελθόν, οι αξιόλογες μεταλλοφορίες μαγγανιούχων ορυκτών, έδωσαν την δυνατότητα στο μεταλλευτικό συγκρότημα μαγγανίου "Μεταλλεία-Βωξίτες Ελευσίνος" να τις εκμεταλλευτεί, με κύριο κέντρο παραγωγής το μεταλλείο στο 25^ο χιλιόμετρο της Ε.Ο. Δράμας-Κ.Νευροκοπίου. Η εταιρεία τα τελευταία χρόνια έχει τεθεί υπό διαχειριστικό έλεγχο παρουσιαζόμενη σαν προβληματική, οπότε ουσιαστικά υπολειτουργεί.

Η ανυπαρξία στο λεκανοπέδιο του Κ.Νευροκοπίου βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων εντείνει τα προβλήματα της απασχόλησης, παρά το γεγονός ότι η περιοχή είναι προικισμένη με άφθονους και αξιόλογους παραγωγικούς πόρους, και σ'ένα βαθμό έχουν εκτελεσθεί σημαντικά έργα υποδομών.

Η ανάπτυξη ήπιων δραστηριοτήτων αναψυχής, η ενίσχυση της δημιουργίας μικρών βιοτεχνικών μονάδων, οι δραστηριότητες ανάπτυξης αγροτικής οικονομίας είναι σε θέση να αυξήσουν τον αριθμό των απασχολούμενων ή να δώσουν πρόσθετη απασχόληση σε μερίδα του τοπικού πληθυσμού.

Επενδύσεις

Οι *ιδιωτικές επενδύσεις* που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή του Δήμου Κ.Νευροκοπίου, από το 1995 και μετά και χρηματοδοτήθηκαν από τους αναπτυξιακούς νόμους 1892/90-2601/98 ανέρχονται σε 6, με ύψος των επενδύσεων 652 εκ.δρχ., και ύψος της επιχορήγησης 284 εκ.δρχ. Από αυτές οι δύο αφορούσαν τον πρωτογενή τομέα (εκτροφή βοοειδών), δύο την επεξεργασία του μαρμάρου, μια την παραγωγή αδρανών υλικών από κινητή μονάδα, και μια την επέκταση εκσυγχρονισμό μονάδας γεωργικών προϊόντων. Από τον κανονισμό 866 βρίσκεται σε εξέλιξη μονάδα παστεριωμένου γάλακτος και γιαούρτης στο Οχυρό, προϋπολογισμού 370 εκατ.δρχ.

Παρά την προβληματικότητα της η περιοχή δεν βοηθήθηκε ουσιαστικά από τους αναπτυξιακούς νόμους, καθώς τα παρεχόμενα κίνητρα σε σχέση με άλλες περιοχές, αλλά και τα ισχύοντα στο Νομό, ελάχιστα αποτελέσματα κατάφεραν να έχουν και οδήγησαν στην ανυπαρξία μεταποιητικών επιχειρήσεων που θα μπορούσαν να στηρίξουν την οικονομία της περιοχής και να απορροφήσουν την υπέρχουσα ανεργία.

Οι επενδύσεις που εντάχθηκαν στην κοινοτική πρωτοβουλία LEADER II του Νομού Δράμας, και υλοποιούνται στην περιοχή, αφορούν στο Μέτρο του Αγροτουρισμού, την δημιουργία ξενοδοχείων τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων ή την κατασκευή τουριστικών καταλυμάτων. Πραγματοποιούνται στα δημοτικά διαμερίσματα, Κ. Νευροκοπίου, Γρανίτη, Βόλακα, Μικρομηλιάς και είναι συνολικού προϋπολογισμού 260 εκ. δρχ.

Ακόμη στην ίδια πρωτοβουλία εντάχθηκαν και υλοποιούνται μία επένδυση δημιουργίας βιοτεχνικής μονάδας παραδοσιακών λευκών ειδών στο Κ.Νευροκόπι προϋπολογισμού 56 εκατ.δρχ., εννέα επενδύσεις συνολικού ύψους 343 εκατ.δρχ. στο Μέτρο Γεωργία/Δράσεις τύπου Καν. (ΕΟΚ) 866/90 (Συσκευαστήρια-Διαλογητήρια πατάτας κλπ), μία επένδυση δημιουργίας Ταβέρνας ύψους 30 εκατ.δρχ., μία επένδυση αξιοποίησης της δασικής παραγωγής ύψους 76,15 εκατ.δρχ., μία επένδυση παραγωγής ειδών διατροφής (τυποποίηση καφέ) ύψους 32,67 εκατ.δρχ., μία επένδυση εξοπλισμού και οικίσκου επιχείρησης ενοικιάσεως ειδών σκι στο Φαλακρό ύψους 21,71 εκατ.δρχ., τέσσερις επενδύσεις δημιουργίας ή εκσυγχρονισμού μικρών βιοτεχνιών κατασκευής γεωργικών μηχανημάτων ύψους 105 εκατ.δρχ., και τέλος δημιουργία εκθεσιακού χώρου στον Βόλακα.

Σε ότι αφορά τις δημόσιες επενδύσεις της τελευταίας τετραετίας μπορούμε να διακρίνουμε αυτές που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή με φορέα υλοποίησης τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας από Εθνικούς πόρους (ΣΑΝΑ 029/1) και αφορούσαν παρεμβάσεις σε έργα επαρχιακής ή κοινοτικής οδοποιίας, ύδρευσης, αποχέτευσης, ή και μεγαλύτερης εμβέλειας όπως η κατασκευή δρόμων στο Χιονοδρομικό Κέντρο Φαλακρού, η ηλεκτροδότηση του Χ.Κ., η αποπεράτωση Διοικητηρίου Επαρχείου Κ.Νευροκοπίου κλπ.

Από το Υπουργείο Γεωργίας (ΣΑΕ 081) κατασκευάστηκαν τα έργα:

"Κατασκευή Αρδευτικού Δικτύου Κ.Νευροκοπίου-Λευκογείων", προϋπολογισμού 4,2 δις δρχ. και ολοκληρώνεται το "Φράγμα Καταφύτου" 1 δις δρχ. Από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG II) εκτελείται το έργο "Βελτίωση Ε.Ο. Νο57 Δράμα-Κ.Νευροκόπι-Εξοχή Βελτίωση της οδού Κ.Νευροκοπίου-Εξοχής" προϋπολογισμού 2 δις ενώ στη ΣΑΕ 031/2 ήταν ενταγμένο και ολοκληρώθηκε το έργο "Βελτίωση Ε.Ο. Νο57 Δράμας-Κ.Νευροκοπίου-Εξοχής" προϋπολογισμού 700 εκατ.δρχ.

Από το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ 2) εκτελέστηκαν έργα συνολικού προϋπολογισμού 500 εκατ.δρχ. που αφορούσαν την οδοποιία, ύδρευση, αποχέτευση, διαχείριση απορριμμάτων της περιοχής.

Πίνακας 3.2.3.1 Δημόσιες επενδύσεις στο Δήμο Κ.Νευροκοπίου

α/α	Τίτλος έργου	Προϋπ/σμός σε εκατ.δρχ.
1.	Διαπλάτυνση-Ασφαλτόστρωση κατά τμήματα Επαρχιακού Δρόμου Κ.Νευροκοπίου-Ποταμών	229
2.	Βελτίωση Επαρχιακού Δρόμου Κ.Νευροκοπίου-Κ.Βροντούς	85
3.	Βελτίωση επαρχιακής οδού προς Βόλακα από διασταύρωση Ε.Ο. Δράμας-Κ.Νευροκοπίου	168
4.	Βελτίωση επαρχιακής οδού Βαθυτόπου-Καταφύτου μέχρι διασταύρωση Κ.Νευροκοπίου-Περιθωρίου	43
5.	Κατασκευή Λιμνοδεξαμενής Κοινότητας Βαθυτόπου	56
6.	Βελτίωση κατά τμήματα από ΧΘ 13+00-18+500 και ΧΘ 20+541-22+00 της επαρχ. οδού Κ.Νευροκοπίου-Ποταμών	284
7.	Ασφαλτόστρωση επαρχιακών δρόμων Βόλακα-Μικροκλεισούρας-Ποταμών	75
8.	Αξιοποίηση Φαλακρού όρους Ν.Δράμας	124
9.	Ανάπλαση Περιοχής εισόδου Κάτω Νευροκοπίου (INTERREG II)	50
10.	Βελτίωση συνθηκών ύδρευσης Κοιν. Βόλακα	217
11.	Μελέτη-Κατασκευή Λιμνοδεξαμενών Κοιν.Βαθυτόπου (3 ^η Λίμνη Βαθυτόπου)	40

Πίνακας 3.2.3.2 Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός-Ανεργοι-Απασχολούμενοι κατά τομέα ανά Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου Κ.Νευροκοπίου

α/α	Ο.Τ.Α.	Απασχολούμενοι					Οικονομικά Ενεργοί	Ανεργοί
		Σύνολο	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Δε Δήλωσαν		
	Δήμος Κ.Νευροκοπίου	2.871	1.424	514	703	230	3.157	286
1	Δ.Κ.Νευροκοπίου	722	178	196	294	54	837	115
2	Κ.Αχλαδέας	37	22	4	11	0	39	2
3	Κ.Βαθυτόπου	251	152	10	26	63	263	12
4	Κ.Βόλακας	312	87	109	57	59	340	28
5	Κ.Γρανίτου	33	7	11	15	0	35	2
6	Κ.Δασωτού	83	42	9	25	7	91	8
7	Κ.Εξοχής	58	36	8	13	1	69	11
8	Κ.Καταφύτου	77	51	4	15	7	84	7
9	Κ.Κάτω Βροντούς	133	102	13	14	4	143	10
10	Κ.Λευκογείων	231	161	22	34	14	245	14
11	Κ.Μικροκλεισούρας	72	61	2	7	2	73	1
12	Κ.Μικρομηλέας	18	15	0	3	0	19	1
13	Κ.Οχυρού	196	120	26	48	2	219	23
14	Κ.Παγονερίου	82	48	16	18	0	86	4
15	Κ.Περιθωρίου	329	216	33	66	14	357	28
16	Κ.Ποταμών	147	78	29	40	0	163	16
17	Κ.Χρυσοκεφάλου	90	48	22	17	3	94	4

*Πηγή: Στοιχεία ΕΣΥΕ Απογραφής 1991

Πίνακας 3.2.3.3 Ιδιωτικές Επενδύσεις Τελευταίας Δεκαετίας Ενταγμένες σε Αναπτυξιακούς Νόμους, Κανονισμούς, Πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Δήμο Κ.Νευροκοπίου

Έτος Ένταξης	Φορέας	Επένδυση	Κόστος εκ.δρχ.	Τόπος Εγκατάστασης	Παρατηρήσεις
Α. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ					
1995	ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ ΑΙΜΙΛΙΟΣ Α.Ε.	Παραγωγή αδρανών υλικών από κινητή μονάδα	266	Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	N 1892/90
1995	ΣΕΒΑΣΤΙΔΗ ΑΦΟΙ Α.Ε.	Εκτροφή βοοειδών	110	ΟΧΥΡΟ	N 1892/90
1995	ΣΕΒΑΣΤΙΔΗ ΑΦΟΙ Α.Ε.	Εκτροφή βοοειδών	80	ΟΧΥΡΟ	N 1892/90
1995	ΣΙΝΤΟΣ Γ & ΣΙΑ	Επέκταση μονάδας Επεξεργασίας Μαρμάρου	111	ΒΩΛΑΚΑΣ	N 1892/90
1996	ΣΕΒΑΣΤΙΔΗ ΑΦΟΙ Α.Ε.	Λατομεία Μαρμάρων	43	ΠΕΡΙΟΧΗ Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟ Υ	N 1892/90
1998	ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΖΑΧΑΡΙΑΣ	Επέκταση-Εκσυγχρονισμός Μονάδες Τυποποίησης και Συσκευασίας Γεωργικών Προϊόντων	42	ΠΕΡΙΘΩΡΙ	N 2601/98
			652		
Β. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ					
1998	ΣΕΒΑΣΤΙΔΗ ΑΦΟΙ Α.Ε.	Ίδρυση Μονάδας Παραγωγής Παστεριωμένου Γάλακτος	370	ΟΧΥΡΟ	KAN 866/90
			370		
Γ. ΚΟΙΝΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ					
1997-99	ΜΠΟΔΟΥΡΟΓΛΟΥ ΜΙΧΑΗΛ*	Ξενοδοχείο τύπο επιπλωμένων διαμερισμάτων	75,467	ΓΡΑΝΙΤΗΣ	ΜΕΤΡΟ 3. Αγροτουρισμός Δράση 3.2 Δημιουργία Καταλυμάτων
--'--	ΣΑΒΒΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	Ενοικιαζόμενα δωμάτια	39,050	Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	--'--
--'--	ΜΠΟΣΚΟΣ ΜΟΔ & ΣΙΑ Ο.Ε.	Κατασκευή τουριστικών καπελ.	56,878	ΒΩΛΑΚΑΣ	--'--
--'--	ΤΟΥΡΓΑΙΔΟΥ ΑΝΑΤΟΛΗ	Δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων	38,457	ΜΙΚΡΟΜΗΛΙΑ	--'--
--'--	ΓΡΑΝΙΤΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ*	Επέκταση ξενοδοχείου τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων	49,73	ΓΡΑΝΙΤΗΣ	--'--
--'--	ΤΑΜΠΟΥΡΙΔΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ	Λειτουργία βιοτεχνικής μονάδας παραδοσιακών λευκών ειδών.	56,317	Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	Δημιουργία μονάδων κατασκευής παραδ. αντικ/μενων
--'--	ΧΑΛΚΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	Προμήθεια εξοπλισμού τυποποίησης γεωμήλων	7,270	Κ.ΒΡΟΝΤΟΥ	Αξιοποίηση αγροτικών προϊόντων

(συνέχεια)

Έτος Ένταξης	Φορέας	Επένδυση	Κόστος εκ.δρχ.	Τόπος Εγκατάστασης	Παρατηρήσεις
--'--	ΧΟΡΟΖΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	Δημιουργία βιοτεχνίας επεξεργασίας τυποποίησης συσκευασίας πατάτας	79,9	Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	--'--
--'--	ΕΑΣ Ν.ΔΡΑΜΑΣ	Συσκευαστήριο πατάτας	79,92	Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	ΜΕΤΡΟ: Γεωργία (05) Δράσης Τύπου Καν. (ΕΟΚ) 866
--'--	ΧΑΛΚΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	Συσκευαστήριο – αποθηκευτικός χώρος πατάτας	33,22	Κ.ΒΡΟΝΤΟΥ	--'--
--'--	ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ ΣΑΒΒΑΣ	Διαλογητήριο συσκευαστήριο γεωμύλων	17,22	ΛΕΥΚΟΓΕΙΑ	--'--
--'--	ΤΣΑΤΑΛΜΠΑΣΙΔΟΥ-ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	Συσκευαστήριο πατάτας	8	ΛΕΥΚΟΓΕΙΑ	--'--
--'--	ΠΟΙΜΕΝΙΔΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ	Βιοτεχνία Παραγωγής Ζωοτροφών	40,62	ΚΑΤΑΦΥΤΟ	--'--
--'--	ΚΑΛΤΟΥΡΙΝΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	Προμήθεια εξοπλισμού τυποποίησης γεωμύλων	10,04	Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	--'--
--'--	ΤΣΟΠΡΙΑΔΗΣ Ν. & ΣΙΑ Ε.Ε.	Πριστήριο Ξυλείας	76,15	ΟΧΥΡΟ	Αξιοποίηση Δασικής Παραγωγής
--'--	ΜΑΡΑΓΚΟΥΖΙΔΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ	Προμήθεια εξοπλισμού κοπής συσκευασίας τυποποίησης καφέ.	32,67	Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	Επενδύσεις Παραγωγής Ειδών διατροφής
--'--	ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ	Δημιουργία ταβέρνας	30	ΓΡΑΝΙΤΗΣ	--'--
--'--	ΚΕΛΙΔΗΣ Β % ΣΙΑ Ο.Ε.	Προμήθεια Περιτροφικού Γερανού μονάδας κατ.γεωργικών μηχανημάτων.	10	Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	Μικρές επιχειρήσεις
--'--	ΜΠΟΣΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	Εξοπλισμός και Οικίσκος επιχείρησης ενοικίασεως ειδών σκί	21,71	ΒΩΛΑΚΑΣ	Δράση: 03-02 Εναλλακτικές μορφές .....
--'--	ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	Βιοτεχνία κατασκευής γεωργικών μηχανημάτων	75,03	ΠΕΡΙΘΩΡΙ	ΜΕΤΡΟ Μικρές Επιχειρήσεις
--'--	ΜΑΖΛΟΥΓΚΑΣ ΛΑΖΑΡΟΣ	Εξοπλισμός μονάδας κατασκευής διαλών υαλοπινάκων	10,50	Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	--'--
--'--	ΧΑΤΖΗΣΑΒΒΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ	Εκσυγχρονισμός συνεργείου επισκευής γεωργικών μηχανημάτων	9,15	Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	--'--
--'--	ΧΟΡΟΖΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	Εκσυγχρονισμός Αρτοποιείων.	6	Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	--'--
--'--	ΓΟΥΡΟΥΦΙΔΗΣ Α.	Αποθηκευτικοί χώροι και Συσκευαστήριο Πατάτας	66	ΠΕΡΙΘΩΡΙ	ΜΕΤΡΟ: Γεωργία ΔΡΑΣΕΙΣ Τύπου Καν. (ΕΟΚ) 866
--'--	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΩΛΑΚΑ	Εκθεσιακός χώρος-Κέντρο Νεότητας	14,980	ΒΩΛΑΚΑΣ	Δημιουργία Εκθεσιακών Χώρων από ΟΤΑ
			944,979		

*Αφορά την δημιουργία και επέκταση του ίδιου ξενοδοχείου

- Πρωτογενής τομέας παραγωγής

Η κύρια οικονομική δραστηριότητα του Δήμου είναι η γεωργία με τη μονοκαλλιέργεια της πατάτας, όπου απασχολείται το 80% των εργαζομένων, καθώς και η κτηνοτροφία.

Γεωργία

Η γεωργική γη του Δήμου Νευροκοπίου, ανέρχεται σε 100.300 στρέμματα, αντιπροσωπεύοντας το 11,5% της εδαφικής επιφάνειας του.

Οι εκτάσεις που ποτίστηκαν το 1997 από πηγές πάσης φύσεως, υπολογίζονται σε 46.000 στρέμματα.

Οι εκτάσεις αυτές ποτίζονται ελλιπώς. Οι πηγές του αρδευτικού νερού είναι:

- Αρδευτικό δίκτυο Λευκογείων – Νευροκοπίου, συνολικής έκτασης 53.305 στρ. Μέχρι τώρα λειτουργεί μόνο το πρώτο αντλιοστάσιο, που εξυπηρετεί τα αγροκτήματα Εξοχής, Χρυσοκεφάλου και Λευκογείων, έκτασης 13.221 στρ.
- Διάφορα παλιά δίκτυα
- Λιμνοδεξαμενές (Εξοχή, Βαθύτοπος)
- Στραγγιστικοί τάφροι και υδατορρέυματα
- Γκιόλες
- Γεωτρήσεις

Αναδασμοί

Στο πλαίσιο της κατασκευής του αρδευτικού δικτύου Λευκογείων – Νευροκοπίου, έχουν ξεκινήσει οι αναδασμοί στα αγροκτήματα Εξοχής, Χρυσοκεφάλου, και Λευκογείων, χωρίς όμως να έχουν μέχρι τώρα αποπερατωθεί. Παλαιότερα, είχαν γίνει εκούσιοι αναδασμοί, στα αγροκτήματα Νευροκοπίου, Περιθωρίου και Δασωτού. Στις αναδιανεμηθείσες αυτές εκτάσεις, θα γίνει επαναπροσαρμογή προς τους άξονες του αρδευτικού δικτύου.

Αγροτικές εκμεταλλεύσεις

Το 1991, σύμφωνα με τα στοιχεία απογραφής, λειτουργούσαν 1.405 εκμεταλλεύσεις. Η μέση ηλικία των αρχηγών των εκμεταλλεύσεων, βρίσκεται στην κλάση 50-65 ετών.

Κύρια παραγόμενα προϊόντα

Τα βασικότερα προϊόντα που παράγονται στο λεκανοπέδιο Νευροκοπίου, είναι η πατάτα, το σιτάρι, το κριθάρι, το καλαμπόκι, η μηδική και τα φασόλια (όσπρια). Οι παραγόμενες πατάτες θεωρούνται οι καλύτερης ποιότητας για τον ελληνικό χώρο και διατίθενται κυρίως στην ελληνική αγορά. Έχουν γίνει προσπάθειες για τη δημιουργία τυποποίησης, (επενδύσεις LEADER) ενώ έχει πραγματοποιηθεί η καταχώρηση της ονομασίας προέλευσης.

Κτηνοτροφία

Στην περιοχή υπάρχει αξιόλογος αριθμός μονάδων κτηνοτροφίας. Τα σχετικά μεγέθη είναι:

Μονάδες γαλακτοπαραγωγής αγελάδων	19 με 930 ζώα
Προβατοτροφικές	18 με 7.700 ζώα
Αιγοτροφικές	11 με 4.100 ζώα
Αιγοπροβατοτροφικές	11 με 8.000 ζώα

Πίνακας 3.2.3.4 Εξέλιξη Γεωργικής Γης

Χωρικό Επίπεδο	Σύνολο Γης		Γεωργική Γη		% Γεωργικής Γης / σύνολο 1991
	1981	1991	1981	1991	
ΝΟΜΟΣ	3.468.300	3.468.300	571.200	573.400	16,5%
ΔΗΜΟΣ	873.800	873.800	100.300	101.300	11,6%
Κ.Νευροκόπι	67.100	67.100	11.100	11.100	16,5%
Αγλαδιά	47.100	47.100	1.700	1.600	3,4%
Βαθύτοπος	32.900	32.900	6.000	6.000	15,2%
Βόλακας	91.000	91.000	4.500	4.500	4,9%
Γρανίτης	26.600	26.600	200	200	0,8%
Δασωτό	17.500	17.500	5.200	6.300	36,0%
Εξοχή	44.000	44.000	6.900	6.900	15,7%
Κατάφυτο	76.200	76.200	4.700	4.400	5,8%
Κ.Βροντού	60.200	60.200	7.900	7.900	13,1%
Λευκόγεια	79.900	79.900	9.400	9.600	12,0%
Μικροκλεισούρα	25.700	25.700	1.900	1.700	6,6%
Μικρομηλιά	130.200	130.200	-	100	-
Οχυρό	41.900	41.900	11.000	11.000	26,3%
Παγονέρι	27.500	27.500	1.300	1.300	4,7%
Περιθώρι	32.200	32.200	15.300	15.300	47,5%
Ποταμοί	55.700	55.700	5.300	5.300	9,5%
Χρυσοκέφαλα	18.100	18.100	7.900	8.100	44,8%

Πηγή: ΕΣΥΕ Προαπογραφικά 1980 και 1990

Σχόλια:

1. Ο μέσος όρος γεωργικής γης επί της συνολικής έκτασης συμπίπτει περίπου με το Νομό.
2. Παρατηρείται έντονη διακύμανση στα Δ.Διαμερίσματα και αυτό επιτρέπει την διάκριση σε 2 ζώνες (γεωργική >15% γ.γή και τη γεωργοκτηνοτροφική <15%).
3. Στη δεκαετία 1980-1990 δεν σημειώθηκαν μεταβολές.

• Δευτερογενής τομέας παραγωγής

Ο μεταποιητικός τομέας ελάχιστα αναπτύχθηκε στην περιοχή του Δήμου Κ. Νευροκοπίου την τελευταία δεκαετία. Κύρια στηρίχθηκε στον κλάδο του ετοίμου ενδύματος όπου οι βιοτεχνίες οι οποίες δραστηριοποιήθηκαν κατάφεραν ν' απασχολήσουν ένα σημαντικό τμήμα του τοπικού πληθυσμού, το οποίο στην συνέχεια παραμένει άνεργο μετά το κλείσιμο των επιχειρήσεων αυτών. Παρά το γεγονός ότι στην ευρύτερη περιοχή λειτουργεί ένας σημαντικός αριθμός λατομείων μαρμάρου ο οποίος τροφοδοτεί με πρώτη ύλη τις επιχειρήσεις του Νομού, μόνο τρεις μονάδες επεξεργασίας κατάφεραν να δημιουργηθούν και να δώσουν απασχόληση σε 50 εργαζόμενους.

Οι όποιες αξιόλογες μεταποιητικές μονάδες της περιοχής αναπτύχθηκαν κύρια στην είσοδο της έδρας του Δήμου Κ. Νευροκοπίου ενώ πολλά συνεργεία και καταστήματα ανταλλακτικών βρίσκονται στον άξονα Νευροκοπίου - Περιθωρίου. Στα όρια του οικισμού και σε άμεση σύνδεση με το εθνικό οδικό δίκτυο εντοπίζεται διαθέσιμη έκταση για την εγκατάσταση μονάδων χαμηλής όχλησης και στις προθέσεις του Δήμου είναι η αξιοποίηση της μέσα από την δημιουργία ΒΙΟΠΑ στο οποίο θα έχουν τη δυνατότητα εγκατάστασης οι επιχειρήσεις της περιοχής.

Αναφέρθηκε ήδη η ανυπαρξία βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων στο λεκανοπέδιο του Κ. Νευροκοπίου, γεγονός που συνδέεται σ' ένα βαθμό με την γεωγραφική απομόνωση της περιοχής, τις

κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν σ' αυτήν, τα έργα υποδομής, και την έλλειψη ουσιαστικών επενδυτικών κινήτρων που θα κατάφερναν να προσελκύσουν επενδυτικές πρωτοβουλίες.

Έτσι η επενδυτική άπνοια εξακολουθεί να υφίσταται παρ' ότι υπάρχει πρωτογενής παραγωγή η οποία έχει την δυνατότητα να στηρίζει μονάδες καθετοποιημένης επεξεργασίας, τυποποίησης και εμπορίας τοπικών αγροτικών προϊόντων, οι οποίες θα προσέφεραν έτοιμο επεξεργασμένο προϊόν και θα δημιουργούσαν θέσεις εργασίας.

Στο πλαίσιο λοιπόν αυτό οι δημιουργηθείσες από την περασμένη δεκαετία εγκαταστάσεις του Συσκευαστηρίου - Διαλογητηρίου πατάτας, ουδέποτε λειτούργησαν και εξακολουθούν να παραμένουν αδρανείς.

Η τυποποίηση του προϊόντος της πατάτας καθυστέρησε σημαντικά, με ότι αυτό συνεπάγεται για την περιοχή και το όφελος που θα μπορούσε να προκύψει από την επεξεργασία της.

Μόλις τώρα μέσα από την κοινοτική πρωτοβουλία LEADER II διακρίνεται η ανάληψη μικρών έστω επενδυτικών πρωτοβουλιών για τη δημιουργία διαλογητηρίων - συσκευαστηρίων πατάτας.

Στον τομέα της κτηνοτροφίας, οι δυνατότητες ανάπτυξης του οποίου παραμένουν μεγάλες, η κατάσταση παραμένει η ίδια. Ανυπαρξία μονάδων καθετοποιημένης παραγωγής, επεξεργασίας, τυποποίησης και εμπορίας των προϊόντων του γάλακτος η του κρέατος, επιχειρηματικές δράσεις οι οποίες θα μπορούσαν ν' αναληφθούν σε τοπικό επίπεδο και ν' αυξήσουν την προστιθέμενη αξία των παραγόμενων προϊόντων.

Πίνακας 3.2.3.5 Οι κυριότερες βιοτεχνικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις στο Δήμο Κ.Νευροκοπίου

α/α	Επωνυμία	Αντικείμενο εργασιών	Διεύθυνση
1	ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Α. Α.Β.Ε.Τ.Ε.	ΑΔΡΑΝΗ ΥΛΙΚΑ-ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ	Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ

- Τριτογενής τομέας παραγωγής

Ο τριτογενής τομέας στο Δήμο Νευροκοπίου βρίσκεται σε κάποια ικανοποιητικά επίπεδα, κυρίως στην έδρα του Δήμου, το Κ.Νευροκόπι, αλλά έχει δυνατότητες και προϋποθέσεις για μια δυναμική ανάπτυξη, διαδραματίζοντας σημαντικό ρόλο στην οικονομική ζωή του νέου Δήμου.

Ο τουρισμός, αναμφισβήτητα, προσφέρει πολλές δυνατότητες και συμβάλλει σημαντικά στην αναβάθμιση ιδιαίτερα προβληματικών περιοχών με την προϋπόθεση ότι οι επεμβάσεις που θα γίνουν θα πρέπει να προγραμματιστούν με προσαρμογή και σεβασμό στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και το φυσικό περιβάλλον.

Τουριστική κίνηση με τα γνωρίσματα και στα μεγέθη που παρατηρούνται στους κλασσικούς τουριστικούς προορισμούς δεν υφίσταται στο νέο Δήμο. Αντιθέτως, όσο από τα τουριστικά μεγέθη κινούνται στην περιοχή βρίσκονται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα.

Η «τουριστική κίνηση» που παρατηρείται στην περιοχή μπορεί να διακριθεί στις εξής κατηγορίες:

- Κυνηγοί (κατά τη διάρκεια της κυνηγητικής περιόδου)
- Συγγενείς υπηρετούντων στη στρατιωτική μονάδα της περιοχής.
- Εμπορικοί επισκέπτες.
- Επισκέπτες του χιονοδρομικού κέντρου του Φαλακρού.
- Επισκέπτες-εκδρομείς της ορεινής βορειοανατολικής ζώνης του λεκανοπεδίου (Αχλαδιά-Παγονέρι-Ποταμοί) και των λιμνών Θησαυρού και Λευκογείων.
- Επισκέπτες-εκδρομείς των Οχυρών Λίσε.
- Επισκέπτες των παιδικών κατασκηνώσεων της Ιεράς Μητροπόλεως (Γρανίτης).

Οργανωμένος τουριστικός κλάδος δεν υπάρχει, παρατηρείται όμως μια κάποια κίνηση δημιουργίας επιχειρήσεων προς αυτήν την κατεύθυνση, σε συνδυασμό με την ύπαρξη πολλών τουριστικών αξιοθέατων σε όλη την έκταση του Δήμου Κ.Νευροκοπίου.

Στον Δήμο σήμερα υπάρχουν και λειτουργούν:

- α) δύο ξενοδοχειακές επιχειρήσεις 9 και 10 δωματίων με δυνατότητα φιλοξενίας 24 και 20 ατόμων αντίστοιχα στο Νευροκόπι,
- β) ένα ξενοδοχείο 9 δωματίων με δυνατότητα 20 ατόμων στον Βόλακα,
- γ) ένα ξενοδοχείο στον Γρανίτη 11 δωματίων και δυνατότητα 25 ατόμων,
- δ) ένας ξενώνας στη Μικρομηλιά δυναμικότητας 4 δωματίων και 8 ατόμων και
- ε) ένας ξενώνας 8 δωματίων δυναμικότητας 16 ατόμων στους Ποταμούς.

Όλες οι μονάδες πλην μιας στο Νευροκόπι (Ακρίτας 10 δωματίων) και εκείνης των Ποταμών Χρηματοδοτήθηκαν και κατασκευάστηκαν με τις προδιαγραφές της Κ.Π. Leader II. Επίσης λειτουργεί καταφύγιο στο χιονοδρομικό κέντρο Φαλακρού δυναμικότητας 75 κλινών.

3.2.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές

Στις υποδομές του Δήμου υπάρχουν προβλήματα. Συγκεκριμένα, τα δίκτυα ύδρευσης του Βόλακα είναι παλαιά και υπάρχει μεγάλο πρόβλημα δεδομένης και της ύπαρξης των κτηνοτροφικών μονάδων. Η αποχέτευση αντιμετωπίζεται κυρίως με βόθρους και υποτυπώδη Βιολογικό Καθαρισμό. Σε όλη την έκταση του Δήμου υπάρχουν 7 με 8 χώροι διάθεσης απορριμμάτων.

- Ύδρευση

Ο Δήμος Κάτω Νευροκοπίου υδρεύεται από γεωτρήσεις και πηγές. Σημειώνεται ότι διυλιστήρια δεν υπάρχουν. Η αποθήκευση των υδάτων λαμβάνει χώρα κυρίως σε δεξαμενές και υδατόπυργους (απαιτείται η συντήρησή τους). Η μεταφορά των υδάτων, εμφανίζει προβλήματα, τόσο κατά μήκος των εξωτερικών δικτύων, όσο και κατά μήκος των εσωτερικών δικτύων των Δ.Δ., του Δήμου. Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως στη μεγάλη παλαιότητα των δικτύων (τα περισσότερα είναι κατασκευασμένα προ 30 - 40 ετών), άλλωστε για αυτό εμφανίζονται και πολύ μεγάλες απώλειες (από 10 % έως και 40%).

Από ποσοτική άποψη η υδροδότηση του Δήμου κρίνεται επαρκής καθ'όλη την διάρκεια του έτους (πλην των Δ.Δ. Βόλακα, Μικρομηλιάς, Ποταμών, και Παγονερίου κατά την θερινή περίοδο). Επίσης φαινόμενα ανεπάρκειας νερού κατά διαστήματα, λόγω παλαιότητας του δικτύου παρατηρούνται στα Δ.Δ. Βαθυτόπου και Λευκογείων, και λόγω διαρροών στις δεξαμενές στα Δ.Δ. Καταφύτου και Περιθωρίου. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι όσον αφορά τα εσωτερικά δίκτυα οι παλαιοί σωλήνες αμιαντοσιμέντου έχουν αντικατασταθεί από πλαστικούς σε ποσοστό περίπου 50%, ενώ έχουμε κάλυψη των οικισμών από τα δίκτυα υδρέυσεως σε ποσοστό περίπου 95%. Απαιτείται επομένως και αντικατάσταση και επέκταση των εν λόγω δικτύων.

- Αποχέτευση

Σε γενικές γραμμές τα υπάρχοντα δίκτυα αποχέτευσης των Δ.Δ., του Δήμου, καλύπτουν το 95 % των οικισμών. Απαιτείται πάντως και επέκταση τους, αλλά και αντικατάσταση των παλαιών τμημάτων τους. Προσοχή ενδεχομένως θα πρέπει να δοθεί στο Δ.Δ. Μικροκλεισούρας, το οποίο διαθέτει βόθρους σε ποσοστό 100 %.

Το μεγάλο πρόβλημα όμως δημιουργείται στις απολήξεις των προαναφερόμενων εσωτερικών δικτύων. Τα λύματα χύνονται χωρίς επεξεργασία κατά κύριο λόγο σε ξεροχειμμάρους (εκτός των λυμάτων του Δ.Δ. Ποταμών, τα οποία χύνονται στην τεχνητή λίμνη του φράγματος Θησαυρού), με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και την δημιουργία κινδύνων για την δημόσια υγεία των κατοίκων. Εδώ πρέπει να ειπωθεί ότι στην έδρα του Δήμου υπάρχει ολοκληρωμένη εγκατάσταση βιολογικού καθαρισμού, ο οποίος καλύπτει τον χώρο της έδρας σε ποσοστό 60 % με 70 %, διότι δεν υπάρχει αγωγός αποχέτευσης σε όλο των οικισμό. Η μονάδα λειτουργεί κυρίως την θερινή περίοδο, με πολύ υψηλό κόστος λειτουργίας, ενώ κατά την λειτουργία της την χειμερινή περίοδο, παρουσιάζει τεράστια προβλήματα, εξαιτίας των εξαιρετικά χαμηλών θερμοκρασιών, που αναπτύσσονται στην περιοχή. Η λύση πιθανώς να βρίσκεται στην κατασκευή ενός νέου εξωτερικού δικτύου αποχέτευσης και στην

σύνδεση του με την υπάρχουσα μονάδα βιολογικού καθαρισμού, αφού αναβαθμιστεί και επεκταθεί, για καλύψει τα νέα δεδομένα.

3.3 ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ

3.3.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά

- Μέγεθος – μεταβολή πληθυσμού

Ο πληθυσμός του Δήμου Παρανεστίου σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ήταν 1.592 κάτοικοι. Η εκτίμηση του πραγματικού πληθυσμού που διαμένει σήμερα στο Δήμο είναι 1.350 κάτοικοι οι οποίοι κατοικούν σε 15 οικισμούς.

Εξέλιξη πληθυσμού 1971-1991: Ο πληθυσμός της περιοχής μειώνεται κατά 649 άτομα ποσοστό (28,96%) ενώ προς το τέλος της περιόδου παρουσιάζει τάση σταθεροποίησης του.

- Επίπεδο μόρφωσης πληθυσμού

Για το επίπεδο μόρφωσης του πληθυσμού εκτιμήσεις μόνον μπορούν να γίνουν σύμφωνα με τις οποίες το ποσοστό αγραμμάτων του Δήμου Παρανεστίου είναι σημαντικά υψηλότερο από το μέσο όρο του νομού. Γενικά αποτελείται από αποφοίτους δημοτικού σχολείου.

- Προέλευση πληθυσμού

Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού αποτελείται από Έλληνες του Πόντου, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στην περιοχή την περίοδο 1921-23.

- Μετανάστευση – Παλιννόστηση - Μετακινήσεις

Παρατηρείται εποχιακή αύξηση του πληθυσμού κατά τους θερινούς μήνες, οπότε ο πληθυσμός φθάνει τους 1.800 κατοίκους και οφείλεται στις επισκέψεις για αναψυχή των κατοικούντων στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Επίσης από τα μέσα της δεκαετίας του 1950 οι περισσότεροι κάτοικοι των οικισμών της περιοχής ζουν κάτω από ένα καθεστώς διπλής μόνιμης κατοικίας. Τα καλοκαίρι μένουν στα χωριά και απασχολούνται σαν δασεργάτες και τον χειμώνα μένουν στην πόλη της Δράμας.

- Εποχιακές και καθημερινές μετακινήσεις

Παρατηρείται εποχική αύξηση του πληθυσμού κατά τους θερινούς μήνες, οπότε ο πληθυσμός φθάνει τους 1.800 κατοίκους και οφείλεται στις επισκέψεις για αναψυχή των κατοικούντων στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Επίσης από τα μέσα της δεκαετίας του 1950 οι περισσότεροι κάτοικοι των οικισμών της περιοχής ζουν κάτω από ένα καθεστώς διπλής μόνιμης κατοικίας. Το καλοκαίρι μένουν στα χωριά και απασχολούνται σαν δασεργάτες και τον χειμώνα μένουν στην πόλη της Δράμας.

Το Παρανέστι έχει αυξημένες σχέσεις με τη Σταυρούπολη, μια και αντιμετωπίζουν ανάλογα προβλήματα ως προς τη διαχείριση και αξιοποίηση του ποταμού Νέστου, ενώ οι περισσότερες εμπορικές σχέσεις των κατοίκων του είναι με τη Δράμα, εξαιτίας της φθηνής αγοράς της.

3.3.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής

- Εκπαίδευση (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια)

Νηπιαγωγεία

Στο Δήμο Παρανεστίου κατά τη σχολική περίοδο '97-'98 λειτούργησε ένα (1) νηπιαγωγείο με 7 νήπια.

Δημοτικά

Στο Δήμο Παρανεστίου λειτουργεί ένα δημοτικό σχολείο (6/θέσιο) στο Παρανέστι (σχολική περίοδος '98-'99). Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι κατά τη σχολική περίοδο '97-'98 λειτουργούσαν δύο (2) δημοτικά σχολεία, ένα (1) στο Παρανέστι και ένα (1) στην Πρασινάδα.

Γυμνάσια

Στο Δήμο Παρανεστίου λειτουργεί ένα (1) Γυμνάσιο.

Λύκεια

Στο Δήμο Παρανεστίου λειτουργεί ένα (1) Λύκειο.

- Περίθαλψη

Το κτίριο του Κέντρου Υγείας Παρανεστίου, είναι σχετικά νέο σε ηλικία και καλοσυντηρημένο. Ελλείψεις σε εξοπλισμό και ιατροφαρμακευτικό υλικό δεν παρατηρούνται. Το σημαντικότερο πρόβλημα εμφανίζεται στις ελλείψεις σε βοηθητικό προσωπικό, κυρίως σε καθαρίστριες και οδηγούς. Το Κέντρο Υγείας Παρανεστίου διαθέτει ένα (1) ασθενοφόρο όχημα, το οποίο για την ομαλή, απρόσκοπτη και συνεχή λειτουργία του, απαιτούνται πέντε (5) οδηγοί. Επομένως απαιτείται η διερεύνηση προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ του Δήμου και του Γενικού Νομαρχιακού Νοσοκομείου Δράμας.

Όσον αφορά την αμέσως κατώτερη βαθμίδα του Ε.Σ.Υ., τα αγροτικά ιατρεία, το Κέντρο Υγείας του Παρανεστίου, έχει στην ευθύνη του πέραν του Δήμου Παρανεστίου και : α) τα τρία (3) Αγροτικά Ιατρεία του νέου Δήμου Νικηφόρου, β) ένα (1) Αγροτικό Ιατρείο του νέου Δήμου Δοξάτου, αυτό του Δ.Δ. των Κυργίων. Τονίζεται ότι τα αγροτικά ιατρεία, εξυπηρετούν με επάρκεια τους κατοίκους της περιοχής του Δήμου Παρανεστίου, έως τον βαθμό και το σκοπό για τον οποίο έχουν δημιουργηθεί από το Υπουργείο Υγείας, δηλαδή την χορήγηση φαρμάκων και των πρώτων βοηθειών. Ζητείται πάντως από τους Ο.Τ.Α., οι οποίοι εμπλέκονται, να βοηθήσουν στην κτιριακή συντήρηση και αισθητική βελτίωση των χώρων των αγροτικών ιατρείων. Τα ίδια σε γενικά πλαίσια ισχύουν και για τα ιατρικά εξεταστήρια, που υφίστανται και λειτουργούν σήμερα σε όλους τους οικισμούς, του Δήμου Παρανεστίου.

- Πρόνοια

Βρεφονηπιακοί σταθμοί :

Βρεφονηπιακοί σταθμοί δεν υπάρχουν στον Δήμο του Παρανεστίου.

Παιδικοί σταθμοί :

Υπάρχει σήμερα και λειτουργεί ένας (1) παιδικός σταθμός στον Δήμο Παρανεστίου.

Κ.Α.Π.Η. :

ΚΑΠΗ δεν υπάρχουν στον Δήμο Παρανεστίου .

ΚΕ.Φ.Ο. :

Κ.Ε.Φ.Ο. δεν υπάρχουν στον Δήμο Παρανεστίου.

- Αθλητισμός

Ο Δήμος Παρανεστίου έχει το αθλητικό Σύλλογο Ηρακλή και διαθέτει ένα γήπεδο ποδοσφαίρου στο Θόλο. Η περιοχή όμως ενδείκνυται για την άσκηση αθλημάτων που είναι σχετικά με το βουνό, το ποτάμι και το δάσος, όπως περιπάτους, ορειβασία, αναρριχήσεις, αλιεία, κυνήγι, mountain bike.

3.3.3 Παραγωγικές δραστηριότητες

- Οικονομία – Απασχόληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής (1991), ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου Παρανεστίου ανέρχεται σε 573 άτομα από τα οποία οι απασχολούμενοι είναι 518 και οι άνεργοι 55 άτομα (ποσοστό 9,6%). Από τους απασχολούμενους 197 άτομα ασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα (ποσοστό 38%), 154 άτομα στον δευτερογενή τομέα (ποσοστό 29,7%) και 164 άτομα στον τριτογενή τομέα (ποσοστό 31,6%).

Ο Δήμος Παρανεστίου από την άποψη της σύνθεσης της οικονομικής του δραστηριότητας, χαρακτηρίζεται σαν δασικός και κτηνοτροφικός ενώ οι γεωργικές καλλιέργειες διαδραματίζουν ασήμαντο ρόλο στον πρωτογενή τομέα.

Η περιοχή Παρανεστίου διαθέτει ένα από τα πλουσιότερα και παραγωγικότερα δάση της χώρας και η ξυλοπονία απασχολεί ένα υψηλό ποσοστό του πληθυσμού. Εξίσου σημαντική είναι η ανάπτυξη της κτηνοτροφίας. Καθοριστικό για την περιοχή και το Νομό γενικότερα υπήρξε το έργο της κατασκευής των υδροηλεκτρικών έργων του Θησαυρού και της Πλατανόβρυσης, αλλά και του Τεμένους που βρίσκεται σε εξέλιξη, σε ότι αφορά την προσφορά εργασίας, στην κατασκευή των συγκεκριμένων έργων, αλλά και μελλοντικά στη φάση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Ήδη ξεκίνησε η κανονική λειτουργία και της δεύτερης υδροηλεκτρικής μονάδας παραγωγής του έργου της Πλατανόβρυσης στον ποταμό Νέστο, με αποτέλεσμα να ολοκληρωθεί η πρώτη φάση των έργων του υδροηλεκτρικού συγκροτήματος Νέστου της ΔΕΗ το οποίο περιλαμβάνει και τον ήδη λειτουργούντα από το 1997 σταθμό ηλεκτροπαραγωγής του Θησαυρού ισχύος 300 MW.

Αναφέρθηκε ήδη ότι η θέση του πρωτογενούς τομέα στην οικονομία είναι δεσπόζουσα, τόσο στην απασχόληση, όσο και στην διαμόρφωση του εισοδήματος. Ωστόσο ανύπαρκτη παραμένει η δραστηριότητα της μεταποίησης και εμπορίας των παραγομένων στην περιοχή δασικών και αγροτικών-κτηνοτροφικών προϊόντων. Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι μέχρι σήμερα στην περιοχή δεν αναπτύχθηκε ούτε μια σημαντική μονάδα επεξεργασίας ξύλου, παρά την έντονη παρουσία της πρώτης ύλης.

Η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού-αγροτουρισμού, φυσιολατρικού –θεραπευτικού τουρισμού με την αξιοποίηση των Ιαματικών Πηγών Θερμιών θα βοηθήσει στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον τριτογενή τομέα.

Επενδύσεις

Οι ιδιωτικές επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή του Δήμου Παρανεστίου τα τελευταία χρόνια ήταν ελάχιστες και αφορούν την δημιουργία και επέκταση ξενοδοχείου τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων στο Παρανέστι ύψους 118 εκατ.δρχ., την εγκατάσταση μηχανημάτων τυποποίησης ξηρών καρπών ύψους 73 εκατ.δρχ., την δημιουργία μονάδας επιτόπιας αξιοποίησης δασικών προϊόντων ύψους 57 εκατ.δρχ. και την δημιουργία παραδοσιακής ψησταριάς-εστιατορίου ύψους 30 εκατ.δρχ. (παρεμβάσεις της κοινοτικής πρωτοβουλίας LEADER II).

Επένδυση που εντάχθηκε στον αναπτυξιακό νόμο 1892/90 και αφορούσε την Ίδρυση μονάδας εμφιάλωσης φυσικού και μεταλλικού επιτραπέζιου νερού στον οικισμό της Σίλλης, ύψους 780 εκατ.δρχ. δεν πραγματοποιήθηκε. Γενικά μπορεί να ειπωθεί ότι τα παρεχόμενα κίνητρα από την πλευρά της πολιτείας για την ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων ελάχιστα χρησιμοποιήθηκαν από τους κατοίκους της περιοχής ή προσέλκυσαν το ενδιαφέρον ξένων επενδυτών.

Σε ότι αφορά τις δημόσιες επενδύσεις της τελευταίας τετραετίας μπορούμε να διακρίνουμε αυτές που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή με φορέα υλοποίησης τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας από

εθνικούς πόρους (ΣΑΝΑ 029/1) και αφορούσαν κύρια βελτιώσεις του οδικού δικτύου της περιοχής, ή παρεμβάσεις χρηματοδοτούμενες από κοινοτικούς πόρους (ΣΑΝΑ 029/2).

Πίνακας 3.3.3.1 Δημόσιες επενδύσεις στο Δήμο Παρανεστίου

α/α	Τίτλος έργου	Προϋπ/σμος σε εκατ.δρχ.
1.	Διαδημοτική οδοποιία οικισμών Δήμου Παρανεστίου	227
2.	Εργαστήρι οικολογικών ερευνών και Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης	30
3.	Αξιοποίηση Ιαματικών Πηγών Παρανεστίου	200
4.	Έργα κατασκευής δασοτουριστικών μονοπατιών	50

Πίνακας 3.3.3.2 Έργα χρηματοδοτούμενα από το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ 2)

α/α	Τίτλος έργου	Προϋπ/σμος σε εκατ.δρχ.
1.	Οδοποιία Δήμου Παρανεστίου	23
2.	Έργα ύδρευσης Δήμου Παρανεστίου	90
3.	Έργα αποχέτευσης Δήμου Παρανεστίου	90
4.	Προμήθεια Μηχανολογικού εξοπλισμού	30
5.	Κέντρο πληροφόρησης τουριστικής ενημέρωσης Α.Σ.Β.Α. περιοχής	110
6.	Ανάπλαση περιοχής Ι.Μ. Μεταμόρφωσης Πρασινάδας και δημιουργία οικοτουριστικού πάρκου	40

Για τα έργα περιβάλλοντος από το πρόγραμμα ΕΠΠΕΡ υπήρξε χρηματοδότηση ποσού 140 εκατ.δρχ. για την προστασία και διαχείριση ορεινού όγκου Ροδόπης, και από το ΕΤΕΡΠΣ του ΥΠΕΧΩΔΕ ποσού 180 εκατ.δρχ. για το έργο "Επικάλυψη χειμάρρου-Ανάπλαση περιοχής Δήμου Παρανεστίου" και 40 εκατ.δρχ. για το έργο "Ανάπλαση-Διαμόρφωση κοινοχρήστων χώρων του οικισμού Πρασινάδας". Τέλος για Δασικά Έργα στο σύμπλεγμα Τραχωνίου-Διποτάμων-Θόλου-Αμισιανών διατέθηκαν 93,5 εκατ.δρχ., και για έργα βελτίωσης βοσκοτόπων και κατασκευής στεγάστρων από το Υπουργείο Γεωργίας διατέθηκαν 200 εκατ.δρχ.

- Πρωτογενής τομέας παραγωγής

Η διαμόρφωση του πρωτογενούς τομέα παραγωγής εξαρτάται από την γεωργική, κτηνοτροφική και δασική δραστηριότητα και παρουσιάζει την παρακάτω εικόνα.

Γεωργία

Η γεωργική γη του Δήμου Παρανεστίου ανέρχεται σε 5.800 στρ. αντιπροσωπεύοντας το 0,7% της εδαφικής επιφάνειας του.

Οι εκτάσεις που ποτίζονται ανέρχονται σε 800 στρ. δηλαδή, καλύπτουν το 14% της γεωργικής γης. Υπάρχουν 2 έργα (Ξάγναντο και Στέρνα).

Στο Ξάγναντο το έργο υδροδοτείται από τον Νέστο ποταμό με φράγμα υδροληψίας.

Στη Στέρνα επίσης αντλείται νερό από το Νέστο που τροφοδοτεί δεξαμενή και από εκεί το νερό αρδεύει με βαρύτητα τα κατάντι αγροτεμάχια.

Αγροτικές εκμ/σεις

Οι γεωργικές εκμ/σεις το 1991 ήταν 178 (απογραφή ΕΣΥΕ 1991). Η μέση ηλικία των αρχηγών των εκμ/σεων βρίσκεται στη κλάση 50-65 ετών.

Κύρια παραγόμενα προϊόντα

Προϊόντα φυτικής παραγωγής είναι ελάχιστα σε ποικιλία και ποσότητες λόγω μικρής έκτασης της γεωργικής γης. Τα βασικότερα απ' αυτά είναι ο καπνός, το σιτάρι, κριθάρι, καλαμπόκι και μηδική.

Κτηνοτροφία

Σημαντικός αριθμός κτηνοτροφικών μονάδων λειτουργεί στην περιοχή που ευνοείται από την ύπαρξη βοσκοτόπων αλλά και κλιματικών συνθηκών.

Οι μονάδες αυτές είναι:

Αγελαδοτροφικές αναπαραγωγής (βοσκής)	60 με 2.700 ζώα
Αγελαδοτροφικές γαλακτοπαραγωγής	3 με 120 ζώα
Προβατοτροφικές μονάδες	10 με 3200 ζώα
Αιγοτροφικές μονάδες	22 με 7345 ζώα
Χοιροτροφικές	1 με 80 χοιρομητέρες

Παραγόμενα προϊόντα:

Το κρέας και γάλα αποτελούν τα βασικά κτηνοτροφικά προϊόντα.

Βοσκότοποι

Τα βοσκοτόπια καλύπτουν έκταση 261.300 στρ. που αντιπροσωπεύει το 33% της εδαφικής επιφάνειας. Οι εδαφοκλιματικές συνθήκες δημιουργούν ευνοϊκό περιβάλλον για λιβαδική βλάστηση. Η υποβόσκηση όμως περιορίζει συνεχώς τα λιβάδια επ' ωφελεία της δασικής επέκτασης.

Πίνακας 3.3.3.3 Εξέλιξη Γεωργικής Γης

Χωρικά Επίπεδα	Σύνολο Γης		Γεωργική Γη		Γ.Γή/ % Σύνολο
	1981	1991	1981	1991	
ΝΟΜΟΣ	3.468.300	3.468.300	571.200	573.400	16,5
ΔΗΜΟΣ	788.400	788.400	5.800	5.300	0,7
Παρανέστι	150.200	150.200	3.500	3.500	2,3
Θόλος	61.000	61.000	1.100	1.100	1,8
Σίλλη	577.200	577.200	1.200	700	0,1

Έκταση σε στρεμ.

Πηγή: ΕΣΥΕ Προαπογραφικά 1980 και 1990

Σχόλια:

1. Η περιοχή κυριαρχείται από βοσκοτόπους και Δάση ενώ η γεωργική γη δεν καλύπτει ούτε το 1%. Στη δεκαετία 1980-1990 δεν σημειώθηκαν μεταβολές στη γεωργική γη και δεν διαφοροποιούνται τα δημοτικά διαμερίσματα.

Πίνακας 3.3.3.4 Κατηγορίες Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων (1991)

Χωρικά Επίπεδα	Σύνολο		Εκμεταλλεύσεις σύμφωνα με το τόπο απογραφής				
	εκμ/ση	έκταση	Μικτές		Γεωργικές		Κτηνο- τροφία
			εκμ/ση	έκταση	εκμ/ση	έκταση	
ΝΟΜΟΣ	8.499	467.147	2.631	169.114	5.521	298.033	347
ΔΗΜΟΣ	179	3.354	111	2.214	45	1.140	23
Παρανέστι	75	1.686	39	788	19	898	17
Θόλος	61	1.016	33	787	23	229	5
Σίλλη	43	652	39	639	3	13	1

Πηγή: ΕΣΥΕ Απογραφή 1991

Σχόλια:

1. Η μέση εκμετάλλευση αξιοποιεί 22 στρ. έναντι 57 του Νομού.
2. Οι αμιγείς κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις είναι το 6,6% του Νομού. Οι εκμεταλλεύσεις αυτές είναι το 12,8% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων του Δήμου έναντι 4% του Νομού. Το υψηλό αυτό ποσοστό συσχετίζεται θετικά με τα μεγέθη γεωργικής γης και βοσκοτόπων.
3. Οι μικτές εκμεταλλεύσεις αποτελούν το 62% του συνόλου έναντι 31% του Νομού. Το σύνολο μικτών και κτηνοτροφικών είναι 75%, ενώ στο Νομό 35%. Τα μεγέθη αυτά δείχνουν την παραγωγική κατεύθυνση της περιοχής. Οι διακυμάνσεις είναι μεγάλες στα Δημοτικά Διαμερίσματα (62% στο Παρανέστι, 93% στη Σίλλη).

- Δευτερογενής τομέας παραγωγής

Από την ανάλυση του πρωτογενή τομέα, διαπιστώθηκε ήδη ότι δραστηριότητες που αναπτύσσονται στην περιοχή του Δήμου Παρανεστίου έχουν σχέση με την κτηνοτροφία, τα δάση και την γεωργία. Την περασμένη δεκαετία ο εντοπισμός των κοιτασμάτων καλλιούχων αστρίων δημιούργησε τις καλύτερες προϋποθέσεις για την επεξεργασία και την εκμετάλλευσή τους. Η επένδυση υλοποιήθηκε, η μονάδα λειτούργησε για ένα μικρό χρονικό διάστημα, και από τότε οι εγκαταστάσεις της παραμένουν ανενεργές.

Είναι γεγονός ότι η περιοχή διαθέτει ποικίλους πλουτοπαραγωγικούς πόρους, αλλά ο βαθμός διασύνδεσής τους με την μεταποιητική δραστηριότητα είναι χαρακτηριστικά χαμηλός σχεδόν ανύπαρκτος. Είναι επίσης αλήθεια ότι η περιοχή γεωγραφικά είναι απομονωμένη, ενώ συνορεύει μ' ένα Νομό στον οποίο τα επενδυτικά-αναπτυξιακά κίνητρα για ένα σημαντικό χρονικό διάστημα ήταν ιδιαίτερα ισχυρά. Επόμενο ήταν να μην προσελκύει το επενδυτικό ενδιαφέρον και φυσικό να στηρίζει την όποια ανάπτυξη της μεταποίησης αποκλειστικά στο ντόπιο ανθρώπινο δυναμικό το οποίο όμως δεν ανταποκρίθηκε.

Προοπτικές ωστόσο εξακολουθούν να υπάρχουν και εντοπίζονται στην αξιοποίηση επιτόπου των πρώτων υλών, του δασικού και ορυκτού πλούτου, καθώς και των κτηνοτροφικών και γεωργικών προϊόντων. Μονάδες επεξεργασίας ξύλου μικρής ή μεσαίας δυναμικότητας θα μπορούσαν να εγκατασταθούν στο Δήμο Παρανεστίου και να τροφοδοτούνται με πρώτη ύλη από τον άφθονο δασικό πλούτο της περιοχής. Σε ότι αφορά τα προϊόντα από ξύλο, οι δυνατότητες επενδύσεων θα ήταν να δημιουργηθεί μια μονάδα μοριοσανίδων, μονάδα παλλετοποιίας, μονάδα παραγωγής παρκέτων με βάση την επαρκή παραγωγή ξυλείας από δρυ και οξυά, είτε μια μονάδα παραγωγής κουφωμάτων καθώς η ερυθρελάτη που συναντάται στα δάση της περιοχής αποτελεί εξαιρετική πηγή πρώτης ύλης. Ακόμη τονίζεται η δυνατότητα δημιουργίας μονάδας ξυλοκάρβουνου που θα βασίζεται στην υπάρχουσα πρώτη ύλη.

Γεωργική βιομηχανία-βιοτεχνία ανάλογης δυναμικότητας θα μπορούσε να αναπτυχθεί στον τομέα των ζωοτροφών μια και ο προσανατολισμός της περιοχής είναι χαρακτηριστικά κτηνοτροφικός. Στην ανάπτυξη της κτηνοτροφίας μπορεί να στηριχθεί η δημιουργία μεταποιητικών μονάδων επεξεργασίας κτηνοτροφικών προϊόντων όπως τυροκομεία, αλλαντοποιίες, βυρσοδεψεία. Η περιοχή Παρανεστίου-Θόλου-Σίλλης διαθέτει ένα σημαντικό αριθμό αιγοπροβάτων με δυνατότητα αύξησης του ζωικού κεφαλαίου που υπάρχει σήμερα που θα ήταν σε θέση να στηρίζει ένα τυροκομείο για την αξιοποίηση του αιγοπρόβειου γάλακτος.

Η κατεργασία του δέρματος αποτελεί έναν από τους αποκαλούμενους παραδοσιακούς κλάδους στη χώρα μας. Ο κλάδος της βυρσοδεψίας συγκροτείται κύρια από βιοτεχνικές μονάδες και είναι έντονα προσανατολισμένος στην παραγωγή ενδιάμεσων προϊόντων για την υποδηματοποιία. Η παραγωγή του κλάδου συνίσταται σε σολοδέρματα και επανωδέρματα. Ένα σύγχρονο βυρσοδεψείο στην περιοχή ευνοείται από αρκετούς παράγοντες όπως η ανυπαρξία αξιόλογων βυρσοδεψείων στην ευρύτερη περιοχή του νομού και την Ανατολική Μακεδονία, την ύπαρξη σημαντικού αριθμού βοοειδών, την προβλεπόμενη αύξηση της παραγωγής ακατέργαστων δερμάτων υψηλής ποιότητας και χαμηλότερου κόστους επεξεργασίας, την δημιουργία του σφαγείου στον Άγιο Αθανάσιο κλπ. Το σοβαρότερο πρόβλημα εντοπίζεται στην οργάνωση και επάνδρωση ενός σύγχρονου βυρσοδεψείου.

Τέλος με στόχο την μέγιστη δυνατή αξιοποίηση της ιδιαίτερης μελισσοτροφικής χλωρίδας της περιοχής προτείνεται η δημιουργία πρότυπης μελισσοκομικής μονάδας παραγωγής νέων οικολογικών προϊόντων μέλισσας.

- Τριτογενής τομέας παραγωγής

Τουρισμός

Το Παρανέστι βρισκόμενο πλησίον του ποταμού Νέστου είναι περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, που μαζί με τη Σταυρούπολη εντάσσονται στο δίκτυο οικολογικού τουρισμού, που συγκροτείται στο πλαίσιο του Προγράμματος ΡΟ-ΝΕ. Αποτελεί το τμήμα για την προβολή των φυσικών πόρων του προτεινόμενου Κέντρου Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης Παρανεστίου-Σταυρούπολης.

Το Παρθένο Δάσος, το οποίο αποτελεί τη φυσική συνέχεια του Δάσους Χαϊντού, έχει υπαχθεί στο Κοινοτικό Πρόγραμμα Natura 2000 και στο πλαίσιο αυτό εξετάζεται η συνολική ανάδειξη και αξιοποίησή του. Τα ιαματικά λουτρά, η ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και άλλες περιβαλλοντικές δράσεις θα αποτελέσουν πόλο έλξης τουριστικής ανάπτυξης.

Στο Δήμο υπάρχει ένας ξενώνας με δέκα κλίνες για διανυκτέρευση, ξενοδοχείο τύπου επιπλωμένων δωματίων δυναμικότητας 12 κλινών ενώ έχει εγκριθεί επένδυση κατασκευής ξενοδοχείου επιπλωμένων δωματίων δυναμικότητας 28 κλινών στη περιοχή των Θερμιών στο πλαίσιο του προγράμματος LEADER II.

Η περιοχή του Δήμου Παρανεστίου αν και χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία του τοπίου και των βιοτόπων και από το σημαντικό ανθρωπογενές περιβάλλον, δεν παρουσιάζει ιδιαίτερο επίπεδο τουριστικής ανάπτυξης. Με δεδομένη την προστασία του περιβάλλοντος οι δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης έχουν διαφορετικούς προσανατολισμούς και στόχους από τις υπάρχουσες και κυρίαρχες “τουριστικές αναπτυξιακές κατευθύνσεις”.

Η περιοχή είναι σε θέση να καλύψει ένα ευρύ φάσμα τουριστικών δραστηριοτήτων όπως αναψυχής, ιαματικού- πολιτιστικού- επιστημονικού- εκπαιδευτικού- περιηγητικού τουρισμού και μάλιστα σε όλη τη διάρκεια του έτους. Με την ανάδειξη του μοναδικού φυσικού πλούτου που διαθέτει μπορεί να εξασφαλίσει το μόνιμο ενδιαφέρον και την παρουσία επισκεπτών απ’ όλη την Ευρώπη, αλλά και την Ελλάδα, από περιοχές που προ πολλού έχουν χάσει τη φυσικότητα του χώρου τους.

Στο Δήμο Παρανεστίου υπάρχουν 4 κοινοτικά καταστήματα, τα οποία είναι ιδιόκτητα και έχουν κατασκευαστεί τη δεκαετία του 1950 (Κοινοτικά Καταστήματα Κάτω Θόλου και Πρασινάδας), τη δεκαετία 1960 (Παλιό Κοινοτικό Παρανεστίου), και τη δεκαετία 1970 το σημερινό Δημοτικό πλέον Κατάστημα. Το Δημοτικό Κατάστημα κρίνεται σκόπιμο να συντηρηθεί, ενώ τα παλαιά Κοινοτικά καταστήματα θα ανακαινιστούν και θα χρησιμοποιηθούν για δραστηριότητες του προγράμματος οικοανάπτυξης Ροδόπης-Νέστου.

Το μοναδικό Ν.Π.Δ.Δ. το οποίο έχει συσταθεί μέχρι σήμερα στα διοικητικά όρια του Δήμου είναι η Σχολική Επιτροπή. Όσον αφορά τις λοιπές υπηρεσίες του Δήμου αυτές εντοπίζονται σε καταστήματα Ο.Τ.Ε., ΕΛ.ΤΑ., Αστυνομικό Σταθμό, Δασαρχείο, Κέντρο Υγείας, Κτηνιατρείο, Παιδικό Σταθμό.

Βασικό μέλημα θα πρέπει να είναι η ύπαρξη υπηρεσιών οι οποίες θα καλύπτουν τις βασικές ανάγκες των δημοτών και δε θα χρειάζεται η μετακίνησή τους στο αστικό κέντρο (Δράμα), η οποία και χρονοβόρα είναι και κοπιαστική. Στα διοικητικά όρια του Δήμου κύριες λειτουργίες από πλευράς καταστημάτων είναι έξι (6) παντοπωλεία, δεκατρία (13) καφενεία-καφετέριες, ενώ λειτουργούν και ένα (1) fast food, και δύο (2) ταβέρνες, (συνολικός αριθμός καταστημάτων 44). Η λειτουργία των καταστημάτων στα διοικητικά όρια του Δήμου είναι προβληματική λόγω του μεγέθους τους (μικρές μονάδες), και του μικρού αριθμού των δημοτών. Κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου έχουμε αύξηση του αριθμού των κατοίκων η οποία προέρχεται αφενός μεν από τους μετανάστες (εσωτερικού – εξωτερικού), αλλά κύρια από αυτούς οι οποίοι εργάζονται σε δασικές εργασίες (υλοτομικές), και οι οποίοι μετακομίζουν στον ορεινό όγκο με τις οικογένειές τους.

- **Οικοδομική δραστηριότητα**

Η έρευνα για την οικοδομική δραστηριότητα βασίστηκε σε στοιχεία του τμήματος πολεοδομίας και πολεοδομικών εφαρμογών της Νομαρχίας Δράμας.

Τα διαθέσιμα στοιχεία αναφέρονται στη χρονική περίοδο 1990 - 1998. Κατά την περίοδο αυτή στο Δήμο Παρανεστίου εκδόθηκαν 21 οικοδομικές άδειες εκ των οποίων οι 12 αφορούν στην ανέγερση κατοικιών, οι 8 αφορούν στην ανέγερση καταστημάτων - αγροτικών αποθηκών και μία αναφέρεται στην ανέγερση ξενοδοχειακής μονάδας. Η οικοδομική δραστηριότητα συγκεντρώνεται αποκλειστικά στην έδρα του Δήμου, το Παρανέστι, ενώ στα υπόλοιπα δημοτικά διαμερίσματα η οικοδομική δραστηριότητα είναι ανύπαρκτη

3.3.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές

- **Υδρευση**

Ο Δήμος Παρανεστίου υδρεύεται από γεωτρήσεις, πηγές και υδρομαστεύσεις. Η αποθήκευση των υδάτων γίνεται σε δεξαμενές οι οποίες λειτουργούν σε όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα και τους οικισμούς. Τα βασικά προβλήματα μπορούν να εντοπιστούν στην παλαιότητα και τον κακό σχεδιασμό των δικτύων, την ελλιπή τους συντήρηση, και στη μεγάλη δαπάνη ανά κάτοικο των οικισμών οι οποίοι υδρεύονται με γεωτρήσεις.

Από ποσοτική άποψη η υδροδότηση του Δήμου κρίνεται ικανοποιητική καθ'όλη τη διάρκεια του έτους, εκτός από τους καλοκαιρινούς μήνες που παρατηρούνται κάποια μικροπροβλήματα υδροδότησης στα Δ.Δ. Παρανεστίου και Θόλου τα οποία εντοπίζονται κύρια στην κατανάλωση πόσιμου νερού για την άρδευση των λαχανόκηπων, και του ζωικού κεφαλαίου (το δίκτυο ύδρευσης εξυπηρετεί σε ποσοστά περίπου 15% τα μικρά ζώα και 30% τα μεγάλα). Όσον αφορά την ποιότητα των δικτύων (εσωτερικών και εξωτερικών), υπάρχουν συνολικά 16,80 χλμ. δικτύου από αμίαντο (ποσοστό 24,2% επί του συνολικού μήκους δικτύων) τα οποία και θα πρέπει να αντικατασταθούν. Θα πρέπει στο σημείο αυτό να τονιστεί ότι δεν υπάρχουν καθόλου χαλυβδοσωλήνες μιας και έχουν αντικατασταθεί όλοι. Η ηλικία του δικτύου κυμαίνεται από 32 έως και 10 έτη, και οι απώλειες από 10-25%.

Σημειώνεται τέλος η παντελής αποτύπωση του δικτύου (χαρτογράφηση), κάτι το οποίο κάνει δύσκολη την εποπτεία και κατά συνέπεια τη συντήρησή του.

- **Αποχέτευση**

Τα αποχετευτικά δίκτυα των Δημοτικών Διαμερισμάτων παρουσιάζουν κάλυψη η οποία κυμαίνεται από 90% (Δημοτικά Διαμερίσματα Κάτω Θόλου και Πρασινάδας), ενώ στο Δημοτικό Διαμέρισμα του Παρανεστίου το ποσοστό κατεβαίνει στο 75%.

Το κυριότερο πρόβλημα στα δίκτυα πέρα από τις επεκτάσεις οι οποίες είναι αναγκαίες μετά από τα στοιχεία τα οποία παρατέθηκαν παραπάνω, εντοπίζεται στις απολήξεις των δικτύων. κύριος αποδέκτης των λυμάτων είναι ο ποταμός Νέστος ενώ για το Δημοτικό Διαμέρισμα της Πρασινάδας μια περιοχή κοντά στον οικισμό χωρίς υποδομή. Η διάθεση των λυμάτων στους αποδέκτες χωρίς κάποιας μορφής επεξεργασία, πρωτίστως εγκυμονεί κινδύνους για τους κατοίκους και κατά δεύτερο λόγο υποβαθμίζει το περιβάλλον. Μια λύση στο πρόβλημα θα ήταν ίσως η κατασκευή μιας μορφής βιολογικού καθαρισμού με ήπιες παρεμβάσεις (μέθοδος υγροτόπων), η οποία εκεί που εφαρμόστηκε έχει πολύ καλά αποτελέσματα.

Ως προς την αποτύπωση του δικτύου (χαρτογράφηση), παρατηρείται αυτό που αναφέρθηκε παραπάνω (παντελής έλλειψη χαρτογράφησης), κάτι το οποίο κάνει δύσκολη την εποπτεία και κατά συνέπεια τη συντήρησή του.

3.4 ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΙΑΗΡΟΝΕΡΟΥ

3.4.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά

- Μέγεθος – μεταβολή πληθυσμού

Ο συνολικός πληθυσμός της κοινότητας Σιδηρονέρου σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ήταν 514 άτομα, ενώ σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Κοινοτικής Αρχής, ο πληθυσμός τους χειμερινούς μήνες ανέρχεται στα 25 άτομα, ενώ το καλοκαίρι τα 300 περίπου άτομα.

Αποτελείται από πέντε οικισμούς, οι κυριότεροι των οποίων είναι η έδρα του Δήμου, το Σιδηρόνερο με 384 κατοίκους και η Σκαλωτή με 130 κατοίκους (στοιχεία απογραφής).

Εξέλιξη πληθυσμού 1971-1991: Ο πληθυσμός της περιοχής παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις, ωστόσο και μια τάση σταθεροποίησης μετά τις συνεχείς μειώσεις του τις προηγούμενες δεκαετίες.

Ένα από τα κυριότερα προβλήματα της περιοχής εντοπίζεται στα δημογραφικά χαρακτηριστικά της και ιδιαίτερα στην προβληματική σύνθεση της πυραμίδας ηλικιών. Στους περισσότερους μικρούς οικισμούς τείνουν να εκλείψουν οι μικρές και μεσαίες παραγωγικές ηλικίες. Η πυκνότητα του πληθυσμού είναι 1,4 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Είναι η πλέον αραιοκατοικημένη περιοχή του Νομού.

- Επίπεδο μόρφωσης πληθυσμού

Το επίπεδο μόρφωσης του πληθυσμού είναι σημαντικά χαμηλό και το ποσοστό αναλφάβητων στις ηλικίες των μεγάλων που έχουν απομείνει οφείλεται στις ιστορικές συνθήκες και στον ορεινό δυσπρόσιτο και αγροτικό χαρακτήρα της περιοχής.

- Προέλευση πληθυσμού

Μέχρι το έτος 1923 στην ευρύτερη περιοχή της Κοινότητας Σιδηρονέρου κατοικούσαν Πομάκοι, ενώ τους θερινούς μήνες την επισκέπτονταν οι Σαρακατσαναίοι με τα κοπάδια τους αναδεικνύοντάς την σαν εμπορικό κέντρο συναλλαγής κτηνοτροφικών προϊόντων.

Μετά το 1923 η περιοχή κατοικήθηκε από πρόσφυγες από τα παράλια του Ευξείνου Πόντου.

- Εποχιακές και καθημερινές μετακινήσεις

Κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου έχουμε αύξηση του αριθμού των κατοίκων η οποία προέρχεται σε πολύ μικρό αριθμό από τους μετανάστες (εσωτερικού – εξωτερικού), αλλά κυρίως από αυτούς οι οποίοι εργάζονται σε δασικές εργασίες (υλοτομικές) και οι οποίοι μετακομίζουν στον ορεινό όγκο με τις οικογένειές τους. Η αύξηση του πληθυσμού καταγράφεται κατά το διάστημα από τον Μάιο μέχρι τα τέλη του Οκτώβρη, δηλαδή κατά την περίοδο εργασιών των μελών των Δασικών Συνεταιρισμών στο δάσος της Ελατιάς.

3.4.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής

Στην Κοινότητα Σιδηρονέρου υπάρχουν 2 κοινοτικά καταστήματα, τα οποία είναι ιδιόκτητα και έχουν κατασκευαστεί τη δεκαετία του 1950 (Κοινοτικό Κατάστημα Σκαλωτής), και τη δεκαετία 1970 (Κοινοτικό Κατάστημα Σιδηρονέρου). Τα Κοινοτικά Καταστήματα κρίνεται σκόπιμο να συντηρηθούν. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχουν στα διοικητικά όρια της διευρυμένης Κοινότητας τρία (3) εγκαταλελειμμένα σχολεία συνολικού εμβαδού 450 τ.μ. στο Σιδηρόνερο και στους οικισμούς του Οροπεδίου και των Παπάδων, και ένα (1) εμβαδού 100 τ.μ. στη Σκαλωτή, τα οποία πρόκειται είτε στα πλαίσια του προγράμματος οικοανάπτυξης Ροδόπης-Νέστου, είτε στα πλαίσια του Ε.Π.Τ.Α. να ανακαινιστούν και να χρησιμοποιηθούν σαν καταφύγια των κυνηγών οι οποίοι σε μεγάλους αριθμούς επισκέπτονται την περιοχή την κυνηγετική περίοδο.

Το μοναδικό Ν.Π.Δ.Δ. το οποίο έχει συσταθεί μέχρι σήμερα στα διοικητικά όρια της διευρυμένης Κοινότητας είναι η Σχολική Επιτροπή του Σιδηρονέρου. Όσον αφορά τις λοιπές υπηρεσίες της Κοινότητας αυτές εντοπίζονται σε καταστήματα ΕΛ.ΤΑ., Αστυνομικό Σταθμό, Ειρηνοδίκηο, Συμβολαιογραφείο, Υποθηκοφυλακείο, Δασαρχείο, Αγροτικό Ιατρείο, Κτηνιατρείο, Κτηνιατρείο.

Βασικό μέλημα θα πρέπει να είναι η ύπαρξη υπηρεσιών οι οποίες θα καλύπτουν τις βασικές ανάγκες των δημοτών και δε θα χρειάζεται η μετακίνησή τους στο αστικό κέντρο (Δράμα), η οποία και χρονοβόρα είναι και κοπιαστική. Ένας άλλος βασικός κατά τη γνώμη μας λόγος ο οποίος προϋποθέτει την ύπαρξη υπηρεσιών είναι και ο οικοτουριστικός χαρακτήρας ανάπτυξης ο οποίος δίνεται στην Κοινότητα με την ένταξη της σε διάφορες παρεμβάσεις (κύρια αυτή του LEADER II). Στα διοικητικά όρια της Κοινότητας οι μοναδικές λειτουργίες από πλευράς καταστημάτων είναι τρεις (3) ταβέρνες-καφενεία στο Σιδηρόνερο και μία (1) ταβέρνα-καφενείο στη Σκαλωτή. Η λειτουργία των καταστημάτων στα όρια της Κοινότητας είναι προβληματική λόγω του μεγέθους τους (μικρές μονάδες) και του μικρού αριθμού των δημοτών.

- Εκπαίδευση (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια)

Η πληθυσμιακή υποβάθμιση της περιοχής είναι αυτή η οποία κύρια όρισε και τη σημερινή κατάσταση στον τομέα της εκπαίδευσης στην Κοινότητα Σιδηρονέρου. Μέχρι και το σχολικό έτος 1997-1998 στο Σιδηρόνερο λειτουργούσε Δημοτικό Σχολείο με τέσσερις (4) μαθητές, οι οποίοι κάλυπταν τρεις (3) τάξεις και δίδασκε ένας δάσκαλος. Σήμερα δεν υπάρχουν λειτουργούσες υποδομές στην εκπαίδευση.

- Περίθαλψη

Οι κάτοικοι της νέας Κοινότητας Σιδηρονέρου, εξυπηρετούνται από ένα (1) αγροτικό ιατρείο στο Σιδηρόνερο και από ένα ιατρικό εξεταστήριο στο Κοινοτικό Διαμέρισμα της Σκαλωτής. Το σύστημα υπάγεται και ελέγχεται από το Κέντρο Υγείας του Κ. Νευροκοπίου και φαίνεται να εξυπηρετεί επαρκώς τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής στον βαθμό για τον οποίο αυτά έχουν σχεδιαστεί από το Υπουργείο Υγείας, δηλαδή την χορήγηση φαρμάκων και των πρώτων βοηθειών. Το μεγάλο πρόβλημα δημιουργείται λόγω της απομόνωσης της περιοχής (κακή κατάσταση του οδικού δικτύου : άξονας Μικρομηλέας - Σιδηρονέρου & άξονας Σιδηρονέρου - Λιβαδερού και πολύ βαρύς και έντονος χειμώνας), γεγονός που δυσκολεύουν την άμεση μετακομιδή των σοβαρών περιστατικών είτε προς το Κέντρο Υγείας Κ. Νευροκοπίου, είτε προς το Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Δράμας.

- Πρόνοια

Δεν υπάρχουν υποδομές Πρόνοιας.

- Πολιτιστικές δραστηριότητες

Η κοινότητα Σιδηρονέρου μόνο έχει το δικό της πολιτικό σύλλογο ο οποίος στεγάζεται στο κοινοτικό κτίριο. Οι πολιτιστικές δραστηριότητες που συμβαίνουν είναι ελάχιστες και είναι περιορισμένου ενδιαφέροντος. Η ψυχαγωγία των κατοίκων βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Δεν υπάρχουν κινηματογράφοι, θέατρα, κλπ. μόνο καφενεία.

- Αθλητισμός

Στο τομέα της άθλησης η κατάσταση είναι επίσης υποβαθμισμένη. Υπάρχει γήπεδο ποδοσφαίρου και μπάσκειτ αλλά είναι ακατάλληλα διαμορφωμένα. Δεν δίνεται καμιά δυνατότητα για άλλου είδους άθληση εκτός του ποδοσφαίρου.

3.4.3 Παραγωγικές δραστηριότητες

- Οικονομία – Απασχόληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής (1991), ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της κοινότητας Σιδηρονέρου ανέρχεται σε 212 άτομα από τα οποία οι απασχολούμενοι είναι 204 και οι άνεργοι 8 άτομα.

Σε ότι αφορά την οικονομική δραστηριότητα ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας τόσο στην απασχόληση όσο και στην διαμόρφωση του εισοδήματος κατέχει δεσπόζουσα θέση. Το σύνολο σχεδόν του ενεργού πληθυσμού είναι κτηνοτρόφοι και συμπληρωματικά δασεργάτες. Το γεγονός αυτό προσδιορίζει και τις μεγάλες ανισότητες που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι της περιοχής καθώς είναι γενικά παραδεκτό ότι οι εργαζόμενοι στον πρωτογενή τομέα είναι και χαμηλότερα αμειβόμενοι από το σύνολο των λοιπών τομέων της οικονομίας.

Οι δασεργάτες συνήθως δεν μπορούν να ζήσουν με το εισόδημα που η Δασοπονία στο χώρο τους προσφέρει και έτσι είναι συχνά υποχρεωμένοι να ασκούν παράλληλα και άλλες συμπληρωματικές ή κύριες δραστηριότητες, όπως κτηνοτροφία, γεωργία κλπ. Το μεγαλύτερο πρόβλημα των δασικών εργασιών είναι αυτό της εποχικότητας.

Παρά τον πλούτο της περιοχής, τα δάση και τους βοσκότοπους που όπως προαναφέραμε στηρίζουν την κτηνοτροφία και τις δασικές εργασίες, η δραστηριότητα της μεταποίησης όλα τα χρόνια υπήρξε ανύπαρκτη. Ο κλάδος του ξύλου, που λογικά θα μπορούσε να στηρίξει έστω και περιορισμένα μικρού ή μεσαίου επιπέδου επιχειρήσεις δευτερογενούς χαρακτήρα για την διατήρηση ενός αποδεκτού επιπέδου πληθυσμού, έλαμψε με την απουσία του.

Βασικός περιοριστικός παράγοντας για την ανάπτυξη της μεταποίησης ήταν και είναι η έλλειψη παράδοσης. Η πλειονότητα των κατοίκων –κτηνοτρόφοι ή δασεργάτες– κύρια ξένοι προς το αντικείμενο, είναι κατά συνέπεια διστακτικοί στο να επιδοθούν σε επενδύσεις του περιορισμένου κεφαλαίου τους στη μεταποίηση.

Ακόμη ανασταλτικός παράγοντας για την ανάπτυξη της μεταποίησης στην περιοχή αποτέλεσε και η γεωγραφική της θέση καθώς και η έλλειψη της αναγκαίας υποδομής (κατάλληλο οδικό δίκτυο, κλπ). Πριν από μερικά χρόνια η διάγνωση κάποιων εναλλακτικών πέραν του πρωτογενούς τομέα βιώσιμων οικονομικών δραστηριοτήτων θα ήταν σημαντικά δύσκολη. Ωστόσο σήμερα η προώθηση μορφών τουρισμού που σέβονται και αξιοποιούν την τοπική κληρονομιά και προστατεύουν το φυσικό περιβάλλον αποτελεί τον κυρίαρχο στόχο του τριτογενή τομέα.

Μια τέτοια πολιτική οικονομικής διαφοροποίησης προϋποθέτει σαφώς την ύπαρξη ενός οργανωμένου δικτύου υποδομών. Αυτές λοιπόν οι υποδομές είτε αφορούν την ύπαρξη τουριστικών καταλυμάτων που θα εξυπηρετήσουν τις ανάγκες των επισκεπτών της περιοχής, είτε αφορούν έργα υποδομών και κύρια ευχερούς πρόσβασης, βρίσκονται σε εξέλιξη και αντιμετωπίζονται είτε μέσα από την κοινοτική πρωτοβουλία LEADER II, είτε μέσα από το Β' ΚΠΣ και το προγραμματιζόμενο Γ' ΚΠΣ. Έτσι η αναμενόμενη αύξηση του αριθμού των επισκεπτών στην περιοχή θα οδηγήσει στην αναβάθμιση της κοινότητας Σιδηρονέρου και θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας για τους κατοίκους και θα ενισχύσει την τοπική οικονομία.

Επενδύσεις

Οι μόνες επενδύσεις που πρόσφατα εντάχθηκαν στην κοινοτική πρωτοβουλία LEADER II είναι τρεις συνολικού προϋπολογισμού 184 εκατ.δρχ. και αφορούν την δημιουργία επιπλωμένων διαμερισμάτων.

Σε ότι αφορά τις δημόσιες επενδύσεις στην περιοχή μπορούμε να διακρίνουμε αυτές που πραγματοποιήθηκαν με φορέα υλοποίησης τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας από εθνικούς

πόρους (ΣΑΝΑ 029/1) και αφορούσαν παρεμβάσεις βελτίωσης και συντήρησης του οδικού δικτύου μεταξύ των οικισμών. Ήδη από τη ΣΑΝΑ 029/2 (συγχρηματοδοτούμενοι πόροι) εκτελείται από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας, το έργο "Βελτίωση επαρχιακού δρόμου Δράμας-Σιδηρονέρου-Ελατιάς (τμήμα Σκαλωτής-Ελατιάς) προϋπολογισμού 189 εκατ.δρχ., καθώς και παρεμβάσεις του ίδιου άξονα αλλά στα διοικητικά όρια του Δήμου Δράμας. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι μέσα από τις χρηματοδοτήσεις του Γ' ΚΠΣ η κατασκευή του επαρχιακού οδικού άξονα Δράμας-Σιδηρονέρου-Ελατιάς είναι σε πρώτη προτεραιότητα από την Ν.Α. Δράμας για την καλύτερη προσέγγιση στους πλουτοπαραγωγικούς πόρους της περιοχής.

- Πρωτογενής τομέας παραγωγής

Γεωργία

Η γεωργία στα όρια της κοινότητας είναι ανύπαρκτη. Η γεωργική γη της κοινότητας Σιδηρονέρου ανέρχεται σε 1.000 στρ. αντιπροσωπεύοντας το 03% της εδαφικής επιφάνειας της, ενώ χαρακτηριστική είναι η έλλειψη γεωργικών μηχανημάτων.

Η γεωργική γη που προαναφέρθηκε (1000στρ) σχεδόν βρίσκεται σε αγρανάπαυση γιατί είναι άγονη και κεκλιμένη. Η ελάχιστη έκταση που καλλιεργείται δεν ποτίζεται.

Αναδασμοί

Δεν έχουν πραγματοποιηθεί αναδασμοί

Αγροτικές εκμεταλλεύσεις

Το 1991 απογράφηκαν 101 εκμ/σεις. Η μέση ηλικία των αρχηγών των εκμ/σεων βρίσκεται στη κλάση 50-65ετών.

Κύρια παραγόμενα προϊόντα

Στη περιοχή της Κοινότητας δεν παράγονται προϊόντα φυτικής παραγωγής εκτός από ελάχιστες ποσότητες που παράγονται στους κήπους των σπιτιών.

Κτηνοτροφία

Στην περιοχή υπάρχουν οι εξής μονάδες:

Αγελαδοτροφικές αναπαραγωγής	17 με 820 αγελάδες
Προβατοτροφικές	1 με 260 πρόβατα
Αιγοτροφικές	3 με 1100 κατσίκες

Παραγόμενα προϊόντα

Τα βασικά ζωοκομικά προϊόντα που παράγονται και εμπορευματοποιούνται είναι μόσχοι για περαιτέρω πάχυνση σε εκτροφείς – παχυντές άλλων περιοχών, αρνιά και κατσίκια

Βοσκότοποι

Οι βοσκότοποι καταλαμβάνουν έκταση 113200 στρ. (απογραφή 1991 ΕΣΥΕ) σε σύνολο γης της Κοινότητας 351,300στρ. δηλ. ποσοστό 32%.

Πίνακας 3.4.3.1 Εξέλιξη Γεωργικής Γης

Χωρικά Επίπεδα	Σύνολο Γης		Γεωργική Γη		Γ.Γή/ % Σύνολο
	1981	1991	1981	1991	
ΝΟΜΟΣ	3.468.300	3.468.300	571.200	573.400	16,5
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	351.300	351.300	1.000	1.000	0,3
Σιδηρόνερο	257.700	257.700	900	900	0,3
Σκαλωτή	93.600	93.600	100	100	-

Έκταση σε στρεμ.

Πηγή: ΕΣΥΕ Προαπογραφικά 1980 και 1990

Σχόλια:

1. Η γεωργική γη είναι ανύπαρκτη και η έκταση κυριαρχείται από Δάση και Βοσκοτόπους. Αυτή η παραγωγική κατεύθυνση είναι δασοκτηνοτροφική.

Πίνακας 3.4.3.2 Κατηγορίες Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων (1991)

Χωρικά Επίπεδα	Σύνολο		Εκμεταλλεύσεις σύμφωνα με το τόπο απογραφής				
	εκμ/ση	έκταση	Μικτές		Γεωργικές		Κτηνο- τροφία
			εκμ/ση	έκταση	εκμ/ση	έκταση	
ΝΟΜΟΣ	8.499	467.147	2.631	169.114	5.521	198.033	347
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	101	503	37	262	52	241	12
Σιδηρόνερο	72	451	32	252	33	199	7
Σκαλωτή	29	52	5	10	19	42	5

Πηγή: ΕΣΥΕ Απογραφή 1991

Σχόλια:

1. Το μέγεθος της εκμετάλλευσης είναι 5 στρ.
2. Οι αμιγείς κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις αποτελούν το 12% του συνόλου
3. Οι μικτές μαζί με τις κτηνοτροφικές το 49% έναντι 35% του Νομού.
4. Η διάθρωση των τόπων σχετίζεται θετικά με τις χρήσεις γης.

- Δευτερογενής τομέας παραγωγής

Η κοινότητα Σιδηρονέρου όπως προαναφέρθηκε είναι μια απομακρυσμένη κοινότητα, ιδιαίτερα προβληματική στην σύνθεση της πυραμίδας ηλικιών, αλλά με πλουτοπαραγωγικές πηγές όπως:

- α) η υψηλή συγκέντρωση του δασικού πλούτου και των δασοκομικών δραστηριοτήτων (60 περίπου Δασικοί Συνεταιρισμοί),
- β) οι πλούσιοι βοσκότοποι που δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας,
- γ) ο ορυκτός πλούτος (μαγγάνιο) που παραμένει ανεκμετάλλευτος.

Ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας κατέχει δεσπόζουσα θέση τόσο στην απασχόληση όσο και στην διαμόρφωση του εισοδήματος και πολλές φορές δασοπονία και κτηνοτροφία ασκείται συμπληρωματικά.

Σε ότι αφορά την μεταποίηση η κατάσταση της είναι ιδιαίτερα μειονεκτική, ανύπαρκτη στην κυριολεξία. Βασικοί περιοριστικοί παράγοντες για την ανάπτυξη της βιοτεχνίας είναι:

- α) η αδυναμία των κατοίκων στο να επιδοθούν σε επενδύσεις,
- β) η γεωγραφική θέση της περιοχής,
- γ) η έλλειψη μέχρι σήμερα της αναγκαίας υποδομής (δυσμενείς συγκοινωνιακές συνθήκες),
- δ) η ερήμωση από ηλικίες ικανές να σηκώσουν το βάρος της όποιας ανάπτυξης.

Η άρση της απομόνωσης της περιοχής, η οποία επιχειρείται μέσα από παρεμβάσεις σε συγκοινωνιακά έργα από το 3Ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, και η προτεραιότητα η οποία δίδεται για την καλύτερη προσέγγιση στις πλουτοπαραγωγικές πηγές του Νομού προφανώς φαίνεται να αλλάζει και το μέλλον της περιοχής, σε όλους τους τομείς.

Έτσι ενδεικτικά θα έπρεπε να αναφερθούν οι δυνατότητες που υπάρχουν για την επιτόπια αξιοποίηση των τοπικών πόρων, που είναι είτε η δασοκομική παραγωγή, είτε τα προϊόντα της κτηνοτροφίας, είτε τέλος τα προϊόντα της μελισσοκομίας. Μικρές έστω μονάδες επεξεργασίας ξύλου, είτε μονάδα ξυλοκάρβουνου θα μπορούσαν να δημιουργηθούν που θα βασίζονται στον δασικό πλούτο της περιοχής, όπως επίσης μονάδα επεξεργασίας του γάλακτος, ένα τυροκομείο.

Τέλος με δεδομένη την παραγωγή μελιού στην περιοχή Σιδηρονέρου - Ελατιάς θα μπορούσε να δημιουργηθεί μία μονάδα τυποποίησης μελιού και ειδών ζαχαροπλαστικής.

- Τριτογενής τομέας παραγωγής

Τουρισμός

Στις δασικές περιοχές υπάρχουν τάσεις τουριστικών δραστηριοτήτων (περιήγηση, camping) αλλά δεν υπάρχει τουριστική υποδομή κι έτσι είναι αδύνατη η αξιοποίηση των ορεινών περιοχών καθώς και του ορεινού χωριού Ελατιάς. Στις ορεινές περιοχές αναπτύσσεται ιδιαίτερα το κυνήγι χωρίς όμως να ελέγχεται απολύτως. Η σημαντική αυτή δραστηριότητα θα πρέπει να οργανωθεί σε ελεγχόμενες περιοχές. Κατά τη Κοινοτική Αρχή υπάρχει αίτημα των κατοίκων για παραχώρηση από τη Κοινότητα οικοπέδων, ώστε να μπορούν να παραμένουν στον οικισμό περισσότερο χρόνο κι έτσι να διευκολυνθεί η ανάπτυξη του.

Τουριστικές μονάδες

I. Δασικό χωριό Ελατιάς. Χρησιμοποιείται και για την φιλοξενία επισκεπτών. Ο βασικός λόγος της κατασκευής του ήταν και είναι η εξυπηρέτηση της διαχείρισης του δασικού οικοσυστήματος. Περιλαμβάνει 16 κτίρια με ξενώνες, διοικητήριο, μαγειρείο, εστιατόριο, σαλόνι, φυλάκιο καθώς και εκκλησία. Οι ξενώνες έχουν 100 δωμάτια και 225 κρεβάτια. Σε απόσταση επίσης 800 μέτρων υπάρχουν 3 κτίρια με σκοπό να χρησιμοποιηθούν ως σταυλικές εγκαταστάσεις, αλλά ποτέ μέχρι σήμερα δεν χρησιμοποιήθηκαν και ούτε προβλέπεται να χρησιμοποιηθούν.

II. Στα πλαίσια του LEADER II υλοποιούνται δύο παρεμβάσεις που αφορούν ξενοδοχειακές μονάδες, μία στο Σιδηρόνερο και μία στη Σκαλωτή, με είκοσι (20) κλίνες συνολικά. Η δυναμικότητα επομένως σε κλίνες και κατ' επέκταση σε τουριστική υποδομή είναι μικρή και χρειάζεται λόγω και αυτών που αναφέρθηκαν παραπάνω, ιδιαίτερη προσοχή.

3.4.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές

Η τεχνική υποδομή της Κοινότητας είναι υποτυπώδης. Το δίκτυο ύδρευσης είναι παλαιό και χρειάζεται αντικατάσταση, η αποχέτευση γίνεται σε βόθρους, ενώ για τα απορρίμματα του δεν υπάρχει οργανωμένος χώρος απόθεσης.

- Ύδρευση

Η Κοινότητα Σιδηρονέρου υδρεύεται από πηγές και υδρομαστεύσεις. Η αποθήκευση των υδάτων γίνεται σε δεξαμενές οι οποίες λειτουργούν στα δύο Δημοτικά Διαμερίσματα και τους οικισμούς. Τα βασικά προβλήματα μπορούν να εντοπιστούν στην παλαιότητα και τον κακό σχεδιασμό των δικτύων, καθώς και την ελλιπή τους συντήρηση. Από ποσοτική άποψη η υδροδότηση της Κοινότητας κρίνεται ικανοποιητική καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Όσον αφορά την ποιότητα των δικτύων (εσωτερικών και εξωτερικών), υπάρχουν συνολικά 3,50 χλμ. δικτύου από αμίαντο (ποσοστό 6,0% επί του συνολικού μήκους δικτύων) τα οποία και θα πρέπει να αντικατασταθούν. Οι πλαστικοί σωλήνες (συνολικά 42,5 χλμ., αποτελούν το 73,3% του συνολικού μήκους του δικτύου), ενώ το υπόλοιπο 20,7% αποτελείται από χαλυβδοσωλήνες οι οποίοι υπάρχουν μόνο στο εξωτερικό δίκτυο του οικισμού των Παπάδων (12,0 χλμ. και χρήζουν άμεσης αντικατάστασης). Η ηλικία του δικτύου κυμαίνεται από 30 έως και 10 έτη, και οι απώλειες από 15-50%, (εξωτερικό δίκτυο Παπάδων).

Σημειώνεται τέλος η παντελής αποτύπωση του δικτύου (χαρτογράφηση), κάτι το οποίο κάνει δύσκολη την εποπτεία και κατά συνέπεια τη συντήρησή του.

- Αποχέτευση

Ως προς τις υποδομές της αποχέτευσης και τα δύο Δημοτικά Διαμερίσματα (Σιδηρονέρου και Σκαλωτής), καθώς και όλοι οι οικισμοί τους έχουν βόθρους.

3.5 ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΙΟΥ

3.5.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά

- Μέγεθος – μεταβολή πληθυσμού

Ο συνολικός πληθυσμός του Δήμου Καλαμπακίου σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ήταν 6.522 άτομα και αποτελεί τον πέμπτο πολυπληθέστερο δήμο του νομού. Σήμερα εκτιμάται ότι υπάρχει μια μικρή αύξηση.

Πίνακας 3.5.1.1 Πληθυσμιακή Εξέλιξη Δημοτικών Διαμερισμάτων Δήμου Καλαμπακίου την περίοδο 1951-1991

Απογραφή Έτους Δημοτικών Διαμερισμάτων	1951	1961	1971	1981	1991
Καλαμπάκι	3.189	3.199	2.974	3.389	3.388
Αγ.Παρασκευή	707	789	647	618	601
Καλαμώνας	906	1.039	818	874	831
Νεροφράκτης	914	940	739	775	795
Φτελιά	706	1.109	901	964	907
Σύνολο	6.422	7.076	6.079	6.620	6.522

Πηγή: Στοιχεία ΕΣΥΕ Απογραφών 1951, 1961, 1971, 1981, 1991

Πίνακας 3.5.1.2 Πληθυσμιακές – Ποσοστιαίες Μεταβολές Δήμου Καλαμπακίου

Έτος απογραφής	Απογεγραμμένος πληθυσμός	Ποσοστιαία μεταβολή
1951	6.422	-
1961	7.076	10,18
1971	6.079	-14,09
1981	6.620	08,9
1991	6.522	1,48

Πηγή: ΕΣΥΕ: Απογραφές 1951-1991

- Επίπεδο μόρφωσης πληθυσμού

Για το επίπεδο μόρφωσης του πληθυσμού του Δήμου Καλαμπακίου εκτιμήσεις μόνο μπορούν να γίνουν σύμφωνα με τις οποίες τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει σημαντική άνοδο.

- Προέλευση πληθυσμού

Ο πληθυσμός του Δήμου Καλαμπακίου αποτελείται από πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή μετά το 1922 και προήλθαν από την Ανατολική Θράκη, την Μικρά Ασία και τον Πόντο.

- Μετανάστευση – Παλιννόστηση - Μετακινήσεις

Σύμφωνα με στοιχεία που αφορούν ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση που έχουν εγκατασταθεί στην περιοχή του Δήμου Καλαμπακίου προκύπτει ότι ο αριθμός τους ανέρχεται στα 165 άτομα (126 από τη Γεωργία, 34 από τη Ρωσία, 5 από την Ουκρανία).

- Οι πολιτιστικές – πολιτισμικές παραδόσεις

Αρχαιολογικοί τόποι

Η περιοχή κατοικήθηκε από αρχαιοτάτων χρόνων. Η ζωή της και ο πολιτισμός της ξεκινά από τους προϊστορικούς χρόνους σύμφωνα με τα μέχρι τώρα αρχαιολογικά ευρήματα.

Συγκεκριμένα:

1. Προϊστορικός οικισμός Καλαμπάκι – ΤΕΠΕ (νεολιθική εποχή)
2. Προϊστορικός οικισμός στη θέση Συκιά (νεολιθική εποχή)
3. Σαρκοφάγος, ελληνικές και λατινικές επιγραφές στο Καλαμπάκι.
4. Ύπαρξη μυλάριου – δείκτης πως περνούσε από εκεί η Εγνατία Οδός
5. Ρωμαϊκή κόμη στη Φτελιά (λατινικές επιγραφές)
6. Αρχαιολογικά ευρήματα στο Καλαμώνα που αποδεικνύουν την ύπαρξη ρωμαϊκού πολιτισματος.

Ανάμεσα στο Καλαμπάκι και στο Δοξάτο υπάρχουν 2 Τούμπες προς ανασκαφή, ενώ υπάρχει χαρακτηρισμένος αρχαιολογικός χώρος (Υ.Α.Α1/Φ18/68159/4.12.1979 και ΦΕΚ 93/Β/31.1.1980) στην περιοχή Καλαμπακίου.

3.5.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής

Στον Δήμο υπάρχουν 5 κοινοτικά καταστήματα, όλα διώροφα, κατασκευασμένα τις δεκαετίες 1930 - 1940 και 1950. Όπως είναι φυσικό απαιτείται η συντήρηση και η επισκευή τους. Αξίζει να σημειωθεί, ότι το κοινοτικό κατάστημα της έδρας του Δήμου, συνολικής επιφάνειας περίπου 160 τμ, κατασκευασμένο το έτος 1933, δεν είναι δυνατό να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του νέου Δήμου. Επομένως απαιτείται η άμεση ολοκλήρωση του νέου Δημαρχείου.

Τα Ν.Π.Δ.Δ., που έχουν συσταθεί έως σήμερα στον Δήμο, είναι 3 (Κ.Α.Π.Η., βιβλιοθήκη και φιλαρμονική), όλα στο Καλαμπάκι, έδρα του Δήμου και βεβαίως οι σχολικές επιτροπές των νηπιαγωγείων, των δημοτικών σχολείων, του γυμνασίου και του λυκείου. Όσον αφορά τις λοιπές υπηρεσίες, εντός των ορίων του νέου Δήμου, υφίστανται 1 Αστυνομικός Σταθμός, 2 τράπεζες και 1 γραφείο ΕΛ.ΤΑ., όπου στεγάζεται και Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Τα υπόλοιπα Δ.Δ., εξυπηρετούνται από ταχυδρόμο, με τακτικότητα 5 φορές την εβδομάδα. Τέλος έχουν συσταθεί 5 Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, ένας σε κάθε Δ.Δ.. Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό οι υπηρεσίες που παρέχονται στους κατοίκους είναι μικρής εμβέλειας και δεν ικανοποιούν τις ανάγκες τους, με αποτέλεσμα την καθημερινή μετακίνησή τους, προς την πόλη της Δράμας.

Στον Δήμο δεν υπάρχουν ξενοδοχεία και ξενώνες (μηδενική τουριστική υποδομή). Υπάρχουν πάντως σήμερα και λειτουργούν 1 ψησταριά - ταβέρνα, 16 fast food, 24 καφετερίες - καφενεία και 5 αναψυκτήρια. Έτσι σε γενικές γραμμές οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών και τα εμπορικά καταστήματα (συνολικός αριθμός 256), εξυπηρετούν ικανοποιητικά τις ανάγκες των κατοίκων.

- Εκπαίδευση (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια)

Νηπιαγωγεία

Στο Δήμο Καλαμπακίου λειτούργησαν συνολικά έξι (6) Νηπιαγωγεία. Από αυτά δύο (2) βρίσκονται στην έδρα του Δήμου και είναι 2/θέσια, ενώ από ένα (1) 1/θέσιο βρίσκεται στα Δημοτικά Διαμερίσματα Αγ. Παρασκευής, Καλαμώνα, Νεροφράκτη και Φτελιάς. Στα νηπιαγωγεία αυτά φοίτησαν την περίοδο 1998-1999 συνολικά 125 νήπια.

Δημοτικά

Στο Δήμο Καλαμπακίου υπάρχουν συνολικά πέντε (5) Δημοτικά σχολεία. Από αυτά δύο (2) βρίσκονται στην έδρα του Δήμου και είναι 6/θέσια, ενώ ένα (1) 3/θέσιο βρίσκεται στο Δ.Δ.

Καλαμώνα ένα (1) 6/θέσιο διεδρικό στο Δ.Δ. Φτελιάς και ένα (1) 4/θέσιο διεδρικό στα Δ.Δ. Αγ. Παρασκευής, και Νεροφράκτη. Στα σχολεία αυτά φοίτησαν συνολικά 396 μαθητές την περίοδο 1998 –1999 και διδάσκουν 25 δάσκαλοι.

Γυμνάσια

Στο Δήμο Καλαμπακίου λειτουργεί ένα (1) γυμνάσιο στην έδρα του Δήμου. Στη σχολική περίοδο 1998 –1999 φοίτησαν 230 μαθητές

Λύκεια

Στο Δήμο Καλαμπακίου λειτουργεί ένα (1) γενικό λύκειο στην έδρα του Δήμου. Για την σχολική περίοδο 1998-1999 φοιτήσαν 88 μαθητές.

- Περίθαλψη

Στον νέο Δήμο Καλαμπακίου, δεν υφίσταται σήμερα Κέντρο Υγείας. Οι κάτοικοι της περιοχής εξυπηρετούνται από ένα (1) αγροτικό ιατρείο στο Καλαμπάκι έδρα του Δήμου, τα υπόλοιπα δε Δημοτικά Διαμερίσματα, σε αριθμό τέσσερα (4), εξυπηρετούνται από τα λεγόμενα εξεταστήρια. Όλο το σύστημα υπάγεται και ελέγχεται από το Κέντρο Υγείας Προσοτσάνης και φαίνεται να εξυπηρετεί επαρκώς τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής στον βαθμό για τον οποίο αυτά έχουν σχεδιαστεί, δηλαδή την χορήγηση φαρμάκων και των πρώτων βοηθειών. Ζητείται πάντως η βοήθεια του Ο.Τ.Α. στην συντήρηση των κτιρίων και στην αισθητική αναβάθμιση και βελτίωση των χώρων των αγροτικών ιατρείων και των ιατρικών εξεταστηρίων καθώς επίσης και στην καθαριότητα τους. Απαιτείται ίσως η διερεύνηση των προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ του Δήμου και του Γενικού Νοσοκομείου Δράμας.

Στην περιοχή βέβαια του νέου Δήμου Καλαμπακίου, θα μπορούσε να δημιουργηθεί και να αναπτυχθεί ένα νέο Κέντρο Υγείας, το οποίο θα εξυπηρετεί πέραν της περιοχής του ιδίου και τον Δήμο Δοξάτου του Νομού Δράμας και τους Δήμους Φιλίππων και Παγγαίου του Νομού Καβάλας.

- Πρόνοια

Βρεφονηπιακοί σταθμοί:

Βρεφονηπιακοί σταθμοί δεν υπάρχουν στον νέο Δήμο του Καλαμπακίου.

Παιδικοί σταθμοί :

Υπάρχει σήμερα και λειτουργεί ένας (1) παιδικός σταθμό στον Δήμο Καλαμπακίου, στο Καλαμπάκι, έδρα του Δήμου με 58 νήπια και προσωπικό 2 βρεφονηπιοκόμους και 1 μαγείρισσα. Σημειώνεται πάντως ότι αυτός ο παιδικός σταθμός, έχει δυναμικότητα 120 παιδιών, εξυπηρετεί όμως μόνο τα 58 λόγω ελλείψεως προσωπικού.

- Κ.Α.Π.Η. :

Υπάρχει ένα (1) ΚΑΠΗ, στο Καλαμπάκι, έδρα του Δήμου.

- Κ.Ε.Φ.Ο. :

Δεν υπάρχει Κ.Ε.Φ.Ο. στο νέο Δήμο Καλαμπακίου.

- Πολιτιστικές δραστηριότητες

Στο Δήμο Καλαμπακίου λειτουργούν πολιτιστικοί σύλλογοι στους οικισμούς Καλαμπακίου, Καλαμώνα, Νεροφράκτη και Φτελιάς. Σε συνεργασία με το Δήμο αναπτύσσουν ποικίλες πολιτιστικές δραστηριότητες προσπαθώντας να αναβιώσουν τα ήθη και τα έθιμα του τόπου τους.

Στο δημοτικό διαμέρισμα Καλαμπακίου, λειτουργεί παιδική δανειστική βιβλιοθήκη και προετοιμάζεται η δημιουργία ενός λαογραφικού μουσείου, ξεκινώντας από τη συλλογή παροπλισμένων αγροτικών εργαλείων της περιοχής. Στο πλαίσιο επίσης των πολιτιστικών εκδηλώσεων του δημοτικού διαμερίσματος Καλαμπακίου διοργανώνονται διάφορες εκθέσεις βιβλίου, υφαντικής, κεραμικής, παραδοσιακών οργάνων και ενδυμασιών.

- **Αθλητισμός**

Στο χώρο του αθλητισμού η υφιστάμενη κατάσταση δεν εμφανίζεται ιδιαίτερα ικανοποιητική, αφού τα περισσότερα δημοτικά διαμερίσματα δεν διαθέτουν τις ανάλογες εγκαταστάσεις. Έτσι αν εξαιρέσουμε τα γήπεδα ποδοσφαίρου που έχουν όλα τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου, μόνο το δημοτικό διαμέρισμα του Καλαμπακίου έχει επιπλέον ένα κλειστό γυμναστήριο (μικρό, πρόχειρης κατασκευής χωρίς τον απαραίτητο εξοπλισμό) ένα γήπεδο τένις καθώς και στίβο 400μ.

3.5.3 Παραγωγικές δραστηριότητες

- **Οικονομία – Απασχόληση**

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής (1991) ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου Καλαμπακίου ανέρχεται 2.504 άτομα από τα οποία οι απασχολούμενοι είναι 2.328 και οι άνεργοι 176 άτομα (ποσοστό 7,6%).

Από τους απασχολούμενους 1.019 άτομα ασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα (ποσοστό 43,7%), 575 άτομα στον δευτερογενή τομέα (ποσοστό 24,7%) και 669 άτομα στον τριτογενή τομέα (ποσοστό 28,7%).

Ο Δήμος Καλαμπακίου από την άποψη της σύνθεσης της οικονομικής δραστηριότητας χαρακτηρίζεται σαν αγροτικός δήμος. Σ' όλα τα δημοτικά διαμερίσματα κυριαρχεί η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα σε ποσοστά που αγγίζουν περίπου το ήμισυ των απασχολούμενων. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η έδρα του νέου δήμου, το Καλαμπάκι, στο οποίο οι τρεις τομείς της οικονομίας κατάφεραν ν' αναπτυχθούν εξ' ίσου και να παρουσιάζουν ανάλογη απασχόληση.

Το δημοτικό διαμέρισμα του Καλαμπακίου λειτουργώντας σαν κέντρο στην ευρύτερη περιοχή πέτυχε ν' αναπτύξει μια σχετικά καλή μεταποιητική δραστηριότητα σε κλάδους που απορροφούν εργατικό δυναμικό, και να έχει μια σημαντική παρουσία στο εμπόριο και την παροχή υπηρεσιών.

Επενδύσεις

Οι *ιδιωτικές επενδύσεις* που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή του Δήμου Καλαμπακίου τα τελευταία χρόνια και χρηματοδοτήθηκαν από τους ισχύοντες αναπτυξιακούς νόμους υπήρξαν ελάχιστες. Η πλέον σημαντική ήταν η δημιουργία εκκοκκιστηρίου βάμβακος στο οποίο συλλέγεται και επεξεργάζεται το βαμβάκι που καλλιεργούν οι αγρότες του δήμου και των γειτονικών περιοχών.

Σε ότι αφορά τις *δημόσιες επενδύσεις* της τελευταίας τετραετίας μπορούμε να διακρίνουμε αυτές που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή με φορέα υλοποίησης την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας από εθνικούς πόρους (ΣΑΝΑ 029/1) και αφορούσαν κύρια βελτιώσεις οδικού δικτύου, επεκτάσεις αποχετευτικού δικτύου, η με συγχρηματοδότηση κοινοτικών πόρων (ΣΑΝΑ 029/2) και αφορούσαν την διαπλάτυνση γέφυρας και διαμόρφωση κόμβου επί της επαρχιακής οδού Δράμας-Καλαμπακίου και την βελτίωση-ασφαλτόστρωση κατά τμήματα του δρόμου από Καλαμπάκι-Νεροφράκτη μέχρι διασταύρωση επαρχιακής οδού Δράμας-Αμφίπολης.

Από τη ΣΑΕ 081/2 του Υπουργείου Γεωργίας ολοκληρώνεται το έργο "Αρδευτικά Δίκτυα Αγίας Παρασκευής-Καλαμπακίου Ν.Δράμας" ύψους 2,5 δις δρχ.

Από το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ-2) ολοκληρώθηκαν παρεμβάσεις που αφορούσαν έργα ύδρευσης, κοινοτικής οδοποιίας, αγοράς μηχανολογικού εξοπλισμού, αποκομιδής απορριμμάτων των ΟΤΑ της περιοχής.

Πίνακας 3.5.3.1 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός –Άνεργοι- Απασχολούμενοι κατά τομέα ανά Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου Καλαμπακίου

α/α	ΟΤΑ	Απασχολούμενοι					Οικονομικά Ενεργοί	Άνεργοι
		Σύνολο	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Δε Δήλωσαν		
	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΙΟΥ	2.328	1.019	575	669	65	2.504	176
1	Κ.Αγίας Παρασκευής	230	115	46	68	1	240	10
2	Κ.Καλαμπακίου	1.153	399	323	404	27	1.257	104
3	Κ.Καλαμώνος	289	182	42	56	9	308	19
4	Κ.Νεροφράκτου	306	151	86	62	7	322	16
5	Κ.Φτελιάς	350	172	78	79	21	377	27

Πηγή: Στοιχεία ΕΣΥΕ Απογραφής 1191

Πίνακας 3.5.3.2 Ιδιωτικές επενδύσεις τελευταίας δεκαετίας ενταγμένες σε αναπτυξιακούς νόμους, κανονισμούς, πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον Δήμο Καλαμπακίου

Έτος	Φορέας	Επένδυση	Κόστος σε εκατ.δρχ	Τόπος εγκατάστασης	Παρατηρήσεις
	Α.ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ				
1996	Δ.Ν. ΨΑΡΡΑΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.	Επέκταση -Εκσυγχρονισμός βιοτεχνίας τουριστών	155	Αγία Παρασκευή	KAN 866/90
1997	ΑΡΑΜΠΑΤΖΗΣ Α.& ΣΙΑ Ο.Ε.	Εκσυγχρονισμός μονάδας παραγωγής κεντημάτων	38	Αγία Παρασκευή	N 1892/90
1997	ΜΑΓΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ	Αλουμινοκατασκευές	29	Καλαμπάκι	N 1892/90
			222		

- Πρωτογενής τομέας παραγωγής

Γεωργία

Η γεωργική γη του Δήμου Καλαμπακίου ανέρχεται σε 71.000 στρ. αντιπροσωπεύοντας το 88% της εδαφικής επιφάνειας του.

Η περιοχή καλύπτεται κυρίως από το αρδευτικό δίκτυο Βοϊράνης σε έκταση 16.000 στρ. και από το αρδευτικό Ρέμβης σε έκταση 1.600 στρ. Τα δίκτυα αυτά διοικούνται από τους ομώνυμους ΤΟΕΒ. Η υδροδότηση του δικτύου Βοϊράνης γίνεται από τις πηγές Κεφαλαρίου ενώ της Ρέμβης από τις ομώνυμες πηγές της πόλεως Δράμας. Πέραν όμως από τις πηγές αυτές τα δίκτυα εμπλουτίζονται με υπόγειο νερό γεωτρήσεων. Εκτός από τα 2 αυτά δίκτυα υπάρχει και κοινοτικό δίκτυο στο Νεροφράκτη που υδροδοτείται από γεωτρήσεις και από τα στραγγιστική τάφρο Φιλίππων. Επίσης υπάρχουν και ιδιωτικές γεωτρήσεις στη περιοχή Φτελιάς. Συνολικά το 1997 εκτιμάται ότι ποτίστηκαν 50.000 στρ. καλ/γείων τα περισσότερα με μειωμένες ποσότητες νερού.

Αναδασμός

Οι αναδασμοί που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια της κατασκευής των αρδευτικών δικτύων καλύπτουν έκταση 37.111 στρ. σε 5 αγροκτήματα.

Αγροτικές εκμ/σεις

Οι αγροτικές εκμ/σεις το 1991 (απογραφή ΕΣΥΕ) ήταν 1153. Η μέση ηλικία των αρχηγών των εκμ/σεων βρίσκεται στην κλάση 50-65 ετών.

Κύρια παραγόμενα προϊόντα

Τα βασικότερα προϊόντα που παράγονται είναι το σιτάρι, κριθάρι, καλαμπόκι, βαμβάκι, τεύτλα, σανά και βιομ. τομάτα.

Κτηνοτροφία

Στο Δήμο υπάρχει έντονη εσταυλισμένη κτηνοτροφία. Στην περιοχή υπάρχουν οι εξής κτηνοτροφικές μονάδες:

Μονάδες αγελάδων γαλακτοπαραγωγής	12 με συνολικό αριθμό ζώων 250
Μονάδες πάχυνσης μόσχων	10 με συνολικό αριθμό εκτρεφόμενων 420
Μονάδες προβατοτροφίας	2 με συνολικό αριθμο ζώων 100

Παραγόμενα προϊόντα

Τα βασικά ζωοκομικά προϊόντα είναι το γάλα και κρέας βοοειδών.

Πίνακας 3.5.3.3 Εξέλιξη Γεωργικής Γης

Χωρικό Επίπεδο	Σύνολο Γης		Γεωργική Γη		% Γεωρ.Γή Σύνολο
	1981	1991	1981	1991	1991
ΝΟΜΟΣ	3.468.300	3.468.300	571.200	573.400	16,5
ΔΗΜΟΣ	81.000	81.000	71.000	71.000	87,7
Καλαμπάκι	24.500	24.500	20.600	20.600	84,1
Αγ.Παρασκευή	10.400	10.400	9.400	9.000	86,5
Καλαμώνας	22.400	22.400	20.300	20.300	90,6
Νεροφράκτης	13.700	13.700	11.800	12.200	89,1
Φτελιά	10.000	10.000	8.900	8.900	89

Έκταση σε στρεμ.

Πηγή: ΕΣΥΕ Προαπογραφικά 1980 και 1990

Σχόλια:

1. Η Γεωργική γή στο Δήμο Καλαμπακίου αντιπροσωπεύει το 88% της συνολικής έκτασης 16,5% του Νομού.
2. Στα Δημοτικά Διαμερίσματα δεν υπάρχουν διακυμάνσεις από το μέσο όρο.
3. Με βάση τα ανωτέρω οι παραγωγικοί τύποι που μπορούν να αναπτυχθούν είναι η αμιγής εκμετάλλευση φυτικής κατεύθυνσης, η αμιγής ενσταυλισμένη κτηνοτροφία και ο μικτός τύπος αυτών.

- Δευτερογενής τομέας παραγωγής

Ο Δήμος Καλαμπακίου είναι μια αγροτική περιοχή στην οποία κυριαρχεί ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας με παραγόμενα προϊόντα το καλαμπόκι, το βαμβάκι, τα τεύτλα και τη βιομηχανική τομάτα. Η κτηνοτροφία οικόσιτη και ενσταυλισμένη παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον. Από τα παραγόμενα αγροτικά προϊόντα η βιομηχανική τομάτα απορροφάται από το εργοστάσιο κονσερβοποίησης στο Κεφαλάρι, ενώ το βαμβάκι από το εκκοκκιστήριο βάμβακος που υπάρχει στο δημοτικό διαμέρισμα του Νεροφράκτη και είναι σημαντικής δυναμικότητας. Τα τεύτλα μεταφέρονται στη βιομηχανία ζάχαρης στη Ξάνθη, ενώ μέρος της υπόλοιπης γεωργικής παραγωγής του καλαμπακιού και του σιταριού χρησιμοποιούνται από την βιομηχανία ζωοτροφών που υπάρχει στην έδρα του Δήμου το Καλαμπάκι.

Από τα κτηνοτροφικά προϊόντα το γάλα κυρίως απορροφάται από την βιομηχανία γάλακτος ΝΕΟΓΑΛ στην Δράμα η άλλες βιομηχανίες γάλακτος εκτός Νομού. Παρατηρούμε λοιπόν ότι για την οικονομία της περιοχής ο κλάδος επεξεργασίας και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων έχει ιδιαίτερη σημασία γεγονός που συνετέλεσε στην δημιουργία του εκκοκκιστηρίου βάμβακος, αλλά και της βιομηχανίας ζωοτροφών της οποίας τα προϊόντα αποτελούν εισροές για την κτηνοτροφία.

Στα περισσότερα δημοτικά διαμερίσματα κυριαρχεί ο πρωτογενής τομέας με μόνη εξαίρεση το δημοτικό διαμέρισμα Καλαμπακίου στο οποίο υπάρχει μια ισόρροπη ανάπτυξη και στους τρεις τομείς της οικονομίας.

Πίνακας 3.5.3.4 Μεταποιητικές Επιχειρήσεις Δήμου Καλαμπακίου

Είδος	Αριθμός
Εκκοκκιστήριο βάμβακος	1
Κεραμοποιεία	1
Βιοτεχνία τσιμεντοπροϊόντων	2
Βιοτεχνία ζωοτροφών	1
Βιοτεχνία γάλακτος	1
Βιοτεχνία επεξεργασίας ξηρών καρπών	3
Αρτοποιία	5
Κιβωτοποιίες	7
Βιοτεχνίες επεξεργασίας ξύλου	6
Βιοτεχνίες επίπλων	12
Βιοτεχνία ετοιμού ενδύματος	11
Βιοτεχνία είδη προικός	3
Βιοτεχνία ζαχαροπλαστικής	2
Βιοτεχνία κατασκευαστικών φωτιστικών	1
Βιοτεχνία επεξεργασίας μαρμάρων	3
Βιοτεχνία επεξεργασίας γεωργικών προϊόντων	2
Σύνολο	61

Πίνακας 3.5.3.5 Οι κυριότερες βιοτεχνικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις στο Δήμο Καλαμπακίου

α/α	Επωνυμία	Αντικείμενο εργασιών	Διεύθυνση
1	ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΚΙΒΩΤΟΠΟΙΑ Α.Ε.Β.Ε.	ΚΙΒΩΤΙΑ, ΠΑΛΕΤΤΕΣ	ΚΑΛΑΜΠΑΚΙ
2	ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ Α.Ε.	ΚΡΕΑΣ	ΚΑΛΑΜΠΑΚΙ
3	ΚΛΩΝΑΡΙΔΗΣ Χ. Α.Ε.Β.Ε.	ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΚΑΛΑΜΠΑΚΙ
4	ΕΚΚΟΚΙΣΤΗΡΙΑ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ Α.Ε.	ΒΑΜΒΑΚΙ	ΝΕΡΟΦΡΑΧΤΗ ΚΑΛΑΜΠΑΚΙΟΥ

Σημαντική ανάπτυξη στην περιοχή παρουσιάζει ο κλάδος του ξύλου, καθώς λειτουργούν σ' αυτήν βιοτεχνικές μονάδες επεξεργασίας ξύλου, κυβοτοποιίες και βιοτεχνίες επίπλων. Δραστηριότητα ωστόσο υπάρχει και σ' άλλους τομείς της μεταποίησης όπως η κεραμοποιεία, η επεξεργασία ξηρών καρπών, οι βιοτεχνίες κεντημάτων και ειδών προικός κ.λ.π. Οι οικονομικές αυτές μονάδες βρίσκονται διάσπαρτες στην έδρα του Δήμου, καθώς σήμερα οργανωμένος χώρος στην περιοχή με την κατάλληλη υποδομή που θα μπορούσε να δεχθεί την εγκατάσταση μεταποιητικών μονάδων δεν υπάρχει, αλλά η χωροθέτησή του προβλέπεται στην μελέτη επέκτασης του πολεοδομικού σχεδίου του Δήμου Καλαμπακίου που βρίσκεται στην φάση της ολοκλήρωσης. Μελλοντικά η δημιουργία ενός Βιοτεχνικού Πάρκου, ενός δηλαδή οργανωμένου χώρου με την απαραίτητη υποδομή για την εγκατάσταση μεταποιητικών επιχειρήσεων ίσως απασχολήσει την δημοτική αρχή αλλά θα είναι συνάρτηση και της εξέλιξης και ανάπτυξης του μεταποιητικού τομέα στην περιοχή.

Το Δημοτικό Σφαγείο που πρόσφατα εκσυγχρονίστηκε εξυπηρετεί τις τοπικές ανάγκες, ενώ η περαιτέρω ανάπτυξη της κτηνοτροφίας θα μπορούσε να στηρίξει την δημιουργία μονάδων επεξεργασίας των παραγομένων προϊόντων της.

- Τριτογενής τομέας παραγωγής
Στην περιοχή δεν υπάρχει τίποτα όσον αφορά τουριστικές μονάδες, ξενώνες ή camping.

- Οικοδομική δραστηριότητα

Τα διαθέσιμα στοιχεία αναφέρονται κατά την περίοδο 1991-1998. Κατά την περίοδο αυτή, στη περιοχή μελέτης (βλ.πιν.) εκδόθηκαν 229 οικοδομικές άδειες. Από τις παραπάνω άδειες οι 154 αφορούν στην ανέγερση, προσθήκες, επισκευές κατοικιών και οι 75 αφορούν στην ανέγερση καταστημάτων-αποθηκών-βιοτεχνιών.

Εξετάζοντας την οικοδομική δραστηριότητα κατά δημοτικό διαμέρισμα παρατηρούμε ότι στη περιοχή μελέτης την μεγαλύτερη συγκέντρωση τόσο από άποψη κατοικιών όσο και από άποψη καταστημάτων-βιοτεχνιών, παρουσιάζει το Καλαμπάκι (63,35%) και ακολουθούν κατά σειρά η Φτελιά (17,4%), ο Νεροφράκτης και ο Καλαμώνας (7,4%) και η Αγία Παρασκευή (4,3%).

3.5.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές

Οι υποδομές του Δήμου γενικώς δεν εμφανίζουν σημαντικά προβλήματα. Η ευρεία αντιμετώπιση της διάθεσης των απορριμμάτων θα πρέπει να δρομολογηθεί για την πλήρη αξιοποίηση του υπάρχοντος χώρου στοιχειώδους επεξεργασίας.

- Ύδρευση

Τα προβλήματα ύδρευσης αντιμετωπίζονται από κοινού με το Δήμο Δοξάτου. Ο Δήμος Καλαμπακίου υδρεύεται αποκλειστικά από πηγές (πηγές Κεφαλαρίου), διαμέσου υδραγωγείου. Η αποθήκευση των υδάτων λαμβάνει χώρα κυρίως σε δεξαμενές και υδατόπυργους (απαιτείται η συντήρησή τους). Όσον αφορά το εξωτερικό δίκτυο, δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες απώλειες κατά την μεταφορά των υδάτων, αλλά χρήζει αντικατάσταση λόγω παλαιότητας (ηλικία

δικτύου περίπου 30 ετών) και λόγω ακαταλληλότητας υλικού (σωλήνες αμιαντοσιμέντου). Βέβαια πρέπει να σημειωθεί ότι περίπου το 37 % του εξωτερικού δικτύου, έχει ήδη αντικατασταθεί (από πλαστικούς σωλήνες) και έχει δοθεί σε λειτουργία. Όσον αφορά τέλος το εσωτερικό δίκτυο, αυτό παρουσιάζει απώλειες της τάξεως του 60 %. Το δίκτυο αποτελείται κατά τα 2/3 από σωλήνες αμιαντοσιμέντου και κατά το 1/3 από πλαστικούς σωλήνες. Η ηλικία του δικτύου είναι 30 έτη περίπου. Σύμφωνα με τα παραπάνω το εσωτερικό δίκτυο ύδρευσης χρήζει αντικατάστασης. Σημειώνεται πάντως ότι μέχρι σήμερα έχει αντικατασταθεί το 26 % του προαναφερόμενου δικτύου.

Από ποσοτική άποψη η υδροδότηση του Δήμου κρίνεται επαρκής καθ' όλη την διάρκεια του έτους, ενώ η κάλυψη των οικισμών από τα δίκτυα είναι σήμερα σε ποσοστό 98 % με 100 %.

Αξιίζει τέλος να σημειωθεί ότι αποτύπωση σε χάρτες, υπάρχει μόνο για τα νέα δίκτυα, ενώ για τα παλαιά δίκτυα ύδρευσης τίποτα, γεγονός που κάνει εξαιρετικά δύσκολη την εποπτεία και συντήρησή τους.

- **Αποχέτευση**

Σε γενικές γραμμές τα υπάρχοντα δίκτυα αποχέτευσης των Δ.Δ. του Δήμου, καλύπτουν το 98 % με 99 % των οικισμών και είναι όλα παντοροικά. Απαιτείται έτσι και η επέκτασή τους και η συντήρησή τους, διότι παρουσιάζουν λόγω παλαιότητας (18 ετών το νεώτερο και 33 ετών το παλαιότερο) πολύ μεγάλες διαρροές. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο Δ.Δ. Νεροφράκτη, στο οποίο υπάρχουν βόθροι σε ποσοστό 50 %, ενώ ο υπόλοιπος οικισμός διαθέτει νέο δίκτυο αποχέτευσης, χωριστικό (Κ.Α.Α - όμβρια).

Το μεγάλο πρόβλημα όμως δημιουργείται στις απολήξεις των δικτύων, με τους αποδέκτες των αποχετευτικών δικτύων, διότι οι κεντρικοί αποχετευτικοί αγωγοί διοχετεύουν τα λύματα σε τάφρους, οι οποίοι καταλήγουν στην τάφρο των Φιλίππων του Νομού Καβάλας και στην συνέχεια στον Στρυμωνικό κόλπο, με αποτέλεσμα την τεράστια υποβάθμιση και ρύπανση του περιβάλλοντος. Η λύση του προβλήματος ενδεχομένως βρίσκεται στην κατασκευή ενός εξωτερικού δικτύου αποχέτευσης, το οποίο θα καταλήγει σε σταθμό βιολογικού καθαρισμού. Στα όρια του δήμου μέχρι σήμερα, δεν έχει κατασκευασθεί καμία μονάδα Βιολογικού Καθαρισμού, όμως έχει ολοκληρωθεί η μελέτη του.

Αξιίζει τέλος να σημειωθεί ότι δεν υφίσταται σήμερα χαρτογράφηση των υπάρχοντων δικτύων αποχέτευσης, γεγονός που κάνει εξαιρετικά δύσκολη την εποπτεία και συντήρησή τους

3.6 ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ

3.6.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά

- Μέγεθος – μεταβολή πληθυσμού

Ο συνολικός πληθυσμός του Δήμου Νικηφόρου σύμφωνα με την απογραφή του 1991, ήταν 3.821 κάτοικοι.

Εξέλιξη πληθυσμού 1971-1991: Ο πληθυσμός της περιοχής το χρονικό διάστημα αυτό έχει μειωθεί κατά 392 άτομα και έκτοτε παρουσιάζει μια σχετική σταθερότητα με ελαφρά φθίνουσες τάσεις.

Δεκαετία 1971-1981: Η περιοχή εξακολουθεί να χάνει μέρος του πληθυσμού της (823 κάτοικοι, μείωση 19,53%) σαν συνέχεια των δύο προηγούμενων δεκαετιών κατά τις οποίες έχασε περισσότερο από το μισό των κατοίκων της (-55,39%).

Δεκαετία 1981-1991: Παρουσιάζεται μια αύξηση πληθυσμού της τάξης του 12,71% που αριθμεί τους 431 κατοίκους

Πίνακας 3.6.1.1 Πληθυσμιακή Εξέλιξη Δημοτικών Διαμερισμάτων Δήμου Νικηφόρου την περίοδο 1951-1991

Δημοτικά διαμερίσματα	1951	1961	1971	1981	1991
Αδριανή	1.837	1.564	1.076	1.076	1.346
Νικηφόρος	1.407	1.257	775	561	533
Πλατανόβρυση	860	791	430	321	464
Πλατανιά	1.745	1.479	802	607	747
Πτελέα-Πλατανιάς	1.136	748	406	387	307
Ανω Πυξάρι	650	506	217	136	162
Υψηλή Ράχη	931	805	507	302	262
Σύνολο	8.566	7.150	4.213	3.390	3.821

Πηγή: Στοιχεία ΕΣΥΕ Απογραφών 1951, 1961, 1971, 1981, 1991

Πίνακας 3.6.1.2 Πληθυσμιακές – Ποσοστιαίες Μεταβολές Δήμου Νικηφόρου

Έτος απογραφής	Απογεγραμμένος πληθυσμός	Ποσοστιαία μεταβολή (%)
1951	8.566	-
1961	7.150	-16,53
1971	4.213	-41,07
1981	3.390	-19,53
1991	3.821	12,71
2001	4290	12,27

Πηγή: ΕΣΥΕ: Απογραφές 1951-2001

- Επίπεδο μόρφωσης πληθυσμού

Για το επίπεδο μόρφωσης του πληθυσμού του Δήμου Νικηφόρου ακριβή στοιχεία δεν υπάρχουν και σύμφωνα με τις εκτιμήσεις που μπορούν να γίνουν το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού αποτελείται από αποφοίτους Δημοτικού ακολουθώντας το εθνικό πρότυπο με μεγαλύτερη όμως ένταση. Το ποσοστό αγράμματων του Δήμου Νικηφόρου εκτιμάται υψηλότερο από το μέσο του νομού 8,4%. Το ποσοστό των επιστημόνων, πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ είναι χαμηλότερο από το μέσο ποσοστό του Νομού.

- Προέλευση πληθυσμού

Τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας, στην περιοχή του Δήμου Νικηφόρου παρατηρείται αύξηση του Ελληνικού πληθυσμού και αλματώδη οικονομική ανάπτυξη. Μεταναστεύουν και εγκαθίστανται Έλληνες από την Ήπειρο, την Χαλκιδική και την Δυτική Μακεδονία οι οποίοι ασχολούνται κυρίως με το εμπόριο.

Το 1922 με τη μικρασιατική καταστροφή και τον ξεριζωμό των κατοίκων από τα παράλια της Μικράς Ασίας και του Πόντου καταφθάνουν στην περιοχή οι πρώτοι πρόσφυγες.

Στο δημοτικό διαμέρισμα της Αδριανής κυρίως ο πληθυσμός είναι γηγενής, ενώ στους υπόλοιπους οικισμούς εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από τον Πόντο. Πρόσφυγες από την Μικρά Ασία και την Ανατολική Θράκη υπάρχουν σε πολύ χαμηλά ποσοστά.

- Μετανάστευση – Παλιννόστηση - Μετακινήσεις

Σύμφωνα με στοιχεία που αφορούν τους ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση που έχουν εγκατασταθεί στην περιοχή του Δήμου Νικηφόρου προκύπτει ότι ο αριθμός τους ανέρχεται στα 50

άτομα (14 οικογένειες) και ότι αυτοί στην πλειονότητά τους έχουν εγκατασταθεί στο Δημοτικό Διαμέρισμα της Αδριανής.

- Εθνογραφικά χαρακτηριστικά πληθυσμού

Η περιοχή του Δήμου Νικηφόρου δέχθηκε, μετά την μικρασιατική καταστροφή, πρόσφυγες κυρίως από τον Πόντο, οι οποίοι όπως και στο Δήμο Παρανεστίου μετέτρεψαν τους οικισμούς σύμφωνα με τα δικά τους πρότυπα και μεταφέροντας τα ήθη και έθιμα της κοινωνικής τους ζωής.

Αρχαιολογικοί χώροι

Η περιοχή του Δ. Νικηφόρου κατοικήθηκε από τους προϊστορικούς χρόνους με συνέχεια ιστορίας μέχρι τους νεότερους. Συγκεκριμένα ανακαλύφθηκαν:

Τρεις προϊστορικοί οικισμούς (Νικηφόρος, πρώιμη εποχή του χαλκού, Πλατανιά, πρώιμοι εποχή του χαλκού, Πλατανιά, πρώιμη και ύστερη εποχή του χαλκού).

Κάστρα ιστορικών χρόνων στη Πλατανιά και Αδριανή

Ρωμαϊκός πολιτισμός στην Αδριανή και στη Πλατανιά

3.6.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής

Στο Δήμο Νικηφόρου υπάρχουν 7 κοινοτικά καταστήματα, τα οποία είναι ιδιόκτητα και έχουν κατασκευαστεί τη δεκαετία του 1940 (Κοινοτικό Κατάστημα Άνω Πυξαρίου), τη δεκαετία 1950 (Κοινοτικά Καταστήματα Πλατανόβρυσης & Πτελέας-Πλατανιάς), τη δεκαετία 1970 (Κοινοτικό Κατάστημα Αδριανής) και τέλος τη δεκαετία του 1980 τα Κοινοτικά Καταστήματα του Νικηφόρου, της Πλατανιάς και της Υψηλής Ράχης. Τα παλαιά Κοινοτικά Καταστήματα κρίνεται σκόπιμο να συντηρηθούν, ενώ το Κοινοτικό Κατάστημα Νικηφόρου όπου στεγάζεται και η έδρα του Δήμου, κρίνεται σκόπιμο να ανακαινιστεί.

Τα μοναδικά Ν.Π.Δ.Δ. τα οποία έχουν συσταθεί μέχρι σήμερα στα διοικητικά όρια του Δήμου είναι οι Σχολικές Επιτροπές των Δ.Δ. Νικηφόρου και Πλατανιάς, καθώς και οι Φιλαρμονικές των Δ.Δ. Αδριανής και Πλατανιάς. Όσον αφορά τις λοιπές υπηρεσίες του Δήμου αυτές εντοπίζονται σε : δύο (2) Αστυνομικούς σταθμούς (Νικηφόρου & Πλατανιάς), ένα (1) Γραφείο Γεωργικής Ανάπτυξης (Νικηφόρος), ένα (1) κατάστημα Ε.Λ.Τ.Α. (Νικηφόρος), ένα υποκατάστημα Α.Τ.Ε. (Νικηφόρος),

Βασικό μέλημα θα πρέπει να είναι η ύπαρξη υπηρεσιών οι οποίες θα καλύπτουν τις βασικές ανάγκες των δημοτών και δε θα χρειάζεται η μετακίνησή τους στο αστικό κέντρο (Δράμα), η οποία και χρονοβόρα είναι και κοπιαστική. Δεν υπάρχει ξενοδοχείο στα διοικητικά όρια του Δήμου Νικηφόρου με συνέπεια η τουριστική υποδομή να είναι σχεδόν μηδενική. Στα διοικητικά όρια του Δήμου κύριες λειτουργίες από πλευράς καταστημάτων είναι δέκα (10) παντοπωλεία, εικοσιένα (21) καφεενία-καφετέριες, ενώ λειτουργούν και ένα (1) fast food, και πέντε (5) ταβέρνες, (συνολικός αριθμός καταστημάτων 68). Η λειτουργία των καταστημάτων στα διοικητικά όρια του Δήμου είναι προβληματική λόγω του μεγέθους τους (μικρές μονάδες), και του μικρού αριθμού των δημοτών. Κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου έχουμε αύξηση του αριθμού των κατοίκων η οποία προέρχεται κύρια από τους μετανάστες (εσωτερικού – εξωτερικού).

- Εκπαίδευση - (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια)

Νηπιαγωγεία

Στο Δήμο Νικηφόρου κατά το σχολικό έτος 1998-1999 λειτούργησαν τρία 1/θέσια νηπιαγωγεία (Δ.Δ. Αδριανής, Νικηφόρου, Πλατανιάς), τα οποία λειτούργησαν με οκτώ (8), εννέα (9), και έξι (6) νήπια αντίστοιχα.

Στο Δήμο Νικηφόρου λειτουργούν τρία (3) συνολικά νηπιαγωγεία, ένα (1) στο Δ.Δ. Αδριανής, ένα (1) στο Δ.Δ. Νικηφόρου, και ένα (1) στο Δ.Δ. Πλατανιάς. Υπάρχουν τρεις (3) νηπιαγωγοί και 23 νήπια.

Δημοτικά

Στο Δήμο Νικηφόρου κατά το σχολικό έτος 1998-1999 λειτούργησαν δύο (2) Δημοτικά Σχολεία, ένα (1) στο Δ.Δ. Αδριανής με εβδομήντα τέσσερις (74) μαθητές, και ένα (1) στο Δ.Δ. της Πλατανιάς με είκοσι τρεις (23) μαθητές. Από το σχολικό έτος 1998-1999 το Δημοτικό Σχολείο του Νικηφόρου καταργήθηκε (συγχωνεύτηκε) με αυτό της Αδριανής.

Στο Δήμο Νικηφόρου λειτουργούν σήμερα, τρία (3) συνολικά δημοτικά σχολεία, ένα (1) 4/θέσιο στο Δ.Δ. Αδριανής, ένα (1) 2/θέσιο στο Δ.Δ. Νικηφόρου, και ένα (1) 2/θέσιο στο Δ.Δ. Πλατανιάς. Διδάσκουν οκτώ (8) δάσκαλοι και 97 μαθητές.

Γυμνάσια

Στο Δήμο Νικηφόρου λειτουργεί ένα (1) Γυμνάσιο με 63 μαθητές

Λύκεια

Στο Δήμο Νικηφόρου λειτουργεί ένα (1) Λύκειο με 16 μαθητές

• Περίθαλψη

Στον νέο Δήμο Νικηφόρου, δεν υφίσταται σήμερα Κέντρο Υγείας. Οι κάτοικοι της περιοχής εξυπηρετούνται από τρία (3) αγροτικά ιατρεία : ένα (1) στο Νικηφόρο έδρα του Δήμου και από ένα (1) στα Δημοτικά Διαμερίσματα Αδριανής και Πλατανιάς, τα οποία υπάγονται και ελέγχονται από το Κέντρο Υγείας Παρανεστίου, τα υπόλοιπα δε Δημοτικά Διαμερίσματα, σε αριθμό τέσσερα (4), εξυπηρετούνται από τα λεγόμενα εξεταστήρια. Το σύστημα φαίνεται να εξυπηρετεί επαρκώς τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής στον βαθμό για τον οποίο αυτά έχουν σχεδιαστεί από το Υπουργείο Υγείας, δηλαδή την χορήγηση φαρμάκων και των πρώτων βοηθειών. Ζητείται πάντως η βοήθεια του Ο.Τ.Α. στην συντήρηση των κτιρίων και στην αισθητική αναβάθμιση και βελτίωση των χώρων των αγροτικών ιατρείων και των ιατρικών εξεταστηρίων καθώς επίσης και στην καθαριότητα τους. Απαιτείται ίσως η διερεύνηση των προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ του Δήμου και του Γενικού Νοσοκομείου Δράμας

• Πρόνοια

Η εικόνα τις προσφερόμενης πρόνοιας, εμφανίζεται μάλλον κακή, διότι : Βρεφονηπιακοί σταθμοί, δεν υπάρχουν στο Δήμο, γεγονός που προκαλεί οικονομικά βάρη και προβλήματα στις οικογένειες με εργαζόμενες μητέρες. Επίσης δεν υπάρχουν ΚΑΠΗ, ούτε και ΚΕΦΟ, ενώ λειτουργεί μόνο ένας (1) παιδικός σταθμός.

Παιδικοί σταθμοί :

Υπάρχει σήμερα και λειτουργεί ένας (1) παιδικός σταθμός στον Δήμο Νικηφόρου, στο Δ.Δ. της Αδριανής με δυναμικότητα 29 νήπια και προσωπικό 2 βρεφονηπιοκόμους, 2 μαγείρισσες και 1 καθαρίστρια. Σημειώνεται πάντως ότι στο ίδιο Δ.Δ. λειτουργεί και ένας (1) ιδιωτικός παιδικός σταθμός.

• Πολιτιστικές δραστηριότητες

Τα περισσότερα Δ. Διαμερίσματα έχουν τους δικούς του πολιτιστικούς συλλόγους με έλλειψη όμως πολιτιστικών εκδηλώσεων. Τα τελευταία χρόνια δίνεται βαρύτητα στην καθιέρωση και ανάπτυξη εκδηλώσεων που πραγματοποιούνται με την ευκαιρία των εορτασμών των πολιούχων Αγίων σε αρκετά από τα Δημοτικά διαμερίσματα του Δήμου. Στο Δήμο λειτουργούν δυο βιβλιοθήκες στα Δ.

Διαμερίσματα Αδριανής και Πλατανιάς, ενώ οργανωμένοι χώροι αναψυχής και ψυχαγωγίας όπως κινηματογράφοι, θέατρα απουσιάζουν εντελώς.

- **Αθλητισμός**

Στον τομέα των αθλητικών δραστηριοτήτων ενώ υπάρχουν αθλητικοί σύλλογοι στα περισσότερα Δ. Διαμερίσματα ασχολούνται μόνο με το ποδόσφαιρο. Υπάρχουν γήπεδα ποδοσφαίρου και μπάσκετ αλλά τα περισσότερα είναι ακατάλληλα διαμορφωμένα ή χρειάζονται βελτιώσεις. Έτσι είναι περιορισμένη η δυνατότητα ανάπτυξης άλλου είδους αθλητικής δραστηριότητας.

3.6.3 Παραγωγικές δραστηριότητες

- **Οικονομία – Απασχόληση**

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής (1991), ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου Νικηφόρου ανέρχεται σε 1.286 άτομα από τα οποία οι απασχολούμενοι είναι 1.105 και οι άνεργοι 181 άτομα (ποσοστό 14%). Είναι η περιοχή όπου καταγράφεται το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας στο Ν.Δράμας.

Από τους απασχολούμενους 273 άτομα ασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα (ποσοστό 24,70%) 437 άτομα στον δευτερογενή τομέα (ποσοστό 39,6%) και 343 άτομα στον τριτογενή τομέα (ποσοστό 31%).

Τα στοιχεία της απογραφής παρουσιάζουν τους απασχολούμενους στον δευτερογενή τομέα να υπερτερούν έναντι αυτών που δραστηριοποιούνται στους υπόλοιπους δύο τομείς της οικονομίας. Αυτό φυσικά οφείλεται στην απασχόληση του γυναικείου πληθυσμού της περιοχής στις βιοτεχνίες ετοιμών ενδυμάτων –φασόν που λειτουργούσαν στο δημοτικό διαμέρισμα της Αδριανής. Η κρίση που έπληξε τον κλάδο συνετέλεσε στο να κλείσουν οι προαναφερόμενες επιχειρήσεις με αποτέλεσμα να αυξηθεί ακόμη περισσότερο το ποσοστό της ανεργίας, και φυσικά να μειωθεί το ποσοστό των απασχολούμενων στην μεταποίηση.

Στον πρωτογενή τομέα οι απασχολούμενοι κυρίως εντοπίζονται στις αροτραίες καλλιέργειες και κυρίως στο σκληρό σιτάρι και τα υπόλοιπα δημητριακά, ενώ ο καπνός που στο παρελθόν αποτελούσε την σημαντικότερη πηγή εισοδήματος και απασχόλησης σήμερα παράγεται από 15 καλλιεργητές.

Οι πλούσιοι βοσκότοποι της περιοχής δημιουργούν μεγάλα περιθώρια για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας. Σημαντικό πρόβλημα για την ανάπτυξη του τόπου είναι η έλλειψη βιώσιμων οικονομικών δραστηριοτήτων πέραν του πρωτογενή τομέα. Πρωταρχικό μέλημα πρέπει να είναι η επιτόπια μεταποίηση των παραγόμενων φυτικών και ζωικών προϊόντων.

Επενδύσεις

Σε ότι αφορά τις *ιδιωτικές επενδύσεις* αξίζει να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια δημιουργήθηκαν δύο σύγχρονα οινοποιεία έξω από το δημοτικό διαμέρισμα της Αδριανής που εκμεταλλεύονται την παραγωγή των αμπελιών που έχουν αναπτυχθεί στην περιοχή.

Από τον κανονισμό 866 βρίσκεται σε εξέλιξη στην Αδριανή, η δημιουργία μιας μονάδας επεξεργασίας-τυποποίησης-συσκευασίας λαχανικών προϋπολογισμού 670 εκατ.δρχ., ενώ έχει υπαχθεί μια επένδυση επέκτασης-εκσυγχρονισμού βιοτεχνίας επεξεργασίας αμυγδάλων για παραγωγή πάστας αμυγδάλου, φουντουκιού και φυστικιού, προϋπολογισμού 1,140 δις δρχ.

Σε ότι αφορά τις *δημόσιες επενδύσεις* της τελευταίας τετραετίας στην περιοχή μπορούμε να διακρίνουμε το έργο "Βελτίωσης Ε.Ο. Νο14 Δράμας-Ξάνθης-Παράκαμψη Νικηφόρου" που ήδη εκτελείται από την ΣΑΕ 031/2 - Περιφέρεια ΑΜΘ, και το έργο "Κατασκευή Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού από την κοινότητα της Αδριανής στο Βιολογικό καθαρισμό Δοξάτου" προϋπολογισμού 35 εκατ.δρχ. που ολοκληρώθηκε από την ΣΑΝΑ 029/2.

Από το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ-2) με φορείς υλοποίησης τον Σύνδεσμο 4ης Εδαφικής Περιφέρειας, και τον Σύνδεσμο Ύδρευσης Κοινοτήτων

Νικηφόρου εκτελέστηκαν έργα διακοινοτικής οδοποιίας, ύδρευσης, Διαχείρισης Απορριμμάτων, συνολικού προϋπολογισμού 320 εκατ.δρχ.

- Πρωτογενής τομέας παραγωγής

Γεωργία

Η γεωργική γη του Δήμου Νικηφόρου ανέρχεται σε 36.100 στρ. αντιπροσωπεύοντας το 15% της εδαφικής επιφάνειας του.

Οι εκτάσεις που ποτίζονται ανέρχονται σε 1400 στρ. καλύπτοντας μόνο το 4% της γεωργικής γης. Οι εκτάσεις αυτές ποτίζονται από κοινοτικά δίκτυα που υδροδοτούνται από γεωτρήσεις που βρίσκονται στο χείμαρρο Δοξάτου.

Τα δίκτυα είναι υποτυπώδη και αρδεύουν τα αγροκτήματα Αδριανής κατά κύριο λόγο και δευτερευόντως του Νικηφόρου.

Αναδασμοί

Μέχρι τώρα δεν έχει γίνει αναδασμός στη περιοχή.

Αγροτικές εκμεταλλεύσεις

Σύμφωνα με τα στοιχεία απογραφής του 1991 οι αγροτικές εκμ/σεις ήταν 383. Η μέση ηλικία των αρχηγών των εκμ/σεων βρίσκεται στη κλάση 50-65 ετών.

Κύρια παραγόμενα προϊόντα

Τα βασικότερα προϊόντα φυτικής παραγωγής είναι το σιτάρι, το κριθάρι, ο καπνός, και η μηδική. Πρέπει ακόμη να αναφερθούν έστω και σαν δευτερεύοντα προϊόντα, τα κρασοστάφυλα και οι ελιές.

Κτηνοτροφία

Στην περιοχή υπάρχουν οι εξής κτηνοτροφικές μονάδες:

Αγελαδοτροφικές μονάδες αναπαραγωγής (βοσκής)	34 με 1250 ζώα
Προβατοτροφικές μονάδες	40 με 7500 ζώα
Αιγοτροφικές μονάδες	31 με 8700 ζώα
Αγελαδοτροφικές γαλακτοπαραγωγής	5 με 100 ζώα

Παραγόμενα προϊόντα

Τα βασικά κτηνοτροφικά προϊόντα που παράγονται είναι το κρέας και γάλα.

Πίνακας 3.6.3.1 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός –Άνεργοι- Απασχολούμενοι κατά τομέα ανά Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου Νικηφόρου

α/α	ΟΤΑ	Απασχολούμενοι					Οικονομικά Ενεργοί	Άνεργοι
		Σύνολο	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Δε Δήλωσαν		
	ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ	1.105	273	437	343	52	1.286	181
1	Κ. Αδριανής	435	59	261	99	16	489	54
2	Κ. Ανω Πυξαρίου	35	12	11	11	1	45	10
3	Κ. Νικηφόρου	167	27	43	85	12	181	14
4	Κ. Πλατανιάς	198	61	61	64	12	268	70
5	Κ. Πλατανόβρυσης	130	55	34	38	3	148	18
6	Κ. Πτελέας Πλατανιάς	63	33	9	15	6	72	9
7	Κ. Υψηλής Ράχης	77	26	18	31	2	83	6

Πηγή: Στοιχεία ΕΣΥΕ Απογραφής 1991

Πίνακας 3.6.3.2 Ιδιωτικές επενδύσεις τελευταίας δεκαετίας ενταγμένες σε αναπτυξιακούς νόμους, κανονισμούς, πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον Δήμο Νικηφόρου

Έτος	Φορέας	Επένδυση	Κόστος σε εκ.δρχ.	Τόπος εγκατάστασης	Παρατηρήσεις
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ					
1	ΤΡΟΦΙΜΑ ΔΡΑΜΑΣ ΑΒΕΕ	Ίδρυση μονάδας επεξεργασίας τυποποίησης και συσκευασίας λαχανικών	670	Αδριανή	KAN 866/90
2	Χ"ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΒΕΕ	Επέκταση -εκσυγχρονισμός βιοτεχνίας επεξεργασίας αμυγδάλων για παραγωγή πάστας αμυγδάλων	1.140	Αδριανή	KAN 866/90
3	Χ"ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΒΕΕ	Επέκταση -εκσυγχρονισμός βιοτεχνίας επεξεργασίας αμυγδάλων για παραγωγή πάστας αμυγδάλων	240	Αδριανή	KAN 866/90

Πίνακας 3.6.3.3 : Εξέλιξη Γεωργικής Γης

Χωρικά Επίπεδα	Σύνολο Γης		Γεωργική Γη		Γ.Γή/ % Σύνολο
	1981	1991	1981	1991	
ΝΟΜΟΣ	3.468.300	3.468.300	571.200	573.400	16,5
ΔΗΜΟΣ	241.100	241.100	36.100	35.500	14,7
Νικηφόρος	33.500	33.500	5.600	5.600	16,7
Αδριανής	23.000	23.000	11.200	11.200	48,7
Α.Πυξάρι	19.900	19.900	1.900	1.800	9
Πλατανιά	50.600	50.600	7.200	7.200	14,2
Πλατανόβρυση	55.100	55.100	3.900	3.900	7,1
Πτελέα	28.400	28.400	3.000	2.500	8,8
Ψ.Ράχη	30.600	30.600	3.300	3.300	10,8

Εκταση σε στρεμ.

Πηγή: ΕΣΥΕ Προαπογραφικά 1980 και 1990

Σχόλια:

1. Ο μέσος όρος γεωργικής γης του Δήμου ταυτίζεται με το Νομό. Με εξαίρεση τη Αδριανή που έχει υψηλό ποσοστό γεωργικής γης (48,7%) τα άλλα διαμερίσματα χαρακτηρίζονται από χαμηλά ποσοστά (7-17%) και ως εκ τούτου ο παραγωγικός τύπος των εκμεταλλεύσεων είναι μικτός (φυτική παραγωγή με ενσταυλισμένη εκτατική κτηνοτροφία).
2. Μεταβολές στη γεωργική γη με εξαίρεση τη Πτελέα (ενδεχομένως να είναι και στατιστικό σφάλμα) δεν υπήρξαν.

• Δευτερογενής τομέας παραγωγής

Ο Δήμος Νικηφόρου μια ημιορεινή - ορεινή περιοχή, με γηρασμένο πληθυσμό, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σαν μειονεκτική αφού τα περιθώρια ανάπτυξης της κύρια στον μεταποιητικό τομέα είναι περιορισμένα. Η κρίση στον κλάδο του ετοιμού ενδύματος - φασόν συνετέλεσε στο να κλείσουν οι δύο βιοτεχνίες που λειτουργούσαν με αποτέλεσμα 350 άτομα, γυναίκες κυρίως, να χάσουν την απασχόληση τους. Σήμερα ο ενεργός πληθυσμός ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα, κύρια με την κτηνοτροφία, αφού από την κατανομή των εκτάσεων της περιοχής, το 72% περίπου αποτελούν σημαντικές εκτάσεις βοσκοτόπων που δημιουργούν πολύ καλές προϋποθέσεις ανάπτυξης της.

Επεξεργασία των προϊόντων της πρωτογενούς παραγωγής παρατηρείται μόνο στο δημοτικό διαμέρισμα της Αδριανής καθώς η ανάπτυξη της αμπελοκαλλιέργειας τα τελευταία χρόνια έδωσε την δυνατότητα να δημιουργηθούν οινοποιητικές μονάδες με πολύ καλές προοπτικές για το μέλλον.

Ένα μέρος του ενεργού πληθυσμού, λόγω της γειτνίασης του Δήμου με την πόλη της Δράμας, εξ' αιτίας και της μικρής απόστασης, βρίσκει απασχόληση σε βιοτεχνίες και βιομηχανίες στη Δράμα.

Ένα άλλο σοβαρό μειονέκτημα για τον Δήμο Νικηφόρου είναι η ένταξη του στη Γ' ζώνη αναπτυξιακών κινήτρων που σημαίνει χαμηλότερα ποσοστά επιχορήγησης - επιδότησης επιτοκίου, για νέους επενδυτές που θα ήθελαν πιθανόν να επενδύσουν στην περιοχή. Βέβαια το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι τα διοικητικά όρια του Δήμου βρίσκονται εκτός της ζώνης των 20 χιλιομέτρων από τα σύνορα.

Με έντονο λοιπόν το φαινόμενο της περιθωριοποίησης εξ' αιτίας και των φυσικών και διαρθρωτικών μειονεκτημάτων της περιοχής, οι δυνατότητες για ανάπτυξη του μεταποιητικού τομέα δεν μπορούν παρά μόνο να στηριχθούν στην ανάπτυξη της ορεινής κτηνοτροφίας με την αξιοποίηση της γης των βοσκοτόπων και στην δημιουργία μεταποιητικών μονάδων επεξεργασίας κτηνοτροφικών προϊόντων όπως τυροκομεία, αλλαντοποιεία, βυρσοδεψεία κ.λ.π.

Παράλληλα η γεωργική βιοτεχνία θα μπορούσε να αναπτυχθεί στην περιοχή, στον τομέα των ζωοτροφών. Η μηχανοποίηση στον τομέα αυτό είναι κλάδος καίριος και βασικός και σ' αυτόν πρέπει να στραφεί κύρια η περιοχή μια και ο προσανατολισμός της είναι χαρακτηριστικά κτηνοτροφικός. Μία τέτοια μονάδα θα χρησιμοποιεί σαν πρώτη ύλη υποπροϊόντα ήδη υπαρχόντων εργοστασίων, καθώς επίσης και προϊόντα που ενδείκνυνται σαν κτηνοτροφές και θα προέλθουν από αναδιάρθρωση των καλλιεργειών.

Πίνακας 3.6.3.4 Μεταποιητικές Επιχειρήσεις Δήμου Νικηφόρου

Έιδος	Αριθμός
Επεξεργασία ξηρών καρπών	1
Επεξεργασία αγροτικών προϊόντων	1
Επεξεργασία γαλ/κτών προϊόντων	1
Οινοποιία	1
Επιπλοποιία	12
Αλουμινοκατασκευές -Σιδηρ/σκευές	2
Σύνολο	18

- Τριτογενής τομέας παραγωγής

Τουρισμός

Στην περιοχή δεν υπάρχει τίποτα όσον αφορά τουριστικές μονάδες, ξενώνες ή camping.

Εμπόριο

Το είδος και ο αριθμός των εμπορικών καταστημάτων που υπάρχουν στον Δήμο φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 3.6.3.5 Εμπορικά Καταστήματα Δήμου Νικηφόρου

Είδος	Αριθμός	Απασχολούμενοι
Παντοπωλεία	10	12
Περίπτερα	1	1
Κρεοπωλεία	5	8
Αρτοποιεία	2	4
Γεωργικά Φάρμακα	1	2
Δομικά Υλικά	2	5
Φαρμακεία	2	5
Κουρεία	2	2
Βενζινάδικα	5	7
Καφενεία -Καφετέριες	21	31
Σιδηροκατασκευές	2	5
Ψησταριές -Ταβέρνες	5	9
Fast-Food	1	2
Έπιπλα	4	6
Έτοιμα Ενδύματα	5	7
Σύνολο	47	74

- Οικοδομική δραστηριότητα

Τα διαθέσιμα στοιχεία αναφέρονται κατά την περίοδο 1991-1997. Κατά την περίοδο αυτή, στο Δήμο Νικηφόρου εκδόθηκαν 91 οικοδομικές άδειες εκ των οποίων οι 61 αφορούν στην ανέγερση κατοικιών και οι 30 αφορούν στην ανέγερση αγροτικών αποθηκών, βιοτεχνιών και κτηνοτροφικών μονάδων.

3.6.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές

Στο Δήμο Νικηφόρου υπάρχουν 7 κοινοτικά καταστήματα, τα οποία είναι ιδιόκτητα και έχουν κατασκευαστεί τη δεκαετία του 1940 (Κοινοτικό Κατάστημα Άνω Πυξαρίου), τη δεκαετία 1950 (Κοινοτικά Καταστήματα Πλατανόβρυσης & Πτελέας-Πλατανιάς), τη δεκαετία 1970 (Κοινοτικό Κατάστημα Αδριανής), και τέλος τη δεκαετία του 1980 τα Κοινοτικά Καταστήματα του Νικηφόρου, της Πλατανιάς, και της Υψηλής Ράχης. Τα παλαιά Κοινοτικά Καταστήματα κρίνεται σκόπιμο να συντηρηθούν, ενώ το Κοινοτικό Κατάστημα Νικηφόρου όπου στεγάζεται και η έδρα του Δήμου, κρίνεται σκόπιμο να ανακαινιστεί.

Τα μοναδικά Ν.Π.Δ.Δ. τα οποία έχουν συσταθεί μέχρι σήμερα στα διοικητικά όρια του Δήμου είναι οι Σχολικές Επιτροπές των Δ.Δ. Νικηφόρου και Πλατανιάς, καθώς και οι Φιλαρμονικές των Δ.Δ. Αδριανής και Πλατανιάς. Όσον αφορά τις λοιπές υπηρεσίες του Δήμου αυτές εντοπίζονται σε : δύο (2) Αστυνομικούς σταθμούς (Νικηφόρου & Πλατανιάς), ένα (1) Γραφείο Γεωργικής Ανάπτυξης (Νικηφόρος), ένα (1) κατάστημα Ε.Λ.Τ.Α. (Νικηφόρος), ένα υποκατάστημα Α.Τ.Ε. (Νικηφόρος), Βασικό μέλημα θα πρέπει να είναι η ύπαρξη υπηρεσιών οι οποίες θα καλύπτουν τις βασικές ανάγκες των δημοτών και δε θα χρειάζεται η μετακίνησή τους στο αστικό κέντρο (Δράμα), η οποία και χρονοβόρα είναι και κοπιαστική. Δεν υπάρχει ξενοδοχείο στα διοικητικά όρια του Δήμου Νικηφόρου με συνέπεια η τουριστική υποδομή να είναι σχεδόν μηδενική. Στα διοικητικά όρια του Δήμου κύριες λειτουργίες από πλευράς καταστημάτων είναι δέκα (10) παντοπωλεία, εικοσιένα (21) καφεενία-καφετέριες, ενώ λειτουργούν και ένα (1) fast food, και πέντε (5) ταβέρνες, (συνολικός αριθμός καταστημάτων 68). Η λειτουργία των καταστημάτων στα διοικητικά όρια του Δήμου είναι προβληματική λόγω του μεγέθους τους (μικρές μονάδες), και του μικρού αριθμού των δημοτών. Κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου έχουμε αύξηση του αριθμού των κατοίκων η οποία προέρχεται κύρια από τους μετανάστες (εσωτερικού – εξωτερικού).

- Ύδρευση

Ο Δήμος Νικηφόρου υδρεύεται από γεωτρήσεις, πηγές και υδρομαστεύσεις. Η αποθήκευση των υδάτων γίνεται σε δεξαμενές οι οποίες λειτουργούν σε όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα και τους οικισμούς. Τα βασικά προβλήματα μπορούν να εντοπιστούν στην παλαιότητα και τον κακό σχεδιασμό των δικτύων, την ελλιπή τους συντήρηση, και στη μεγάλη δαπάνη ανά κάτοικο των οικισμών οι οποίοι υδρεύονται με γεωτρήσεις.

Από ποσοτική άποψη η υδροδότηση του Δήμου κρίνεται ικανοποιητική καθ'όλη τη διάρκεια του έτους, εκτός από τους καλοκαιρινούς μήνες που παρατηρούνται κάποια προβλήματα υδροδότησης κύρια στο Δ.Δ. Πτελέας-Πλατανιάς τα οποία εντοπίζονται κύρια στην παλαιότητα του δικτύου. Όσον αφορά την ποιότητα των δικτύων (εσωτερικών και εξωτερικών), υπάρχουν συνολικά 163,5 χλμ. δικτύου από αμίαντο (ποσοστό 75,6% επί του συνολικού μήκους δικτύων) τα οποία και θα πρέπει να αντικατασταθούν. Επίσης υπάρχουν και 6,7 χλμ. δικτύου από χαλυβδοσωλήνα (ποσοστό 3,06% επί του συνολικού μήκους δικτύων) τα οποία και θα πρέπει επίσης να αντικατασταθούν. Παρατηρούμε δηλαδή ένα συνολικό ποσοστό της τάξεως του 80% του δικτύου το οποίο είναι κατασκευασμένο από ακατάλληλα και πεπαλαιωμένης τεχνολογίας υλικά. Η ηλικία του δικτύου κυμαίνεται από 33 έως και 10 έτη, και οι απώλειες από 10-60%. Η απώλεια αυτή παρατηρείται στο Δ.Δ. Πτελέας-Πλατανιάς, στο εξωτερικό δίκτυο το οποίο όμως κατασκευάζεται με χρηματοδότηση από τη Σ.Α.Ν.Α./1.

Σημειώνεται τέλος η παντελής αποτύπωση του δικτύου (χαρτογράφηση), κάτι το οποίο κάνει δύσκολη την εποπτεία και κατά συνέπεια τη συντήρησή του.

- **Αποχέτευση**

Το αποχετευτικό δίκτυο του Δήμου είναι σχετικά καλό. Η αποχέτευση του Νικηφόρου έχει επίσης αποδέκτη το χείμαρρο, ενώ οι υπόλοιποι οικισμοί έχουν βόθρους. Η διάθεση των απορριμμάτων γίνεται σε ημιοργανωμένο χώρο στην περιοχή Σαχίνη σε συνεργασία με το Δήμο Παρανεστίου. Στα διοικητικά όρια του Δήμου Νικηφόρου λειτουργούν αποχετευτικά δίκτυα στα Δ.Δ. της Αδριανής (ποσοστό 97%), Νικηφόρου (ποσοστό 50%), και Πλατανιάς (ποσοστό 60%). Στα υπόλοιπα Δημοτικά Διαμερίσματα η αποχέτευση καλύπτεται από βόθρους σε ποσοστό 100%. Το κυριότερο πρόβλημα στα δίκτυα πέρα από τις επεκτάσεις οι οποίες είναι αναγκαίες μετά από τα στοιχεία τα οποία παρατέθηκαν παραπάνω, εντοπίζεται στις απολήξεις των δικτύων. Κύριοι αποδέκτες εμφανίζονται να είναι τα παρακείμενα στους οικισμούς ρέματα. Η διάθεση των λυμάτων στους αποδέκτες γίνεται χωρίς κάποιας μορφής επεξεργασία, η απουσία της οποίας πρωτίστως εγκυμονεί κινδύνους για τους κατοίκους και κατά δεύτερο λόγο υποβαθμίζει το περιβάλλον. Το κυριότερο πρόβλημα εμφανίζεται στο Δ.Δ. Νικηφόρου στο οποίο το υψόμετρο της απόληξης του αποχετευτικού δικτύου είναι μεγαλύτερο από το υψόμετρο του υδροφόρου ορίζοντα με συνέπεια να υπάρχει υποβάθμιση του πόσιμου νερού και υψηλός κίνδυνος για την υγεία των κατοίκων. Μια λύση στο πρόβλημα θα ήταν ίσως η κατασκευή μιας μορφής βιολογικού καθαρισμού με ήπιες παρεμβάσεις (μέθοδος υγροτόπων), η οποία εκεί που εφαρμόστηκε έχει πολύ καλά αποτελέσματα. Ως προς την αποτύπωση του δικτύου (χαρτογράφηση), παρατηρείται αυτό που αναφέρθηκε παραπάνω (παντελής έλλειψη χαρτογράφησης), κάτι το οποίο κάνει δύσκολη την εποπτεία και κατά συνέπεια τη συντήρησή του.

3.7 ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ

3.7.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά

- **Μέγεθος – μεταβολή πληθυσμού**

Ο συνολικός πληθυσμός του Δήμου Προσοτσάνης σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ήταν 10.228 άτομα. Σήμερα εκτιμάται ότι παραμένει περίπου στα ίδια επίπεδα.

Εξέλιξη πληθυσμού 1971-1991: Ο πληθυσμός της περιοχής το χρονικό διάστημα αυτό έχει μειωθεί σε ποσοστό 12,92% (1.517 άτομα), και παρουσιάζει μια σχετική σταθερότητα με ελαφρά φθίνουσες τάσεις.

Δεκαετία 1971-1981: Η μείωση του πληθυσμού συνεχίζεται με μικρότερη όμως ένταση (673 άτομα ή -5,73%) σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο 1961-1971 κατά την οποία η περιοχή του Δήμου Προσοτσάνης έχασε το 35% του ανθρώπινου δυναμικού της, λόγω της μετανάστευσης στο εξωτερικό αλλά και στο εσωτερικό.

Δεκαετία 1981-1991: Η μείωση του πληθυσμού συνεχίζεται με την ίδια περίπου ένταση όπως την προηγούμενη δεκαετία βαίνει δηλαδή μειούμενος σε ποσοστό -7,62% (844 άτομα). Εκτιμάται ότι η περιοχή εξακολουθεί να έχει πληθυσμιακές απώλειες κύρια στην ηλικία των νέων που λόγω της ανεργίας αναγκάζονται να αναζητήσουν την τύχη τους αλλού.

Πίνακας 3.7.1.1 Πληθυσμιακές – Ποσοστιαίες Μεταβολές Δήμου Προσοτσάνης

Έτος απογραφής	Απογεγραμμένος πληθυσμός	Ποσοστιαία μεταβολή (%)
1951	18.291	-
1961	17.998	-1,60
1971	11.745	-34,7
1981	11.072	-5,73
1991	10.228	-7,62

Πηγή: ΕΣΥΕ: Απογραφές 1951-1991

Πίνακας 3.7.1.2 Πληθυσμιακή Εξέλιξη Δημοτικών Διαμερισμάτων Δήμου Προσοτσάνης την περίοδο 1951-1991

Δημοτικά διαμερίσματα	1951	1961	1971	1981	1991
Προσοτσάνη	6.277	5.320	3.775	3.716	3.683
Ανθοχώρι	384	412	239	212	181
Γραμμένη	678	676	395	375	311
Καλή Βρύση	1.318	1.508	1.084	1.109	832
Καλλιθέα	1.392	1.442	956	726	592
Κοκκινόγεια	1.930	1.912	1.138	943	866
Μικρόπολη	2.116	2.228	1.423	1.239	1.112
Πανόραμα	288	323	54	33	78
Πετρούσα	2.569	2.697	1.850	1.899	1.929
Πύργοι	375	450	226	259	250
Χαριτωμένη	964	1.030	605	561	394
Σύνολο	18.291	17.998	11.745	11.072	10.228

Πηγή: Στοιχεία ΕΣΥΕ Απογραφών 1951, 1961, 1971, 1981, 1991

- Επίπεδο μόρφωσης πληθυσμού

Το επίπεδο μόρφωσης του πληθυσμού είναι ανάλογο του επιπέδου του Νομού με κάποιες ελαφρές αποκλίσεις. Στην κατηγορία των αγραμμάτων παρατηρούμε ένα ποσοστό 9,5% (8,4% του Νομού) ενώ στην κατηγορία των Αποφοίτων του Δημοτικού το ποσοστό είναι 42% (44% του Νομού). Στις υπόλοιπες κατηγορίες έχουμε 4,5% πτυχιούχους ΑΕΙ-ΤΕΙ, 11% αποφοίτους Γυμνασίου και 17% Αποφοίτους Λυκείου.

- Προέλευση πληθυσμού

Η περιοχή του Δήμου κατοικείται από αρχαιότατους χρόνους από ελληνικά φύλα. Από το Ιερό του Διονύσου και άλλα ευρήματα, συμπεραίνεται ότι η περιοχή υπήρξε σπουδαίο κέντρο Διονυσιακής λατρείας.

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας οι ντόπιοι κάτοικοι για ν' αποφύγουν τις σφαγές, κατέφυγαν στις άγονες και ορεινές αλλά ασφαλείς περιοχές, όπως για παράδειγμα η περιοχή του Δημοτικού Διαμερίσματος των Πύργων όπου μέχρι σήμερα κατοικούν μόνο ντόπιοι και παρ' όλη την ιστορική εξέλιξη δεν εγκαταστάθηκε καμία άλλη φυλετική ομάδα.

Την ίδια εποχή διαμορφώθηκαν τα πρώτα χειμαδιά κτηνοτρόφων στην περιοχή του σημερινού οικισμού Προσοτσάνης από βλαχόφωνους Έλληνες.

Κατά τον 19ο αιώνα εγκαταστάθηκαν στην περιοχή, Ηπειρώτες και Βορειοηπειρώτες ή Αρβανιτάδες που ασχολήθηκαν κύρια με το εμπόριο.

Με την Μικρασιατική καταστροφή τέλος και την ανταλλαγή του πληθυσμού στην περιοχή εγκαταστάθηκε ένας μεγάλος αριθμός προσφύγων από τον Πόντο, τη Μικρά Ασία και την Ανατολική Θράκη.

- Μετανάστευση – Παλιννόστηση - Μετακινήσεις

Λόγω ανεργίας οι νέοι μετεγκαθίστανται στη Θεσσαλονίκη ή σε άλλες μεγάλες πόλεις, ενώ εργάζονται στη Δράμα πολλοί κάτοικοι του Δήμου, μετακινούμενοι αυθημερόν. Τελευταία παρατηρείται παλιννόστηση μεγάλων ηλικιών από τη Γερμανία. Παράλληλα και σύμφωνα με στοιχεία που αφορούν τους ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση που έχουν εγκατασταθεί σε πέντε κοινότητες του δήμου προκύπτει ότι ο αριθμός τους ανέρχεται στα 370 άτομα (112 οικογένειες) και ότι αυτοί έχουν εγκατασταθεί κύρια στην Προσοτσάνη (65 οικογένειες – 222 άτομα), στα Κοκκινόγεια (27 οικογένειες – 85 άτομα), στη Μικρόπολη (10 οικογένειες- 36 άτομα) και ο τόπος προέλευσης τους είναι η Ρωσσία, η Γεωργία, η Ουκρανία, και το Καζαχτσάν.

- Εθνογραφικά χαρακτηριστικά πληθυσμού

Ο λαϊκός πολιτισμός στη περιοχή παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον, όχι μόνο για τον πλούτο και την ενάργεια των επιμέρους μορφών του υλικού, πνευματικού και κοινωνικού βίου αλλά και για την επιβίωση ή απόληχο σ' αυτόν στοιχείων της αρχαιοελληνικής παράδοσης μέσω των βυζαντινών χρόνων.

Ιδιαίτερα σημαντικό προβάλλει το κεφάλαιο της λαϊκής λατρείας με πολυμορφία εθίμων που πλαισιώνουν τις γιορτές στη διάρκεια του χρόνου. Έκφραση ξεχωριστή των εθίμων αυτών αποτελούν τα ποικίλα δρώμενα, που συνδέονται με ορισμένες από τις γιορτές ή με εποχικά κρίσιμες στιγμές.

Αρχαιολογικοί χώροι

Η περιοχή γενικώς είναι πλούσια σε αρχαιότητες από τους προϊστορικούς μέχρι τους βυζαντινούς χρόνους, έπαιξε δε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτιστικής και ιστορικής φυσιογνωμίας του τόπου.

Στη θέση 2,5χλμ. απόστασης από το χωριό Καλή Βρύση, επάνω σ' ένα πλάτωμα που δεσπόζει σ' όλη τη κοιλάδα του ποταμού Αγγίτη, αποκαλύφθηκε κτίριο, μοναδικό δείγμα κτίσματος ιστορικών χρόνων για το Ν.Δράμας. Εικάζεται πως είναι ιερό του Διονύσου.

Ανασκαφή στο σπήλαιο Πηγές του Αγγίτη (Μααρά) έφερε στην επιφάνεια παλαιοζωολογικό σκελετικά υλικό, που χρονολογείται στο Ανώτερο Πλειστόκαινο, μετά τη μεσοπαγετώδη περίοδο Riss/Wurm και λίθινα εργαλεία που ομοιάζουν με θέσεις της Μέσης Παλαιολιθικής περιόδου. Επίσης ανακαλύφθηκε οικισμός και νεκροταφείο ιστορικών χρόνων. Η θέση είναι υπό κήρυξη αρχαιολογικός χώρος.

Επίσης υπάρχουν κάστρα Βυζαντινά στο Μααρά στο λόφο πάνω από τις πηγές, στη Καλή Βρύση, στους Πύργους. Μνημεία, επίσης μπορούμε να θεωρήσουμε τις μεταβυζαντινές εκκλησίες σε όλους τους οικισμούς του Δήμου Προσοτσάνης (8 συνολικά).

3.7.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής

Στον Δήμο υπάρχουν 10 κοινοτικά καταστήματα και 1 Δημαρχείο, στην έδρα του Δήμου (έτος κατασκευής 1986, συνολικής επιφάνειας 663 τμ και 314 τμ υπόγειο). Από τα 10 κοινοτικά καταστήματα τα 6 είναι διώροφα, ενώ τα υπόλοιπα 4 μονώροφα (1 διαθέτει και υπόγειο). Τα 7 από 11 κτίσματα είναι πολύ παλαιά και απαιτείται άμεση συντήρηση και επισκευή.

Τα Ν.Π.Δ.Δ., που έχουν συσταθεί έως σήμερα είναι 2 (Κ.Α.Π.Η. και Φιλαρμονική), όλα στην Προσοτσάνη, έδρα του Δήμου, καθώς και 18 σχολικές επιτροπές, σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Όσον αφορά τις λοιπές υπηρεσίες, εντός των ορίων του Δήμου, υφίσταται ένα σχεδόν πλήρες δίκτυο υπηρεσιών, τόσο του Δήμου, όσο και των κρατικών υπηρεσιών,

Δ.Ε.Κ.Ο., τραπεζών κλπ, το οποίο σε γενικές γραμμές καλύπτει τις βασικές ανάγκες των δημοτών.

- Εκπαίδευση (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια)

Νηπιαγωγεία

Στο Δήμο Προσοτσάνης λειτούργησαν συνολικά εννέα (9) νηπιαγωγεία στα οποία φοίτησαν κατά τη σχολική περίοδο 1998-99 συνολικά 124 νήπια. Τα νηπιαγωγεία αυτά βρίσκονται δύο (2) στην Προσοτσάνη (ένα (1) 2/θέσιο και ένα (1) 1/θέσιο), δύο (2) στην Πετρούσα (ένα (1) 2/θέσιο και ένα (1) 1/θέσιο), ενώ από ένα (1) 1/θέσιο βρίσκεται στα Δημοτικά Διαμερίσματα : Καλής Βρύσης, Καλλιθέας, Κοκκινογείων, Μικρόπολης, και Χαριτωμένης. Το νηπιαγωγείο του Δ.Δ. Πύργων έχει κλείσει από τη σχολική Περίοδο '91-'92 που λειτούργησε με 1 νήπιο.

Δημοτικά

Στο Δήμο Προσοτσάνης λειτούργησαν συνολικά δέκα (10) δημοτικά σχολεία στα οποία φοίτησαν κατά τη σχολική περίοδο 1998-99 συνολικά 532 μαθητές. Τα δημοτικά σχολεία βρίσκονται δύο (2) στην Προσοτσάνη (ένα (1) 7/θέσιο και ένα (1) 6/θέσιο), ενώ από ένα στα παρακάτω Δημοτικά Διαμερίσματα : Γραμμένης (1/θέσιο), Καλής Βρύσης (3/θέσιο), Καλλιθέας (2/θέσιο), Κοκκινογείων (2/θέσιο), Μικρόπολης (3/θέσιο), Πετρούσας (7/θέσιο), Πύργων (1/θέσιο), Χαριτωμένης (1/θέσιο).

Γυμνάσια

Στο Δήμο Προσοτσάνης λειτουργούν τρία (3) Γυμνάσια. Τα Γυμνάσια λειτούργησαν ένα (1) στη Μικρόπολη με 37 μαθητές, ένα (1) στην Πετρούσα με 91 μαθητές, και ένα στην Προσοτσάνη με 268 μαθητές (στοιχεία σχολικής περιόδου '98-'99).

Λύκεια

Στο Δήμο Προσοτσάνης λειτούργησαν δύο (2) λύκεια (ένα Γενικό και ένα Τεχνικό) με 109 μαθητές το πρώτο και με επίσης 109 μαθητές το δεύτερο αντίστοιχα κατά τη σχολική περίοδο '98-'99.

- Περίθαλψη

Το κτίριο του Κέντρου Υγείας της Προσοτσάνης είναι σχετικά νέο και καλοσυντηρημένο. Ελλείψεις σε εξοπλισμό και ιατροφαρμακευτικό υλικό δεν παρατηρούνται. Το σημαντικότερο πρόβλημα εμφανίζεται με την έλλειψη βοηθητικού προσωπικού, κατά κύριο λόγο καθαρίστριες και οδηγοί. Το Κέντρο Υγείας Προσοτσάνης, διαθέτει ένα (1) ασθενοφόρο όχημα, για την άμεση διακομιδή ασθενών στο Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Δράμας. Όμως για την ομαλή, απρόσκοπτη και συνεχή λειτουργία του, απαιτούνται πέντε (5) οδηγοί. Επομένως απαιτείται η διερεύνηση προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ του Δήμου και του Γενικού Νομαρχιακού Νοσοκομείου Δράμας.

Όσον αφορά την αμέσως κατώτερη βαθμίδα του Ε.Σ.Υ., τα αγροτικά ιατρεία, το Κέντρο Υγείας Προσοτσάνης, εξυπηρετεί τρία (3) δημοτικά του διαμερίσματα, δύο (2) δημοτικά διαμερίσματα του νέου Δήμου Δράμας, το νέο Δήμο Καλαμπακίου, το νέο Δήμο Δοξάτου και τον νέο Δήμο Σιταγρών. Γεγονός που όπως είναι φυσικό, λόγω των μεγάλων αποστάσεων και του όγκου εργασίας, επιβαρύνει το προαναφερόμενο Κέντρο Υγείας και δυσχεραίνει το έργο του. Τονίζεται πάντως ότι τα αγροτικά ιατρεία, εξυπηρετούν με επάρκεια όσον αφορά τους κατοίκους της περιοχής του Δήμου Προσοτσάνης, έως τον βαθμό και το σκοπό, για τον οποίο δημιουργήθηκαν, από το Υπουργείο Υγείας, δηλαδή την χορήγηση φαρμάκων και πρώτων βοηθειών, όσον αφορά τους κατοίκους των υπολοίπων Ο.Τ.Α., αυτοί είναι αναγκασμένοι να μετακινούνται κυρίως προς τα εξωτερικά ιατρεία του Γενικού Νομαρχιακού Νοσοκομείου Δράμας. Ζητείται τέλος από τους εμπλεκόμενους Ο.Τ.Α. η βοήθεια στην κτιριακή συντήρηση την αναβάθμιση και την αισθητική βελτίωση των χώρων των αγροτικών ιατρείων. Τα ίδια σε γενικά πλαίσια ισχύουν και για τα ιατρικά εξεταστήρια, που υφίστανται

σήμερα και λειτουργούν σε όλα τα υπόλοιπα Δημοτικά Διαμερίσματα, επτά (7) σε αριθμό για τον Δήμο Προσοτσάνης.

- Πρόνοια

Η εικόνα τις προσφερόμενης πρόνοιας, εμφανίζεται μάλλον καλή, αλλά με ελλείψεις και αυτό διότι : Βρεφονηπιακοί σταθμοί, δεν υπάρχουν στο Δήμο Προσοτσάνης, γεγονός που προκαλεί οικονομικά βάρη και προβλήματα στις οικογένειες με εργαζόμενες μητέρες. Πρέπει πάντως να προσεχθεί ιδιαίτερα η συντήρηση και επισκευή των κτισμάτων (θέρμανση - εξωτερικά κουφώματα - τουαλέτες - κεραμοσκεπές κλπ) και ο εξοπλισμός τους, όσον αφορά τα μέσα εκπαίδευσης.

Παιδικοί σταθμοί :

Υπάρχουν σήμερα και λειτουργούν πέντε (5) παιδικοί σταθμοί στον Δήμο Προσοτσάνης, δύο (2) στην Προσοτσάνη, έδρα του Δήμου και από ένας (1) στα Δ.Δ. Πετρούσας, Μικρόπολης και Κοκκινογείων.

Κ.Α.Π.Η. :

Υπάρχει ένα (1) ΚΑΠΗ, στην Προσοτσάνη, έδρα του Δήμου, το οποίο αριθμεί 1.500 μέλη.

ΚΕ.Φ.Ο. :

Υπάρχει σήμερα και λειτουργεί ένα (1) Κέντρο Φροντίδας Οικογένειας στον Δήμο Προσοτσάνης, στο Δ.Δ. της Πετρούσας.

- Αθλητισμός

Στο χώρο του αθλητισμού ο Δήμος Προσοτσάνης δεν εμφανίζει ιδιαίτερα ικανοποιητική κατάσταση, διότι δεν διαθέτει τις ανάλογες αθλητικές υποδομές που θα καλύψουν σε γενικές γραμμές τις ανάγκες άθλησης των νέων. Συγκεκριμένα, γήπεδο ποδοσφαίρου δεν διαθέτουν 3 από τα 11 δημοτικά διαμερίσματα του Δήμου (δημοτ. διαμέρισμα Ανθωχωρίου, Πανοράματος, Πύργων). Στίβο 400μ.και κλειστό γυμναστήριο διαθέτει μόνο το δημοτ.διαμερ. Προσοτσάνης, ενώ γήπεδο τένις υπάρχουν μόνο στα δημοτικά διαμερ.Προσοτσάνης και Πετρούσας με αποτέλεσμα οι νέοι να καταφεύγουν για ν'αθληθούν στο Δήμο Δράμας ο οποίος διαθέτει περισσότερες και καλύτερες αθλητικές εγκαταστάσεις.

3.7.3 Παραγωγικές δραστηριότητες

- Οικονομία – Απασχόληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής (1991), ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου Προσοτσάνης ανέρχεται σε 3.658 άτομα από τα οποία οι απασχολούμενοι είναι 3.339 και οι άνεργοι 319 άτομα (ποσοστό 8,7%). Από τους απασχολούμενους 1.191 άτομα ασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα (ποσοστό 35,67%), 1.043 άτομα στον δευτερογενή τομέα (ποσοστό 31,23%) και 966 άτομα στον τριτογενή τομέα (ποσοστό 28,9%).

Ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας κυριαρχεί στην περιοχή και σε ότι αφορά την φυτική παραγωγή το γεωργικό εργατικό δυναμικό έχει εξειδικευθεί σε συγκεκριμένες καλλιέργειες οι οποίες όμως στηρίζουν την αποδοτικότητά τους στις μέχρι πρόσφατα ενισχύσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι παρατηρείται μια στροφή σε καλλιέργειες που εξασφαλίζουν επιδοτήσεις στα πλαίσια της ΚΑΠ όπως το σκληρό σιτάρι σε βάρος του μαλακού, του κριθαριού και του βαμβακιού σε βάρος του καλαμποκιού. Οι βοσκότοποι του Δήμου που καταλαμβάνουν το 47% της συνολικής έκτασης και καλύπτουν 191 χιλ.στρέμματα δημιουργούν πολύ καλές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της

κτηνοτροφίας και κύρια της χοιροτροφίας και των αιγοπροβάτων. Οι 343 κτηνοτροφικές μονάδες της περιοχής απασχολούν έναν σημαντικό αριθμό του ενεργού πληθυσμού του Δήμου.

Θετικές επιπτώσεις στην απασχόληση έχει η εξόρυξη του μαρμάρου από τα λατομεία που έχουν κύρια αναπτυχθεί στο δημοτικό διαμέρισμα των Κοκκινογείων και συντηρούν σε πρώτη ύλη τις βιομηχανίες και τις βιοτεχνίες του Νομού.

Η βιομηχανική περιοχή της Δράμας η οποία γειτνιάζει με τα διοικητικά όρια του Δήμου Προσοτσάνης, αλλά και η έκταση των 400 στρεμμάτων σε απόσταση δύο μόλις χιλιομέτρων από την έδρα του Δήμου, που έχει δημιουργήσει τις προϋποθέσεις εγκατάστασης και ανάπτυξης βιομηχανικών μονάδων, εξασφαλίζει απασχόληση στον δευτερογενή τομέα σ'ένα σημαντικό κομμάτι του ενεργού πληθυσμού. Θα πρέπει να σημειωθεί η φθίνουσα πορεία που παρουσίασε ο κλάδος του ετοιμού ενδύματος στην περιοχή μετά το 1991, με την απώλεια θέσεων εργασίας στην απασχόληση του γυναικείου πληθυσμού, καθώς και η ανοδική πορεία του κλάδου του μαρμάρου σ'όλες τις δραστηριότητες του, εξόρυξη, επεξεργασία και η ως εκ τούτου δημιουργία θέσεων εργασίας.

Η διάρθρωση της απασχόλησης μεταξύ των βασικών κλάδων του τριτογενή τομέα έχει την παρακάτω διαμόρφωση. Στο εμπόριο απασχολούνται 349 άτομα (ποσοστό 36,1%) στις μεταφορές-αποθήκευση-επικοινωνίες 128 άτομα (13,3%), Τράπεζες-Ασφάλειες – Μεσίτες 108 άτομα (11,1%) και λοιπές υπηρεσίες 381 άτομα (39,5%).

Η ανάπτυξη του κλάδου του Τουρισμού στην περιοχή, με την αξιοποίηση των φυσικών και ιστορικών τουριστικών πόρων μελλοντικά πρόκειται να συμβάλει ουσιαστικά στη διατήρηση του μεγέθους του τοπικού πληθυσμού, στην αύξηση της απασχόλησης και της βελτίωσης του επιπέδου ζωής των κατοίκων.

Επενδύσεις

Οι *ιδιωτικές επενδύσεις* που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή του Δήμου Προσοτσάνης τα τελευταία χρόνια και επιχορηγήθηκαν από τους ισχύοντες αναπτυξιακούς νόμους, ήταν 8, συνολικού ύψους παραγωγικής επένδυσης 1.260 εκατ.δρχ. και ύψους επιχορήγησης 383 εκ. δρχ.

Από τις πλέον σημαντικές του πρωτογενή τομέα ήταν η ίδρυση χοιροτροφικής μονάδας στο Πανόραμα, κόστους επένδυσης 248 εκατ. δρχ. ενώ του δευτερογενή τομέα αφ' ενός η ίδρυση δύο επιχειρήσεων μαρμάρου κόστους επένδυσης 763 εκ. δρχ. και μιας ξύλου κόστους επένδυσης 83 εκ. δρχ. με τόπο εγκατάστασης το χαρακτηριζόμενο Βιοτεχνικό Πάρκο Προσοτσάνης. Τέλος τρεις επενδύσεις εντάχθηκαν στον κανονισμό 866 για την δημιουργία στην περιοχή δύο σφαγείων σημαντικής δυναμικότητας για το Νομό, προϋπολογισμού 800 εκατ.δρχ. η μία και 368 εκατ.δρχ. η δεύτερη, ενώ η τρίτη αφορούσε τον εκσυγχρονισμό τυροκομείου ύψους επένδυσης 327 εκατ.δρχ. η οποία ολοκληρώθηκε.

Οι επενδύσεις που εντάχθηκαν στην κοινοτική πρωτοβουλία LEADER II υλοποιούνται στο δημοτικό διαμέρισμα Κοκκινογείων ανέρχονται στις έξι και είναι συνολικού προϋπολογισμού 246 εκ. δρχ. Οι πέντε που αφορούν ιδιωτικές παρεμβάσεις, αναφέρονται στην δημιουργία βιοτεχνίας ξύλινων μικροεπίπλων, την αφυδάτωση - επεξεργασία - τυποποίηση αφυδατωμένων λαχανικών και την προμήθεια πρόσθετου εξοπλισμού της μονάδας, την εγκατάσταση μηχανημάτων κεραμικής, την δημιουργία παραδοσιακών ζυμαρικών και γλυκών ενώ η έκτη αναφέρεται στην κατασκευή τεχνητής λίμνης με διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου, πρόκειται δε να πραγματοποιηθεί στις Πηγές Κοκκινογείων από την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τέλος στο δημοτικό διαμέρισμα της Μικρόπολης πρόκειται να δημιουργηθεί εκθεσιακός χώρος.

Σε ότι αφορά τις *δημόσιες επενδύσεις* της τελευταίας τετραετίας μπορούμε να διακρίνουμε αυτές που πραγματοποιήθηκαν στη περιοχή με φορέα υλοποίησης την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας από εθνικούς πόρους (ΣΑΝΑ 029/1) και αφορούσαν κύρια βελτιώσεις του οδικού δικτύου της περιοχής, η παρεμβάσεις συγχρηματοδοτούμενες από κοινοτικούς πόρους (ΣΑΝΑ 029/2).

Πίνακας 3.7.3.1 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός –Ανεργοί- Απασχολούμενοι κατά τομέα ανά Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου Προσοτσάνης

α/α	ΟΤΑ	Απασχολούμενοι					Οικονομικά Ενεργοί	Ανεργοί
		Σύνολο	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Δε Δήλωσαν		
	ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ	3.339	1.191	1.043	966	139	3.658	319
1	Προσοτσάνη	1.177	257	372	476	72	1.337	160
2	Ανθοχώρι	59	31	15	11	2	63	4
3	Γραμμένη	122	60	27	34	1	133	11
4	Καλή Βρύση	257	143	67	47	0	274	17
5	Καλλιθέα	184	81	52	37	14	202	18
6	Κοκκινόγεια	262	114	57	81	10	294	32
7	Μικρόπολη	376	203	63	94	16	392	16
8	Πανόραμα	38	22	6	8	2	38	0
9	Πετρούσα	615	111	349	135	20	666	51
10	Πύργοι	66	24	16	25	1	68	2
11	Χαριτωμένη	183	145	19	18	1	191	8

Πηγή: Στοιχεία ΕΣΥΕ Απογραφής 1191

Πίνακας 3.7.3.2 Δημόσιες Επενδύσεις Δήμου Προσοτσάνης

α/α	Τίτλος έργου	Προϋπ/σμός σε εκατ.δρχ
1.	Ασφαλτόστρωση δρόμου Κοκκινογείων - Πηγών Μααρά	88
2.	Μελέτη - Κατασκευή Λιμνοδεξαμενών Καλλιθέας	125
3.	Επέκταση αρδευτικού δικτύου Καλής Βρύσης	32
4.	Ανόρυξη Γεωτρήσεων - Βελτίωση Αρδευτικού Δικτύου Αλιστράτης στις περιοχές Ανθοχώρι - Προσοτσάνη-Περιχώρα	61
5.	Βελτίωση ανακατασκευή προσαγωγού διώρυγας αρδευτικού δικτύου Αλιστράτης στις περιοχές Ανθοχώρι-Προσοτσάνη-Περιχώρα.	110
6.	Κατασκευή κεντρικού αγωγού αποχέτευσης Δήμου Προσοτσάνης	91
7.	Αξιοποίηση Σπηλαίου Μααρά	336

Με πηγή χρηματοδότησης το ΕΤΕΡΠΣ και πρωτοβουλία του ΥΠΕΧΩΔΕ, βρίσκεται σε εξέλιξη το έργο: "Ανάπλαση Παραδοσιακού Κέντρου Δήμου Προσοτσάνης" προϋπολογισμού 120 εκατ.δρχ. Από το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ-2) ολοκληρώθηκαν τα έργα συνολικού προϋπολογισμού 420 εκ.δρχ.

Πίνακας 3.7.3.3 Έργα χρηματοδοτούμενα από το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ-2)

α/α	Τίτλος έργου	Προϋπ/σμός σε εκατ.δρχ
1.	Δημοτική Οδοποιία Δήμου Προσοτσάνης	50
2.	Διακοινοτική Οδοποιία Α.Σ. Προσοτσάνης	45
3.	Ύδρευση Δήμου Προσοτσάνης	45
4.	Αποχετευτικό Δίκτυο Δήμου Προσοτσάνης	55
5.	Βιολογικός καθαρισμός ακαθάρτων	35
6.	Έργα ύδρευσης Σ.Π. 2 ^{ης} Εδαφικής Περιφέρειας	50
7.	Διαχείριση απορριμμάτων Προσοτσάνης	19
8.	Δημιουργία χώρων Τουριστική Ανάπτυξης	20
9.	Ανακατασκευή παραδοσιακού κτιρίου για δημιουργία ξενώνα τέως Κοινότητας Καλής Βρύσης	90
10.	Ανάπλαση κοινοχρήστων χώρων τέως Κοιν. Μικρόπολης	12

- Πρωτογενής τομέας παραγωγής

Γεωργία

Η γεωργική γη (καλ/μένες εκτάσεις και αγρανάπαυση μέχρι 5 χρονών) του Δήμου Προσοτσάνης ανέρχεται σε 112.900 στρ. αντιπροσωπεύοντας το 27% της εδαφικής επιφάνειας του Δήμου, ενώ σε επίπεδο Νομού το ποσοστό είναι μόνο το 16,5%.

Η γεωργική γη του Δήμου αντιπροσωπεύει το 19,7% της γεωργικής γης του Νομού.

Οι εκτάσεις που ποτίστηκαν εκτιμώνται σε 28.000 στρ. καλύπτοντας μόλις το 25% της γεωργικής της. Οι εκτάσεις ποτίζονται τόσο από τα 2 συλλογικά δίκτυα των ΤΟΕΒ Προσοτσάνης και Αλιστράτης, όσο και από τα κοινοτικά δίκτυα της Κ. Βρύσης, Ανθοχωρίου, Χαριτωμένης, Μικρόπολης και Καλλιθέας. Οι πηγές υδροδότησης των δικτύων των ΤΟΕΒ είναι υδροληψίες από

φράγματα στον Αγγίτη ποταμό αλλά και από γεωτρήσεις. Από γεωτρήσεις επίσης υδροδοτούνται και τα προαναφερθέντα κοινοτικά δίκτυα.

Αναδασμοί

Τα τελευταία χρόνια πραγματοποιήθηκαν αναδασμοί σε αγροκτήματα που κατασκευάστηκαν αρδευτικά δίκτυα από το Υπ. Γεωργίας σύμφωνα με την υφιστάμενη νομοθεσία.

Αγροτικές εκμεταλλεύσεις

Οι αγροτικές εκμ/σεις το 1991,(στοιχεία απογραφής ΕΣΥΕ) ήταν 1054 σημειώνοντας μείωση σε σχέση με το 1981 κατά 46% έναντι 29% του Νομού.

Οι μεταβολές αυτές εξισορρόπησαν σε ένα βαθμό το 1991 τη κατάσταση αφού η μέση εκμ/ση του Δήμου αξιολογεί 107 στρ., της Μικρόπολης 126 στρ. και του Ανθοχώριου 116 στρ. Η τάση αυτή θεωρείται ουσιώδους σημασίας στο εγγειοδιαρθρωτικό πρόβλημα της ελληνικής γεωργίας γιατί συντελεί ευθέως στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Κύρια παραγόμενα προϊόντα

Τα βασικότερα προϊόντα φυτικής παραγωγής είναι τα χειμερινά σιτηρά (σιτάρι μαλακό και σκληρό και κριθάρι), το καλαμπόκι, ο καπνός, το βαμβάκι τα σ' ανοδοτικά φυτά (μηδική) και εν μέρει τα ζαχαρότευτλα. Δηλαδή οι αροτραίες καλλιέργειες έχουν καλύψει εξ' ολοκλήρου σχεδόν τη γεωργική γη. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι οι καλλιέργειες του καλαμποκιού, βάμβακος και τεύτλων είναι κλάδοι σχετικά νέοι (10ετία 1990) και επεκτάθηκαν αφ' ενός μεν από την κατασκευή των αρδευτικών δικτύων αφ' ετέρου δε από τις επιδοτήσεις.

Κτηνοτροφία

Η κτηνοτροφία αναπτύσσεται ικανοποιητικά στους οικισμούς του Δήμου, παρ' όλες τις ελλείψεις στις υποδομές, τις διαμάχες για το νερό και τα προβλήματα με το σφαγείο της Δράμας. Το παραγόμενο κρέας και τυρί διατίθενται στη Δράμα.

Από τις καταστάσεις χρήσης βοσκοτόπων των δημοτικών διαμερισμάτων προκύπτουν τα ακόλουθα:

Αγελαδοτροφικές μονάδες αναπαραγωγής	79 με συνολικό αριθμό αγελάδων 2.200
Προβατοτροφικές	71 με 12.000 ζώα αναπαραγωγής
Αιγοτροφικές	82 με 18.000 ζώα αναπαραγωγής
Χοιροτροφικές	10 με 1.305 ζώα αναπαραγωγής

Παραγόμενα προϊόντα:

Τα βασικά προϊόντα που παράγονται είναι το γάλα και το κρέας, που ειδικά για τις αγελαδοτροφικές εκμ/σεις ελεύθερης βοσκής μεταφράζεται σε μοσχάρια προς περαιτέρω πάχυνση.

Τα λοιπά προϊόντα (δέρματα, μαλλί, τρίχες, αυγά, μέλι) αντιπροσωπεύουν το 10% περίπου της ακαθάριστης αξίας.

Βοσκότοποι

Οι βοσκότοποι καταλαμβάνουν 241.000 στρ. έκταση που αντιπροσωπεύει το 57,5% της εδαφικής επιφάνειας του Δήμου.

Πίνακας 3.7.3.4 Γεωργική γη Δήμου Προσοτσάνης

Χωρικό επίπεδο	Σύνολο γης		Γεωργική γη		Ποσοστό γεωργικής γης 1991 στη συνολική έκταση
	1981	1991	1981	1991	
Νομός	3.468.300	3.468.300	571.200	573.400	16,5
Δήμος	419.000	419.000	107.900	112.900	27
Προσοτσάνη	48.900	48.900	22.500	26.400	54
Ανθοχώρι	4.800	4.800	3.500	3.700	77
Γραμμένη	4.800	4.800	3.900	3.900	81
Κ. Βρύση	27.200	27.200	12.000	12.000	44
Καλλιθέα	28.300	28.300	9.300	10.200	36
Κοκκινόγεια	71.700	71.700	12.400	12.100	17
Μικρόπολη	65.800	65.800	11.100	11.100	17
Πανόραμα	29.300	29.300	2.000	2.000	68
Πετρούσα	61.800	61.800	23.200	23.200	37,5
Πύργος	51.400	51.400	600	600	1
Χαριτωμένη	25.000	25.000	7.400	7.700	31

Πηγή: Προαπογραφικά ΕΣΥΕ 1980,1990

Πίνακας 3.7.3.5 Διαχρονική εξέλιξη γεωργ. Εκμ/σεων.

Χωρικό επίπεδο	1991	1981	% 1991/81
Προσοτσάνη	279	525	-46,86
Ανθοχώρι	32	42	-23,81
Γραμμένη	44	79	-44,3
Κ. Βρύση	120	198	-39,39
Καλλιθέα	84	138	-39,13
Κοκκινόγεια	119	203	-41,38
Μικρόπολη	88	252	-65,1
Πανόραμα	9	13	-30,77
Πετρούσα	161	334	-51,81
Πύργοι	38	71	-46,48
Χαριτωμένη	80	110	-27,27
Δ. Προσοτσάνης	1.054	1.965	-46,36
Νομός	8.499	12.046	-29,44

Πηγή: ΕΣΥΕ Απογραφής 1981,1991

Πίνακας 3.7.3.6 Κατηγορίες Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων (1991)

Χωρικά Επίπεδα	Σύνολο		Εκμεταλλεύσεις σύμφωνα με το τόπο απογραφής				
	εκμ/ση	έκταση	Μικτές		Γεωργικές		Κτινοτρ. Εκμ/σεις
			εκμ/ση	έκταση	εκμ/ση	έκταση	
ΝΟΜΟΣ	8.499	467.147	2.631	169.114	5.521	298.033	347
ΔΗΜΟΣ	1.054	98.681	402	36.893	583	61.788	69
Προσοτσάνη	279	20.260	40	4.790	220	15.470	19
Ανθοχώρι	32	1.942	16	1.309	16	633	-
Γραμμένη	44	4.670	15	1.440	27	3.230	2
Κ.Βρύση	120	9.451	49	4.873	68	4.578	3
Καλλιθέα	84	8.709	35	1.212	44	7.497	5
Κοκκινόγειο	119	13.621	45	3.386	59	10.235	15
Μικρόπολη	88	10.917	48	7.413	40	3.504	-
Πανόραμα	9	450	6	430	1	20	2
Πετρόσα	161	22.349	86	8.477	65	13.872	10
Πύργοι	38	305	27	305	-	-	11
Χαριτωμένη	80	6.007	35	3.258	43	2.749	2

Πηγή: ΕΣΥΕ Απογραφή 1991

Σχόλια:

Το μέγεθος της γεωργικής εκμετάλλευσης είναι 100 στρ. έναντι 57 του Νομού.

Οι μικτές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις αποτελούν το 45% των εκμεταλλεύσεων του Δήμου, έναντι 35% του Νομού.

Στα Δημοτικά Διαμερίσματα παρατηρούνται έντονες αποκλείσεις οι οποίες συσχετίζονται θετικά με τη σχέση χρήσης γης (Βοσκότοποι και Γεωργική γη).

- Δευτερογενής τομέας παραγωγής

Η Προσοτσάνη, βρισκόμενη σε μικρή απόσταση από τη Δράμα, αποτελεί τη δυτική προέκταση βιοτεχνικών και εμπορικών δραστηριοτήτων εκατέρωθεν του οδικού άξονα προς Κ. Νευροκόπι.

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας που διανύουμε ιδιαίτερος ήταν ο ρόλος που έπαιξε στην περιοχή ο κλάδος του ετοίμου ενδύματος-φασόν. Ο κλάδος του ξύλου και κύρια τα επιπλοποιία έχουν μια σημαντική συγκέντρωση καθώς αποτελούν το 27,3% των μεταποιητικών καταστημάτων του Δήμου ενώ δυναμικά εξελίσσεται ο κλάδος του μαρμάρου.

Έχει ήδη επισημανθεί ότι η κτηνοτροφία στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Προσοτσάνης είναι μια ιδιαίτερα αξιόλογη δραστηριότητα για τους κατοίκους της, η οποία στηρίζεται στους πλούσιους βοσκότοπους που δημιουργούν τις καλύτερες προϋποθέσεις για την περαιτέρω ανάπτυξή της.

Υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός κτηνοτροφικών μονάδων που απασχολούν ένα μέρος του ενεργού πληθυσμού και διοχετεύουν μια ποσότητα από το παραγόμενο γάλα για την στήριξη δύο τυροκομικών μονάδων οι οποίες έχουν δημιουργηθεί στο χαρακτηριζόμενο σαν βιοτεχνικό πάρκο του Δήμου Προσοτσάνης. Παράλληλα στην περιοχή έχουν αναπτυχθεί δύο ιδιωτικά σφαγεία τα οποία καλύπτουν και εξυπηρετούν τις ανάγκες του Νομού.

Ωστόσο ο τομέας της κτηνοτροφίας έχει δυνατότητες ακόμη μεγαλύτερης προσφοράς εφ' όσον φυσικά αφ' ενός εκσυγχρονισθεί και αφ' ετέρου αξιοποιηθούν καλύτερα τα βοσκοτόπια της περιοχής.

Όμως το στοιχείο που φαίνεται να λείπει είναι αυτό της επαρκούς διασύνδεσης των παραγόμενων κτηνοτροφικών προϊόντων με τον μεταποιητικό τομέα. Εμφανής είναι η απουσία μεταποιητικών μονάδων οι οποίες θα επεξεργάζονται τα προϊόντα του γάλακτος και του κρέατος επί τόπου, και θα είναι σε θέση να αυξήσουν την προστιθέμενη αξία των παραγόμενων προϊόντων και να βελτιώσουν την απασχόληση.

Γενικότερα ο μεταποιητικός τομέας μέχρι πρόσφατα, αν εξαιρέσει κανείς τις βιοτεχνίες ετοιμών ενδυμάτων-φασόν, διακρίθηκε για το μικρό μέγεθος των καταστημάτων, τον οικογενειακό τους χαρακτήρα, και την έλλειψη δυναμισμού και προοπτικής εξέλιξης. Οι κατά καιρούς ισχύοντες αναπτυξιακοί νόμοι για την πραγματοποίηση επενδύσεων δεν απέδωσαν στην περιοχή του Δήμου Προσοτσάνης, και ήταν αναμενόμενο, καθώς αυτή εντάσσονταν στην Γ΄ ζώνη κινήτρων, ενώ σε απόσταση αναπνοής η Βιομηχανική Ζώνη του Νομού Δράμας με όλα τα έργα υποδομής εντάσσονταν στην Δ΄ ζώνη με αυξημένα ποσοστά επιχορήγησης, επιδότησης επιτοκίου κ.λ.π.

Τελευταία η εικόνα αυτή έχει αλλάξει και βέβαια σ΄ αυτό συνετέλεσε η δημιουργία προϋποθέσεων εγκατάστασης και ανάπτυξης βιοτεχνικών-βιομηχανικών μονάδων σ΄ έναν οργανωμένο χώρο δίπλα στα διοικητικά όρια του Δήμου. Ο χώρος αυτός πολύ γρήγορα προσέλκυσε το ενδιαφέρον των επενδυτών, εξ αιτίας και του κορεσμού της Βιομηχανικής Ζώνης του Νομού που απέχει πέντε χιλιόμετρα από την υπόψη περιοχή, και δεν προσφέρει δυνατότητα εγκατάστασης σε νέες επιχειρήσεις.

Ένα στοιχείο το οποίο θα ενισχύσει ακόμη περισσότερο την ανάπτυξη της μεταποίησης στο Δήμο Προσοτσάνης είναι η πρόσφατη ένταξη του στην Δ΄ περιοχή κινήτρων σύμφωνα με την εφαρμογή του Ν.2601/1998 και τις σχετικές εγκυκλίους, οπότε ιδιαίτερα για τους νέους επιτηδευματίες θα παρέχονται αυξημένα ποσοστά επιχορηγήσεων, επιδοτήσεων επιτοκίου κ.λ.π.

Με τις προϋποθέσεις αυτές λοιπόν αναμένεται η περιοχή αυτή να είναι επενδυτικά ενδιαφέρουσα όχι μόνο για τους κατοίκους της, αλλά και τους υπόλοιπους υποψήφιους επενδυτές, και για τον λόγο αυτό επιβάλλεται η ολοκλήρωση των έργων υποδομής στον προαναφερόμενο οργανωμένο χώρο, την επέκτασή του και βόρεια, έτσι ώστε χαρακτηριζόμενη η περιοχή σαν Βιοτεχνικό Πάρκο Προσοτσάνης, με την δημιουργία και του απαραίτητου φορέα να βοηθήσει στην εγκατάσταση επιχειρήσεων, κάτι που συγκαταλέγεται στις άμεσες προτεραιότητες και της σημερινής δημοτικής αρχής.

Είναι γεγονός ότι οι φυσικοί πόροι αποτελούν τη βάση για την οικονομική και κοινωνική ανέλιξη της κάθε περιοχής. Στο πλαίσιο αυτό ο εντοπισμός και η εξόρυξη του μαρμάρου στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Προσοτσάνης βοηθά τις επιχειρήσεις μαρμάρου του Νομού ν΄ αναπτυχθούν αφ΄ ενός, στηρίζει τις ήδη εγκατεστημένες μονάδες και δημιουργεί τις καλύτερες προϋποθέσεις για την μεταποιητική αυτή δραστηριότητα την δυναμική της και τις προοπτικές εξέλιξής της. Με βάση τον δασικό πλούτο του Μενουκίου, τονίζεται η δυνατότητα δημιουργίας μονάδας ξυλοκάρβουνου που θα βασίζεται στην υπάρχουσα πρώτη ύλη.

Με δεδομένο λοιπόν το πλήγμα που υπέστη η περιοχή με την συρρίκνωση των βιοτεχνιών ετοιμού ενδύματος, η προσπάθεια πλέον επικεντρώνεται στην δημιουργία νέων βιοτεχνιών-βιομηχανιών με κύριους άξονες την μεταποίηση αγροτικών προϊόντων και την κατεργασία μαρμάρου. Ήδη η περιοχή με την ένταξή της στην Δ΄ ζώνη κινήτρων και την δημιουργία και απαραίτητη επέκταση οργανωμένου χώρου και έργων υποδομής γίνεται η πλέον ελκυστική.

Σε ότι αφορά βέβαια τον κλάδο του μαρμάρου που όπως προαναφέρθηκε αποτελεί μία σημαντική πηγή πλούτου, θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν περιθώρια για ορθολογικότερη εκμετάλλευσή του, αλλά η εξόρυξή του θα πρέπει να είναι πιο μελετημένη και να συνδυάζεται με προσπάθειες περιορισμού των αρνητικών συνεπειών για το περιβάλλον και με παράλληλη την φροντίδα για αποκατάσταση του τοπίου.

Τέλος στα Δημοτικά Διαμερίσματα Κοκκινογείων και Καλής Βρύσης οι κάτοικοι ασχολούνται με την παρασκευή παραδοσιακών τοπικών γλυκισμάτων και τροφίμων. Θα μπορούσαν λοιπόν να δημιουργηθούν μικρές οικογενειακές η συνεταιριστικές επιχειρήσεις και να προωθηθεί η εμπορία των προϊόντων τους σε συνδυασμό με την άφιξη στους οικισμούς αυτούς τουριστών – επισκεπτών

του σπηλαιίου Αγγίτη (Μααρά). Ήδη ο Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών Κοκκινόγειων, μέσα από την κοινοτική πρωτοβουλία LEADER II, πρόκειται να δημιουργήσει εργαστήριο Παραδοσιακών ζυμαρικών και γλυκών στα Κοκκινόγεια. Παρόμοιες λοιπόν πρωτοβουλίες θα μπορούσαν να αναληφθούν από κατοίκους του Δήμου, που έχουν σχέση με προϊόντα που παράγονται στην περιοχή.

Πίνακας 3.7.3.7 Μεταποιητικές Επιχειρήσεις Δήμου Προσοτσάνης

Μονάδες	Αριθμός
Βιοτεχνία ετοιμών ενδυμάτων	10
Βιοτεχνία πλαστικών ειδών	1
Βιοτεχνία γεωργικών εργαλείων	1
Βιοτεχνία στρωμάτων	1
Βιοτεχνία παραγωγής σκυροδέματος	1
Βιοτεχνία επεξεργασίας σιδήρου οικοδομών	1
Βιοτεχνία επεξεργασίας ξύλου	1
Βιοτεχνία γαλακτοκομικών προϊόντων	2
Βιοτεχνία επεξεργασίας ξηρών καρπών	1
Βιοτεχνία κατασκευής φωτιστικών	1
Βιομηχανία παραγωγής -επεξεργασία μαρμάρων	8
Επιπλοποιία	15
Μεταξοτυπία	1
Αλουμινοκατασκευές -Σιδηροκατασκευές	11
Σύνολο	55

Πίνακας 3.7.3.8 Οι κυριότερες βιοτεχνικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις στο Δήμο Προσοτσάνης

α/α	Επωνυμία	Αντικείμενο εργασιών	Διεύθυνση
1	ΣΤΑΙΚΟΣ Α.Ε.	ΣΦΑΓΕΙΟ	ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗ
2	ΑΛΚΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ Α.Ε.	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΜΙΑΣ ΧΡΗΣΕΩΣ	ΒΙΟ.ΠΑ. ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ
3	ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΜΑΡΜΑΡΑ Α.Ε	ΜΑΡΜΑΡΑ	ΒΙΟ.ΠΑ. ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ
4	ΣΙΣΚΟΣ Π. Α.Ε.	ΜΑΡΜΑΡΑ	ΒΙΟ.ΠΑ. ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ

- Τριτογενής τομέας παραγωγής

Τουρισμός

Η τουριστική αξιοποίηση του Δήμου μπορεί να στηριχθεί στην ύπαρξη αξιόλογων τοπίων φυσικού κάλλους, αλλά και αρχαιολογικών χώρων. Το σπήλαιο Μααρά, αλλά και οι αρχαιότητες που βρίσκονται στην καλή Βρύση, καθώς και η λίμνη Κοκκινόγειων αποτελούν πόλους τουριστικής έλξης. Η προσπέλαση του Φαλακρού Όρους και η προσέγγιση από αυτή τη διαδρομή του χιονοδρομικού κέντρου Φαλακρού, μέσω των Πύργων, θα αναβαθμίσει τις προσφερόμενες

τουριστικές υπηρεσίες της περιοχής. Στη περιοχή δεν υπάρχουν τουριστικές μονάδες εκτός από την δημιουργία ξενώνα στη Κ. Βρύση που βρίσκεται σε φάση αποπεράτωσης.

Οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι της περιοχής μπορούν ν' αξιοποιηθούν μέσα από την δημιουργία τουριστικού δικτύου πολιτιστικών διαδρομών αναδεικνύοντας την κληρονομιά της και συμβάλλοντας σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

3.7.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές

Οι υποδομές του Δήμου γενικώς δεν εμφανίζουν σημαντικά προβλήματα. Η ευρεία αντιμετώπιση της διάθεσης των απορριμμάτων θα πρέπει να δρομολογηθεί για την πλήρη αξιοποίηση του υπάρχοντος χώρου στοιχειώδους επεξεργασίας. Οι εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού που υπάρχουν σήμερα δε λειτουργούν λόγω έλλειψης προσωπικού. Θα πρέπει επίσης με αντιπλημμυρικά να αντιμετωπισθούν οι πλημμύρες του ποταμού Αγγίτη που είναι παραπόταμος του Στρυμώνα και οι οποίες δημιουργούν προβλήματα στις καλλιέργειες.

- **Υδρευση**

Ο Δήμος Προσοτσάνης υδρεύεται από γεωτρήσεις και πηγές (κάθε Δ.Δ. έχει το δικό του εξωτερικό δίκτυο). Η αποθήκευση των υδάτων, λαμβάνει χώρα κυρίως σε δεξαμενές και υδατόπυργους (απαιτείται η συντήρησή τους). Η μεταφορά των υδάτων δεν εμφανίζει ιδιαίτερα προβλήματα κατά μήκος των εξωτερικών δικτύων, η κατάσταση των οποίων χαρακτηρίζεται γενικά ως καλή. Προβλήματα εμφανίζονται κατά την μεταφορά των υδάτων, από τα εσωτερικά δίκτυα (απώλειες κατά μ.ό. 28%). Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην παλαιότητα των δικτύων (το παλαιότερο ηλικίας 74 ετών και το νεότερο ηλικίας 13 ετών) και στο γεγονός ότι περίπου το 42 % των δικτύων είναι από σωλήνες αμιαντοσιμέντου, το 55 % περίπου από πλαστικούς και το 3 % περίπου από χαλύβδινους. Τέλος όσον αφορά την κάλυψη των οικισμών από τα δίκτυα, αυτά καλύπτουν περίπου σε ποσοστό 99 % τους οικισμούς. Από άποψης επάρκειας τα δίκτυα καλύπτουν επαρκώς τις ανάγκες των κατοίκων (πλην των Δ.Δ. Μικρόπολης και Καλής Βρύσης (μόνο στα ψηλά σημεία), και του Δ.Δ. Πύργων μόνο κατά την θερινή περίοδο). Επομένως απαιτείται και αντικατάσταση και επέκταση των δικτύων ύδρευσης.

Αξίζει τέλος να σημειωθεί ότι δεν υφίσταται σήμερα αποτύπωση επί χάρτου των υπάρχοντων δικτύων ύδρευσης, γεγονός που κάνει εξαιρετικά δύσκολη την εποπτεία και συντήρησή τους.

- **Αποχέτευση**

Σε γενικές γραμμές τα υπάρχοντα δίκτυα αποχέτευσης των Δ.Δ., του Δήμου, καλύπτουν το 95 % των οικισμών. Απαιτείται λοιπόν και επέκταση των δικτύων αλλά και αντικατάσταση των παλαιών τμημάτων τους (ηλικίες δικτύων από 10 έτη έως και 50 έτη). Προσοχή ενδεχομένως θα πρέπει να δοθεί στα Δ.Δ. Ανθοχωρίου και Πανοράματος, τα οποία διαθέτουν βόθρους σε ποσοστό 100 %.

Το μεγάλο πρόβλημα όμως δημιουργείται στις απολήξεις των προαναφερόμενων εσωτερικών δικτύων. Τα λύματα χύνονται χωρίς επεξεργασία κατά κύριο λόγο στον ποταμό Αγγίτη και στους γύρω ξεροχειμάρους, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και την δημιουργία κινδύνων για την δημόσια υγεία των κατοίκων. Εδώ πρέπει να ειπωθεί ότι στην έδρα του Δήμου, υπάρχει εγκατάσταση βιολογικού καθαρισμού πρωτοβάθμιας επεξεργασίας (δεξαμενή), ο οποίος εξαιτίας του υψηλού κόστους λειτουργίας, λειτουργεί περιοδικά (συνήθως 1 με 2 φορές το μήνα). Το πρόβλημα μπορεί ενδεχομένως να λυθεί με νέα μελέτη βιολογικού καθαρισμού - επέκταση του υφιστάμενου, έτσι ώστε να καλύψει τις απαιτήσεις του νέου Ο.Τ.Α., αλλά ίσως και του όμορου Δήμου των Σιταγρών. Τέλος κατασκευάζεται ήδη κεντρικός αποχετευτικός αγωγός από το Δ.Δ. Περούσας - Βιοτεχνικό Πάρκο Προσοτσάνης μέχρι τις εγκαταστάσεις του βιολογικού καθαρισμού.

Αξίζει τέλος να σημειωθεί ότι δεν υπάρχει χαρτογράφηση των δικτύων αποχέτευσης (πλην του Δ.Δ. Πετρούσας), γεγονός που κάνει εξαιρετικά δύσκολη την εποπτεία και συντήρησή τους.

3.8 ΔΗΜΟΣ ΣΙΤΑΓΡΩΝ

3.8.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά

- Μέγεθος – μεταβολή πληθυσμού

Ο συνολικός πληθυσμός του Δήμου Σιταγρών σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ήταν 4.860 άτομα. Σήμερα εκτιμάται ότι πλησιάζει τα 5.200 άτομα (αύξηση 7%).

Εξέλιξη πληθυσμού 1971-1991: Οριακή ήταν η μεταβολή του πληθυσμού στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα σε αντίθεση με τις προηγούμενες δεκαετίες κατά τις οποίες σημειώθηκαν σημαντικές απώλειες του πληθυσμού της περιοχής. Παρουσιάζεται σαν ο Δήμος με τις μικρότερες μεταβολές.

Δεκαετία 1971-1981: Σημειώθηκε μείωση του πληθυσμού της τάξης του 1,81% που αντιστοιχεί σε απώλεια 91 ατόμων.

Δεκαετία 1981-1991: Σημειώθηκε μείωση του πληθυσμού της τάξης του 1,45% που αντιστοιχεί σε απώλεια 72 ατόμων.

- Επίπεδο μόρφωσης πληθυσμού

Το επίπεδο μόρφωσης του πληθυσμού εκτιμάται ότι είναι ανάλογο του επιπέδου του Νομού.

- Προέλευση πληθυσμού

Η προέλευση του πληθυσμού του Δήμου Σιταγρών στο μεγαλύτερο μέρος της είναι προσφυγική (καταγωγή από τα παράλια του Πόντου και της Μ.Ασίας). Οι άνθρωποι αυτοί εγκαταστάθηκαν στην περιοχή τις πρώτες δεκαετίες του αιώνα και κυρίως μετά τη Μικρασιατική καταστροφή.

Στα δημοτικά διαμερίσματα Αργυρούπολης, Μεγαλοκάμπου, Μικροκάμπου, Σιταγρών και Περιχώρας διαμένουν Πόντιοι στην καταγωγή, στο δημοτικό διαμέρισμα Μαυρολεύκης Θρακιώτες και Πόντιοι, ενώ στο δημοτικό διαμέρισμα Φωτολίβους Πόντιοι και Μικρασιάτες.

Πίνακας 3.8.1.1 Πληθυσμιακές – Ποσοστιαίες Μεταβολές Δήμου Σιταγρών

Έτος απογραφής	Απογεγραμμένος πληθυσμός	Ποσοστιαία μεταβολή (%)
1951	6.759	-
1961	6.342	-6,17
1971	5.023	-20,80
1981	4.932	-1,81
1991	4.860	-1,45

Πηγή: ΕΣΥΕ: Απογραφές 1951-1991

Πίνακας 3.8.1.2 Πληθυσμιακή Εξέλιξη Δημοτικών Διαμερισμάτων Δήμου Σιταγρών την περίοδο 1951-1991

Δημοτικά διαμερίσματα	1951	1961	1971	1981	1991
Αργυρούπολη	639	672	644	622	629
Μαυρολεύκη	904	779	526	590	541
Μεγαλόκαμπος	740	675	486	478	474
Μικρόκαμπος	540	507	409	340	336
Περιχώρα	552	536	302	252	400
Σιταγροί	1.205	1.078	836	862	752
Φωτολίβος	2.179	2.095	1.820	1.788	1.728
Σύνολο	6.759	6.342	5.023	4.932	4.860

Πηγή: Στοιχεία ΕΣΥΕ Απογραφών 1951, 1961, 1971, 1981, 1991

- Μετανάστευση – Παλιννόστηση - Μετακινήσεις
Σύμφωνα με στοιχεία που αφορούν τους ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση προκύπτει ότι ο αριθμός τους ανέρχεται στα 223 άτομα.

- Εθνογραφικά χαρακτηριστικά πληθυσμού
Ο πληθυσμός του Δήμου χαρακτηρίζεται κυρίως από το προσφυγικό στοιχείο (Πόντιοι, Θρακιώτες και Μικρασιάτες) Εγκατεστημένοι στους νέους τόπους τους μεταφέρουν και τις παραδόσεις τους, εκ των οποίων διασώζονται οι κάτωθι:

- Οι πολιτιστικές – πολιτισμικές παραδόσεις

Αρχαιολογικοί χώροι

Η αρχαιολογική σκαπάνη έδειξε πως στο Δήμο Σιταγρών η ανθρώπινη παρουσία ξεκινά από τους προϊστορικούς χρόνους. Αναφέρουμε την ανακάλυψη του προϊστορικού οικισμού στο Δ.Δ. Σιταγρών (ανασκαφή της Αγγλικής Αρχαιολογικής Σχολής και του πανεπιστημίου του Los Angeles) ο οποίος είναι αρχαιολογικός τόπος καθώς, ενδείξεις παρουσίας ρωμαϊκού vicus στο Δ.Δ. Αργυρούπολης, και ευρήματα σταθμού της “Έγνατίας οδού” στη σημερινή Μαυρολεύκη (12 ρωμαϊκά μίλια πριν από τους Φίλιππους).

3.8.2 Η κοινωνική διάρθρωση και οργάνωση της περιοχής

- Εκπαίδευση (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια)

Νηπιαγωγεία

Στο Δήμο Σιταγρών λειτούργησαν έξι (6) συνολικά Νηπιαγωγεία (ένα (1) 2/θέσιο στο Φωτολίβος, και από ένα (1) στα Δημοτικά Διαμερίσματα Μαυρολεύκης, Μεγαλόκαμπος, Σιταγρών και Αργυρούπολης. Στα Νηπιαγωγεία αυτά φοίτησαν συνολικά 69 νήπια και δίδαξαν έξι νηπιαγωγοί (1998-1999).

Δημοτικά

Στο Δήμο Σιταγρών λειτούργησαν πέντε (5) συνολικά δημοτικά σχολεία (στο Φωτολίβος (10/θέσιο), στη Μαυρολεύκη (6/θέσιο διεδρικό με το Δ.Δ. Κουδουνίων), στο Μεγαλόκαμπο (1/θέσιο), στους Σιταγρούς (6/θέσιο διεδρικό με το Δ.Δ. Αργυρούπολης) και στην Αργυρούπολη (6/θέσιο διεδρικό με το Δ.Δ. Σιταγρών). Στα δημοτικά σχολεία φοίτησαν συνολικά 273 μαθητές και δίδαξαν 24 δάσκαλοι.

Γυμνάσια

Στο Δήμο Σιταγρών υπήρχαν δύο (2) Γυμνάσια. Ένα (1) στο Φωτολίβος με 140 μαθητές και 15 καθηγητές, και ένα (1) στους Σιταγρούς με 85 μαθητές και 11 καθηγητές. (σχολική περίοδος 1998-1999).

Λύκεια

Δεν λειτουργούν Λυκειακές υποδομές στα διοικητικά όρια του Δήμου.

- Περίθαλψη

Στον νέο Δήμο Σιταγρών, δεν υφίσταται σήμερα Κέντρο Υγείας. Οι κάτοικοι της περιοχής εξυπηρετούνται από δύο (2) αγροτικά ιατρεία : ένα (1) στο Φωτολίβος έδρα του Δήμου και ένα (1) στο Δημοτικό Διαμέρισμα των Σιταγρών, τα υπόλοιπα δε Δημοτικά Διαμερίσματα, σε αριθμό πέντε (5), εξυπηρετούνται από τα λεγόμενα εξεταστήρια. Όλο το σύστημα υπάγεται και ελέγχεται από το Κέντρο Υγείας Προσοτσάνης και φαίνεται να εξυπηρετεί επαρκώς τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής στον βαθμό για τον οποίο αυτά έχουν σχεδιαστεί, δηλαδή χορήγηση φαρμάκων και πρώτων βοηθειών. Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι οι μετακινήσεις των κατοίκων του Δήμου Σιταγρών, όσον αφορά την περίθαλψη, είναι προς τα εξωτερικά ιατρεία του Γενικού Νομαρχιακού Νοσοκομείου Δράμας, λόγω της πολύ μικρής απόστασης και χρόνου από την πόλη της Δράμας (περίπου δέκα (10) λεπτά). Ζητείται πάντως από τον Ο.Τ.Α. βοήθεια στην συντήρηση των κτιρίων και στην αισθητική αναβάθμιση και βελτίωση των χώρων των αγροτικών ιατρείων και των ιατρικών εξεταστηρίων καθώς επίσης και στην καθαριότητα τους. Απαιτείται ίσως η διερεύνηση των προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ του Δήμου και του Γενικού Νοσοκομείου Δράμας.

Προσοχή πρέπει επίσης να δοθεί στο γεγονός ότι ο Ο.Τ.Α. διασχίζεται από τμήματα δύο Εθνικών Οδών (Δράμας - Θεσ/νίκης και Δράμας - Σερρών), στις οποίες τα τροχαία ατυχήματα είναι καθημερινό φαινόμενο. Όσον αφορά τα φαρμακεία, η κατάσταση είναι πολύ καλύτερη, αφού υπάρχουν 3 καταστήματα σε τρία διαφορετικά Δ.Δ., τα οποία καλύπτουν επαρκώς τις ανάγκες των δημοτών.

- Πρόνοια

Βρεφονηπιακοί σταθμοί :

Βρεφονηπιακοί σταθμοί δεν υπάρχουν στον Δήμο Σιταγρών.

Παιδικοί σταθμοί :

Υπάρχουν σήμερα και λειτουργούν δύο (2) παιδικοί σταθμοί στον Δήμο Σιταγρών, ένας (1) στο Φωτολίβος έδρα του Δήμου με 22 νήπια και προσωπικό 2 βρεφονηπιοκόμους και 1 μαγείρισσα και ένας (1) στο Δ.Δ. Σιταγρών με 31 νήπια και προσωπικό 2 βρεφονηπιοκόμους 1 μαγείρισσα και 1 καθαρίστρια. Σημειώνεται πάντως ότι το κτίριο στο οποίο στεγάζεται ο παιδικός σταθμός του Φωτολίβους είναι ενοικιαζόμενο και μάλιστα παλαιά αποθήκη.

Κ.Α.Π.Η. :

Υπάρχουν δύο ΚΑΠΗ στο νέο Δήμο Σιταγρών ένα στο Δ.Δ. Αργυρούπολης, και ένα στο Δ.Δ. Σιταγρών το οποίο έχει συσταθεί αλλά δε λειτουργεί.

Κ.Ε.Φ.Ο. :

Κ.Ε.Φ.Ο. δεν υπάρχουν στον Δήμο Σιταγρών.

- Αθλητισμός

Ο Δήμος από την πλευρά των αθλητικών εγκαταστάσεων χαρακτηρίζεται φτωχός. Δεν διαθέτει επαρκείς αθλητικές υποδομές, ενώ οι υπάρχουσες είναι σε καλή κατάσταση ή ημιτελείς και απαιτούνται επισκευές προκειμένου να γίνει σωστή αξιοποίηση τους. Συγκεκριμένα, οι μόνες εγκαταστάσεις που υπάρχουν είναι τα γήπεδα ποδοσφαίρου (ένα σε κάθε Δημοτικό Διαμέρισμα) με εξαίρεση το Δ.Δ. Σιταγρών στο οποίο υπάρχουν δύο.

3.8.3 Παραγωγικές δραστηριότητες

Οι κάτοικοι απασχολούνται κυρίως με την αγροτική παραγωγή κατά 70% και την κτηνοτροφία κατά 30% περίπου. Παλαιότερα υπήρχαν μεταποιητικές μονάδες, οι οποίες έχουν κλείσει και έχουν προκαλέσει πρόβλημα ανεργίας στους κατοίκους, το οποίο εμφανίζεται κυρίως στις γυναίκες.

- Οικονομία – Απασχόληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής (1991), ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου Σιταγρών ανέρχεται σε 1.800 άτομα από τα οποία οι απασχολούμενοι είναι 1642 και οι άνεργοι 158 άτομα (ποσοστό 8,7%). Από τους απασχολούμενους 736 άτομα ασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα (ποσοστό 44,82%), 406 άτομα στον δευτερογενή τομέα (ποσοστό 24,72%) και 430 άτομα στον τριτογενή τομέα (ποσοστό 26,2%).

Η οικονομία της περιοχής προσδιορίζεται από ένα έντονα δυναμικό αγροτοπαραγωγικό χαρακτήρα, όπως άλλωστε αντανακλάται στη διαμόρφωση των απασχολουμένων ανά τομέα παραγωγής. Ο Πρωτογενής τομέας απασχολεί το 45% των εργαζομένων παρόλη την τάση μείωσης του που εμφανίζεται τα επόμενα της απογραφής έτη.

Ο δευτερογενής τομέας της οικονομίας δεν αναπτύχθηκε ιδιαίτερα στην περιοχή με αποτέλεσμα οι λειτουργούσες επιχειρήσεις να είναι σε θέση να απορροφήσουν ένα μέρος μόνο των απασχολούμενων στην μεταποίηση ενώ οι υπόλοιποι βρίσκουν απασχόληση εκτός των διοικητικών ορίων του νέου Δήμου. Πλήγμα οπωσδήποτε για την περιοχή η δραστική μείωση των μεταποιητικών επιχειρήσεων φασόν που περιόρισε την απασχόληση του γυναικείου πληθυσμού.

Επενδύσεις

Οι *ιδιωτικές επενδύσεις* που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή του Δήμου Σιταγρών τα τελευταία χρόνια και επιχορηγήθηκαν από τους ισχύοντες αναπτυξιακούς νόμους ανέρχονται στις δύο, συνολικού ύψους παραγωγικής επένδυσης 430 εκ. δρχ. Η μία πραγματοποιήθηκε στο Δημοτικό Διαμέρισμα Φωτολίβους και αφορούσε την δημιουργία εκκοκκιστηρίου βάμβακος και η άλλη στο Δημοτικό Διαμέρισμα Μαυρολεύκης και αφορούσε την δημιουργία μονάδας επεξεργασίας ξύλου.

Σε ότι αφορά τις *δημόσιες επενδύσεις* της τελευταίας τετραετίας μπορούμε να διακρίνουμε αυτές που πραγματοποιήθηκαν στη περιοχή με φορέα υλοποίησης την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας από εθνικούς πόρους (ΣΑΝΑ 029/1) και αφορούσαν βελτιώσεις, συντηρήσεις του οδικού δικτύου, έργα ύδρευσης, αποχέτευσης ή παρεμβάσεις συγχρηματοδοτούμενες από κοινοτικούς πόρους (ΣΑΝΑ 029/2) συνολικού προϋπολογισμού 422 εκατ.δρχ.

Από τη ΣΑΕ 031/2 εκτελείται το έργο "Αρδευτικό Σιταγρών-Μυλοποτάμου" με προϋπολογισμό 350 εκατ.δρχ.

Από το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ-2) ολοκληρώθηκαν ή βρίσκονται σε εξέλιξη έργα συνολικού προϋπολογισμού 210 εκατ.δρχ. που αφορούν κύρια υδρεύσεις, αποχετεύσεις των κοινοτήτων της περιοχής.

Πίνακας 3.8.3.1 Δημόσιες Επενδύσεις Δήμου Σιταγρών

α/α	Τίτλος έργου	Προϋπ/σμός σε εκατ.δρχ
1.	Ανόρυξη-Αξιοποίηση αρδευτικών γεωτρήσεων και κατασκευή δικτύου άρδευσης Κοιν.Μεγαλοκάμπου	49
2.	Ανόρυξη γεωτρήσεων-Βελτίωση αρδευτικού δικτύου Αλιστράτης στις περιοχές Ανθοχωρίου, Προσοτσάνης, Περιχώρας Ν.Δράμας	61
3.	Βελτίωση-Ανακατασκευή Προσαγωγού Διώρυγας Αρδευτικού Δικτύου Αλιστράτης στις περιοχές Ανθοχωρίου-Προσοτσάνης-Περιχώρας Ν.Δράμας	110
4.	Επένδυση Κεντρικής Διώρυγας αρδευτικού έργου Κουδουνίων-Μαυρολεύκης	202

Πίνακας 3.8.3.2 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός –Ανεργοι- Απασχολούμενοι κατά τομέα ανά Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου Σιταγρών

α/α	ΟΤΑ	Απασχολούμενοι					Οικονομικά Ενεργοί	Ανεργοί
		Σύνολο	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Δε Δήλωσαν		
	ΔΗΜΟΣ ΣΙΤΑΓΡΩΝ	1.642	736	406	430	70	1.800	158
1	Κ.Μαυρολεύκης	168	71	56	39	2	192	24
2	Κ.Μεγαλοκάμπου	149	83	20	40	6	172	23
3	Κ.Μικροκάμπου	119	66	24	25	4	127	8
4	Κ.Περιχώρας	101	11	33	49	8	107	6
5	Κ.Σιταγρών	257	129	59	67	2	284	27
6	Κ.Φωτολίβους	579	270	143	128	38	625	46
7	Οικ.Αργυρούπολης της Κ.Αργυρουπόλεως	269	106	71	82	10	293	24

Πηγή: Στοιχεία ΕΣΥΕ Απογραφής 1191

Πίνακας 3.8.3.3 Ιδιωτικές επενδύσεις τελευταίας δεκαετίας ενταγμένες σε αναπτυξιακούς νόμους, κανονισμούς, πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον Δήμο Σιταγρών

Έτος	Φορέας	Επένδυση	Κόστος σε εκατ.δρχ	Τόπος εγκατάστασης	Παρατηρήσεις
Α. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ					
1994	ΤΣΑΚΑΛΙΔΗΣ Β&Π & ΣΙΑ Ο.Ε.	Επεξεργασία ξύλου και παραγωγή παλετών	130	Μαυρολεύκη	N 1892/90
1995	ΕΚΚΟΚΚΙΣΤΗΡΙΑ ΦΩΤΟΛΙΒΟΥΣ ΑΒΕΕ	Εκκοκκιστήριο Βάμβακος	255	Φωτόλιβος	
1996	ΤΣΑΚΑΛΙΔΗΣ Β&Π & ΣΙΑ Ο.Ε.	Κατασκευή ειδών συσκευασίας από ξύλου	46,5	Μαυρολεύκη	N 1892/90
			431,5		

- Πρωτογενής τομέας παραγωγής

Γεωργία

Η γεωργική γη του Δήμου Σιταγρών ανέρχεται σε 56.200 στρ. αντιπροσωπεύοντας το 83% της εδαφικής επιφάνειας του.

Η έκταση που ποτίστηκε το 1997 ανήλθε σε 25.000 στρ. καλύπτοντας το 44% της γεωργικής της. Η άρδευση των καλλιεργειών γίνεται από τα 2 μεγάλα δίκτυα που διοικούνται από τους ΤΟΕΒ Σιταγρών – Μυλοποτάμου και Φωτολίβους – Κ. Αγρού. Η υδροδότηση των δικτύων αυτών εξασφαλίζεται με φράγματα υδροληψίας στις πηγές του Μυλοποτάμου και Βαρβάρας. Επίσης τα δίκτυα αυτά ενισχύονται από γεωτρήσεις και φράγμα στον Αγγίτη. Εκτός από συλλογικά αυτά δίκτυα στην περιοχή υπάρχει και κοινοτικό (Μεγαλόκαμπος) που υδροδοτείται από γεώτρηση. Τέλος, έχουν αναπτυχθεί ατομικές γεωτρήσεις (Μεγαλόκαμπος και Μικρόκαμπος) που εξυπηρετούν τις ανάγκες των εκμ/σεων καθώς και αντλήσεις νερού από υδατορεύματα.

Αναδασμοί

Έχουν πραγματοποιηθεί 5 αναδασμοί στα αγροκτήματα Αργυρούπολης, Σιταγρών, Μεγαλό-καμπου, Φωτολίβους και Περιχώρας, σε έκταση 33.200 στρ. στα πλαίσια της κατασκευής των αρδευτικών δικτύων.

Αγροτικές εκμεταλλεύσεις

Το 1991 απογράφηκαν 968 εκμ/σεις. Η μέση ηλικία των αρχηγών των εκμ/σεων βρίσκεται στη κλάση 50-65 ετών.

Κύρια παραγόμενα προϊόντα

Τα βασικότερα προϊόντα που παράγονται είναι σιτάρι, κριθάρι, καλαμπόκι, βαμβάκι, αραβόσιτος, σανά, βιομ. τομάτα και τεύτλα.

- Κτηνοτροφία

Στην περιοχή δεν υπάρχουν αξιόλογες μονάδες κτηνοτροφίας. Αυτές περιορίζονται σε μονάδες αγελάδων γαλακτοπαραγωγής. Έτσι το 1997 υπήρχαν 3 τέτοιες μονάδες με 80 αγελάδες.

Παραγόμενα προϊόντα:

Τα βασικά προϊόντα είναι το αγελαδινό γάλα και κρέας.

- Δευτερογενής τομέας παραγωγής

Έχει ήδη αναφερθεί ότι ο χαρακτήρας του Δήμου Σιταγρών είναι καθαρά αγροτικός και το μεγαλύτερο μέρος του ενεργού πληθυσμού ασχολείται με την γεωργία και ελάχιστα με την κτηνοτροφία. Τα παραγόμενα προϊόντα στην περιοχή είναι το βαμβάκι, το σιτάρι, το καλαμπόκι, η βιομηχανική τομάτα και τα τεύτλα.

Το εκκοκκιστήριο βάμβακος που δημιουργήθηκε στο δημοτικό διαμέρισμα Φωτολίβους συνδέεται άμεσα με το γεωργικό προϊόν της περιοχής, ενώ η βιομηχανική τομάτα επεξεργάζεται στο Κεφαλάρι, και τα τεύτλα σε βιομηχανίες ζάχαρης εκτός του Νομού. Ο ρόλος της κτηνοτροφίας είναι συνεπικουρικός, λείπουν οι βοσκότοποι και οι μονάδες ελεύθερης βοσκής, με αποτέλεσμα να υπάρχουν λίγες σταυλισμένες αγελαδοτροφικές μονάδες.

Μια μονάδα επεξεργασίας ξύλου έχει δημιουργηθεί στο δημοτικό διαμέρισμα της Μαυρολεύκης, και μικρές επιχειρήσεις οικογενειακής μορφής σ' όλα τα δημοτικά διαμερίσματα που λειτουργούν προσθετικά της κύριας απασχόλησης που είναι η γεωργία.

Επομένως η όποια δραστηριότητα του δευτερογενή τομέα είναι περιορισμένη, καθώς πρόκειται για καθαρά αγροτική περιοχή της οποίας τα προϊόντα φυτικής παραγωγής ελάχιστα μεταποιούνται.

Ιδιαίτερα αναπτυξιακά κίνητρα δεν συντρέχουν για τον Δήμο Σιταγρών, καθώς δεν είναι παραμεθόρια περιοχή, ούτε περιοχή παρέμβασης LEADER.

Στο παρελθόν, ο κλάδος του ετοίμου ενδύματος-φασόν, έδωσε απασχόληση στο γυναικείο πληθυσμό, όμως σήμερα η δραστηριότητα αυτή είναι σαφώς περιορισμένη έως ανύπαρκτη. Με τα δεδομένα αυτά, δυνατότητες απασχόλησης ο δευτερογενής τομέας δεν προσφέρει παρά μόνο σ' ένα ελάχιστο τμήμα του ενεργού πληθυσμού, ενώ το υπόλοιπο που δραστηριοποιείται στον τομέα αυτό, απασχολείται κύρια στο Δήμο Δράμας.

Πίνακας 3.8.3.4 Μεταποιητικές Επιχειρήσεις Δήμου Σιταγρών

Μονάδες	Αριθμός
Βιοτεχνία επεξεργασίας ξύλου	1
Εκκοκκιστήρια	1
Αλευρόμυλοι	1
Επιπλοποιεία	6
Μάρμαρα	1
Παραγωγή Γτσιμεντοπροϊόντων	1
Βιοτεχνίες ετοίμων ενδυμάτων	8
Σύνολο	19

- Τριτογενής τομέας παραγωγής

Στην περιοχή του Δήμου δεν υπάρχουν ξενοδοχεία, ξενώνες ή κάποιου είδους τουριστικό κατάλυμα. Όσον αφορά το είδος και το επίπεδο των προσφερόμενων δημοσίων υπηρεσιών μπορούμε να πούμε ότι αυτές δεν είναι ικανοποιητικές. Στα διοικητικά όρια του Δήμου Σιταγρών λειτουργεί ένα κατάστημα ΕΛ.ΓΑ. στο Δημοτικό Διαμέρισμα του Φωτολίβους όπου είναι και η έδρα του νέου Δήμου, καθώς επίσης και τρεις (3) Αστυνομικοί Σταθμοί στα Δημοτικά Διαμερίσματα του Φωτολίβους, της Μαυρολεύκης και των Σιταγρών.

- Οικοδομική δραστηριότητα

Τα διαθέσιμα στοιχεία αναφέρονται κατά την περίοδο 1991-1998. Κατά την περίοδο αυτή, στο δήμο Σιταγρών εκδόθηκαν 192 οικοδομικές άδειες εκ των οποίων οι 121 αφορούν στην ανέγερση κατοικιών, οι 3 αφορούν στην ανέγερση βιοτεχνιών και οι 68 αφορούν στην ανέγερση αγροτικών αποθηκών.

Είναι σχεδόν παντελής η έλλειψη οικοδομικών αδειών που αφορούν σε βιοτεχνικά κτίρια, πλην μιας (1) στο Δ.Δ. της Μαυρολεύκης το 1992, που αφορούσε στο εργοστάσιο παλετοποιίας και δύο (2) το 1995, μιας (1) στο Δ.Δ. της Μαυρολεύκης και μιας (1) στο Δ.Δ. του Φωτολίβους που αφορούσε στο εκκοκκιστήριο βάμβακος.

3.8.4 Λοιπές τεχνικές υποδομές

Ως προς τις τεχνικές υποδομές του Δήμου το σημαντικότερο πρόβλημα συναντάται στην κακή ποιότητα του δικτύου αποχέτευσης και την απόληξη σε ποταμούς ή αρδευτικά κανάλια με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος με ταυτόχρονο κίνδυνο για την υγεία των κατοίκων. Παρόμοιο πρόβλημα υπάρχει και στη διάθεση των απορριμμάτων.

- Ύδρευση

Ο Δήμος Σιταγρών υδρεύεται από γεωτρήσεις και πηγές. Η αποθήκευση των υδάτων λαμβάνει χώρα κυρίως σε δεξαμενές και υδατόπυργους (απαιτείται συντήρησή τους). Η μεταφορά των υδάτων δεν εμφανίζει ιδιαίτερα προβλήματα (τόσο κατά μήκος των εξωτερικών δικτύων, όσο και κατά μήκος των εσωτερικών δικτύων, των Δ.Δ., του Δήμου).

Από ποσοτική άποψη η υδροδότηση του Δήμου κρίνεται ικανοποιητική καθ'όλη την διάρκεια του έτους. Όσον αφορά τα εσωτερικά δίκτυα οι παλαιές σωλήνες αμιαντοτσιμέντου έχουν αντικατασταθεί κατά ποσοστό περίπου 50% από πλαστικούς, ενώ έχουμε κάλυψη των οικισμών από τα δίκτυα σε ποσοστό περίπου 95 με 98 %, απαιτείται επομένως και αντικατάσταση και επέκταση των εν λόγω δικτύων.

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στο Δ.Δ. Σιταγρών, στο οποίο υφίσταντο μέχρι πρόσφατα εσωτερικό δίκτυο υδρεύσεως 10 km, με ηλικία 42 ετών, από αμιαντο-τσιμεντοσωλήνες και παρουσίαζε απώλειες της τάξεως του 20 % περίπου. Σήμερα έχει ξεκινήσει η αντικατάσταση του δικτύου αυτού για μήκος 3 km, από πλαστικούς σωλήνες. Επίσης το Δ.Δ. Περιχώρας εμφανίζει κατά τους θερινούς μήνες κάποια προβλήματα τα οποία οφείλονται στην ικανοποίηση αναγκών μεγάλων καλλιεργητικών εκτάσεων.

Σημειώνεται τέλος ότι δεν υπάρχει πλήρης χαρτογράφηση του μεγαλύτερου μέρους των δικτύων, με αποτέλεσμα την εξαιρετικά δύσκολη εποπτεία τους.

- **Αποχέτευση**

Σε γενικές γραμμές τα αποχετευτικά δίκτυα καλύπτουν τα Δ.Δ. του Δήμου, σε ποσοστό περίπου 90 %, απαιτείται επομένως και επέκταση των δικτύων αλλά και αντικατάσταση των παλαιών τμημάτων τους. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στα Δ.Δ. Σιταγρών και Μαυρολεύκης, στα οποία δεν υφίστανται αποχετευτικά δίκτυα, αλλά βόθροι σε ποσοστό 100 %.

Το κυριότερο πρόβλημα όμως εμφανίζεται στις απολήξεις των δικτύων που υφίστανται σήμερα. Τα λύματα χύνονται κατά κύριο λόγο σε αρδευτικά κανάλια, χωρίς επεξεργασία, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και την ταυτόχρονη έκθεση σε κίνδυνο της δημόσιας υγείας των κατοίκων. Η λύση του προβλήματος βρίσκεται ίσως στην κατασκευή πλήρους εξωτερικού δικτύου αποχέτευσης και στην κατασκευή και λειτουργία κάποιου είδους και τύπου βιολογικού καθαρισμού, σε συνεργασία πιθανώς και με όμορους Δήμους.

Σημειώνεται τέλος ότι δεν υπάρχει πλήρης χαρτογράφηση του μεγαλύτερου μέρους των δικτύων, με αποτέλεσμα την εξαιρετικά δύσκολη εποπτεία τους.

3.9 ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ

3.9.1 Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά

- **Μέγεθος- μεταβολή πληθυσμου**

Συγκρίνοντας τα πληθυσμιακά μεγέθη της απογραφής πληθυσμού του 1991 με αυτά του 1981, παρατηρούμε ότι τέσσερις κοινότητες εμφανίζουν απόλυτη μείωση του πληθυσμού τους (Καλλιφύτου, Καλού Αγρού, Κουδουνιών, Μαυροβάτου), ενώ οι υπόλοιποι οκτώ ΟΤΑ παρουσιάζουν απόλυτη αύξηση. Την ίδια στιγμή ο οικισμός του Νικοτσάρα παραμένει στάσιμος πληθυσμιακά (+1 κάτοικος). Η δυναμικότερη εξέλιξη παρατηρείται στην κοινότητα του Μακρυπλαγίου (+ 64%), ποσοστό που εν μέρει οφείλεται στην μικρή βάση υπολογισμού (μόνο 72 κάτοικοι, στο 1981), ενώ η δυσμενέστερη στην κοινότητα της Καλλιφύτου (-15,5%), η οποία χάνει 202 κατοίκους

Αν λάβουμε υπ' όψιν μας ότι μια αυξομείωση 3% ισοδυναμεί πρακτικά με στασιμότητα, οι μεταβολές πληθυσμού στον νέο δήμο Δράμας για την δεκαετία 1981 – 1991, έχουν ως εξής:

- 4 ΟΤΑ εμφανίζουν μείωση πληθυσμού (-15,5% έως -3,3%)
- 2 ΟΤΑ και ο οικισμός του Νικοτσάρα εμφανίζουν στασιμότητα πληθυσμού (+2,5% έως +2,8%)
- 6 ΟΤΑ εμφανίζουν αύξηση πληθυσμού (+3,8% έως +63,9%) (βλ. χάρτη 3)

Είναι χαρακτηριστικό πως η πληθυσμιακή μεταβολή στον νομό Δράμας για την δεκαετία 1981 – 1991, βρίσκεται στο +2%, γεγονός που αποδεικνύει στασιμότητα, την στιγμή που το αντίστοιχο

μέγεθος για το σύνολο του δήμου είναι +3.5%, μέγεθος που δηλώνει οριακή αύξηση του πληθυσμού.

Τα απόλυτα μεγέθη δίνουν μία αύξηση 1668 ατόμων στον νέο δήμο Δράμας (όπως αυτός ορίζεται στον νόμο «Καποδίστρια») και μία αύξηση 1782 ατόμων στο σύνολο του νομού. Γίνεται πλέον φανερό πως ο νέος δήμος Δράμας απορροφά όλη την πληθυσμιακή αύξηση (για την ακρίβεια, το 93,6% αυτής) και λειτουργεί σαν μαγνήτης για τον τοπικό πληθυσμό.

Δεδομένης όμως της στασιμότητας που παρουσιάζεται στο νομό, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως ο πληθυσμός ανασυγκροτείται στο μείζων αστικό κέντρο και στην άμεση περιφέρεια αυτού.

Πίνακας 3.9.1.1 Πληθυσμός και έκταση ανά ΟΤΑ στον νέο δήμο Δράμας

	Πληθυσμός 1981		Πληθυσμός 1991		Μεταβολή 91/81	Έκταση	
		%		%		Στρέμματα	%
Δήμος Δράμας	37118	77,2%	38546	77,5%	103,8%	59367	12,3%
Κ. Καλλιφύτου	1300	2,7%	1098	2,2%	84,5%	39551	8,2%
Κ. Καλού Αγρού	1142	2,4%	1060	2,1%	92,8%	14119	2,9%
Κ. Κουδουνιών	885	1,8%	793	1,6%	89,6%	9871	2,0%
Κ. Λιβαδερού	166	0,3%	202	0,4%	121,7%	123420	25,5%
Κ. Μακρυπλαγίου	72	0,1%	118	0,2%	163,9%	72358	15,0%
Κ. Μαυροβάτου	632	1,3%	611	1,2%	96,7%	7522	1,6%
Κ. Μικροχωρίου	472	1,0%	557	1,1%	118,0%	6247	1,3%
Κ. Μοναστηρακίου	758	1,6%	779	1,6%	102,8%	31063	6,4%
Κ. Μυλοποτάμου	676	1,4%	801	1,6%	118,5%	11571	2,4%
Κ. Ξηροποτάμου	2475	5,2%	2538	5,1%	102,5%	84803	17,5%
Κ. Χωριστής	2104	4,4%	2364	4,8%	112,4%	24041	5,0%
Οικ. Νικοτσάρας	257	0,5%	258	0,5%	100,4%		
Σύνολο νέου δήμου Δράμας	48057	100,0%	49725	100,0%	103,5%	483933	100,0%
Νομός Δράμας	94772		96554		1,02	3468300	
Δ.Δράμας/Νομό		50,7%		51,5%			14,0%

3.9.2 Παραγωγικές δραστηριότητες

- Οικονομία - απασχόληση

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση μείωσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του Νομού η οποία ουσιαστικά επηρεάζει και τον βαθμό απασχόλησης της περιοχής της μελέτης. Βασική αιτία συρρίκνωσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού είναι η μείωση του αγροτικού πληθυσμού η οποία όπως προκύπτει δεν συνοδεύεται από αύξηση της απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα .

Πίνακας 3.9.2.1 Κατάσταση Απασχόλησης και Ανεργίας σε επίπεδο χώρας, περιφέρειας, νομού και Δήμου Δράμας.

	Σύνολο Χώρας	Περιφέρεια Α. Μ. Θ	Ν. Δράμας	Νέος Δήμος Δράμας
Οικονομικά ενεργά πληθυσμός	2608512	217828	35805	18338
Απασχολούμενοι	2398468	200717	32313	16379
Ανεργοί	210044	17111	3492	1959
Ποσοστό Απασχόλησης	91,95%	92,14%	92,35%	89,31%
Ποσοστό Ανεργίας	8,05%	7,86%	7,65%	10,69%

Πηγή ΕΣΥΕ

Εμφανής είναι η αύξηση του ποσοστού ανεργίας το οποίο φαίνεται να προέρχεται τόσο από το τομέα της μεταποίησης (κυρίως παραδοσιακών μεταποιητικών μονάδων όπως ετοιμών ενδυμάτων, κλωστοϋφαντουργία, μάρμαρα κτλ όσο και από τον πρωτογενή τομέα. Απο την άλλη πλευρά αυξητικές τάσεις στην απασχόληση παρατηρούνται στον τριτογενή τομέα που αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς και επικεντρώνεται στον Δήμο Δράμας. Έντονη επίσης είναι η τάση εσωτερικής μετανάστευσης, και η έλλειψη επενδύσεων στον δευτερογενή τομέα με ταυτόχρονη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Παρόλα αυτά θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο νέος Δήμος Δράμας παρουσιάζει μεγαλύτερο δείκτη ανεργίας από τον νομό και τα αίτια θα πρέπει να αναζητηθούν στην αύξηση της εκροής δυναμικού από τον πρωτογενή τομέα και την απουσία ισχυρού τοπικού μεταποιητικού τομέα. Αν κανείς λάβει υπόψη και τον αριθμό των παλιννοστούντων που παραμένουν άνεργοι ή υποαπασχολούνται τότε η εικόνα της απασχόλησης και της ανεργίας αλλάζει πάρα πολύ.

Όσον αφορά τη διάρθρωση της απασχόλησης ανά τομέα δραστηριότητας προκύπτει ότι ιδιαίτερα στο Δήμο Δράμας τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση συρρίκνωσης τόσο του πρωτογενή όσο και του δευτερογενή τομέα οικονομικής δραστηριότητας προς χάριν του τριτογενούς και ιδιαίτερα του τομέα των υπηρεσιών και του εμπορίου. Παρόλα αυτά ο πρωτογενής τομέας στο νομό παραμένει ισχυρός και αυτό οφείλεται κυρίως στην ανάπτυξη λατομικών μονάδων την τελευταία δεκαετία γεγονός που έχει επιδράσει θετικά στην ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα. Τέλος από τα στοιχεία προκύπτει ότι ο Δήμος Δράμας καλύπτει το μεγαλύτερο ποσοστό της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα όπου το ποσοστό απασχολούμενων αγγίζει το 90% σε επίπεδο περιοχής μελέτης ενισχύοντας έτσι την τάση συγκέντρωσης που υπάρχει γύρω από τον πυρήνα της πόλης της Δράμας.

Συνοπτικά οι διαπιστώσεις αναφορικά με την απασχόληση και την ανεργία στο Νέο Δήμο Δράμας είναι οι εξής:

1. Τάση μείωσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του Νομού η οποία ουσιαστικά επηρεάζει και τον βαθμό απασχόλησης της περιοχής της μελέτης.
2. Βασική αιτία συρρίκνωσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού είναι η μείωση του αγροτικού πληθυσμού η οποία όπως προκύπτει δεν συνοδεύεται από αύξηση της απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα .
3. Ο υψηλός δείκτης ανεργίας αντικατοπτρίζει την έλλειψη μακροχρόνιου σχεδιασμού ανάπτυξης και απεικονίζει την τάση εγκατάλειψης παραδοσιακών μορφών μεταποίησης και την ταυτόχρονη ανάπτυξη νέων μορφών παραγωγικών επενδύσεων.
4. Η αύξηση του ποσοστού ανεργίας φαίνεται να προέρχεται τόσο από το τομέα της μεταποίησης (κυρίως παραδοσιακών μεταποιητικών μονάδων όπως ετοιμών ενδυμάτων, κλωστοϋφαντουργία, μάρμαρα κτλ όσο και από τον πρωτογενή τομέα.
5. Απο την άλλη πλευρά αυξητικές τάσεις στην απασχόληση παρατηρούνται στον τριτογενή τομέα που αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς και επικεντρώνεται στον Δήμο Δράμας
6. Έντονη επίσης είναι η τάση εσωτερικής μετανάστευσης, και η έλλειψη επενδύσεων στον δευτερογενή τομέα με ταυτόχρονη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
7. Η ενίσχυση της απασχόλησης δεν συνδέεται άμεσα με τον αριθμό των επενδύσεων μιας και ο μεταποιητικός τομέας συρρικνώθηκε και τα κριτήρια των επενδύσεων δεν είχαν προσανατολισμό αύξησης ή συγκράτησης θέσεων απασχόλησης στη συγκεκριμένη περιοχή μελέτης.

Ιδιωτικές επενδύσεις στο Δήμο Δράμας

Ο αριθμός των επενδύσεων, το ύψος αυτών , καθώς και οι νέες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται παρουσιάζουν μια σημαντική διακύμανση από χρόνο σε χρόνο. Για την καλύτερη μελέτη των ιδιωτικών επενδύσεων επιχειρήθηκε ένας διαχωρισμός των επενδύσεων σε επενδύσεις στις οποίες εμπλέκεται ο ΕΟΜΜΕΧ και στις επενδύσεις στις οποίες εμπλέκεται η Περιφέρεια.

Όσον αφορά τις επενδύσεις που έγιναν στο ΕΟΜΜΕΧ παρατηρούμε ότι σε μια περίοδο τριών ετών εγκρίθηκαν στο νέο Δήμο Δράμας πολλές επενδύσεις χαμηλού όμως ύψους και σε συγκεκριμένους κλάδους μεταποιητικής δραστηριότητας με κυριότερους αυτούς των βιομηχανιών Ξύλου και Επίπλων, μαρμάρων, και ειδών διατροφής. Το συνολικό ύψος των επενδύσεων και για τα τρία έτη ανήλθε σε 1.216.130.000 δραχμές ενώ δημιουργήθηκαν μόνο 72 νέες θέσεις εργασίας. Το ύψος της ίδιας συμμετοχής κυμάνθηκε μεταξύ 30 και 50 % ανάλογα με την επένδυση.

Πίνακας 3.9.2.2 Ιδιωτικές Επενδύσεις ΕΟΜΜΕΧ

Είδος επένδυσης	Έτος	Συνολικό Ύψος Επένδυσης	Ίδια Συμμετοχή	Ποσοστό %	Επιχορήγηση	Ποσοστό %	Θέσεις Εργασίας
Εκσυγχρονισμός μονάδας κουφωμάτων αλουμινίου	1997	80.500.000	24.150.000	30	36.225.000	45	5
Εκσυγχρονισμός βιοτεχνίας επιγραφών και μεταξ.	1997	23.500.000					
Εκσυγχρονισμός μονάδας παραγωγής αλκοολούχων ποτών	1997	65.500.000	19.350.000	30	29.025.000	45	0
Εκσυγχρονισμός μονάδας επεξεργασίας λευκών μαρμάρων	1997	46.000.000	13.800.000	30	21.700.000	40	2
Επέκταση και Εκσυγχρονισμός μονάδας επίπλων	1997	55.500.000	16.650.000	30	21.600.000	45	2
Εκσυγχρονισμός μονάδας επεξεργασίας ξηρών καρπών	1997	54.000.000	12.600.000	30	24.300.000	45	2
Ίδρυση μονάδας παραγωγής τυροκ. προϊόντων	1996	118.000.000	47.305.000	40	35.400.000	30	7
Επέκταση και Εκσυγχρονισμός μονάδας ΚΑΤΕΡΓ. ΞΥΛΟΥ	1996	55.000.000	16.500.000	30	22.000.000	40	5
Εκσυγχρονισμός μονάδας κατασκευής και εμπορίας ξύλου	1996	60.000.000	24.000.000	40	18.000.000	30	2
Εκσυγχρονισμός μονάδας κατασκευής και εμπορίας ξύλινων επίπλων	1996	81.020.000	34.408.000	40	23.316.000	30	4
Επέκταση και Εκσυγχρονισμός μονάδας κατασκευής παραδ. Καγκέλων	1996	59.435.000	23.774.000	40	17.466.000	30	3
Εκσυγχρονισμός βιοτεχνίας επιγραφών και μεταξ.	1996	23.500.000	7.050.000	30	9.400.000	40	1
Επέκταση και Εκσυγχρονισμός μονάδας κατασκευής μεταλλικών επίπλων για σχολική χρήση	1996	53.000.000	15.900.000	30	23.850.000	45	6
Επέκταση και Εκσυγχρονισμός μονάδας επεξεργασίας-διαμορφ. σιδήρου	1995	108.000.000	43.200.000	40	32.400.000	30	4
Επέκταση μονάδας ραφής ετοιμών ενδυμάτων	1995	82.000.000	32.800.000	40	23.520.000	30	16
Επέκταση και Εκσυγχρονισμός μονάδας επεξεργασίας άλατος	1995	107.500.000	32.250.000	30	47.700.000	45	10
Εκσυγχρονισμός μονάδας παραγωγής τσιμεντοπροϊόντων	1995	43.000.000	21.500.000	50	12.900.000	30	2
Εκσυγχρονισμός μονάδας τυπογραφείου	1995	20.355.000	8.132.000	40	6.107.000	30	0
Εκσυγχρονισμός μονάδας επεξεργασίας-τυποπ. ξηρών καρπών	1995	26.280.000	7.884.000	30	11.826.000	45	1

Πίνακας 3.9.2.3 Ιδιωτικές Επενδύσεις στο Νέο Δήμο Δράμας ανά Έτος

Έτος	Συνολικό Ύψος Επένδυσης	Ίδια Συμμετοχή	Επιχορήγηση	Θέσεις Εργασίας
1997	379.000.000	99.150.000	132.850.000	11
1996	449.995.000	168.937.000	149.432.000	28
1995	387.135.000	145.766.000	134.453.000	33

Από την άλλη πλευρά οι επενδύσεις περιφερειακής ανάπτυξης που υπάγονται στη Διεύθυνση σχεδιασμού και ανάπτυξης παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον . Εδώ τόσο το ύψος των επενδύσεων όσο και οι νέες θέσεις εργασίας που δημιουργούν είναι μεγαλύτερες από αυτές του ΕΟΜΜΕΧ. Συγκεκριμένα το συνολικό ύψος επένδυσης για τα έτη 1995 έως και 1997 είναι 8.159.000.000 δραχμές ενώ δημιουργήθηκαν συνολικά 214 νέες θέσεις εργασίας. Και εδώ όπως και στις προηγούμενες επενδύσεις οι επιχειρηματικοί κλάδοι είναι οι ίδιοι αλλά τα ποσά των επενδύσεων είναι μεγαλύτερα και αποσκοπούν σε επεκτάσεις και εκσυγχρονισμό υπαρχόντων εγκαταστάσεων.

Έτος	Συνολικό Ύψος Επένδυσης	Ίδια Συμμετοχή	Επιχορήγηση	Θέσεις Εργασίας
1995	780.000.000	389.000.000	291.000.000	38
1996	4.199.000.000	1.473.700.000	1.701.600.000	55
1997	3.180.000.000	1264500000	1445750000	121

Διαφοροποίηση ωστόσο υπάρχει από χρόνο σε χρόνο. Το 1995 οι επενδύσεις ήταν μόνο 780.000.000 δρχ ενώ την επόμενη χρονιά σχεδόν επταπλασιάστηκαν αγγίζοντας τα 4.199.000.000 δρχ αλλά μη δημιουργώντας εξίσου νέες θέσεις εργασίας. Τέλος στο 1997 το ύψος των επενδύσεων έπεσε αλλά αυξήθηκε ο αριθμός των θέσεων εργασίας. Συνοπτικά , θα μπορούσαμε να πούμε ότι η φιλοσοφία των επενδύσεων στη περιοχή της μελέτης είναι να γίνουν οι μεταποιητικές μονάδες περισσότερο εντάσεως κεφαλαίου και λιγότερο εντάσεως εργασίας και αυτό αποδεικνύει το γεγονός ότι πολλές επενδύσεις δεν δημιούργησαν ούτε μια νέα θέση εργασίας. Αν αυτό συνδυαστεί με το γεγονός της μείωσης του ποσοστού των απασχολούμενων στον μεταποιητικό τομέα τότε είναι εμφανές το πρόβλημα που μπορεί να δημιουργηθεί από την συρρίκνωση του δευτερογενή τομέα και την εξάπλωση του τριτογενούς τομέα ο οποίος προς το παρόν φαίνεται να συμβάλει σημαντικά στο ακαθάριστο εισόδημα στην περιοχή μελέτης

Πίνακας 3.9.2.4 Επενδύσεις περιφερειακής ανάπτυξης – διεύθυνση σχεδιασμού και ανάπτυξης

Είδος επένδυσης	Έτος	Συνολικό Ύψος Επένδυσης	Ίδια Συμμετοχή	Ποσοστό %	Επιχορήγηση	Ποσοστό %	Θέσεις Εργασίας
Εκσυγχρονισμός μονάδας παραγωγής χάρτου	1995	380.000.000	209.000.000	55	171.000.000	45	0
Επέκταση και Εκσυγχρονισμός μονάδας παραγωγής ετοιμών γυναικείων ενδυμάτων	1995	400.000.000	180.000.000	45	120.000.000	45	38
Επέκταση μονάδας κοπής και επεξεργασίας μαρμάρου	1996	680.000.000	408.000.000	60	272.000.000	40	24
Επέκταση μονάδας κοπής και επεξεργασίας μαρμάρου	1996	119.000.000	35.700.000	30	47.600.000	40	11
Επέκταση και Εκσυγχρονισμός μονάδας παραγωγής και εμφιάλωσης οίνου	1996	200.000.000	70.000.000	35	80.000.000	40	13
Επέκταση και Εκσυγχρονισμός μονάδας παραγωγής ανακυκλ. Πλαστικών	1996	200.000.000	60.000.000	30	80.000.000	40	7
Επέκταση και Εκσυγχρονισμός μονάδας παραγωγής χάρτου	1996	3.000.000.000	900.000.000	30	1.222.000.000	40	0
Ίδρυση Μ.Π Μετάλλων και ειδών δεξαμενών	1997	1.385.000.000	415.500.000	30	623.250.000	45	45
Επέκταση και Εκσυγχρονισμός μονάδας ασβέστου και λατομ. Υλικών	1997	130.000.000	39.000.000	30	52.000.000	40	3
Επέκταση μονάδας κοπής και επεξεργασίας μαρμάρου	1997	175.000.000	52.000.000	30	87.500.000	50	9
Επέκταση μονάδας κοπής και επεξεργασίας μαρμάρου	1997	680.000.000	374.000.000	55	306.000.000	45	24
Επέκταση και Εκσυγχρονισμός μονάδας επεξεργ. βαμβακιού	1997	450.000.000	253.000.000	50	247.000.000	50	22
Επέκταση και Εκσυγχρονισμός μονάδας καύσης υποπροϊόντων	1997	130.000.000	39.000.000	30	61.000.000	50	4
Επέκταση και Εκσυγχρονισμός μονάδας παραγωγής μεταλ. Κατασκευών	1997	230.000.000	92.000.000	40	69.000.000	30	14

Δημόσιες Επενδύσεις στο Νέο Δήμο Δράμας.

Από τα δεδομένα του πίνακα όπου ακολουθεί οι δημόσιες επενδύσεις που έγιναν και εξακολουθούν να γίνονται στο νέο Δήμο Δράμας έχουν κυρίως χαρακτήρα βελτίωσης υποδομών. Συγκεκριμένα έμφαση φαίνεται να δίνεται σε επενδύσεις με σκοπό την βελτίωση η ανάπτυξη νέων αρδευτικών συστημάτων στην γενικότερη περιοχή αλλά και την αποχέτευση και ύδρευση των κοινοτήτων του νέου Δήμου και την δημιουργία φραγμάτων με σκοπό την άρδευση γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Όσον αφορά τις επενδύσεις για την ενίσχυση της υπάρχουσας βιομηχανικής υποδομής τα μόνο έργα που έγιναν και γίνονται είναι η βελτίωση υποδομών στη ΒΙΠΕ Δράμας και της Δημοτικής Λαχαναγοράς της πόλης της Δράμας.

Πίνακας 3.9.2.5 Δημόσιες Επενδύσεις στο Δήμο Δράμας

Είδος επένδυσης	Συνολικό Ύψος Επένδυσης	Έτος
Υποπρόγραμμα 001-Μέτρο 001 001		
Βελτίωση επαρχ. Οδού Δράμας Σιδηρόνερου (Τμήμα Ταξιαρχών -Λιβαδερού)	182.000	1995
Υποπρόγραμμα 001-Μέτρο 001 004		
Εγκαταστάσεις Δημοτικής λαχαναγοράς Δράμας	100.000	1996
Έργα Βελτίωσης Υποδομών ΒΙ.ΠΕ Δράμας	205.000	1996
Υποπρόγραμμα 001-Μέτρο 002 002		
Αρδευτικό Σιτάγρων-Μυλοποτάμου Ν. Δράμας	350.000	
Αρδευτικό Καλλιφύτου Ν. Δράμας	500.000	
Ανόρυξη-Αξιοποίηση γεωτρήσεων και μελέτη-κατασκευή αρδ. Δικτύων Ν. Δράμας	450.000	1996
Υποπρόγραμμα 001-Μέτρο 002 003		
Εκσυγχρονισμός Ιχθυογεννητικού Σταθμού Δράμας	130.000	
Υποπρόγραμμα 001- Μέτρο 002 007		
Μελέτη-κατασκευή λιμενοδεξαμενών Δράμας	500.000	
Μελέτη-κατασκευή μικρών φραγμάτων Δράμας	400.000	
Υποπρόγραμμα 003-Μέτρο 003 001		
Ανάπλαση κεντρικής Πλατείας Ελευθερίας Δράμας	150.000	1996
Ανάπλαση κτηρίου ανατολικής πτέρυγας επισκοπείου Δράμας και διαμόρφωση σε Βυζαντινο-εκκλησιαστικό μουσείο	100.000	1996
Υποπρόγραμμα 003-Μέτρο 003 002		
Αποχέτευση-Βιολογικός Καθαρισμός Δράμας	1.400.000	1996
Κατασκευή κεντρικού αποχ. Αγωγού από Κ. Μοναστηρακίου στο δίκτυο Δ. Δράμας	41.000	1996
Υποπρόγραμμα 003-Μέτρο 003 003		
Ολοκλήρωση-εκσυγχρ. Παλιάς πτέρυγας Γεν. Νοσοκ. Δράμας	437.760	1995
Υποπρόγραμμα 004-Μέτρο 004 001		
Κατασκευή Μουσικού Γυμνασίου Δράμας	500.000	1996
Κατασκευή κτηριακών εγκαταστάσεων ΕΠΛ Δράμας	1.100.000	1996
Υποπρόγραμμα 005-Μέτρο 005 001		
Δημοτική Οδοποιία Δήμου Δράμας	131.000	1995
• Υποπρόγραμμα 005-Μέτρο 005 002		
Έργα αποχέτευση Κοινοτήτων Συμβουλίου 3ης ΕΠ Ν. Δράμας	35.000	
Έργα ύδρευσης Κοινοτήτων Συμβουλίου 3ης ΕΠ Ν. Δράμας	70.000	
Διαχείριση Απορριμμάτων Κοινοτήτων Συμβουλίου 3ης ΕΠ Ν. Δράμας	85.000	1996
ΣΥΝΟΛΟ	6.866.760	

- Πρωτογενής τομέας - Αγροτική παραγωγή

Η εδαφική αναδιάρθρωση του νέου δήμου Δράμας

Ο υφιστάμενος δήμος Δράμας καταλαμβάνει το 12,3% της συνολικής εκτάσεως του νέου δήμου Δράμας. Η έκταση του νέου δήμου Δράμας αποτελεί το 14,0% της έκτασης του νομού. Σε σχέση με τα σημερινά όρια αρμοδιοτήτων του, ο υφιστάμενος δήμος επεκτείνεται κατά 8,15 φορές!

Χρήσεις γης

Ο νέος δήμος Δράμας κατέχει έκταση 483933 χιλιάδων στρεμμάτων (484 km²). Συγκριτικά με τα 131957 km² εδάφους του εθνικού μας χώρου και τα 14157,7 km² του εδάφους της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, ο νέος δήμος Δράμας αποτελεί το 0,36% του εδάφους της χώρας και αντίστοιχα το 3,41% της περιφέρειας. Τέλος, σε ότι αφορά τον νομό Δράμας, ο νέος δήμος Δράμας αποτελεί το 13,9% της έκτασης του.

Ο νέος Δήμος Δράμας χαρακτηρίζεται ως ορεινός καθώς τα 195,8 τετραγωνικά χιλιόμετρα που αποτελούν το 40,4% του εδάφους της εντάσσονται στη συγκεκριμένη κατηγορία.

Το 40,5% του εδάφους του δήμου Δράμας που αφορά τους βοσκότοπους και το 30,9% που καλύπτεται από δάση, αθροίζουν ένα ποσοστό του 71,4% των εδαφών της περιοχής μελέτης, το οποίο είναι συμβατό με το 85,4% των ορεινών και ημιορεινών εκτάσεων, γεγονός άλλωστε αναμενόμενο.

Το αγρόκτημα του νέου Δήμου Δράμας έχει συνολική έκταση 100 χιλ. στρ. περίπου και αποτελεί το 21% περίπου της καλλιεργούμενης έκτασης του νομού. Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι στην περιοχή υπάρχουν 1885 αγροτικές εκμεταλλεύσεις με μέσο μέγεθος 53 στρ. Το αγρόκτημα σε μεγάλη έκταση (περίπου 80% της συνολικής) καλλιεργείται με βαμβάκι και χειμερινά σιτηρά, ενώ τα τεύτλα, το καλαμπόκι, ο καπνός και η βιομηχανική τομάτα καλύπτουν τις υπόλοιπες εκτάσεις. Από τις εκμεταλλεύσεις αυτές οι 1405 (74,5%) είναι αμιγείς γεωργικές που καλλιεργούν το 75% της καλλιεργούμενης έκτασης (στο νομό 65%, που καλλιεργούν το 64% της καλλιεργούμενης έκτασης), οι 377 είναι μικτές γεωργοκτηνοτροφικές (20%) που καλλιεργούν το 25% της έκτασης (στο νομό 31% με έκταση 36%), ενώ υπάρχουν 103 αμιγείς κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις χωρίς καλλιεργούμενο έδαφος (347 στο νομό).

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι στον αγροτικό τομέα του νέου Δ. Δράμας η αμιγής γεωργική εκμετάλλευση είναι σχετικά μεγαλύτερης σπουδαιότητας από ότι στο νομό. Έτσι επισημαίνεται ότι η υπάρχουσα διαρθρωτική αδυναμία του αγροτικού τομέα του νομού, που προκύπτει από την επικράτηση των αμιγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, είναι μεγαλύτερης έκτασης στον αγροτικό τομέα του νέου Δ. Δράμας. Η επικράτηση των αμιγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων δείχνει ότι υπάρχει άμεση εξάρτηση του εισοδήματος από το μέγεθος τους σε έκταση, ότι υπάρχει υποαπασχόληση, ενώ η αμιγής γεωργική εκμετάλλευση εξαρτάται σε μεγαλύτερο βαθμό από την ασκούμενη πολιτική.

Εκτιμάται ότι οι εκμεταλλεύσεις του αγροκτήματος διακρίνονται :

- Σε εκμεταλλεύσεις στις οποίες η αγροτική δραστηριότητα είναι μοναδική πηγή απασχόλησης και εισοδήματος. Πρόκειται για τις μικτές γεωργοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις και τις αμιγείς οι οποίες αυξάνουν το μέγεθος τους με ενοικίαση εκτάσεων.
- Σε εκμεταλλεύσεις στις οποίες η κύρια πηγή εισοδήματος και απασχόλησης είναι η αγροτική δραστηριότητα, αλλά υπάρχουν μόνιμα ή ευκαιριακά συμπληρωματικές πηγές απασχόλησης και εισοδήματος.
- Σε εκμεταλλεύσεις στις οποίες η αγροτική δραστηριότητα είναι δευτερεύουσα πηγή απασχόλησης και εισοδήματος, ενώ υπάρχει άλλη κύρια απασχόληση. Είναι προφανές ότι οι ενοικιαζόμενες εκτάσεις στην περιοχή προέρχονται από αυτή την κατηγορία των εκμεταλλεύσεων, όπως και από κατόχους γεωργικής γης που δεν ασκούν την γεωργία.

- Δευτερογενής τομέας

Καταγραφή της παρούσης κατάστασης της Μεταποιητικής δραστηριότητας στο Δήμο Δράμας.

Η μεταποιητική δραστηριότητα στο νέο Δήμο της Δράμας φαίνεται να διαφοροποιείται από αυτή του Νομού όσον αφορά μερικούς από τους βασικούς δείκτες όπως των παραγωγικών κλάδων, του ποσοστού απασχόλησης, και του ποσοστού ανεργίας, ενώ στο σύνολο της αντικατοπτρίζει την γενικότερη εικόνα του Νομού και γενικότερα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Ειδικότερα, σημαντικές αδυναμίες και προβλήματα εντοπίζονται σε τομείς όπως της υποδομής, της εισαγωγής νέας τεχνολογίας, του ρυθμού και του περιεχομένου των επενδύσεων, την αξιοποίηση του υπάρχοντος εργατικού δυναμικού και τέλος την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων που προσφέρονται για την εγκαθίδρυση και ανάπτυξη σχέσεων με γειτονικές χώρες σε αναπτυξιακό επίπεδο.

Πίνακας 3.9.2.2 Αριθμός μεταποιητικών επιχειρήσεων ανά κλάδο δραστηριότητας στο Νέο Δήμο Δράμας

Περιγραφή Δραστηριότητας	Αριθμός Επιχειρήσεων	Ποσοστό επί του συνόλου	Αριθμός Εργαζομένων	Ποσοστό επί του συνόλου
Βιοτεχνίες Κατασκευής από μέταλλο	216	24,63%	812	12,83%
Βιοτεχνίες Ειδών Διατροφής	144	16,42%	1005	15,88%
Ορυχεία –λατομεία	25	2,85%	350	5,53%
Βιοτεχνίες Ξύλου και Επίπλων	246	28,05%	543	8,58%
Βιοτεχνίες Ειδών υπόδησης, ενδυμασίας και προϊόντων από ύφασμα	175	19,95%	2372	37,48%
Βιοτεχνίες Ύφανσης	12	1,37%	34	0,54%
Εκτυπώσεις-Εκδόσεις	14	1,60%	44	0,70%
Εμφιάλωση ποτών - αναψυκτικών	14	1,60%	69	1,09%
Χημικές Βιομηχανίες	5	0,57%	23	0,36%
Καπνοβιομηχανίες	2	0,23%	129	2,04%
Βιομηχανίες Δέρματος	5	0,57%	4	0,06%
Βιομηχανίες Χάρτου	1	0,11%	892	14,09%
Λοιπές Βιομηχανίες Βιοτεχνίες	18	2,05%	52	0,82%
ΣΥΝΟΛΟ	877	100%	6329	100,00%

Από τα στοιχεία του πίνακα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η κλαδική διάρθρωση του μεταποιητικού τομέα στο νέο δήμο Δράμας διαφέρει σημαντικά από την κλαδική διάρθρωση της μεταποίησης στο νομό όπου ο κλάδος των βιοτεχνιών κατασκευής προϊόντων από μέταλλο και των βιοτεχνιών Ξύλου και Επίπλων καθώς των ειδών υπόδησης και ένδυσης αποτελούν ουσιαστικά την πλειοψηφία των μεταποιητικών μονάδων. Ακολουθεί ο κλάδος της των ειδών διατροφής ενώ παραδοσιακοί κλάδοι όπως αυτός της ύφανσης και των καπνοβιομηχανιών αρχίζουν να μειώνονται σε αριθμό με τάση εξάλειψης. Η ύπαρξη περιορισμένου αριθμού κλάδων στη περιοχή της μελέτης μπορεί να αιτιολογηθεί από την εξειδίκευση που συχνά παρατηρείται σε εκτός των βιομηχανικών

περιοχών επιχειρηματικές μονάδες οι οποίες επί το πλείστον είναι παραδοσιακές επιχειρήσεις οικογενειακού χαρακτήρα. Από στοιχεία παλαιότερων ερευνών παρατηρείται ότι ελάχιστες είναι οι μεγάλες σε μέγεθος βιοτεχνίες και βιομηχανίες ενώ η πλειοψηφία απασχολεί κάτω από δέκα άτομα προσωπικό.

Ισχυρά και Ασθενή Σημεία Μεταποιητικού Τομέα στο Νέο Δήμο Δράμας

Ασθενή σημεία

- Υποδομή (Αξιοποίηση και βελτίωση υπάρχουσας και μακροπρόθεσμος Σχεδιασμός)
- Μέγεθος και χαρακτήρας μεταποιητικών μονάδων.
- Συγκέντρωση μονάδων σε παραδοσιακούς και παράλληλα κορεσμένους κλάδους
- Οργανωτικές Αδυναμίες (Προσανατολισμός σε αγορές, καινοτομία προϊόντων, χρηματοδότηση, κτλ)
- Εισαγωγή νέας τεχνολογίας
- Ρυθμού και του περιεχομένου των επενδύσεων
- Αξιοποίηση του υπάρχοντος εργατικού δυναμικού
- Αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων που προσφέρονται για την εγκαθίδρυση και ανάπτυξη σχέσεων με γειτονικές χώρες σε αναπτυξιακό επίπεδο

Ισχυρά σημεία

- Γεωπολιτική Θέση
- Ανθρώπινο Δυναμικό
- Αξιοποίηση ΒΙ.ΠΕ.
- Δημιουργία φορέα Υποστήριξης ΜΜΕ και Μικρών επιχειρηματικών μονάδων
- Σύνδεση με Λιμάνι Καβάλας
- Αξιοποίηση Δημοσίων Επενδύσεων σε Υποδομές και Συστήματα Βιομηχανικής και Βιοτεχνικής Ανάπτυξης
- Συνεργασία Τοπικών Φορέων με σκοπό την Δημιουργία Κέντρου Επιχειρηματικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας με έμφαση με υποστηρικτικό χαρακτήρα

Πίνακας 3.9.2.3 Οι κυριότερες βιοτεχνικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις στο νέο Δήμο Δράμας

α/α	Επωνυμία	Αντικείμενο εργασιών	Διεύθυνση
1	Γ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ, ΜΑΡΜΑΡΑ ΔΡΑΜΑΣ Α.Ε	ΜΑΡΜΑΡΑ	ΔΡΑΜΑ
2	ΑΙΜΟΣ ΑΒΕ	ΥΔΡΑΣΒΕΣΤΟΣ	ΔΡΑΜΑ
3	ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΠΟΤΟΠΟΙΙΑ ΕΠΕ	ΠΟΤΑ	ΒΙΠΕ ΔΡΑΜΑΣ
4	ΡΕΗΚΑΠ Α.Ε	ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ	ΒΙΠΕ ΔΡΑΜΑ
5	ΠΑΥΛΙΔΗΣ ΜΑΡΜΑΡΑ ΑΕ	ΜΑΡΜΑΡΑ	ΒΙΠΕ ΔΡΑΜΑΣ
6	ΠΗΓΑΣΟΣ Α.Ε.	ΑΣΦΑΛΤΟΣΚΥΜΑ	ΒΙΠΕ ΔΡΑΜΑΣ
7	ΠΑΡΜΟ ΑΕ	ΜΑΡΜΑΡΑ	ΒΙΠΕ ΔΡΑΜΑΣ
8	ΑΣΦΑΛΤΙΚΗ ΔΡΑΜΑΣ Α.Β.Τ.Ε.	ΑΣΦΑΛΤΟΜΙΓΜΑΤΑ	ΔΡΑΜΑ
9	ΚΤΗΜΑ Κ.ΛΑΖΑΡΙΔΗ Α.Ε. CHATEAU JULIA	ΚΡΑΣΙ	ΔΡΑΜΑ
10	MASS FASHION ΑΕ	ΕΤΟΙΜΑ ΕΝΔΥΜΑΤΑ	ΒΙΠΕ ΔΡΑΜΑΣ
11	ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ Γ.ΚΑΙ ΣΙΑ ΕΠΕ	ΥΦΑΣΜΑΤΑ	ΔΡΑΜΑ
12	ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ ΜΕΤΑΛΛΟΥ	ΜΕΤΑΛΛΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	ΒΙΠΕ ΔΡΑΜΑΣ
13	Α. ΣΟΛΑΚΗΣ & ΣΙΑ ΟΕ	ΜΑΡΜΑΡΑ	ΒΙΠΕ ΔΡΑΜΑΣ
14	ΑΦΟΙ ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΙ	ΕΥΛΟ-ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ	ΑΡΚΑΔΙΚΟ ΔΡΑΜΑΣ
15	ΝΕΟΓΑΛ ΑΕ	ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚ. ΠΡΟΙΟΝΤΑ	ΔΡΑΜΑ
16	ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ ΜΑΡΜΑΡΑ Α.Ε.	ΜΑΡΜΑΡΑ	ΔΡΑΜΑ
17	ΛΑΛΑΣΙΔΗΣ ΕΥΛΕΜΠΟΡΙΚΗ	ΕΥΛΕΙΑ	ΔΡΑΜΑ
18	ΚΑΠΑ-ΣΙΓΜΑ COTTON Α.Β.Ε.Ε	ΒΑΜΒΑΚΙ	ΒΙΠΕ ΔΡΑΜΑΣ
19	EUROPLAST Α.Β.Ε.Ε	ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ	ΔΡΑΜΑ
20	ΔΗΜΟΞΥΛΟΥΡΓΙΚΗ	ΕΥΛΕΙΑ	ΒΙΠΕ ΔΡΑΜΑΣ
21	ΛΑΤΟΜΙΚΗ ΝΟΥΚΑΡΗΣ	ΜΑΡΜΑΡΑ	ΔΡΑΜΑ
22	IRIS ΑΕ	ΒΑΦΕΙΑ – ΦΙΝΙΣΤΗΡΙΑ	ΒΙΠΕ ΔΡΑΜΑΣ
23	ΒΕΤΕ ΔΡΑΜΑΣ	ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ	ΔΡΑΜΑ
24	Κ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ	ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ	ΔΡΑΜΑ
25	ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΤΑΙΡΗ ΑΒΕΤΕ	ΑΔΡΑΝΗ ΥΛΙΚΑ-ΤΣΙΜΕΝΤΟ	ΔΡΑΜΑ

Όπως αναφέρθηκε οι κυριότεροι κλάδοι μεταποιητικής δραστηριότητας είναι αυτοί της κατασκευής προϊόντων από μέταλλο ενώ σημαντικό μερίδιο διεκδικούν οι κλάδοι του Ξύλου και Επίπλου και των Ειδών ένδυσης και υπόδησης.

Παρόλα αυτά οι μεγαλύτερες βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις ανήκουν και στο χώρο του μαρμάρου, ένα κλάδο που αναπτύχθηκε ραγδαία στο Νομό Δράμας και μαζί με τον νομό Καβάλας καλύπτουν πάνω από το 50% της εγχώριας παραγωγής μαρμάρου. Από τον πίνακα ακόμη προκύπτει ότι οι περισσότερες από αυτές εδρεύουν στην Βιομηχανική περιοχή της πόλης της Δράμας.

3.9.3 Διοικητική διάρθρωση του νέου δήμου Δράμας

Πίνακας 3.9.3.1 Διοικητική διάρθρωση του νέου Δήμου Δράμας

Πριν το νόμο "Καποδίστριας"	Μετά το νόμο "Καποδίστριας"		προ		μετά	
	ΟΤΑ					
Δήμοι	Δήμοι	Περιλαμβάνει:	Δήμοι	Κοινότητες	Δήμοι	Κοινότητες
Δράμας	Δράμας	Δ. Δράμας	χ		χ	
		Κ.Καλλιφύτου		χ		
Κοινότητες		Κ.Καλού Αγρού		χ		
Κ.Καλλιφύτου		Κ.Κουδουνιών		χ		
Κ.Καλού Αγρού		Κ.Λιβαδερού		-		νέα
Κ.Κουδουνιών		Κ.Μακρυπλαγίου		χ		
Κ.Μακρυπλαγίου		Κ.Μαυροβάτου		χ		
Κ.Μαυροβάτου		Κ.Μικροχωρίου		χ		
Κ.Μικροχωρίου		Κ.Μοναστηρακίου		χ		
Κ.Μοναστηρακίου		Κ.Μηλοποτάμου		χ		
Κ.Μηλοποτάμου		Κ.Ξηροποτάμου		χ		
Κ.Ξηροποτάμου		Κ.Χωριστής		χ		
Κ.Χωριστής						
	ΟΙΚΙΣΜΟΙ					
		Νικοτσάρας		-		νέος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1 Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (απογραφές: 1951-2001)
- 2 Εμπορικό- βιομηχανικό Επιμελητήριο Δράμας
- 3 Αναπτυξιακή Εταιρεία Δράμας (ΑΝ.Ε.Δ.)
- 4 Ενιαία Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας – Καβάλας – Ξάνθης, νομαρχιακό διαμέρισμα Δράμας, Διεύθυνση Σχεδιασμού και Προγραμματισμού
- 5 EUROTEC – Σύμβουλοι αναπτυξιακού σχεδιασμού

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- 1 www.drama.gr
- 2 www.1lyk-dramas.dra.sch.gr
- 3 www.agrotravel.gr
- 4 www.users.otenet.gr/~prosoma/maaras.com
- 5 www.ependyseis.gr
- 6 www.esaa.gr
- 7 www.hxo.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΔΡΑΜΑΣ

Δάσος Ελατιάς – Δασικό Χωριό Ελατιάς

Στην περιοχή Ελατιάς βρίσκονται τα μοναδικά στη χώρα μας δάση ερυθρελάτης και σημούδας. Χαρακτηρίζεται από το πρωτόγνωρο, για τα ελληνικά δεδομένα τοπίο (παραπέμπει σε αντίστοιχο της μεσοευρώπης) που σχηματίζουν τα δάση της ερυθρελάτης. Η περιοχή εκτείνεται κατά μήκος της ελληνοβουλγαρικής μεθορίου και στη θέση «Κούτρα» (72 χλμ. από τη Δράμα) υπάρχει το δασικό χωριό Ελατιάς. Αυτό αποτελείται από εντυπωσιακά πέτρινα κτίρια, τα οποία η δασική υπηρεσία χρησιμοποιεί εκτός των άλλων σκοπών και για φιλοξενία επισκεπτών. Η χλωρίδα της Ελατιάς περιλαμβάνει πάνω από 700 είδη με πολλά ενδημικά της βαλκανικής χερσονήσου καθώς και με πολλά σπάνια για τη χώρα μας. Η βλάστηση αποτελείται από δάση δρυός στα χαμηλά υψόμετρα, στη συνέχεια δάση οξιάς και ψηλότερα, δάση κωνοφόρων με ερυθρελάτη και δασική πεύκη. Άλλα είδη που απαντώνται:

ελάτη, μαύρη πεύκη, κέδρα, λεύκη, ιτιές, σορβιά, αδριανός, κουφοξυλιά, αγριοτριανταφυλλιές, μύρτιλο, κ.α., ενώ υπάρχει και πλήθος αγριολούλουδων και μανιταριών.

Η πανίδα της περιοχής είναι και αυτή πλούσια με είδη όπως την καφετιά αρκούδα, αγριογούρουνο, ελάφι, ζαρκάδι, λαγό, λύκο, αγριόγατα, φάσσα, αετούς, γεράκια, δρυκολάπτες, κ.α. Ανατολικά του Δασικού χωριού σε απόσταση 7 χλμ. υπάρχει η θέση 'Στραβόρεμα', που είναι ότι καλύτερο έχει να επιδείξει η περιοχή για υπαίθρια αναψυχή (με τις ανάλογες εγκαταστάσεις). Στην περιοχή Ελατιάς υπάρχει πυκνό δίκτυο δασικών δρόμων που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για περιήγηση σε αξιόλογες περιοχές: 'Γυμνός Λόφος', 'Τσακαλός', κ.α.

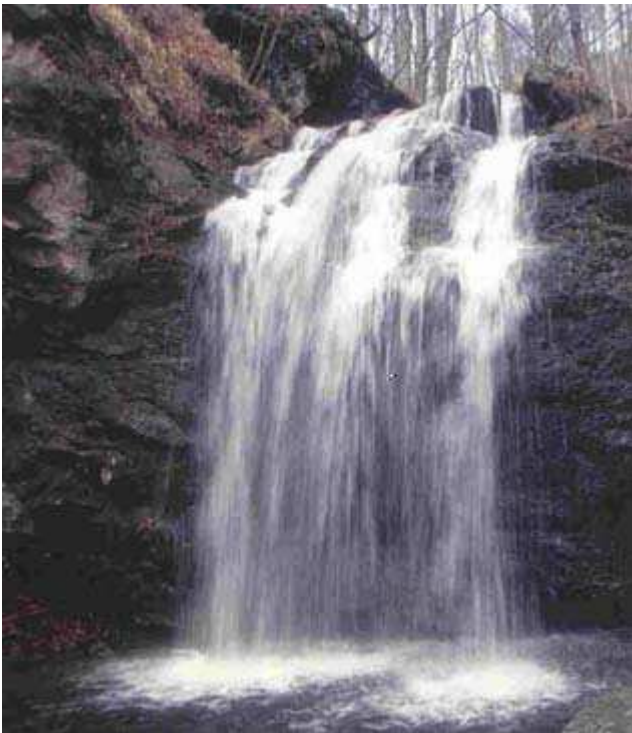
Δάσος Φρακτού

Η περιοχή βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο του νομού Δράμας, κάτω από την ψηλότερη κορυφή της Κεντρικής Ροδόπης στα 1.953 μ. Χαρακτηριστικό του αποτελεί η ύπαρξη του Παρθένου Δάσους που είναι το μοναδικό της χώρας και θεωρείται το σπουδαιότερο στο είδος του στην Ευρώπη. Καταγράφηκε ως παρθένο (έκταση 11.000 στρέμ.) το 1979 και αμέσως το 1980 κηρύχθηκε διατηρητέο μνημείο της φύσης, λόγω της μεγάλης φυτογεωγραφικής, οικολογικής και ιστορικής του αξίας. Από τότε μέχρι σήμερα βρίσκεται σε καθεστώς απόλυτης προστασίας, αφού δεν επιτρέπεται

καμιά ανθρώπινη δραστηριότητα παρά μόνο η επιστημονική έρευνα. Είναι παρθένο γιατί η εξέλιξη του ακολούθησε τους κανόνες της φύσης και δε διαταράχθηκε από τον άνθρωπο εδώ και τουλάχιστον 500 χρόνια. Βέβαια με τη λέξη παρθένο δεν εννοούμε ότι δεν υπήρξε καμία ανθρώπινη παρουσία και δραστηριότητα, αλλά ότι οι μέχρι τώρα ήπιες ανθρώπινες επιδράσεις δεν επηρέασαν το χαρακτήρα του αδιατάρακτου δασικού οικοσυστήματος. Η μορφή του παρθένου διαφέρει από τα κοινά δάση, επειδή σε αυτό συνυπάρχουν διάφορα είδη πλατύφυλλων και κωνοφόρων από μικρές ηλικίες και ύψη μέχρι και γηρασμένα ή ξερά δένδρα μεγάλου ύψους. Η ορατότητα είναι μικρή εξαιτίας της πυκνής βλάστησης, ενώ είναι αδιάβατο λόγω και των κατακειμένων δένδρων. Στα παρθένα, η πιθανότητα συνάντησης με κάποιο άγριο ζώο είναι μεγάλη, γιατί αυτά βρίσκονται σε μεγάλους πληθυσμούς και δε φοβούνται την παρουσία μας, αφού δεν έχουν συνηθίσει σε ανθρώπινες οχλήσεις.

Περιφερειακά του Παρθένου Δάσους υπάρχει μια ευρύτερη προστατευτική ζώνη που μαζί με αυτό ονομάζεται Δάσος Φρακτού. Στην περιφερειακή ζώνη το δάσος προσομοιάζει με τα δάση της Κεντρικής Ροδόπης και βρίσκεται σε καθεστώς μερικής προστασίας, καθώς απαγορεύονται η βοσκή και η θήρα, ενώ επιτρέπονται η ξυλοπαραγωγή και η δασική αναψυχή. Λειτουργικό κέντρο του δάσους είναι το δασικό εργοτάξιο Φρακτού που βρίσκεται 8,5 χλμ. πριν από το παρθένο. Η πανίδα που εμφανίζεται στο Παρθένο Δάσος είναι πλούσια σε είδη και σε αριθμούς. Η περιοχή αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ελληνικά ορεινά οικοσυστήματα, με την εμφάνιση όλων σχεδόν των ειδών που ζουν στα ελληνικά βουνά. Είναι προφανές ότι η πανίδα αυτή ζει και μετακινείται σε ολόκληρο το δάσος Φρακτού. Το μεγάλο υψομετρικό εύρος του δάσους, που από τα 780 μ.διαμέσου πυκνοδάσωμένων πλαγιών καταλήγει στο Παρθένο Δάσος στα 1953 μ., σε συνδυασμό με την εμφάνιση χαραδρών, ορθοπλαγιών και λιβαδικών εκτάσεων (άνωτερη υψομετρική ζώνη), δημιουργούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τη συνύπαρξη πολυάριθμων ειδών. Στο σύμπλεγμα Φρακτού αναπαράγονται περισσότερα από 100 είδη πουλιών, ανάμεσα στα οποία αρκετά περιλαμβάνονται σε κοινοτική οδηγία για είδη που χρειάζονται ειδικά μέτρα προστασίας. Παράλληλα, το ίδιο πλούσια εμφανίζονται και τα θηλαστικά. Στην ευρύτερη περιοχή του συμπλέγματος ζουν τουλάχιστον 32 είδη θηλαστικών, ανάμεσά τους όλα τα σπάνια είδη της Ελλάδας και Ευρώπης.

Η έκταση του Παρθένου Δάσους είναι πολύ σημαντική για την ύπαρξη των περισσότερων από τα παραπάνω είδη. Από αισθητική άποψη το δάσος Φρακτού διακρίνεται για τη χαρακτηριστική και μοναδική ομορφιά του. Οι έντονοι γεωλογικοί σχηματισμοί στο κεντρικό τμήμα της περιοχής μαζί με τις πολλές ζάρες δίνουν μια τραχύτητα και αγριάδα στο χώρο που ξεφεύγει από τα συνηθισμένα δασικά τοπία. Το 'Αγλαδόρεμα', που μαζί με τα ρέματά του διασχίζει το Φρακτό σχηματίζει έξι εντυπωσιακούς καταρράκτες και προσθέτει το απαραίτητο αισθητικό στοιχείο, το νερό. Το τοπίο της περιοχής αγκαλιάζει η πλούσια βλάστηση που με τη μεγάλη ποικιλία αείφυλλων και φυλλοβόλων, κωνοφόρων και πλατύφυλλων προσφέρει πολλές αποχρώσεις του πράσινου, ενώ το φθινόπωρο σχηματίζονται εντυπωσιακοί χρωματισμοί. Επίσης, η ύπαρξη άγριων καρποφόρων δένδρων και θάμνων, καθώς και το

πλήθος των αγριολούλουδων συμπληρώνει το τοπίο με την ανάλογη αισθητική. Στο Παρθένο

Δάσος, βέβαια, το τοπίο χαρακτηρίζεται από την παρθένα βλάστηση. Το ύψος των δένδρων, η δομή του δάσους και η πυκνότητα της βλάστησης παρουσιάζουν στον επισκέπτη ένα πρωτόγνωρο τοπίο. Γενικά το δάσος Φρακτού και από αισθητική άποψη αποτελεί ένα μοναδικό μνημείο της φύσης, τουλάχιστον για την οροσειρά της Ροδόπης. Η ύπαρξη του Παρθένου Δάσους, ο συνδυασμός των γεωλογικών και υδάτινων σχηματισμών με την πλούσια βλάστηση και πανίδα αποτελούν ένα πλήρες δασικό τοπίο που θεωρείται από τα ομορφότερα της χώρας μας.

Δάσος Μενουκίου Όρους

Οριοθετεί το δυτικό όριο του νομού Δράμας και αποτελεί την προς νότο συνέχεια του Φαλακρού. Η ψηλότερη κορυφή του Μενουκίου είναι η 'Μαυρομάτα' στο ν.Σερρών με υψόμετρο 1963 μ., ενώ η ψηλότερη κορυφή του στο ν.Δράμας στο 'Θαμνοτόπι' με υψόμετρο 1952 μ. Το βουνό χαρακτηρίζεται από το έντονο ανάγλυφο, από τα ορεινά και υποαλπικά λιβάδια με πλούσια χλωρίδα, τα δάση οξιάς και υβρυδογενούς ελάτης, το δάσος υπεραιώνόβιων δένδρων καστανιάς και την πλούσια ορνιθοπανίδα που φιλοξενεί.

Η χλωρίδα που συνθέτει την υψηλή βλάστηση του βουνού αποτελείται από οξιά, καστανιά, υβρυδογενή ελάτη, μαύρη πεύκη, κέδρα, δρυς, γαύρο, ιτιές, σκλήθρα, σορβιές, σφενδάμια, φράξο, κρανιά, αγριοτριανταφυλλιές, μύρτιλλο, κ.ά. Ενδιαφέρουσα όμως είναι η ποώδης βλάστηση εξαιτίας της σπανιότητας και του μεγάλου αριθμού των ειδών: κρίνος ο μάρταγος, σαξιφράγες, τσάι του βουνού (σιδηρίτης),

αγριογαρύφαλα, ίριδες, παιώνια, κενταυρέες, καμπανούλες, αγιοπανσές, θυμάρι, ορχιδέες, δακτυλιόριζες, κ.ά., καθώς και πολλά αγρωστώδη και ψυχάνθη φυτά.

Η πανίδα της περιοχής περιλαμβάνει τα θηλαστικά αγιογούρουνα, ζαρκαδία, λαγούς, λύκους, ασβούς, πετροκούναβα κ.ά., ενώ η ορνιθοπανίδα είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα: φιδαστός, χρυσαετός, σταυραετός, ασπροπάρης, κικκινέζι, σφηκοβαρβακίνα, πετρίτης, ξεφτέρι, σαίνοι, μπούφος, αγριόκουρκος, σταχτοτσικλιτάρα, μαυροτσικλιτάρα, αετόμαχος, βλάχος, βουνοσταχτάρα, τσαλαπετεινός, δενδροφυλλοσκόπος, σπίνος, μελισσοφάγος κ.ά.

Ποταμός Νέστος – Λίμνες ποταμού Νέστου

Το υδάτινο στοιχείο έχει έντονη παρουσία στο νομό, με τον ποταμό Νέστο και τις λίμνες που δημιουργεί στο βόρειο και κεντρικό τμήμα του. Στο νότιο και πεδινό τμήμα υπάρχει ο Αγγίτης ποταμός και οι πηγές Βοϊράνης, Δράμας και Μυλοποτάμου. Στο οροπέδιο Κάτω Νευροκοπίου και δίπλα στον οικισμό των Λευκογείων έχει δημιουργηθεί τεχνητή λίμνη με σκοπό την άρδευση του οροπεδίου.

Ο ποταμός Νέστος είναι ένας από τους σημαντικότερους ποταμούς της Ελλάδας, με μεγάλη οικονομική και οικολογική σημασία. Πηγάζει από το όρος Ρίλα (2.716μ.), στη νότια Βουλγαρία, μεταξύ των οροσειρών Αίμου και Ροδόπης. Το συνολικό του μήκος είναι 234 χλμ., από τα οποία το 140 χλμ. βρίσκονται στο ελληνικό έδαφος. Εισέρχεται στην Ελλάδα από το βόρειο – κεντρικό τμήμα του νομού Δράμας ανάμεσα στους ορεινούς όγκους της δυτικής Ροδόπης, του όρους

Φαλακρού και του όρους Λεκάνη. Στη συνέχεια, αποτελεί το φυσικό οριο ανάμεσα σε Μακεδονία και Θράκη και εκβάλλει απέναντι από τη Θάσο, σχηματίζοντας το Δέλτα του Νέστου.

Πολλοί είναι οι παραπόταμοι και τα ρέματα που συλλέγουν τα νερά στο έδαφος του νομού και χύνονται στο Νέστο. Από την οροσειρά της δυτικής Ροδόπης και τα δυτικά χύνονται ο Δεσπάτης, ο Μουσδέλης, το μεγάλο Ρέμα, το Διοβολόρεμα και το Αρκουδόρεμα. Οι υδάτινοι αυτοί όγκοι χρησιμοποιούνται για την άρδευση, την παραγωγή ενέργειας (φράγματα Τεμένους, Πλατανόβρυσης, Θησαυρού) και την τουριστική αξιοποίηση της περιοχής. Και τα τρία φράγματα είναι υδροηλεκτρικά, ενώ το φράγμα Τεμένους θα είναι συγχρόνως ταμιευτήρας για αρδευτικούς σκοπούς και εκείνο της Πλατανόβρυσης αποτελεί συγχρόνως 'αποθήκη', απ'όπου αντλεί νερό η μονάδα του Θησαυρού. Σήμερα έχουν κατασκευασθεί και λειτουργούν τα δύο, αυτά του Θησαυρού και της Πλατανόβρυσης και έχουν δημιουργηθεί στα ανάντη τους οι δύο αντίστοιχες λίμνες.

Η ροή του ποταμού δημιουργεί ένα πλέγμα από διαφορετικούς βιότοπους, που φιλοξενούν πληθώς ειδών χλωρίδας και πανίδας. Κυρίαρχο φυτικό είδος είναι οι δρύες, ενώ συναντιούνται γαύροι, όστρες, φραξοί, ιτιές, σκλήθρα, πλατάνια, λεύκες κ.ά. Η πανίδα στις περιοχές του ποταμού και των λιμνών που αυτός δημιουργεί περιλαμβάνει κυρίως τη βίδρα, αλλά και τα ζώα που μετακινούνται σε όλη την ευρύτερη περιοχή, όπως ο λύκος, η

αλεπού, η αγριόγατος, το ζαρκάδι, ο σκαντζόχοιρος, η νυφίτσα, το αγριογούρουνο. Επίσης, υπάρχουν σημαντικοί πληθυσμοί αμφίβιων και ερπετών, όπως νερόφιδα, οχιές, χελώνες και αρκετά είδη σαυρών. Η ιχθυοπανίδα των λιμνών περιλαμβάνει μεγάλους πληθυσμούς διαφορετικών ειδών, όπως κέφαλος, μπριάνες, σύρτες ή γουρουνομούτρες, ενώ στα ρέματα υπάρχουν πέστροφες.

Σπήλαιο Μααρά – Πηγές Αγγίτη

Ο ποταμός Αγγίτης αποτελεί το κύριο στοιχείο του υδρογραφικού δικτύου της πεδιάδας της Δράμας. Αρχίζει από τις πηγές Μααρά, διασχίζει τη δυτική πλευρά της πεδιάδας και αφού συλλέξει τα νερά της τάφρου των Φιλίππων χύνεται στον Στρυμόνα ποταμό. Η μέση ετήσια παροχή των πηγών υπολογίζεται σε τρία κυβ.μέτρα/δευτερόλεπτο και η μέση ετήσια παροχή του ποταμού Αγγίτη, αφού συλλέξει όλα τα νερά, είναι 8 κυβ.μέτρα/δευτερόλεπτο.

Οι πηγές Αγγίτη (Μααρά), σε υψόμετρο 123 μ., αποτελούν την έξοδο και εμφάνιση του υπογείου ποταμού που διασχίζει το Σπήλαιο Μααρά. Το σπήλαιο είναι ένας σωληνοειδής αγωγός (καρστικό φαινόμενο), ο οποίος συνδέεται άμεσα με τις καταβόθρες του Οχυρού στο οροπέδιο Κάτω Νευροκοπίου και σε υψόμετρο 535 μ. Η τροφοδοσία του υπογείου ποταμού γίνεται από τα νερά των χειμάρρων του οροπεδίου Κάτω Νευροκοπίου, τα οποία αποστραγγίζονται στις καταβόθρες Οχυρού και διοχετεύονται στο υπόγειο (καρστικό) σύστημα. Πριν από την έξοδο υπάρχει υδροτροχός, που λειτουργούσε από την τουρκοκρατία, για την ανύψωση νερού του ποταμού και στη

συνέχεια ύδρευση των γύρω οικισμών.

Σήμερα το σπήλαιο έχει εξερευνηθεί σε μήκος 4,5 χλμ., είναι προσπελάσιμο στα 2,5 χλμ. και επισκέψιμο στα πρώτα 500 μ., ενώ εκτιμάται το μήκος του σε περισσότερα από 12 χλμ. Μέσα στο σπήλαιο η μέση θερμοκρασία του νερού είναι 11,5 °C και του αέρα 12,5 °C.

Κατά μήκος του υπάρχουν πλατώματα και αίθουσες πλάτους μέχρι 25 μ., σε εναλλαγή με στενώματα πλάτους μέχρι 1 μ. Χαρακτηριστικό του σπηλαιού είναι το υπόγειο ποτάμι και οι σταλακτίτες με ποικιλία χρωμάτων, σχημάτων και μεγεθών (υπάρχου και ελάχιστοι σταλαγμίτες).

Φαλακρό Όρος – Χιονοδρομικό Κέντρο Φαλακρού

Το Φαλακρό Όρος ορθώνεται επιβλητικά στο κέντρο του νομού Δράμας και συγκαταλέγεται στα ψηλότερα βουνά της χώρας. Το βουνό συγκροτείται από ένα σύμπλεγμα τριών όγκων: το βορειοδυτικό με ψηλότερη κορυφή το «Άγιο Πνεύμα» και υψόμετρο 1269 μ., το νοτιοδυτικό με ψηλότερη κορυφή τον «Άγιο Παύλο» στα 1768 μ. και το ανατολικό με ψηλότερη κορυφή τον «Προφήτη Ηλία» στα 2232 μ., που περιβάλλεται και από τις κορυφές «Βάρδενα» και «Χιονότρυπα». Το γεωλογικό υπόστρωμα αποτελείται από γρανίτες, αλλά κυρίως από μάρμαρα (κρυσταλλικούς ασβεστόλιθους) με την ιδιαιτερότητα

της παρουσίας καρστικών φαινομένων (ύπαρξη υπόγειων αγωγών και άμεση απομάκρυνση του νερού της βροχής). Ως συνέπεια των καρστικών φαινομένων έχουμε αφενός την τροφοδοσία των πηγών Μυλοπόταμου και Δράμας και αφετέρου την αδυναμία δημιουργίας εδάφους και ψηλής βλάστησης και γι' αυτό και η ονομασία «Φαλακρό». Σήμερα η κάλυψη του Φαλακρού είναι κατά 45% με λιβάδια, 35% με δάση και 20% με θάμνους, φρύγανα, βράχους και γυμνά εδάφη.

Το ιδιαίτερο γεωλογικό υπόστρωμα, σε συνδυασμό με τις κλιματικές, εδαφικές και τοπογραφικές συνθήκες, δημιούργησαν μια σημαντική ποικιλία βιότοπων με ιδιαίτερο βοτανικό ενδιαφέρον. Έτσι το Φαλακρό συγκεντρώνει πολλά, σπάνια για την Ελλάδα, ποώδη φυτά, που σχηματίζουν αξιόλογους οικότοπους στις κορυφές, στα λιβάδια και στις βραχώδεις εξάρσεις του βουνού. Η πανίδα είναι και αυτή ανάλογη με το βοτανικό ενδιαφέρον. Εκτός των κοινών θηλαστικών και πτηνών της ευρύτερης περιοχής, συναντώνται σπάνια ασπόνδυλα που χαρακτηρίζουν την αξία της πανίδας. Η σημασία της χλωρίδας και της πανίδας του Φαλακρού επέβαλαν την ένταξη και προστασία του στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000», με το όνομα «Κορυφές Όρους Φαλακρού».

Στο οροπέδιο του Αγίου Πνεύματος, στη θέση Κορυτσοκορυφή και σε υψόμετρο 1.720 μ. βρίσκεται το Χιονοδρομικό Κέντρο Φαλακρού με έκταση 3.000 στρεμμάτων.

Η πρόσβαση στις εγκαταστάσεις του Χιονοδρομικού είναι ιδιαίτερα εύκολη καθώς ο δρόμος είναι καλοσυντηρημένος όλες τις εποχές του χρόνου. Απέχει από την πόλη της Δράμας 43 χλμ.ασφαλτοστρωμένου δρόμου. Ο επισκέπτης ακολουθεί το δρόμο προς το Νευροκόπι και το χωριό Βώλακας, ενώ υπάρχει σήμανση σε όλο το οδικό

δίκτυο.

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Φαλακρού διαθέτει τρεις χιονοδρομικούς αναβατήρες συρόμενους.

Στο Χιονοδρομικό υπάρχει καταφύγιο στο οποίο λειτουργούν εστιατόριο, καφετερία κα ξενώνας δυναμικότητας 72 ατόμων. Υπάρχουν, ακόμα, για όσους δεν διαθέτουν τον απαραίτητο εξοπλισμό, οργανωμένα γραφεία ενοικίασεως χιονοδρομικού υλικού (σκι-παπούτσια), έλκυθρα, ποδήλατα, χιονοσκουτέρ. Επίσης, υπάρχουν σχολές σκι με έμπειρους εκπαιδευτές για παιδιά και ενήλικες.

Πηγές Αγίας Βαρβάρας Δράμας

Οι πηγές αυτές βρίσκονται μέσα στην πόλη της Δράμας (σε υψόμετρο 100 μ.περίπου) και μαζί με τον ευρύτερο διαμορφωμένο χώρο πρασίνου χαρακτηρίζουν την πόλη, δίνοντας ένα ιδιαίτερο από αισθητική άποψη χρώμα.

Τα νερά των πηγών προέρχονται από τις βροχοπτώσεις και χιονοπτώσεις στην περιοχή του Φαλακρού όρους, τα οποία διηθούνται, μεταφέρονται και πηγάζουν σε πολλά σημεία στην περιοχή Αγίας Βαρβάρας και στον κήπο της πόλης. Οι πηγές στην Αγία Βαρβάρα έχουν διευθετηθεί και συγχρόνως έχουν

δημιουργηθεί μικρές λίμνες και ποτάμια που διατρέχουν όλη την ευρύτερη περιοχή.

Η πλούσια βλάστηση, τα πολλά νερά, τα αναπαλαιωμένα αλλά και τα σύγχρονα κτίρια σχηματίζουν ένα χώρο για πληθώρα δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων υπαίθριας αναψυχής. Στο χώρο υπάρχουν: πολιτιστικό κέντρο, εκθεσιακοί χώροι, υπαίθριο θέατρο, ταβέρνες, εστιατόρια, αναψυκτήρια. Όλα τα νερά των πηγών της Δράμας συγκεντρώνονται έξω από την πόλη και σχηματίζουν το ρέμα της Αγίας Βαρβάρας.

Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Δράμας

Το Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Δράμας, είναι ένα φεστιβάλ που δεν μοιάζει με τα άλλα. Ξεκίνησε το 1978 ως καταφύγιο των «αδικημένων» του Κινηματογραφικού Φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης, με οργανωτή την Κινηματογραφική Λέσχη Δράμας. Μερικά χρόνια αργότερα, το φεστιβάλ

υιοθετήθηκε από τον Δήμο της Δράμας.

Μέχρι το 1985 προβάλλονταν στο Φεστιβάλ ταινίες κάθε είδους, μικρού και μεγάλου μήκους. Εκείνη τη χρονιά ήταν έντονο το αίτημα, κυρίως από τους νέους σκηνοθέτες, για τη σύσταση στην Ελλάδα ενός αυτοτελούς φεστιβάλ μικρού μήκους και πρότειναν να λειτουργήσει ως τέτοιο το Φεστιβάλ Δράμας.

Τα επόμενα χρόνια, οι νέοι σκηνοθέτες, που πρωτοστάτησαν στη δημιουργία του Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους της Δράμας, διχάστηκαν. Κάποιοι ήθελαν τη Δράμα ως αποκλειστικό τόπο

προβολής των ταινιών μικρού μήκους, ενώ άλλοι ήθελαν την προβολή ταινιών μικρού μήκους και στο Φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης. Έτσι αρχίζει η σύγκρουση Φεστιβάλ Δράμας και Αντιφεστιβάλ.

Τα τελευταία 5-6 χρόνια τα πράγματα έχουν ξεκαθαρίσει. Το Αντιφεστιβάλ δεν υφίσταται πλέον και το Φεστιβάλ Δράμας είναι ο μοναδικός τοπος επίδειξης των ταινιών μικρού μήκους που παράγονται στην Ελλάδα. Μέχρι σήμερα έχουν διαγωνιστεί στο Φεστιβάλ της Δράμας περισσότερες από 1000 ελληνικές ταινίες μικρού μήκους, οι περισσότερες αναξάρτητες παραγωγές και οι υπόλοιπες παραγωγές του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου.

Από τον Αύγουστο του 1996 το Φεστιβάλ της Δράμας έχει ενταχθεί στο Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων. Η ένταξη αυτή έχει αλλάξει τη διοικητική και την οικονομική μορφή του Φεστιβάλ. Κύριοι φορείς πλέον είναι το Υπουργείο Πολιτισμού και ο Δήμος της Δράμας που αναλαμβάνει και το κύριο οικονομικό βάρος του Φεστιβάλ.

Αρχαιολογικό μουσείο Δράμας

Το αρχαιολογικό μουσείο της Δράμας καλύπτει χρονολογικά την ανθρώπινη παρουσία στο νομό Δράμας από τη Μέση Παλαιολιθική Εποχή (50.000 χρόνια από σήμερα), με τα ίχνη ζωής των παλαιολιθικών κυνηγών στο σπήλαιο Πηγών του Αγγίτη, μέχρι τους νεότερους χρόνους (1913).

Ο εκθεσιακός χώρος αποτελείται από τρεις κύριες αίθουσες. Στην πρώτη τα αρχαιολογικά ευρήματα μαρτυρούν την παρουσία των νομάδων κυνηγών της Μέσης Παλαιολιθικής Εποχής στο σπήλαιο Πηγών του Αγγίτη, τη ζωή στους μόνιμους γεωργοκτηνοτροφικούς νεολιθικούς οικισμούς και το πέρασμα στη χαλκοκρατία στην πόλη της Δράμας και στη θέση Σιταγροί.

Η αναπαράσταση μιας νεολιθικής κατοικίας με ευρήματα, που περιγράφουν τις δραστηριότητες του νεολιθικού ανθρώπου και την καθημερινή του ζωή, αποτελεί το κέντρο του ενδιαφέροντος των επισκεπτών κάθε ηλικίας.

Στην ίδια αίθουσα συνεχίζεται το ταξίδι στο χρόνο στην εποχή του Σιδήρου και στους μετέπειτα χρόνους, όπου είναι κυρίαρχη η λατρεία του θεού Διόνυσου μέσα στην πόλη της Δράμας, στην Καλή Βρύση και σε άλλες περιοχές του νομού.

Στη δεύτερη αίθουσα αρχιτεκτονικά γλυπτά, κεραμική και νομίσματα βεβαιώνουν τη συνέχεια της ζωής στη Δράμα και σ' ολόκληρο το νομό κατά τους παλαιοχριστιανικούς, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους.

Ο επισκέπτης ταξιδεύει στα νεότερα χρόνια με φωτογραφική έκθεση που αναφέρεται στην πόλη της Δράμας, στα εκτός Δράμας αστικά κέντρα και στους ορεινούς οικισμούς, από την αρχή της τουρκοκρατίας μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα.

Στην τρίτη αίθουσα του εκθεσιακού χώρου, που είναι στεγασμένο αίθριο, ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει γλυπτά οργανωμένα σε τρεις ενότητες. Η πρώτη περιλαμβάνει αρχιτεκτονικά γλυπτά από τους αρχαίους χρόνους μέχρι την τουρκοκρατία. Η δεύτερη περιέχει αναθηματικά μνημεία που συνδέονται με τη λατρεία διαφόρων θεών του ελληνορωμαϊκού πάνθεου και των τοπικών θεοτήτων, με ιδιαίτερη αναφορά στο Διόνυσο. Στην τρίτη ενότητα ανήκουν επιτύμβια μνημεία ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

ΔΗΜΟΣ ΔΟΞΑΤΟΥ

ΥΠ.1 : Έργα τεχνικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
1.1 Ύδρευση	1.1.1 Έλεγχος συμπληρωματικών έργων στα δίκτυα ύδρευσης	1.1.1 Δήμος	1.1.1 ΕΠΤΑ	1.1.1 40.000.000
1.2 Αποχέτευση	1.1.2 Έργα ύδρευσης Δ.Δοξάτου (εσωτερικό και εξωτερικόδίκτυο)	1.1.2 Δήμος	1.1.2 ΕΠΤΑ	1.1.2 1.750.000.000
1.3 Απορρίματα	1.1.3 Μελέτη ορθολογικής αξιοποίησης του υδατικού δυναμικού της Λεκάνης Δράμας	1.1.3 Ν.Α.Δράμας	1.1.3 Γ΄ΚΠΣ/ΠΕΠ	1.1.3 600.000.000*
	1.1.4 Αποτύπωση δικτύων ύδρευσης Δ.Δοξάτου	1.2.1 Δήμος	ΑΜΘ	1.1.4 15.000.000
	1.2.1 Έναρξη λειτουργίας ΜΕΛ Δοξάτου και συμπληρωματικά έργα αποχέτευσης Δ. Δοξάτου	1.2.2 Δήμος	1.1.4 ΕΠΤΑ	1.2.1 100.000.000
	1.2.2 Αποτύπωση δικτύων αποχέτευσης	1.3.1 Ν.Α.Δράμας	1.2.1 ΕΠΤΑ	1.2.2 15.000.000
	1.3.1 Μελέτη –Κατασκευή ΧΥΤΑ υπολοίπου Ν. Δράμας	1.3.2 Δήμος	1.2.2 ΕΠΤΑ	1.3.1 1.500.000.000
	1.3.2 Μελέτη διαχείρισης απορριμμάτων Ν. Δράμας	1.3.3 Δήμος	1.3.1 Γ΄ΚΠΣ	1.3.2 5.000.000
	1.3.3 Εξυγίανση παλαιών χωματερών		1.3.2 ΕΠΤΑ	1.3.3 -
			1.3.3 ΕΠΤΑ	

*Σημείωση : Τα εξακόσια εκατομμύρια, που απαιτούνται για την ολοκλήρωση της ενέργειας, δεν βαρύνει μόνο τον Δήμο Δοξάτου, αλλά θα μοιρασθεί αναλογικά σε κάθε Ο.Τ.Α., ο οποίος θα εμπλακεί στην εν λόγω μελέτη.

ΥΠ.2 : Έργα μεταφορικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	2.1 Βελτιωτικές Επεμβάσεις στο τμήμα του Εθνικού δικτύου	2.1 Περιφέρεια ΑΜΘ	2.1 ΠΕΠ,Γ΄ΚΠΣ	2.1 3.000.000.000
	2.2 Βελτιωτικές Επεμβάσεις στο Επαρχιακό δίκτυο	Εγνατία οδός	2.2 ΣΑΕ ΠΕΠ	2.2 500.000.000
	2.3 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Δημοτικού Οδικού δικτύου	2.2 Ν.Α. Δράμας	2.3 ΣΑΤΑ ΕΠΤΑ	2.3 300.000.000
	2.4 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Αγροτικού και Δασικού δικτύου	Περιφέρεια ΑΜΘ	2.4 ΣΑΝΤ ΣΑΤΑ	2.4 100.000.000
	2.5 Βελτίωση και Λειτουργία Σιδηροδρομικού Δικτύου Βουλγαρία -Δράμας-Δοξάτου-Καβάλας και Σιδηροδρομικού Σταθμού Δοξάτου	2.3 Ν.Α. Δράμας	2.5 ΠΕΠ-ΕΤΠΑ	2.5 13.500.000.000
	2.6 Δημιουργία συστήματος μαζικής μεταφοράς για εσωτερική εξυπηρέτηση του Δήμου	Δήμος	ΥΠ.ΑΝ, Ο.Σ.Ε., ΥΠ.ΜΕΤ.	2.6 130.000.000
		2.4 Ν.Α. Δράμας	ΥΠ.ΜΕΤ.	
		Δήμος	2.6 ΕΤΕΡΠΣ	
		2.5 Περιφέρεια ΑΜΘ	Κοινοτικά προγρ/τα (TRANSPORT)	
		Ν.Α. Δήμος Ο.Σ.Ε.	5 ^ο Πρόγραμμα πλαίσιο,	
		2.6 Δήμος	άλλες πηγές Δήμου	
		Ιδιωτικοί Φορείς		

ΥΠ.3 : Έργα κοινωνικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
3.1 Υγεία	3.1.1 Κατασκευή Κέντρου Υγείας (και προμήθεια εξοπλισμού)	3.1.1 Περιφέρεια ΑΜΘ	3.1.1 Γ' ΚΠΣ	3.1.1 800.000.000
3.2 Πρόνοια	3.1.2 Συντήρηση και αισθητική αναβάθμιση – Βελτίωση Αγροτικών Ιατρείων & Ιατρικών Εξεταστηρίων	3.1.2 Δήμος	3.1.2 ΕΠΤΑ/Ίδιοι	3.1.2 25.000.000
3.3 Παιδεία	3.2.1 Κατασκευή βρεφονηπιακού σταθμού	3.2.1 Δήμος	Πόροι	3.2.1 150.000.000
3.4 Αθλητισμός	3.2.2 Κατασκευή ΚΑΠΗ Δοξάτου & προμήθεια εξοπλισμού	3.2.2 -	3.2.1 Γ'ΚΠΣ	3.2.2 100.000.000
3.5 Πολιτισμός	3.2.3 Συντήρηση – Επισκευή ΚΑΠΗ των Δ. Δ. & προμήθεια εξοπλισμού	3.2.3 -	3.2.2 ΕΠΤΑ/Ίδιοι	3.2.3 20.000.000
3.6 Διοίκηση	3.2.4 Συντήρηση – Επισκευή παιδικών σταθμών & προμήθεια εξοπλισμού	3.2.4 -	Πόροι	3.2.4 40.000.000
	3.2.5 Προγράμματα κοινωνικού τομέα (Βοήθεια στο σπίτι, ΑΜΕΑ κτλ)	3.2.5 -	3.2.3 ΕΠΤΑ/Ίδιοι	3.2.5 100.000.000
	3.3.1 Κατασκευή νηπιαγωγείου στο Δ. Δ.Δοξάτου	3.3.1 Δήμος	Πόροι	3.3.1 200.000.000
	3.3.2 Συντήρηση – Επισκευή νηπιαγωγείων και δημοτικών σχολείων	3.3.2 Δήμος	3.2.4 -	3.3.2 60.000.000
	3.3.3 Προμήθεια εποπτικών μέσω Α' εκπαίδευσης	3.3.3 -	3.2.5 ΕΠΤΑ,Κοινοτ.	3.3.3 10.000.000
	3.3.4 Προμήθεια σχολικών λεωφορείων	3.3.4 -	Πρωτοβουλίες	3.3.4 60.000.000
	3.3.5 Συντήρηση – Επισκευή γυμνασίων και λυκείων	3.3.5 -	3.3.1 Γ'ΚΠΣ	3.3.5 30.000.000
	3.3.6 Προμήθεια εποπτικών μέσω Β' βάρθμιας εκπαίδευσης	3.3.6 -	3.3.2 ΕΠΤΑ/Ίδιοι	3.3.6 10.000.000
	3.3.7 Αναδιάρθρωση εκπαιδευτικών μονάδων	3.3.7 ΥΠΕΠΘ	Πόροι	3.3.7 -
	3.4.1 Ανάπτυξη αθλητικής υποδομής	3.4.1 Δήμος	3.3.3 -	3.4.1 1.500.000.00
	3.5.1 Μελέτη καταγραφής και αξιοποίησης τοπικών εορτών και εθίμων του Δήμου	3.5.1 -	3.3.4 -	0
	3.5.2 Δημιουργία ιστορικού αρχείου και ιστορικής συλλογής με προοπτική την ίδρυση Μουσείου στο Δοξάτο	3.5.2 -	3.3.5 -	3.5.1 5.000.000
	3.5.3 Κατασκευή Ιπποδρόμου στο Δ.Δ.Δοξάτου	3.5.3 -	3.3.6 -	3.5.2 5.000.000
	3.5.4 Κατασκευή Κέντρου Νεότητας	3.5.4 -	3.3.7 -	3.5.3 100.000.000
	3.5.5 Μελέτη καταγραφής της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας του οικισμού Δοξάτου	3.5.5 Δήμος	3.4.1 Ελλάδα 2004	3.5.4 300.000.000
	3.5.6 Πρόγραμμα διατήρησης και αποκατάστασης νεοκλασικών κτιρίων Δοξάτου	3.5.6 -	3.5.1 -	3.5.5 5.000.000
	3.6.1 Ανάπτυξη συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης (ΣΠΔ) στο Δήμο Δοξάτου.	3.6.1 Δήμος	3.5.2 -	3.5.6 100.000.000
			3.5.3 -	3.6.1 20.000.000
			3.5.4 -	
			3.5.5 Ίδιοι Πόροι	
			3.5.6 Γ'ΚΠΣ,	
			ΕΠΤΑ/Ίδιοι Πόροι	
			3.6.1 ΕΠΤΑ, ΠΕΠ	
			ΑΜΘ, ΣΑΤΑ	

ΥΠ. 4: Έργα ανάπλασης – αναμόρφωσης κοινοχρήστων χώρων – βελτίωση οικιστικού περιβάλλοντος	Έργα και δράσεις 4.1 Διερεύνηση των συνθηκών αντιπλημμυρικής προστασίας του Ν.Δράμας 4.2 Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων 4.3 Ανάπλαση χειμάρρου Δοξιάτου 4.4 Χώρος υπαίθριας αναψυχής εγγύς του οικισμού Περιστεράς	Φορέας υλοποίησης 4.1 ΤΕΔΚ Ν.Δράμας 4.2 ΝΑ Ν.Δράμας Δ.Δοξιάτου 4.3 – 4.4 –	Πηγή χρημ/σης 4.1 Ίδιοι Πόροι 4.2 Γ'ΚΠΣ 4.3 Γ'ΚΠΣ 4.4 Γ'ΚΠΣ, Ίδιοι Πόροι	Προϋπ/σμός 4.1 10.000.000 4.2 – 4.3 500.000.000 4.4 15.000.000
ΥΠ.5 : Ανάδειξη – αξιοποίηση φυσικών πόρων	Έργα και δράσεις 5.1 Αξιοποίηση ευρύτερης περιοχής πηγών Κεφαλαρίου 5.2 Ανάπλαση πευκοδάσους Κυργίων 5.3 Βελτίωση του τοπίου με αισθητικές αναδασώσεις	Φορέας υλοποίησης 5.1 Δήμος 5.2 – 5.3 Δασαρχείο	Πηγή χρημ/σης 5.1 ΠΕΠ ΑΜΘ 5.2 ΕΠΤΑ 5.3 ΠΕΠ ΑΜΘ	Προϋπ/σμός 5.1 1.000.000.000 5.2 200.000.000 5.3 400.000.000
ΥΠ.6 : Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας 6.1 Υδατικοί Πόροι 6.2 Ανταγωνιστική διάθρωση ή διάθρωση γεωργικής παραγωγής 6.3 Αρδευτικά έργα- αναδασμοί 6.4 Λοιπές παραγωγικές δραστηριότητες	Έργα και δράσεις 6.1.1 Μελέτη ορθολογικής αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού της λεκάνης Δράμας (και Τενάγη Φιλίππων) 6.1.2 Μεταφορά και διανομή νερών Νέστου στην πεδιάδα των Ν.Δράμας 6.2.1 Ανταγωνιστική διάθρωση γεωργικής παραγωγής 6.2.2 Μελέτη αναδιάρθρωσης κλάδων φυτικής παραγωγής και εγκατάσταση πιλοτικών αγρών: φακής, ακρόδρυα, ελιά, αρωματικά 6.2.3 Οργάνωση γεωτεχνικής Υπηρεσίας Δήμου 6.3.1 Μελέτη Κατασκευή αρδευτικού δικτύου Τεναγών Φιλίππων 6.3.2 Μικρά αρδευτικά έργα 6.3.3 Αναδασμός –Παράλληλα έργα 6.4.1 Αποπεράτωση βιοτεχνικού πάρκου Αγ. Αθανασίου 6.4.2 Ενίσχυση της εγκατάστασης ΜΜΕ και Βιοτεχνικών μονάδων αξιοποίησης τοπικών πόρων	Φορέας υλοποίησης 6.1.1 ΝΑ Δράμας 6.1.2 – 6.2.1 ΝΑ Δράμας, Δήμος, Συν/σμοί, Γεωργ.Εκμ/σεις 6.2.2 ΕΘΙΑΓΕ, ΥΓ, Δ.Γ.Δράμας 6.2.3 Δήμος 6.3.1 ΕΘΙΑΓΕ (Ι.Ε.Β.), ΝΑ Δράμας 6.3.2 – 6.3.3 – 6.4.1 Δήμος 6.4.2 Ιδιώτες συν/σμοί	Πηγή χρημ/σης 6.1.1 Γ'ΚΠΣ 6.1.2 Γ'ΚΠΣ 6.2.1 ΚΑΠ ΕΟΚ, Εθν.πόροι Υ.Γ. 6.2.2 – 6.2.3 ΕΠΤΑ, Ίδιοι Πόροι 6.3.1 Γ'ΚΠΣ 6.3.2 – 6.3.3 – 6.6.1 ΠΕΠ ΑΜΘ 6.6.2 – 6.4.1 ΠΕΠ ΑΜΘ, ΕΠΤΑ Ίδιοι Πόροι 6.4.2 Αναπτυξιακός Νόμος, Κανονισμοί, Πρωτοβουλίες Ε.Ε.	Προϋπ/σμός 6.1.1 600.000.000 6.1.2 100.000.000.00 00 6.2.1 – 6.2.2 15.000.000 6.2.3 – 6.3.1 2.500.000.000 6.3.2 330.000.000 6.3.3 200.000.000 6.4.1 400.000.000 6.4.2 800.000.000

ΥΠ.7 : Κοινωνία της πληροφορίας	Έργα και δράσεις 7.1 Ολοκληρωμένο σύστημα δικτυακής επικοινωνίας και γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών μεταξύ των Δήμων και των λοιπών κύριων φορέων του Ν.Δράμας 7.2 Βελτίωση της παροχής υπηρεσιών υγείας μέσω της τηλεματικής στους Δήμους του Ν. Δράμας 7.3 Αναβάθμιση δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού της Τοπικής Αυτ/σης, στο Νομό Δράμας με τη χρήση νέων τεχνολογιών της δικτυακής επικοινωνίας και της τηλε-εκπαίδευσης	Φορέας υλοποίησης 7.1 Δήμοι Ν.Δράμας 7.2 Δήμοι Ν.Δράμας 7.3 Δήμοι Ν.Δράμας	Πηγή χρημ/σης 7.1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της πληροφορίας» 7.2 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της πληροφορίας» 7.3 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της πληροφορίας»	Προϋπ/σμός 7.1 180.000.000 7.2 120.000.000 7.3 100.000.000
ΥΠ.8 : Πολεοδομικές – χωροταξικές ρυθμίσεις	Έργα και δράσεις 8.1 Εκπόνηση μελέτης ΣΧΟΟΑΠ	Φορέας υλοποίησης 8.1 Δήμος	Πηγή χρημ/σης 8.1 Ίδιοι Πόροι	Προϋπ/σμός 8.1 30.000.000
ΥΠ.9 : Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	Έργα και δράσεις 9.1 Κατάρτιση νέων ανέργων σε νέες μορφές καλλιέργειας 9.2 Κατάρτιση εργαζομένων στην γεωργία για νέες μορφές καλλιέργειας 9.3 Κατάρτιση κτηνοτρόφων και νέων σε σχετικά θέματα με έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος 9.4 Συμβουλευτική /Κατάρτιση παλιννοστούντων ανέργων 9.5 Κατάρτιση γυναικών σε θέματα επεξεργασίας και τυποποίησης αγροτικών προϊόντων 9.6 Κατάρτιση νέων σε θέματα μικρομεσαίων επιχειρήσεων 9.7 Κατάρτιση ιδιοκτητών μικρομεσαίων επιχειρήσεων 9.8 Κατάρτιση νέων ανέργων σε θέματα ανάπτυξης με έμφαση σε δράσεις πολιτισμού, τουρισμού και προστασίας περ/ντος 9.9 Κατάρτιση ανέργων σε θέματα εξειδικευμένων κοινωνικών υπηρεσιών 9.10 Ενημέρωση τοπικών Φορέων για τις δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού με αξιοποίηση φυσικών και πολιτιστικών πόρων	Φορέας υλοποίησης 9.1 ΚΕΓΕ, ΚΕΚ 9.2 ΚΕΓΕ 9.3 ΚΕΓΕ 9.4 ΚΕΚ 9.5 ΚΕΚ 9.6 ΚΕΚ 9.7 ΕΟΜΕΧ 9.8 ΚΕΚ 9.9 ΚΕΚ 9.10 ΤΕΔΚ	Πηγή χρημ/σης 9.1 Υπ.Εργασίας/ ΠΕΠ 9.2 Υπ.Γεωργίας 9.3 Υπ.Εργασίας/ ΠΕΠ 9.4 Υπ.Εργασίας/ ΠΕΠ 9.5 Υπ.Εργασίας/ ΠΕΠ/ΕΟΜΕΧ 9.6 Υπ.Εργασίας/ ΠΕΠ/ΕΟΜΕΧ 9.7 Υπ.Ανάπτυξης 9.8 Υπ.Εργασίας/ ΠΕΠ 9.9 Υπ.Εργασίας/ ΠΕΠ 9.10 ΠΕΠ	Προϋπ/σμός

ΔΗΜΟΣ Κ.ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ

ΥΠ.1 : Έργα τεχνικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
1.1 Ύδρευση	1.1.1 Έλεγχος συμπληρωματικών έργων στα δίκτυα ύδρευσης	1.1.1 Δήμος	1.1.1 ΕΠΤΑ Ίδιοι	1.1.1 40.000.000
1.2 Αποχέτευση	1.1.2 Συμπληρωματικά έργα ύδρευσης Δ.Δ.Βόλακα	1.1.2 Δήμος	Πόροι	1.1.2 20.000.000
1.3 Απορρίματα	1.1.3 Μελέτη μεταφοράς νερού στο Δ.Δ.Γρανίτη (από γεώτρηση στην περιοχή Οχυρού)	1.1.3 Δήμος	1.1.2 Ίδιοι Πόροι	1.1.3 25.000.000
	1.1.4 Μελέτη αξιοποίησης πηγών Καϊναρίου και Οχυρού, για μελλοντική υδροδότηση Νευροκοπίου και Οχυρού	1.1.4 Δήμος	1.1.3 Ίδιοι Πόροι	1.1.4 10.000.000
	1.1.5 Έργα ύδρευσης Δ.Κ. Νευροκοπίου (εσωτερικό δίκτυο)	1.1.5 Δήμος	1.1.4 Ίδιοι Πόροι	1.1.5 2.250.000.000
	1.1.6 Μελέτη ορθολογικής αξιοποίησης του υδατικού δυναμικού της λεκάνης Νευροκοπίου	1.1.6 Ν.Α.Δράμας	1.1.5 ΕΠΤΑ	1.1.6 50.000.000
	1.1.7 Αποτύπωση δικτύου ύδρευσης Κ. Νευροκοπίου	1.1.7 Ν.Α.Δράμας	1.1.6 Γ'ΚΠΣ	1.1.7 15.000.000
	1.2.1 Επισκευές ΜΕΛ Κ. Νευροκοπίου και Κατασκευή μονάδων βιολογικού καθαρισμού (για την εξυπηρέτηση των Δ. Δ. του δήμου)	1.2.1 Δήμος	1.1.7 ΕΠΤΑ Ίδιοι	1.2.1 1.000.000.000
	1.2.2 Έργα αποχέτευσης Δ. Κ. Νευροκοπίου (εσωτερικό δίκτυο)	1.2.2 Δήμος	Πόροι	1.2.2 650.000.000
	1.2.3 Κατασκευή αγωγών μεταφοράς λυμάτων	1.2.3 Δήμος	1.2.1 ΕΠΤΑ	1.2.3 380.000.000
	1.2.4 Αποτύπωση δικτύων αποχέτευσης	1.2.4 Δήμος	1.2.2 ΕΠΤΑ	1.2.4 15.000.000
	1.3.1 Μελέτη –Κατασκευή ΧΥΤΑ λεκανοπεδίου Κ. Νευροκοπίου	1.3.1 Ν.Α.Δράμας	1.2.3 ΕΠΤΑ	1.3.1 –
	1.3.2 Μελέτη διαχείρισης απορριμμάτων	1.3.2 Δήμος	1.2.4 ΕΠΤΑ	1.3.2 5.000.000
	1.3.3 Εξυγίανση παλαιών χωματερών	1.3.3 Δήμος	1.3.1 Γ'ΚΠΣ-ΕΠΤΑ	1.3.3 –
	1.3.4 Προμήθεια μηχ/κού Εξοπλισμού	1.3.4 Δήμος	1.3.2 ΕΠΤΑ	1.3.4 50.000.000
			1.3.3 ΕΠΤΑ	
			1.3.4 ΕΠΤΑ	
ΥΠ.2 : Έργα μεταφορικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	2.1 Βελτιωτικές Επεμβάσεις στο τμήμα του Εθνικού δικτύου	2.1 Περιφέρεια ΑΜΘ	2.1 ΠΕΠ,ΣΑΕ	2.1 4.000.000.000
	2.2 Βελτιωτικές Επεμβάσεις στο Επαρχιακό δίκτυο	Εγνατία οδός	2.2 ΣΑΝΑ	2.2 300.000.000
	2.3 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Δημοτικού Οδικού δικτύου	2.2 Ν.Α. Δράμας	2.3 ΣΑΝΑ ΕΠΤΑ	2.3 4.050.000.000
	2.4 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Αγροτικού και Δασικού δικτύου	2.3 Ν.Α. Δράμας	2.4 ΣΑΝΤ ΣΑΤΑ	2.4 200.000.000
	2.5 Κατασκευή και Λειτουργίας Σιδηροδρομικού Δικτύου Βουλγαρίας-Κ. Νευροκοπίου-Δράμας-Δοξάτου-Καβάλας και Σιδηροδρομικού Σταθμού Κάτω Νευροκοπίου	Δήμος	2.5 ΠΕΠ-ΕΤΠΑ	2.5 15.000.000.000
	2.6 Δημιουργία συστήματος μαζικής μεταφοράς για εσωτερική εξυπηρέτηση του Δήμου	2.4 Ν.Α. Δράμας	ΥΠ.ΑΝ, Ο.Σ.Ε., ΥΠ.ΜΕΤ.	2.6 200.000.000
		2.5 Περιφέρεια ΑΜΘ Ν.Α. Δήμος Ο.Σ.Ε.	2.6 ΕΤΕΡΠΣ	
		2.6 Δήμος	Κοινοτικά προγρ/τα (TRANSPORT)	
		Ιδιωτικοί Φορείς	5 ^ο Πρόγραμμα πλαίσιο, άλλες πηγές Δήμου	

ΥΠ.3 : Έργα κοινωνικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
3.1 Υγεία	3.1.1 Συντήρηση –βελτίωση και αισθητική αναβάθμιση του κτιρίου και του περιβάλλοντος χώρου του Κ.Υ. Κ. Νευροκοπίου	3.1.1 Περιφέρεια ΑΜΘ	3.1.1 ΠΕΠ ΑΜΘ	3.1.1 30.000.000
3.2 Πρόνοια	3.1.2 Συντήρηση και αισθητική αναβάθμιση –Βελτίωση Αγροτικών Ιατρείων & Ιατρικών Εξεταστηρίων	3.1.2 Περιφέρεια ΑΜΘ	ΕΘΝ.ΠΟΡΟΙ	3.1.2 60.000.000
3.3 Παιδεία	3.2.1 Συντήρηση –Επισκευή παιδικών σταθμών και προμήθεια εξοπλισμού	3.2.1 Δήμος	3.1.2 ΠΕΠ ΑΜΘ	3.2.1 20.000.000
3.4 Αθλητισμός	3.2.2 Επισκευή παιδικού σταθμού Δ. Δ. Βόλακα	3.2.2 Δήμος	ΕΘΝ.ΠΟΡΟΙ	3.2.2 30.000.000
3.5 Πολιτισμός	3.2.3 Αποπεράτωση ανέγερσης κτιρίου ΚΑΠΗ και προμήθεια εξοπλισμού	3.2.3 Δήμος	3.2.1 ΕΠΤΑ/Ίδιοι	3.2.3 110.000.000
3.6 Διοίκηση	3.2.4 Προγράμματα κοινωνικού τομέα (Βοήθεια στο σπίτι, ΑΜΕΑ κτλ)	3.2.4 Δήμος	Πόροι	3.2.4 100.000.000
	3.3.1 Συντήρηση – Επισκευή νηπιαγωγείων και δημοτικών σχολείων	3.3.1 Δήμος	3.2.2 ΕΠΤΑ/Ίδιοι	3.3.1 50.000.000
	3.3.2 Προμήθεια εποπτικών μέσων Α' βάρθμιας εκπαίδευσης	3.3.2 Δήμος	Πόροι	3.3.2 20.000.000
	3.3.3 Προμήθεια σχολικών λεωφορείων	3.3.3 Δήμος	3.2.3 ΕΠΤΑ/Ίδιοι	3.3.3 60.000.000
	3.3.4 Συντήρηση – Επισκευή γυμνασίων και λυκείων	3.3.4 Δήμος	Πόροι	3.3.4 20.000.000
	3.3.5 Προμήθεια εποπτικών μέσων Β' βάρθμιας εκπαίδευσης	3.3.5 Δήμος	3.2.4 ΕΠΤΑ,Κοινोट.	3.3.5 10.000.000
	3.4.1 Ανάπτυξη αθλητικής υποδομής	3.4.1 Δήμος	Πρωτοβουλίες	3.4.1 –
	3.5.1 Πρόγραμμα διατήρησης της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας των παραδοσιακών πυρήνων των οικισμών Παγονερίου, Περιθωρίου, Κ.Νευροκοπίου. Λευκογείων και Βόλακα	3.5.1 Δήμος	3.3.1 ΕΠΤΑ/Ίδιοι	3.5.1 400.000.000
	3.5.2 Αποκατάσταση – Αξιοποίηση παλαιών μύλων –πεζογεφυρών –βρυσών	3.5.2 Δήμος	Πόροι	3.5.2 40.000.000
	3.5.3 Μελέτες και έργα ανάδειξης των μεταβυζαντινών εκκλησιών Βόλακας, Γρανίτη, Περιθωρίου, Βαθυτόπου, Ακρίνου, Λιβαδακίου, Κριθάρα, Παγονερίου.	3.5.3 Δήμος/Εφορεία Βυζαντινών	3.3.2 ΕΠΤΑ/Ίδιοι	3.5.3 300.000.000
	3.5.4 Μελέτη ανθρωπογενούς περιβάλλοντος περιοχής Φαλακρού όρους	3.5.4 Δήμος	Πόροι	3.5.4 20.000.000
	3.5.5 Δημιουργία οικομυσείου στο Βόλακα	3.5.5 Δήμος	3.3.3 ΕΠΤΑ/Ίδιοι	3.5.5 200.000.000
	3.5.6 Αξιοποίηση των οχυρών Λίσσε	3.5.6 Δήμος	Πόροι	3.5.6 150.000.000
	3.6.1 Κατασκευή εργοταξίου στο Κ. Νευροκόπι	3.6.1 Δήμος	3.3.4 ΕΠΤΑ/Ίδιοι	3.6.1 50.000.000
	3.6.2 Κατασκευή Κτιρίου Πολλαπλών χρήσεων	3.6.2 Δήμος	Πόροι	3.6.2 297.000.000
	3.6.3 Ανάπτυξη συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης (ΣΠΔ) στο Δήμο Νευροκοπίου	3.6.3 Δήμος	3.3.5 ΕΠΤΑ/Ίδιοι	3.6.3 20.000.000
			Πόροι	
			3.4.1 ΕΠΤΑ	
			3.5.1 Γ'ΚΠΣ	
			3.5.2 Γ'ΚΠΣ	
			3.5.3 Γ'ΚΠΣ	
			3.5.4 Ίδιοι Πόροι	
			3.5.5 Γ'ΚΠΣ, ΕΠΤΑ	
			3.5.6 Γ'ΚΠΣ, ΕΠΤΑ	
			3.6.1 ΕΠΤΑ	
			3.6.2 ΕΠΤΑ	
			3.6.3 ΕΠΤΑ,ΣΑΤΑ	
			ΠΕΠ ΑΜΘ	

ΥΠ. 4: Έργα ανάπλασης – αναμόρφωσης κοινοχρήστων χώρων – βελτίωση οικιστικού περιβάλλοντος	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	4.1 Βελτίωση περιβάλλοντος χώρου Γυμνασίου – Λυκείου Κ.Νευροκοπίου	4.1 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	4.1 Γ΄ΚΠΣ	4.1 30.000.000
	4.2 Μελέτες και έργα αναβάθμισης οικιστικού περιβάλλοντος περιοχής δήμου Κ. Νευροκοπίου	4.2 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	4.2 Γ΄ΚΠΣ	4.2 100.000.000
	4.3 Διευθέτηση και ανάπλαση χειμάρρου Κάτω Νευροκοπίου	4.3 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	4.3 Γ΄ΚΠΣ	4.3 1.085.000.000
	4.4 Διερεύνηση των συνθηκών αντιπλημμυρικής προστασίας του Ν. Δράμας	4.4 ΤΕΔΚ Ν.Δράμας	4.4 Ίδιοι Πόροι	4.4 10.000.000
	4.5 Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων και καθαρισμός χειμάρρων	4.5 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	4.5 Γ΄ΚΠΣ	4.5 –
ΥΠ.5 : Ανάδειξη – αξιοποίηση φυσικών πόρων	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	5.1 Ανάπτυξη δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής στην παραλίμνια περιοχή Ποταμών	5.1 Δήμος	5.1 Γ΄ΚΠΣ	5.1 200.000.000
	5.2 Ανάπτυξη οικοτουριστικών δραστηριοτήτων στη περιοχή της Σημύδας	5.2 Δασαρχείο	5.2 Γ΄ΚΠΣ	5.2 50.000.000
	5.3 Αξιοποίηση του σπηλαίου Ποταμών και του περιβάλλοντα χώρου (μελέτη)	5.3 Δήμος	5.3 Ίδιοι Πόροι	5.3 15.000.000
	5.4 Δημιουργία κέντρου επισκεπτών στη Λίμνη Λευκογείων	5.4 Δήμος	5.4 INTERREG	5.4 250.000.000
	5.5 Βελτίωση του τοπίου στη λίμνη Λευκογείων	5.5 Δασαρχείο	5.5 Γ΄ΚΠΣ	5.5 30.000.000
	5.6 Δημιουργία χώρου αναψυχής στη θέση της εκκλησίας του Κριθάρα.	5.6 Δασαρχείο	5.6 ΕΠΤΑ	5.6 10.000.000
	5.7 Οικοτουριστικές δραστηριότητες στο δάσος της Κύκλας, στο εργοτάξιο της Μ.Παναγιάς, στο Δεσπάτη ποταμό, στο Γρανίτη, στο Φυλάκιο Αρμέν.	5.7 Δασαρχείο	5.7 Γ΄ΚΠΣ	5.7 150.000.000
	5.8 Δημιουργία δικτύου ορειβατικών –πεζοπορικών διαδρομών,Φαλακρού όρους, Ορβήλου	5.8 Δασαρχείο/Ορειβατικοί σύλλογοι	5.8 Γ΄ΚΠΣ	5.8 150.000.000
	5.9 Μελέτες και έργα κατασκευής για την δημιουργία ορεινών καταφυγίων στο Φαλακρό όρος και το λεκανοπέδιο Κ.Νευροκοπίου	5.9 Δήμος/Ορειβατικοί σύλλογοι	5.9 Γ΄ΚΠΣ	5.9 400.000.000
	5.10Ειδική περιβαλλοντική μελέτη Φαλακρού και Ορβήλου όρους	5.10Γ΄ΚΠΣ	5.10Γ΄ΚΠΣ	5.1020.000.000
	5.11Αξιοποίηση χιονοδρομικού κέντρου Φαλακρού όρους	5.11Γ΄ΚΠΣ	5.11Γ΄ΚΠΣ	5.11–
	5.12Ειδικές δράσεις ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού	5.12ΥΠΕΧΩΔΕ Ν.Α.Δράμας	5.12–	5.12–
	5.13Σχεδιασμός Αξιοποίησης οικοτουριστικών πόρων ορεινής περιοχής Ν. Δράμας	5.13Δήμοι Κ.Νευροκοπίου, Προσοτσάνης, Παρανεστίου, Κοιν. Σιδηρονέρου	5.13Ίδιοι Πόροι	5.1350.000.000

ΥΠ.6 : Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋ/σμός
6.1 Υδατικοί Πόροι	6.1.1 Μελέτη ορθολογικής αξιοποίησης του υδατικού δυναμικού της λεκάνης Κ. Νευροκοπίου	6.1.1 Ν.Α.Δράμας, Δήμος	6.1.1 Γ'ΚΠΣ, ΠΕΠ ΑΜΘ	6.1.1 50.000.000
6.2 Ανταγωνιστική ή διάρθρωση γεωργικής παραγωγής	6.1.2 Μελέτη –κατασκευή Λιμνοδεξαμενής Δημοτικού Διαμερίσματος Βόλακα	6.1.2 Ν.Α.Δράμας	6.1.2 Γ'ΚΠΣ	6.1.2 155.000.000
6.3 Αρδευτικά έργα- αναδασμοί	6.2.1 Μελέτη Αναδιάρθρωσης Καλλιεργείων κλάδων Φυτικής Παραγωγής	6.2.1 Δήμος	6.2.1 Γ'ΚΠΣ	6.2.1 20.000.000
6.4 Βελτίωση βοσκοτόπων	6.2.2 Αγροτική οδοποιία Κ. Νευροκοπίου	6.2.2 Ν.Α.Δράμας	6.2.1 Ίδιοι Πόροι	6.2.2 60.000.000
6.5 Λοιπές παραγωγικές δραστηριότητες	6.2.3 Ανταγωνιστική διάρθρωση γεωργικής παραγωγής	6.2.3 Ν.Α.Δράμας, Συν/σμοί, Γ.Εκμ/σεις	6.2.2 Γ'ΚΠΣ	6.2.3 –
	6.2.4 Οργάνωση Αγρ.Συν/σμών για: (α) εμπορία συσκευασία πατάτας, (β) μεταποίηση (τσίπ, Pommes-Frites, άμυλο, πατατάλευρο, κλπ), (γ) εξασφάλιση ΠΟΠ ή ΠΓΕ	6.2.4 Ε.Α.Σ., Αγρ.Συν/σμοί περιοχής, Ιδιώτες	6.2.3 ΚΑΠΕΕ, Εθν.Πόροι Υ.Γ.	6.2.4 200.000.000
	6.2.5 Ενίσχυση εκσυγχρονισμού μεθόδων συγκομιδής των δασικών προϊόντων και εκμετάλλευσης των υπολειμμάτων υλοτομίας	6.2.5 Δασική Υπηρεσία, Δασ.Συν/σμοί, Ιδιώτες	6.2.4 Αναπτυξιακός νόμος LEADER PLUS, Υπ.Γεωργίας	6.2.5 1.000.000.000
	6.3.1 Μελέτη-Κατασκευή φράγματος Δημοτικού Διαμερίσματος Κ. Βροντούς Δ.Νευροκοπίου στη θέση "Καρβουνόρεμα".	6.3.1 Ν.Α.Δράμας	6.2.5 Γ'ΚΠΣ Καν.1257/99	6.3.1 2.600.000.000
	6.3.2 Μελέτη –Κατασκευή φράγματος Δημοτικού Διαμερίσματος Βαθυτόπου Δ.Νευροκοπίου στη θέση "Σέρμιστα"	6.3.2 Ν.Α.Δράμας	6.3.1 Γ'ΚΠΣ	6.3.2 2.510.000.000
	6.3.3 Μελέτη-Κατασκευή φράγματος Δημοτικού Διαμερίσματος Χρυσοκεφάλου Δ.Κ. Νευροκοπίου στη θέση "Σταλινίτσα"	6.3.3 Ν.Α.Δράμας	6.3.2 Γ'ΚΠΣ	6.3.3 830.000.000
	6.3.4 Μελέτη –Κατασκευή φράγματος δημοτικού Διαμερίσματος Λευκογείων Δήμου Κ. Νευροκοπίου στη θέση "Άγιος Νικόλαος"	6.3.4 Ν.Α.Δράμας	6.3.3 Γ'ΚΠΣ	6.3.4 210.000.000
	6.3.5 Μελέτη-κατασκευή φράγματος Δημοτικού Διαμερίσματος Εξοχής Δ.Κ. Νευροκοπίου στη θέση "Ρεύμα Σιδηρονέρου"	6.3.5 Ν.Α.Δράμας	6.3.4 Γ'ΚΠΣ	6.3.5 625.000.000
	6.3.6 Αρδευτικό δίκτυο Δημοτικού Διαμερίσματος Καταφύτων Δ. Κ. Νευροκοπίου	6.3.6 Ν.Α.Δράμας	6.3.5 Γ'ΚΠΣ	6.3.6 1.050.000.000
	6.3.7 Μελέτη –κατασκευή αρδευτικού δικτύου Δ.Δ.Ποταμών Κ. Νευροκοπίου	6.3.7 Ν.Α.Δράμας	6.3.6 Γ'ΚΠΣ	6.3.7 1.060.000.000
	6.3.8 Ολοκλήρωση του αρδευτικού δικτύου από το φράγμα Λευκογείων μέχρι την κεντρική πεδιάδα του Λεκανοπεδίου	6.3.8 Υπ.Γεωργίας, Ν.Α.Δράμας	6.3.7 Γ'ΚΠΣ	6.3.8 –
	6.3.9 Αναδασμοί –Παράλληλα έργα	6.3.9 Ν.Α.Δράμας	6.3.8 Γ'ΚΠΣ	6.3.9 300.000.000
	6.4 Βελτίωση βοσκοτόπων	6.4 Δασαρχείο	6.3.9 Γ'ΚΠΣ	6.4 500.000.000
			6.4 Γ'ΚΠΣ	

(συνέχεια)

	6.5.1 Έρευνα για τον εντοπισμό νέων μαρμαροφόρων περιοχών και το βέλτιστο τρόπο εκμετάλλευσης 6.5.2 Μελέτη για δημιουργία Βιοτεχνικού Πάρκου (ΒΙ.ΠΑ) στον Δήμο Κ. Νευροκοπίου 6.5.3 Κατασκευή Δημοτικού Σφαγείου στο Δήμο Κ.Νευροκοπίου 6.5.4 Ενίσχυση της Δημιουργίας Βιοτεχνικών μονάδων επεξεργασίας-τυποποίησης και εμπορίας τοπικών αγροτικών προϊόντων, αξιοποίησης τοπικών πόρων 6.5.5 Ανάπτυξη της χειροτεχνίας και οικοτεχνίας με την δημιουργία μονάδων παραδοσιακών υφαντών, παραδοσιακών φορεσιών, εργαστηρίων λαϊκής τέχνης. 6.5.6 Κατασκευή Τελωνείου Εξοχής στα Ελληνο-βουλγαρικά σύνορα 6.5.7 Διαμετακομιστικό – Εμπορευματικό Κέντρο Κ. Νευροκοπίου 6.5.8 Δημιουργία εγκαταστάσεων διανυκτέρευσης –εστίασης-αναψυχής και άλλων έργων βασικής τουριστικής υποδομής	6.5.1 ΙΓΜΕ 6.5.2 Δήμος 6.5.3 Δήμος, Δημ.Επιχείρηση 6.5.4 Ιδιώτες, Συν/σμοί 6.5.5 Ιδιώτες, Συν/σμοί 6.5.6 Περιφέρεια ΑΜΘ, Υπ. Οικονομικών 6.5.7 Νέος Φορέας 6.5.8 Ιδιώτες	6.5.1 Γ'ΚΠΣ 6.5.2 ΕΠΤΑ, Ίδιοι Πόροι 6.5.3 Γ'ΚΠΣ 6.5.4 Αναπτυξιακός νόμος, Κανονισμοί, Πρωτοβουλίες Ε.Ε. 6.5.5 Αναπτυξιακός νόμος, Κανονισμοί, Πρωτοβουλίες Ε.Ε. 6.5.6 ΣΑΕ Υπουργείου Οικονομικών 6.5.7 Κανονισμοί, Πρωτοβουλίες Ε.Ε.	6.5.1 – 6.5.2 10.000.000 6.5.3 370.000.000 6.5.4 1.000.000.000 6.5.5 100.000.000 6.5.6 600.000.000 6.5.7 600.000.000 6.5.8 500.000.000
ΥΠ.7 : Κοινωνία της πληροφορίας	Έργα και δράσεις 7.1 Δημιουργία τηλεματικού δικτύου παρατήρησης, μετρήσεων και προστασίας απομακρυσμένων και οικολογικά ευαίσθητων περιοχών – Δικτύωση Κέντρων Πληροφόρησης και Ενημέρωσης στο Νομό Δράμας 7.2 Ολοκληρωμένο σύστημα δικτυακής επικοινωνίας και γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών μεταξύ των Δήμων και των λοιπών κύριων φορέων του Ν.Δράμας 7.3 Βελτίωση της παροχής υπηρεσιών υγείας μέσω της τηλεματικής στους Δήμους του Ν. Δράμας 7.4 Αναβάθμιση δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού της Τοπικής Αυτ/σης στο Νομό Δράμας με τη χρήση νέων τεχνολογιών της δικτυακής επικοινωνίας και της τηλε-εκπαίδευσης	Φορέας υλοποίησης 7.1 Δήμοι Παρανεστίου, Κ.Νευροκοπίου, Προσοτσάνης, Κοιν. Σιδηρονέρου 7.2 Δήμοι Νομού Δράμας 7.3 Δήμοι Νομού Δράμας 7.4 Δήμοι Νομού Δράμας	Πηγή χρημ/σης 7.1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.2 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.3 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.4 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας"	Προϋ/σμός 7.1 250.000.000 7.2 180.000.000 7.3 120.000.000 7.4 100.000.000
ΥΠ.8 : Πολεοδομικές – χωροταξικές ρυθμίσεις	Έργα και δράσεις 8.1 Εκπόνηση νέων μελετών πολεοδομικού σχεδίου Δημοτικών Διαμερισμάτων και επέκταση τροποποίηση υπαρχόντων	Φορέας υλοποίησης 8.1 Δήμος	Πηγή χρημ/σης 8.1 ΕΠΤΑ	Προϋ/σμός 8.1 120.000.000

ΥΠ.9 : Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	9.1 Κατάρτιση νέων ανέργων σε νέες μορφές καλλιέργειας 9.2 Κατάρτιση νέων σε θέματα μελισσοκομίας και υλοτομίας 9.3 Κατάρτιση εργαζομένων στην γεωργία για νέες μορφές καλλιέργειας 9.4 Κατάρτιση κτηνοτρόφων και νέων σε σχετικά θέματα με έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος 9.5 Κατάρτιση παλιννοστούντων ανέργων για νέες μορφές καλλιέργειας 9.6 Κατάρτιση γυναικών σε θέματα επεξεργασίας και τυποποίησης αγροτικών προϊόντων 9.7 Κατάρτιση γυναικών σε θέματα οργάνωσης μονάδων χειροτεχνίας και οικοτεχνίας 9.8 Κατάρτιση νέων ανέργων σε θέματα επεξεργασίας και τυποποίησης προϊόντων ξύλου 9.9 Κατάρτιση νέων ανέργων για θέματα καλλιτεχνικής επεξεργασίας μαρμάρου 9.10 Κατάρτιση γυναικών σε θέματα εναλλακτικών μορφών τουρισμού με παράλληλη ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στο τομέα του τουρισμού 9.11 Κατάρτιση ανέργων σε θέματα οικολογικού και πολιτιστικού τουρισμού, αγροτουρισμού 9.12 Ενημέρωση τοπικών Φορέων για τις δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού με αξιοποίηση φυσικών και πολιτιστικών πόρων	9.1 ΚΕΓΕ, ΚΕΚ 9.2 ΚΕΓΕ 9.3 ΚΕΓΕ 9.4 ΚΕΓΕ 9.5 ΚΕΚ 9.6 ΚΕΚ 9.7 ΚΕΚ 9.8 ΚΕΚ 9.9 ΚΕΚ 9.10 ΤΕΔΚ 9.11 ΚΕΚ 9.12 ΚΕΚ	9.1 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ 9.2 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ 9.3 Υπ.Γεωργίας 9.4 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ 9.5 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ 9.6 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ, ΕΟΜΜΕΧ 9.7 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ, ΕΟΜΜΕΧ 9.8 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ 9.9 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ 9.10 ΠΕΠ 9.11 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ 9.12 ΠΕΠ	

ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ

ΥΠ.1 : Έργα τεχνικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
1.1 Ύδρευση	1.1.1 Έλεγχος συμπληρωματικών έργων στα δίκτυα ύδρευσης	1.1.1 Δήμος	1.1.1 ΕΠΤΑ Ίδιοι	1.1.1 40.000.000
1.2 Αποχέτευση	1.1.2 Έργα ύδρευσης Δ.Παρανεστίου	1.1.2 Δήμος	Πόροι	1.1.2 200.000.000
1.3 Απορρίματα	1.1.3 Αποτύπωση δικτύου ύδρευσης Δ.Παρανεστίου	1.1.3 Δήμος	1.1.2 ΕΠΤΑ	1.1.3 15.000.000
	1.2.1 Κατασκευή μονάδων βιολογικού καθαρισμού (για την εξυπηρέτηση των Δ. Δ. του δήμου)	1.2.1 Δήμος	1.1.3 ΕΠΤΑ, Ίδιοι	1.2.1 90.000.000
	1.2.2 Έργα αποχέτευσης Δ.Παρανεστίου	1.2.2 Δήμος	Πόροι	1.2.2 150.000.000
	1.2.3 Κατασκευή αγωγών μεταφοράς λυμάτων	1.2.3 –	1.2.1 ΕΠΤΑ	1.2.3 80.000.000
	1.2.4 Αποτύπωση δικτύων αποχέτευσης	1.2.4 Δήμος	1.2.2 ΕΠΤΑ	1.2.4 15.000.000
	1.3.1 Μελέτη –Κατασκευή ΧΥΤΑ υπολοίπου Ν. Δράμας	1.3.1 Ν.Α.Δράμας	1.2.3 –	1.3.1 *
	1.3.2 Μελέτη διαχείρισης απορριμμάτων	1.3.2 Δήμος	1.2.4 ΕΠΤΑ	1.3.2 5.000.000
	1.3.3 Εξυγίανση παλαιών χωματερών	1.3.3 Δήμος	1.3.1 Γ΄ΚΠΣ	1.3.3 *
			1.3.2 ΕΠΤΑ	
			1.3.3 ΕΠΤΑ	

*Σημείωση : το κόστος θα αποτελέσει αντικείμενο λεπτομερούς μελέτης που έχει ανατεθεί από τη Νομαρχία Δράμας ήδη σε ομάδα μελετητών, στα πλαίσια του συνολικού σχεδιασμού διαχείρισης αποβλήτων για όλο το Νομό Δράμας, με τη δημιουργία ΧΥΤΑ αλλά και την ανάπλαση των παλαιών χώρων διάθεσης απορριμμάτων.

ΥΠ.2 : Έργα μεταφορικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	2.1 Βελτιωτικές Επεμβάσεις στο τμήμα του Εθνικού Οδικού δικτύου	2.1 Περιφέρεια ΑΜΘ, Ν.Α.Δράμας, ΠΥΔΕ	2.1 ΠΕΠ,ΣΑΕ, Γ΄ΚΠΣ	2.1 1.000.000.000
	2.2 Βελτιωτικές Επεμβάσεις στο Επαρχιακό Οδικό δίκτυο	2.2 Περιφέρεια ΑΜΘ, Ν.Α.Δράμας	2.2 ΠΕΠ, ΣΑΕ	2.2 600.000.000
	2.3 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Δημοτικού δικτύου	2.3 Ν.Α. Δράμας, Δήμος	2.3 ΣΑΝΑ, ΕΠΤΑ	2.3 1.000.000.000
	2.4 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Αγροτικού και Δασικού δικτύου	2.4 Ν.Α. Δράμας, Δήμος, Περιφέρεια ΑΜΘ	2.4 ΣΑΝΤ, ΣΑΤΑ	2.4 800.000.000
	2.5 Βελτίωση Λειτουργίας Σιδηροδρομικού Δικτύου Σερρών-Δράμας-Ξάνθης στην περιοχή Δήμου Παρανεστίου και εγκαταστάσεων Σιδηροδρομικού Σταθμού Παρανεστίου	2.5 Περιφέρεια ΑΜΘ, Δήμος, ΟΣΕ	2.5 ΠΕΠ-ΕΤΠΑ	2.5 3.500.000.000
	2.6 Δημιουργία συστήματος μαζικής μεταφοράς για εσωτερική εξυπηρέτηση του Δήμου Παρανεστίου	2.6 Δήμος, ΚΤΕΛ, Ιδιωτικοί Φορείς	ΥΠ.ΑΝ, Ο.Σ.Ε., ΥΠ.ΜΕΤ. 2.6 ΕΤΕΡΠΣ, Κοινοτικά προγρ/τα (TRANSPORT), Πέμπτο Πρόγραμμα πλαίσιο, άλλες πηγές Δήμου	2.6 130.000.000

ΥΠ.3 : Έργα κοινωνικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
3.1 Υγεία	3.1 Συντήρηση και αισθητική αναβάθμιση – Βελτίωση Αγροτικών Ιατρείων & Ιατρικών Εξεταστηρίων	3.1 Δήμος	3.1 ΕΠΤΑ/Ίδιοι Πόροι	3.1 15.000.000
3.2 Πρόνοια	3.2.1 Κατασκευή βρεφονηπιακού σταθμού & προμήθεια εξοπλισμού	3.2.1 Δήμος	3.2.1 ΕΠΤΑ/Ίδιοι Πόροι	3.2.1 100.000.000
3.3 Παιδεία	3.2.2 Προγράμματα κοινωνικού τομέα (βοήθεια στο σπίτι, ΑΜΕΑ κ.λ.π.)	3.2.2 Δήμος	3.2.2 ΕΠΤΑ, Κοινोट. Πρωτοβουλίες	3.2.2 50.000.000
3.4 Αθλητισμός	3.3.1 Συντήρηση – Επισκευή νηπιαγωγείου και δημοτικού σχολείου	3.3.1 Δήμος	3.3.1 ΕΠΤΑ/Ίδιοι Πόροι	3.3.1 20.000.000
3.5 Πολιτισμός	3.3.2 Προμήθεια εποπτικών μέσω Α'βάθμιας εκπαίδευσης	3.3.2 Δήμος	3.3.2 ΕΠΤΑ/Ίδιοι Πόροι	3.3.2 10.000.000
3.6 Διοίκηση	3.3.3 Προμήθεια σχολικού λεωφορείου	3.3.3 Δήμος	3.3.3 ΕΠΤΑ/Ίδιοι Πόροι	3.3.3 30.000.000
	3.3.4 Συντήρηση – Επισκευή γυμνασίου και λυκείου	3.3.4 Δήμος	3.3.4 ΕΠΤΑ/Ίδιοι Πόροι	3.3.4 10.000.000
	3.3.5 Προμήθεια εποπτικών μέσω Β'θμιας εκπαίδευσης	3.3.5 Δήμος	3.3.5 ΕΠΤΑ/Ίδιοι Πόροι	3.3.5 10.000.000
	3.4 Ανάπτυξη αθλητικής υποδομής	3.4 Δήμος	3.4 ΕΠΤΑ	3.4 200.000.000
	3.5.1 Μελέτη επιλεγμένης καταγραφής της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής των οικισμών του Δήμου	3.5.1 Δήμος	3.5.1 Ίδιοι Πόροι	3.5.1 30.000.000
	3.5.2 Συντήρηση λιθόκτιστων γεφυριών ορεινής Ροδόπης	3.5.2 Δήμος	3.5.2 Γ'ΚΠΣ, ΕΠΤΑ, ΠΕΠ ΑΜΘ	3.5.2 60.000.000
	3.6.1 Κατασκευή Κτιρίου Πολλαπλών χρήσεων	3.6.1 Δήμος	3.6.1 ΕΠΤΑ	3.6.1 100.000.000
	3.6.2 Ανάπτυξη συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης (ΣΠΔ) στο Δήμο Παρανεστίου.	3.6.2 Δήμος	3.6.2 ΕΠΤΑ, ΣΑΤΑ ΠΕΠ ΑΜΘ	3.6.2 20.000.000

ΥΠ. 4: Έργα ανάπλασης – αναμόρφωσης κοινοχρήστων χώρων – βελτίωση οικιστικού περιβάλλοντος	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	4.1 Ανάπλαση πάρκων και χώρων πράσινου του Δ. Παρανεστίου	4.1 Δήμος	4.1 ΕΠΤΑ	4.1 200.000.000
	4.2 Ανάπλαση της περιοχής κατά μήκος του ποταμού Νέστου πλησίον του οικισμού Παρανεστίου και αποκατάσταση και αξιοποίηση του χώρου ανεξέλεγκτης απόθεσης απορριμμάτων και αποβλήτων	4.2 –	4.2 Γ'ΚΠΣ	4.2 200.000.000
	4.3 Διερεύνηση των συνθηκών αντιπλημμυρικής προστασίας του Ν, Δράμας	4.3 ΤΕΔΚ Ν.Δράμας	4.3 Ίδιοι Πόροι	4.3 10.000.000
	4.4 Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων	4.4 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	4.4 Γ'ΚΠΣ	4.4 –

ΥΠ.5 : Ανάδειξη – αξιοποίηση φυσικών πόρων	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	5.1 Μελέτη αξιοποίησης υφιστάμενων κτιρίων (σχολεια, στρατιωτικά φυλάκια κτλ.)	5.1 Δήμος	5.1 Ίδιοι Πόροι	5.1 20.000.000
	5.2 Προστασία και ανάδειξη στοιχείων Ορεινού όγκου Ροδόπης	5.2 Δασαρχείο, Δήμος	5.2 ΕΠΠΕΡ	5.2 251.000.000
	5.3 Βελτίωση μελισσοτόπων με φύτευση μελισσοτροφικών ειδών	5.3 Δασαρχείο, Δήμος	5.3 ΣΑΝΑ 029/2	5.3 50.000.000
	5.4 Αξιοποίηση ιαματικών πηγών Θερμιών	5.4 Δήμος	5.4 Γ'ΚΠΣ	5.4 2.000.000.000
	5.5 Οικοτουρισμός και περιβαλλοντική εκπαίδευση στον άξονα Παρανεστίου- Ελατιά	5.5 Δασαρχείο, Δήμος, ΤΕΙ Δασοπονίας	5.5 Γ'ΚΠΣ	5.5 180.000.000
	5.6 Οικοτουρισμός στον άξονα Παρανεστίου –Λεπίδα	5.6 Δασαρχείο, Δήμος	5.6 Γ'ΚΠΣ	5.6 80.000.000
	5.7 Οικοτουρισμός στον άξονα Παρανεστίου – Στάμνας	5.7 Δασαρχείο, Δήμος	5.7 Γ'ΚΠΣ	5.7 70.000.000
	5.8 Οικοτουρισμός στο φράγμα Τεμένους	5.8 Δασαρχείο, Δήμος	5.8 Γ'ΚΠΣ	5.8 45.000.000
	5.9 Μελέτες και έργα ανάδειξης και προστασίας του δάσους Φρακτού	5.9 Δασαρχείο, Δήμος, Ερευν.Ιδρύματα	5.9 Γ'ΚΠΣ	5.9 1.566.000.000
	5.10 Σχεδιασμός – Αξιοποίηση οικοτουριστικών πόρων ορεινής περιοχής Δράμας	5.10 Δήμοι Κ.Νευροκοπίου, Προσοτσάνης, Παρανεστίου, Κοιν. Σιδηρονέρου	5.10 Ίδιοι Πόροι	5.10 50.000.000
	5.11 Ειδικές δράσεις ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού	5.11 Δήμος, Συν/σμοί, Σύλλογοι, Ιδιώτες	5.11 Γ'ΚΠΣ	5.11 –

ΥΠ.6 : Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
6.1 Ανταγωνιστική ή διάρθρωση γεωργικής παραγωγής	6.1 Ανταγωνιστική διάρθρωση γεωργικής παραγωγής	6.1 Ν.Α.Δράμας, Συν/σμοί, Γ.Εκμ/σεις	6.1 ΚΑΠ ΕΕ, Εθν.Πόροι Υ.Γ.	6.1 –
6.2 Κτηνοτροφικό Πάρκο	6.2 Κτηνοτροφικό Πάρκο	6.2 Ιδιώτης	6.2 ΣΑΕ ΑΜΘ	6.2 500.000.000
6.3 Αρδευτικά έργα- αναδασμοί	6.3 Κατασκευή φράγματος στο Αρκουδόρεμα και αρδευτικού δικτύου	6.3 Ιδιώτης	6.3 ΣΑΝΑ 029/2	6.3 200.000.000
6.4 Βελτίωση βοσκοτόπων	6.4 Βελτίωση Βοσκοτόπων	6.4 Ιδιώτης	6.4 ΣΑΕ ΑΜΘ	6.4 500.000.000
6.5 Ανάπτυξη δασών	6.5.1 Ανόρθωση υποβαθμισμένων συστάδων (στη ζώνη Γ βάσει ΕΠΜ) στο δάσος Φρακτού	6.5.1 Δασική Υπηρεσία	6.5.1 Γ'ΚΠΣ	6.5.1 250.000.000
	6.5.2 Ανόρθωση υποβαθμισμένων συστάδων (στη ζώνη Β βάσει ΕΠΜ) στο δάσος Φρακτού	6.5.2 Δασική Υπηρεσία	6.5.2 Γ'ΚΠΣ	6.5.2 350.000.000
	6.5.3 Ενίσχυση εκσυγχρονισμού μεθόδων συγκομιδής των δασικών προϊόντων και εκμετάλλευσης των υπολειμμάτων υλοτομίας	6.5.3 Δασική Υπηρεσία, Δασικοί Συν/σμοί, Ιδιώτες	6.5.3 Γ'ΚΠΣ, Καν.1257/99	6.5.3 1.000.000.000
	6.5.4 Ενίσχυση εκτροφής θηραματικών ειδών μόνον αυτόχθονης προέλευσης	6.5.4 Ιδιώτες, Υπ.Γεωργίας	6.5.4 Γ'ΚΠΣ, Καν.1257/99	6.5.4 200.000.000
	6.5.5 Βελτίωση βιοτόπων άγριας θηραματοπανίδας	6.5.5 Δασική Υπηρεσία, Κυνηγετικός Σύλ. Δράμας	6.5.5 Γ'ΚΠΣ, Καν.1257/99	6.5.5 50.000.000
6.6 Λοιπές παραγωγικές δραστηριότητες	6.6.1 Δημιουργία εγκαταστάσεων διανυκτέρευσης – εστίασης- αναψυχής και άλλων έργων βασικής τουριστικής υποδομής του αγροτουρισμού και του θεραπευτικού τουρισμού	6.6.1 Ιδιώτες	6.6.1 Αναπτυξιακός νόμος, Κανονισμοί, Πρωτοβουλίες Ε.Ε.	6.6.1 1.000.000.000
		6.6.2 Ιδιώτες, Συνεταιρισμοί	6.6.2 Αναπτυξιακός νόμος, Κανονισμοί,	6.6.2 600.000.000
		6.6.3 Ιδιώτες		6.6.3 400.000.000

	6.6.2 Ενίσχυση της δημιουργίας βιοτεχνικών μονάδων αξιοποίησης του δασικού πλούτου της περιοχής 6.6.3 Αξιοποίησης τοπικών πόρων.		Πρωτοβουλίες Ε.Ε. 6.6.3 Αναπτυξιακός νόμος, Κανονισμοί, Πρωτοβουλίες Ε.Ε.	
ΥΠ.7 : Κοινωνία της πληροφορίας	Έργα και δράσεις 7.1 Δημιουργία τηλεματικού δικτύου παρατήρησης, μετρήσεων και προστασίας απομακρυσμένων και οικολογικά ευαίσθητων περιοχών – Δικτύωση Κέντρων Πληροφόρησης και Ενημέρωσης στο Νομό Δράμας 7.2 Ολοκληρωμένο σύστημα δικτυακής επικοινωνίας και γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών μεταξύ των Δήμων και των λοιπών κύριων φορέων του Ν.Δράμας 7.3 Βελτίωση της παροχής υπηρεσιών υγείας μέσω της τηλεματικής στους Δήμους του Ν. Δράμας 7.4 Αναβάθμιση δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού της Τοπικής Αυτ/σης Στο Νομό Δράμας με τη χρήση νέων τεχνολογιών της δικτυακής επικοινωνίας και της τηλε-εκπαίδευσης 7.5 Εγκατάσταση πληροφοριακών σταθμών – ανάπτυξη εφαρμογών για την ενημέρωση – πληροφόρηση των πολιτών και των επισκεπτών του Δήμου.	Φορέας υλοποίησης 7.1 Δήμοι Παρανεστίου, Κ.Νευροκοπίου, Προσοτσάνης, Κοιν. Σιδηρονέρου 7.2 Δήμοι Νομού Δράμας 7.3 Δήμοι Νομού Δράμας 7.4 Δήμοι Νομού Δράμας 7.5 Δήμος	Πηγή χρημ/σης 7.1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.2 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.3 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.4 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.5 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας"	Προϋ/σμός 7.1 250.000.000 7.2 180.000.000 7.3 120.000.000 7.4 100.000.000 7.5 250.000.000
ΥΠ.8: Πολ/κές – χωροταξικές ρυθμίσεις	Έργα και δράσεις 8.1 Εκπόνηση νέων μελετών πολεοδομικού σχεδίου Δημοτικών Διαμερισμάτων και επέκταση τροποποίηση υπαρχόντων	Φορέας υλοποίησης 8.1 Δήμος, Ν.Α., Π.ΑΜΘ	Πηγή χρημ/σης 8.1 ΕΠΤΑ	Προϋ/σμός 8.1 50.000.000

ΥΠ.9 : Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	9.1 Κατάρτιση δασεργατών	9.1 ΚΕΓΕ, ΚΕΚ	9.1 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ	
	9.2 Κατάρτιση εργαζομένων στην κτηνοτροφία	9.2 ΚΕΓΕ	9.2 Υπ. Γεωργίας	
	9.3 Κατάρτιση γυναικών σε θέματα επεξεργασίας και τυποποίησης αγροτικών προϊόντων	9.3 ΚΕΚ	9.3 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ, ΕΟΜΜΕΧ	
	9.4 Κατάρτιση νέων ανέργων σε θέματα επεξεργασίας και τυποποίησης κτηνοτροφικών και δασικών προϊόντων	9.4 ΚΕΚ	9.4 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ	
	9.5 Κατάρτιση γυναικών σε θέματ εναλλακτικών μορφών τουρισμού με παράλληλη ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στο τομέα του τουρισμού	9.5 ΚΕΚ	9.5 ΠΕΠ	
	9.6 Κατάρτιση ανέργων σε θέματα οικολογικού και πολιτιστικού τουρισμού, αγροτουρισμού	9.6 ΚΕΚ	9.6 Υπ.Εργασίας, Υπ.Ανάπτυξης, ΠΕΠ	
	9.7 Κατάρτιση πτυχιούχων σε εξειδικευμένα κοινωνικά θέματα	9.7 ΚΕΚ	9.7 ΠΕΠ	
	9.8 Ενημέρωση τοπικών Φορέων για τις δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού με αξιοποίηση φυσικών και πολιτιστικών πόρων	9.8 ΤΕΔΚ	9.8 ΠΕΠ	

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΥ

ΥΠ.1 : Έργα τεχνικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
1.1 Ύδρευση	1.1.1 Έργα δικτύου ύδρευσης Κοινότητας Σιδηρόνερου	1.1.1 Κοινότητα	1.1.1 ΕΠΤΑ	1.1.1 150.000.000
1.2 Αποχέτευση	1.1.2 Έλεγχος συμπληρωματικών έργων στα δίκτυα ύδρευσης	1.1.2 Κοινότητα	1.1.2 ΕΠΤΑ,Ίδιοι	1.1.2 20.000.000
1.3 Απορρίματα	1.1.3 Αποτύπωση δικτύων ύδρευσης Κ. Σιδηρόνερου	1.1.3 Κοινότητα	Πόροι	1.1.3 15.000.000
	1.2.1 Κατασκευή μονάδων επεξεργασίας λυμάτων των κοινοτικών διαμερισμάτων της Κοινότητας Σιδηρόνερου	1.2.1 –	1.1.3 ΕΠΤΑ,Ίδιοι	1.2.1 55.000.000
	1.2.2 Κατασκευή δικτύων αποχέτευσης Κοινότητας Σιδηρόνερου	1.2.2 Κοινότητα	Πόροι	1.2.2 250.000.000
	1.2.3 Κατασκευή Αγωγών μεταφοράς λυμάτων Κοινότητας Σιδηρόνερου	1.2.3 –	1.2.1 ΕΠΤΑ	1.2.3 40.000.000
	1.3.1 Προμήθεια μηχανολογικού εξοπλισμού	1.3.1 Κοινότητα	1.2.2 ΕΠΤΑ	1.3.1 50.000.000
	1.3.2 Μελέτη διαχείρισης απορριμμάτων	1.3.2 Κοινότητα	1.2.3 ΕΠΤΑ	1.3.2 2.000.000
	1.3.3 Εξυγίανση παλαιών χωματερών Κοινότητας Σιδηρόνερου	1.3.3 Κοινότητα	1.3.1 ΕΠΤΑ	1.3.3 –
			1.3.2 Ίδιοι Πόροι	
			1.3.3 –	

ΥΠ.2 : Έργα μεταφορικής υποδομής	Έργα και δράσεις 2.1 Βελτιωτικές Επεμβάσεις στο Επαρχιακό Οδικό δίκτυο της Κοινότητας 2.2 Επεμβάσεις Βελτίωσης, Συντήρησης και Συμπλήρωσης του Κοινοτικού (Δημοτικού) Οδικού Δικτύου της Κοινότητας Σιδηρονέρου 2.3 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Αγροτικού και Δασικού δικτύου της Κοινότητας Σιδηρονέρου	Φορέας υλοποίησης 2.1 Περιφέρεια ΑΜΘ, Ν.Α.Δράμας 2.2 Κοινότητα 2.3 Περιφέρεια ΑΜΘ, Ν.Α.Δράμας	Πηγή χρημ/σης 2.1 ΠΕΠ, Γ'ΚΠΣ 2.2 ΕΠΤΑ 2.3 ΣΑΝΤ, ΣΑΤΑ	Προϋπ/σμός 2.1 6.400.000.000 2.2 150.000.000 2.3 1.000.000.000
ΥΠ.3 : Έργα κοινωνικής υποδομής 3.1 Υγεία 3.2 Πρόνοια 3.3 Παιδεία	Έργα και δράσεις 3.1 Συντήρηση και αισθητική αναβάθμιση – Βελτίωση Αγροτικών Ιατρείων & Ιατρικών Εξεταστηρίων 3.2 – 3.3 –	Φορέας υλοποίησης 3.1 Κοινότητα 3.2 – 3.3 –	Πηγή χρημ/σης 3.1 ΕΠΤΑ/Ίδιοι Πόροι 3.2 – 3.3 –	Προϋπ/σμός 3.1 10.000.000 3.2 – 3.3 –
ΥΠ. 4: Έργα ανάπλ. – αναμ. κοινοχρ. χώρων – βελτίωση οικιστ. περ/ντος	Έργα και δράσεις 4.1 Βελτίωση του τοπίου στην περιοχή του Σιδηρονέρου 4.2 Βελτίωση του τοπίου στην περιοχή της Σκαλωτής 4.3 Βελτίωση του τοπίου στην περιοχή του Δασικού χωριού Ελατιάς	Φορέας υλοποίησης 4.1 Δασική Υπηρεσία 4.2 Δασική Υπηρεσία 4.3 Δασική Υπηρεσία	Πηγή χρημ/σης 4.1 Γ'ΚΠΣ 4.2 Γ'ΚΠΣ 4.3 Γ'ΚΠΣ	Προϋπ/σμός 4.1 60.000.000 4.2 40.000.000 4.3 50.000.000
ΥΠ.5 : Ανάδειξη – αξιοποίηση φυσικών πόρων	Έργα και δράσεις 5.1 Οικοτουρισμός και περιβαλλοντική εκπαίδευση στη περιοχή Σιδηρονέρου 5.2 Οικοτουρισμός και περιβαλλοντική εκπαίδευση στη περιοχή Σκαλωτής 5.3 Αξιοποίηση του “Παλαιού Εργοταξίου Ελατίας” για οικοτουρισμό 5.4 Βελτίωση των εγκαταστάσεων του Δασικού χωριού Ελατιάς 5.5 Ίδρυση βοτανικού κήπου κοντά στο Δασικό χωριό 5.6 Οικοτουρισμός στη λεκάνη Στραβορέματος 5.7 Οικοτουρισμός στη θέση Κούτρα 5.8 Σχεδιασμός – Αξιοποίηση οικοτουριστικών πόρων ορεινής περιοχής Ν. Δράμας 5.9 Ειδικές δράσεις ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού	Φορέας υλοποίησης 5.1 Δασαρχείο 5.2 Δασαρχείο 5.3 Δασαρχείο 5.4 Δασαρχείο 5.5 Δασαρχείο, ΤΕΙ, ΝΑ 5.6 Δασαρχείο, ΝΑ, Κοινότητα 5.7 Δασαρχείο, ΝΑ 5.8 Δήμοι Κ.Νευροκοπίου, Προσοτσάνης, Παρανεστίου, Κοιν. Σιδηρονέρου 5.9 Κοινότητα, Σύλλογοι	Πηγή χρημ/σης 5.1 Γ'ΚΠΣ 5.2 Γ'ΚΠΣ 5.3 Γ'ΚΠΣ 5.4 Γ'ΚΠΣ 5.5 Γ'ΚΠΣ 5.6 Γ'ΚΠΣ 5.7 Γ'ΚΠΣ 5.8 ΕΠΤΑ, Ίδιοι Πόροι 5.9 –	Προϋπ/σμός 5.1 120.000.000 5.2 30.000.000 5.3 20.000.000 5.4 150.000.000 5.5 8.000.000 5.6 167.000.000 5.7 37.000.000 5.8 50.000.000 5.9 –

ΥΠ.6 : Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
6.1 Βελτίωση βοσκοτόπων 6.2 Ανάπτυξη δασών 6.3 Λοιπές παραγωγικές δραστηριότητες	6.1 Βελτίωση βοσκοτόπων 6.2.1 Βελτίωση βιοτόπων άγριας θηραματοπανίδας 6.2.2 Ενίσχυση εκσυγχρονισμού μεθόδων συγκομιδής των δασικών προϊόντων και εκμετάλλευσης των υπολειμμάτων υλοτομίας 6.2.3 Ενίσχυση εκτροφής θηραματικών ειδών μόνον αυτόχθονης προέλευσης 6.3.1 Ανταγωνιστική διάθρωση γεωργικής παραγωγής 6.3.2 Ενίσχυση της δημιουργίας βιοτεχνικών μονάδων αξιοποίησης των τοπικών πόρων (δασικών –κτηνοτροφικών) της περιοχής 6.3.3 Συνεταιριστικά ή ομαδικά ή οικογενειακά εργαστήρια αξιοποίησης αρωματικών φυτών, μανιταριών, καρπών, κτηνοτροφικών προϊόντων κ.ά. για εμπορία 6.3.4 Δημιουργία εγκαταστάσεων διανυκτέρευσης –εστίασης-αναψυχής και άλλων έργων βασικής τουριστικής υποδομής	6.1 ΝΑ Δράμας, Δασαρχείο 6.2.1 Κυνηγετικός Σύλ.Δράμας 6.2.2 Δασική Υπηρεσία, Δασικοί Σύνδεσμοι, Ιδιώτες 6.2.3 Ιδιώτες, Υπ.Γεωργίας 6.3.1 Ν.Α.Δράμας, Κοινότητα, Συν/σμοι, Γ.Εκμ/σεις 6.3.2 Ιδιώτες, Συν/σμοι 6.3.3 Ιδιώτες, Συν/σμοι 6.3.4 Ιδιώτες	6.1 Γ'ΚΠΣ 029/2 6.2.1 Γ'ΚΠΣ, Καν.1257/99 6.2.2 Γ'ΚΠΣ, Καν.1257/99 6.2.3 Γ'ΚΠΣ, Καν.1257/99 6.3.1 ΚΑΠ ΕΟΚ, Εθνικοί Πόροι Υ.Γ. 6.3.2 Αναπτυξιακός νόμος, Κανονισμοί, Πρωτοβουλίες Ε.Ε. 6.3.3 Αναπτυξιακός νόμος, LEADER Plus 6.3.4 Κανονισμοί, Πρωτοβουλίες Ε.Ε.	6.1 300.000.000 6.2.1 50.000.000 6.2.2 1.000.000.000 6.2.3 200.000.000 6.3.1 – 6.3.2 400.000.000 6.3.3 100.000.000 6.3.4 300.000.000

ΥΠ.7 : Κοινωνία της πληροφορίας	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	7.1 Δημιουργία τηλεματικού δικτύου παρατήρησης, μετρήσεων και προστασίας απομακρυσμένων και οικολογικά ευαίσθητων περιοχών – Δικτύωση Κέντρων Πληροφόρησης και Ενημέρωσης στο Νομό Δράμας 7.2 Ολοκληρωμένο σύστημα δικτυακής επικοινωνίας και γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών μεταξύ των Δήμων και των λοιπών κύριων φορέων του Ν.Δράμας 7.3 Βελτίωση της παροχής υπηρεσιών υγείας μέσω της τηλεματικής στους Δήμους του Ν. Δράμας 7.4 Αναβάθμιση δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού της Τοπικής Αυτ/σης, στο Νομό Δράμας με τη χρήση νέων τεχνολογιών της δικτυακής επικοινωνίας και της τηλε-εκπαίδευσης	7.1 Δήμοι Παρανεστίου, Κ.Νευροκοπίου, Προσοτσάνης, Κοιν. Σιδηρονέρου 7.2 Δήμοι Νομού Δράμας 7.3 Δήμοι Νομού Δράμας 7.4 Δήμοι Νομού Δράμας	7.1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.2 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.3 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.4 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας"	7.1 250.000.000 7.2 180.000.000 7.3 120.000.000 7.4 100.000.000

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΙΟΥ

ΥΠ.1 : Έργα τεχνικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋ/σμός	
1.1 Ύδρευση 1.2 Αποχέτευση 1.3 Απορρίματα	1.1.1 Έλεγχος συμπληρωματικών έργων στα δίκτυα ύδρευσης	1.1.1 Δήμος	1.1.1 ΕΠΤΑ Ίδιοι	1.1.1 40.000.000	
	1.1.2 Έργα ύδρευσης Δ. Καλαμπακίου (εσωτερικό δίκτυο ύδρευσης)	1.1.2 Δήμος	Πόροι	1.1.2 50.000.000	
	1.1.3 Έργα ύδρευσης Δ. Καλαμπακίου (εξωτερικό δίκτυο ύδρευσης)	1.1.3 Δήμος	1.1.2 ΕΠΤΑ	1.1.3 100.000.000	
	1.1.4 Μελέτη ορθολογικής αξιοποίησης του υδατικού δυναμικού της λεκάνης Δράμας (περιλαμβάνει και τα τενάγη Φιλίππων)	1.1.4 Ν.Α.Δράμας	1.1.3 ΕΠΤΑ	1.1.4 600.000.000*	
	1.1.5 Αποτύπωση δικτύου ύδρευσης Δ. Καλαμπακίου	1.1.5 Δήμος	1.1.4 Γ'ΚΠΣ	1.1.5 15.000.000	
	1.2.1 Κατασκευή μονάδων βιολογικού καθαρισμού (για την εξυπηρέτηση των Δ. Δ. του δήμου)	1.2.1 Δήμος	1.1.5 ΕΠΤΑ, Ίδιοι	1.2.1 500.000.000	
	1.2.2 Έργα αποχέτευσης Δ. Καλαμπακίου (εσωτερικό δίκτυο)	1.2.2 Δήμος	Πόροι	1.2.2 400.000.000	
	1.2.3 Αποτύπωση δικτύων αποχέτευσης	1.2.3 Δήμος	1.2.1 ΕΠΤΑ	1.2.3 15.000.000	
	1.2.4 Κατασκευή αγωγών μεταφοράς λυμάτων	1.2.4 Δήμος	1.2.2 ΕΠΤΑ	1.2.4 260.000.000	
	1.3.1 Μελέτη –Κατασκευή ΧΥΤΑ υπολοίπου Ν. Δράμας	1.3.1 Ν.Α.Δράμας	1.2.3 ΕΠΤΑ	1.3.1 –	
	1.3.2 Μελέτη διαχείρισης απορριμμάτων	1.3.2 Δήμος	1.2.4 ΕΠΤΑ	1.3.2 5.000.000	
	1.3.3 Εξυγίανση παλαιών χωματερών	1.3.3 Δήμος	1.3.1 Γ'ΚΠΣ	1.3.3 –	
				1.3.2 ΕΠΤΑ	
				1.3.3 ΕΠΤΑ	

*Σημείωση : Τα εξακόσια εκατομμύρια, που απαιτούνται δια την ολοκλήρωση της ενέργειας, δεν βαρύνει μόνο τον Δήμο Καλαμπακίου, αλλά θα μοιρασθεί αναλογικά σε κάθε Ο.Τ.Α., ο οποίος θα εμπλακεί στην εν λόγω μελέτη.

ΥΠ.2 : Έργα μεταφορικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋ/σμός
	2.1 Βελτιωτικές Επεμβάσεις στο Επαρχιακό Οδικό δίκτυο	2.1 Ν.Α. Δράμας, Δήμος	2.1 ΠΕΠ, ΣΑΝΑ, ΕΠΤΑ	2.1 3.000.000.000
	2.2 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Δημοτικού δικτύου	2.2 Δήμος	2.2 ΕΠΤΑ	2.2 500.000.000
	2.3 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Αγροτικού	2.3 Ν.Α. Δράμας, Δήμος	2.3 ΣΑΝΤ, ΣΑΤΑ	2.3 100.000.000
	2.4 Δημιουργία συστήματος μαζικής μεταφοράς για εσωτερική εξυπηρέτηση του Δήμου	2.4 Δήμος, Ιδιωτικοί Φορείς	2.4 ΕΤΕΡΠΣ, Κοινοτικά προγρ/τα (TRANSPORT), Πέμπτο Πρόγραμμα πλαίσιο, άλλες πηγές Δήμου	2.4 70.000.000

ΥΠ.3 : Έργα κοινωνικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
3.1 Υγεία	3.1.1 Κατασκευή Κέντρου Υγείας (και προμήθεια εξοπλισμού)	3.1.1 Περιφέρεια ΑΜΘ	3.1.1 Γ'ΚΠΣ	3.1.1 800.000.000
3.2 Πρόνοια	3.1.2 Πολυδύναμο Ιατρείο	3.1.2 –	3.1.2 –	3.1.2 100.000.000
3.3 Παιδεία	3.1.3 Συντήρηση και αισθητική αναβάθμιση – Βελτίωση Αγροτικών Ιατρείων & Ιατρικών Εξεταστηρίων	3.1.3 Δήμος	3.1.3 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι	3.1.3 17.000.000
3.4 Αθλητισμός	3.2.1 Συντήρηση – Επισκευή παιδικού σταθμού Καλαμπακίου & Προμήθεια εξοπλισμού	3.2.1 Δήμος	3.2.1 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι	3.2.1 15.000.000
3.5 Πολιτισμός	3.2.2 Συντήρηση επισκευή ΚΑΠΗ & Προμήθεια εξοπλισμού	3.2.2 Δήμος	3.2.2 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι	3.2.2 15.000.000
3.6 Διοίκηση	3.2.3 Προγράμματα κοινωνικού τομέα (Βοήθεια στο σπίτι, ΑΜΕΑ κτλ)	3.2.3 Δήμος	3.2.3 ΕΠΤΑ,Κοινοτ. Πρωτοβουλίες	3.2.3 100.000.000
	3.3.1 Συντήρηση – Επισκευή νηπιαγωγείων και δημοτικών σχολείων	3.3.1 Δήμος	3.3.1 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι	3.3.1 40.000.000
	3.3.2 Προμήθεια εποπτικών μέσω Α'βάθμιας εκπαίδευσης	3.3.2 Δήμος	3.3.2 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι	3.3.2 10.000.000
	3.3.3 Προμήθεια σχολικών λεωφορίων	3.3.3 Δήμος	3.3.2 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι	3.3.3 60.000.000
	3.3.4 Συντήρηση - αποκατάσταση 1ου δημοτικού σχολείου Καλαμπακίου	3.3.4 Δήμος	3.3.3 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι	3.3.4 80.000.000
	3.3.5 Συντήρηση – Επισκευή γυμνασίων και λυκείων	3.3.5 Δήμος	3.3.4 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι	3.3.5 20.000.000
	3.3.6 Προμήθεια εποπτικών μέσω Β'θμιας εκπαίδευσης	3.3.6 Δήμος	3.3.5 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι	3.3.6 10.000.000
	3.3.7 Αναδιάρθρωση εκπαιδευτικών μονάδων	3.3.7 ΥΠΕΠΘ	3.3.6 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι	3.3.7 –
	3.4 Ανάπτυξη αθλητικής υποδομής	3.4 Δήμος	3.3.7 –	3.4 500.000.000
	3.5 Αξιοποίηση και προβολή τοπικών εθίμων και εορτών	3.5 Δήμος	3.4 Ελλάδα 2004, Ιδ.Πόροι	3.5 5.000.000
	3.6.1 Ανέγερση Δημαρχείου	3.5.3 Δήμος	3.5 Ίδιοι Πόροι	3.6.1 400.000.000
	3.6.2 Διαμόρφωση υφιστάμενων κτιρίων για πολλαπλές χρήσεις σε Δημοτικά Διαμερίσματα	3.5.4 Δήμος	3.6.1 ΕΠΤΑ	3.6.2 50.000.000
		3.6.1 Δήμος	3.6.2 ΕΠΤΑ	
		3.6.2 Δήμος		
ΥΠ. 4: Έργα ανάπλασης – αναμόρφωσης κοινοχρήστων χώρων – βελτίωση οικιστικού περιβάλλοντος	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	4.1 Αναπλάσεις Κοινόχρηστων Χώρων	4.1 Δήμος	4.1 ΕΠΤΑ	4.1 190.000.000
	4.2 Βελτίωση του αστικού και περιστασιακού τοπίου (πλατείες,φωτο φράκτες δενδροστοιχίες)	4.2 Δήμος	4.2 ΕΠΤΑ	4.2 100.000.000
	4.3 Διερεύνηση των συνθηκών αντιπλημμυρικής προστασίας του Ν.Δράμας	4.3 ΤΕΔΚ Ν.Δράμας	4.3 Ίδιοι Πόροι	4.3 10.000.000
	4.4 Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων	4.4 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	4.4 Γ'ΚΠΣ	4.4 –

ΥΠ.5 : Ανάδειξη – αξιοποίηση φυσικών πόρων	Έργα και δράσεις 5.1 Ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων: Μονοπάτι Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.	Φορέας υλοποίησης 5.1 Δήμος	Πηγή χρημ/σης 5.1 ΕΠΤΑ	Προϋ/σμός 5.1 50.000.000
ΥΠ.6 : Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας 6.1 Τομείς παραγωγής 6.2 Ανταγωνιστική διάθρωση γεωργικής παραγωγής 6.3 Αρδευτικά έργα- αναδασμοί 6.4 Υδατικοί Πόροι 6.5 Λοιπές παραγωγικές δραστηριότητες	Έργα και δράσεις 6.1 Βελτίωση των συνθηκών βόσκησης των κτηνοτροφικών ζώων και αύξηση της βοσκοχωρητικότητας. 6.2 Ανταγωνιστική διάθρωση γεωργικής παραγωγής 6.3.1 Βελτίωση αρδευτικού δικτύου Βοϊράνης – Αγίας Παρασκευής –Καλαμπακίου 6.3.2 Ολοκλήρωση καθαρισμού υφιστάμενης κοίτης Χειμάρρου Δοξάτου Ν.Δράμας 6.3.3 Ανόρυξη –αξιοποίηση 15 αρδευτικών γεωτρήσεων για ενίσχυση του αρδευτικού έργου Αγίας Παρασκευής – Καλαμπακίου 6.3.4 Αναδασμός – Παράλληλα Έργα 6.3.5 Μελέτη –Κατασκευή Αρδευτικού Δικτύου τεναγών Φιλίππων 6.3.6 Κατασκευή υπόγειας σήραγγας μεταφοράς νερού από το Φράγμα της Πλατανόβρυσης στην πεδιάδα της Δράμας και διανομή στα Αρδευτικά Δίκτυα 6.4 Μελέτη ορθολογικής αξιοποίησης του υδατικού δυναμικού της λεκάνης Δράμας 6.5.1 Ενίσχυση εγκατάστασης ΜΜΕ και βιοτεχνικών μονάδων 6.5.2 Δημιουργία χώρου ανάπτυξης βιοτεχνικών δραστηριοτήτων	Φορέας υλοποίησης 6.1 Υπ.Γεωργίας, Δήμος 6.2 Ν.Α.Δράμας, Συν/σμοί, Δήμος 6.3.1 Ν.Α.Δράμας 6.3.2 Ν.Α.Δράμας 6.3.3 Ν.Α.Δράμας 6.3.4 Ν.Α.Δράμας 6.3.5 Ν.Α.Δράμας 6.3.6 Υπ.Γεωργίας 6.4 Υπ.Γεωργίας, ΝΑ Δράμας 6.5.1 Ιδιώτες, Συν/σμοί 6.5.2 Δήμος	Πηγή χρημ/σης 6.1 Γ'ΚΠΣ 6.2 – 6.3.1 ΣΑΝΑ 029/2 6.3.2 ΣΑΝΑ 029/2 6.3.3 ΣΑΝΑ 029/2 6.3.4 ΣΑΝΑ 029/2 6.3.5 ΣΑΝΑ 029/2 6.3.6 Γ'ΚΠΣ 6.4 Γ'ΚΠΣ, ΠΕΠ ΑΜΘ 6.5.1 Αναπτυξιακός νόμος, Κανονισμοί, Πρωτοβουλίες Ε.Ε. 6.5.2 Ιδ.Πόροι	Προϋ/σμός 6.1 50.000.000 6.2 – 6.3.1 225.000.000 6.3.2 300.000.000 6.3.3 225.000.000 6.3.4 250.000.000 6.3.5 2.500.000.000 6.3.6 100.000.000.000 00 6.4 600.000.000 6.5.1 400.000.000 6.5.2 200.000.000
ΥΠ.7 : Κοινωνία της πληροφορίας	Έργα και δράσεις 7.1 Ολοκληρωμένο σύστημα δικτυακής επικοινωνίας και γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών μεταξύ των Δήμων και των λοιπών κύριων φορέων του Ν.Δράμας 7.2 Βελτίωση της παροχής υπηρεσιών υγείας μέσω της τηλεματικής στους Δήμους του Ν. Δράμας 7.3 Αναβάθμιση δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού της Τοπικής Αυτ/σης στο Νομό Δράμας με τη χρήση νέων τεχνολογιών της δικτυακής επικοινωνίας και της τηλε-εκπαίδευσης	Φορέας υλοποίησης 7.1 Δήμοι Νομού Δράμας 7.2 Δήμοι Νομού Δράμας 7.3 Δήμοι Νομού Δράμας	Πηγή χρημ/σης 7.1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.2 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.3 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας"	Προϋ/σμός 7.1 180.000.000 7.2 120.000.000 7.3 100.000.000

ΥΠ.8: Πολ/κές – χωροταξικές ρυθμίσεις	Έργα και δράσεις 8.1 Εκπόνηση μελέτης ΣΧΟΑΑΠ	Φορέας υλοποίησης 8.1 Δήμος, Τμήμα Πολεοδομίας και Πολεοδ.Εφαρμογών	Πηγή χρημ/σης 8.1 ΕΠΤΑ	Προϋπ/σμός 8.1 40.000.000
ΥΠ.9 : Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	Έργα και δράσεις 9.1 Κατάρτιση νέων ανέργων σε νέες μορφές καλλιέργειας 9.2 Κατάρτιση εργαζομένων στην γεωργία για νέες μορφές καλλιέργειας 9.3 Κατάρτιση παλιννοστούτων ανέργων για νέες μορφές καλλιέργειας 9.4 Κατάρτιση γυναικών σε θέματα επεξεργασίας και τυποποίησης αγροτικών προϊόντων 9.5 Κατάρτιση γυναικών σε θέματα του έτοιμου ενδύματος 9.6 Κατάρτιση νέων ανέργων σε θέματα επεξεργασίας και τυποποίησης αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων 9.7 Κατάρτιση νέων σε θέματα επεξεργασίας ξύλου 9.8 Κατάρτιση ανέργων σε θέματα ανάπτυξης, οικολογικού και πολιτιστικού τουρισμού, και προστασίας περιβάλλοντος 9.9 Κατάρτιση νέων ανέργων πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ σε εξειδικευμένα θέματα κοινωνικών υπηρεσιών 9.10 Ενημέρωση τοπικών Φορέων για τις δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού με αξιοποίηση φυσικών και πολιτιστικών πόρων	Φορέας υλοποίησης 9.1 ΚΕΓΕ, ΚΕΚ 9.2 ΚΕΓΕ 9.3 ΚΕΚ 9.4 ΚΕΚ 9.5 ΚΕΚ 9.6 ΚΕΚ 9.7 ΚΕΚ 9.8 ΚΕΚ 9.9 ΚΕΚ 9.10 ΤΕΔΚ	Πηγή χρημ/σης 9.1 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ 9.2 Υπ. Γεωργίας 9.3 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ 9.4 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ, ΕΟΜΜΕΧ 9.5 ΠΕΠ 9.6 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ 9.7 ΠΕΠ 9.8 Υπ.Εργασίας, Υπ.Ανάπτυξης, ΠΕΠ 9.9 ΠΕΠ 9.10 ΠΕΠ	Προϋπ/σμός

ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ

ΥΠ.1 : Έργα τεχνικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
1.1 Ύδρευση	1.1.1 Έλεγχος συμπληρωματικών έργων στα δίκτυα ύδρευσης	1.1.1 Δήμος	1.1.1 ΕΠΤΑ Ίδ.Πόροι	1.1.1 40.000.000
1.2 Αποχέτευση	1.1.2 Έργα ύδρευσης Δ. Νικηφόρου (εσωτερικό δίκτυο ύδρευσης)	1.1.2 Δήμος	1.1.2 ΕΠΤΑ	1.1.2 650.000.000
1.3 Απορρίματα	1.1.3 Έργα ύδρευσης Δ. Νικηφόρου (εξωτερικό δίκτυο ύδρευσης)	1.1.3 Δήμος	1.1.3 ΕΠΤΑ	1.1.3 1.500.000.000
	1.1.4 Αποτύπωση δικτύου ύδρευσης Δ. Νικηφόρου	1.1.4 Δήμος	1.1.4 ΕΠΤΑ Ίδ.Πόροι	1.1.4 15.000.000
	1.1.5 Μελέτη ορθολογικής αξιοποίησης του υδατικού δυναμικού της λεκάνης Δράμας	1.1.5 Ν.Α.Δράμας	1.1.5 Γ'ΚΠΣ	1.1.5 600.000.000*
	1.2.1 Κατασκευή μονάδων βιολογικού καθαρισμού (για την εξυπηρέτηση των Δ. Δ. του δήμου)	1.1.6 Δήμος	1.1.6 ΕΠΤΑ, Ίδιοι Πόροι	1.2.1 145.000.000
	1.2.2 Έργα αποχέτευσης Δ. Νικηφόρου (εσωτερικό δίκτυο)	1.2.1 Δήμος	1.2.1 ΕΠΤΑ	1.2.2 320.000.000
	1.2.3 Κατασκευή αγωγών μεταφοράς λυμάτων	1.2.2 Δήμος	1.2.2 ΕΠΤΑ	1.2.3 160.000.000
	1.2.4 Αποτύπωση δικτύων αποχέτευσης	1.2.3 Δήμος	1.2.3 ΕΠΤΑ	1.2.4 15.000.000
	1.3.1 Μελέτη –Κατασκευή ΧΥΤΑ υπολοίπου Ν. Δράμας	1.2.4 Δήμος	1.2.4 ΕΠΤΑ	1.3.1 –
	1.3.2 Μελέτη διαχείρισης απορριμμάτων	1.3.1 Ν.Α.Δράμας	1.3.1 ΕΠΤΑ	1.3.2 5.000.000
	1.3.3 Εξυγίανση παλαιών χωματερών	1.3.2 Δήμος	1.3.2 ΕΠΤΑ	1.3.3 –
		1.3.3 Δήμος	1.3.3 ΕΠΤΑ	

*Σημείωση : Τα εξακόσια εκατομμύρια, που απαιτούνται δια την ολοκλήρωση της ενέργειας, δεν βαραίνει μόνο τον Δήμο Νικηφόρου, αλλά θα μοιρασθεί αναλογικά σε κάθε Ο.Τ.Α., ο οποίος θα εμπλακεί στην εν λόγω μελέτη.

ΥΠ.2 : Έργα μεταφορικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	2.1 Βελτιωτικές Επεμβάσεις στο τμήμα του Εθνικού Οδικού δικτύου	2.1 ΠΕΠ ΑΜΘ, Ν.Α.Δράμας	2.1 ΠΕΠ, ΣΑΕ	2.1 2.700.000.000
	2.2 Βελτιωτικές Επεμβάσεις στο Επαρχιακό Οδικό δίκτυο	2.2 Ν.Α. Δράμας, Δήμος	2.2 ΕΠΤΑ,ΣΑΤΑ	2.2 1.070.000.000
	2.3 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Δημοτικού δικτύου	2.3 Δήμος	2.3 ΕΠΤΑ	2.3 1.500.000.000
	2.4 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Αγροτικού και δασικού δικτύου	2.4 Ν.Α. Δράμας, Δήμος	2.4 ΣΑΝΤ, ΣΑΤΑ	2.4 200.000.000
	2.5 Βελτίωση Λειτουργίας Σιδηροδρομικού Δικτύου Σερρών-Δράμας-Ξάνθης στην περιοχή Δήμου Νικηφόρου και εγκαταστάσεων Σιδηροδρομικών Σταθμών της περιοχής	2.5 Περιφέρεια ΑΜΘ, Ν.Α., Δήμος, ΟΣΕ	2.5 ΠΕΠ-ΕΤΠΑ, Υπ.Αν., ΟΣΕ, Υπ.Μετ.	2.5 3.500.000.000
	2.6 Δημιουργία συστήματος μαζικής μεταφοράς για εσωτερική εξυπηρέτηση του Δήμου	2.6 Δήμος, Ιδιωτικοί Φορείς,ΚΤΕΛ	2.6 ΕΤΕΡΠΣ, Κοινοτικά προγρ/τα (TRANSPORT), Πέμπτο Πρόγραμμα πλαίσιο, άλλες πηγές Δήμου	2.6 130.000.000

ΥΠ.3 : Έργα κοινωνικής υποδομής 3.1 Υγεία 3.2 Πρόνοια 3.3 Παιδεία 3.4 Αθλητισμός 3.5 Πολιτισμός 3.6 Διοίκηση	Έργα και δράσεις 3.1 Συντήρηση και αισθητική αναβάθμιση – Βελτίωση Αγροτικών Ιατρείων & Ιατρικών Εξεταστηρίων 3.2.1 Συντήρηση – Επισκευή παιδικού σταθμού Δ.Δ. Αδριανής και προμήθεια εξοπλισμού 3.2.2 Δοκιμαστική λειτουργία ΚΑΠΗ Δ.Νικηφόρου 3.2.3 Προγράμματα κοινωνικού τομέα (Βοήθεια στο σπίτι, ΑΜΕΑ κτλ) 3.3.1 Συντήρηση – Επισκευή νηπιαγωγείων και δημοτικών σχολείων 3.3.2 Προμήθεια εποπτικών μέσων Α'βάθμιας εκπαίδευσης 3.3.3 Προμήθεια σχολικών λεωφορίων 3.3.4 Συντήρηση – Επισκευή γυμνασίων και λυκείων 3.3.5 Προσθήκη κατ' επέκταση στο γυμνάσιο –λύκειο Νικηφόρου 3.3.6 Προμήθεια εποπτικών μέσων Β'θμιας εκπαίδευσης 3.3.7 Αναδιάρθρωση εκπαιδευτικών μονάδων 3.4 Ανάπτυξη αθλητικής υποδομής 3.5.1 Μελέτη και έργα ανάδειξη βυζαντινών κάστρων Αδριανής και Πλατανιάς 3.5.2 Μελέτη ανάπτυξης του οινικού και πολιτιστικού τουρισμού 3.5.3 Μελέτη –καταγραφή παραδοσιακής αρχιτεκτονικής οικισμού Νικηφόρου, Τείχους, Υψηλής Ράχης και μέτρα διατήρησης της φυσιογνωμίας τους 3.6 Ανάπτυξη συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης (ΣΠΔ) στο Δήμο Νικηφόρου	Φορέας υλοποίησης 3.1 Δήμος 3.2.1 Δήμος 3.2.2 Δήμος 3.2.3 Δήμος 3.3.1 Δήμος 3.3.2 Δήμος 3.3.3 Δήμος 3.3.4 Δήμος 3.3.5 Δήμος 3.3.6 Δήμος 3.3.7 ΥΠΕΠΘ 3.4 Δήμος 3.5.1 Δήμος 3.5.2 Δήμος 3.5.3 Δήμος 3.6 Δήμος	Πηγή χρημ/σης 3.1 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι 3.2.1 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι 3.2.2 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι 3.2.3 ΕΠΤΑ,Κοινot. Πρωτοβουλίες 3.3.1 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι 3.3.2 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι 3.3.3 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι 3.3.4 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι 3.3.5 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι 3.3.6 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι 3.3.7 – 3.4 ΕΠΤΑ 3.5.1 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι 3.5.2 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι 3.5.3 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι 3.6 ΕΠΤΑ, ΠΕΠ ΑΜΘ, ΣΑΤΑ	Προϋπ/σμός 3.1 27.000.000 3.2.1 10.000.000 3.2.2 15.000.000 3.2.3 – 3.3.1 30.000.000 3.3.2 10.000.000 3.3.3 60.000.000 3.3.4 20.000.000 3.3.5 64.000.000 3.3.6 10.000000 3.3.7 – 3.4 200.000.000 3.5.1 40.000.000 3.5.2 10.000.000 3.5.3 15.000.000 3.6 20.000.000
ΥΠ. 4: Έργα ανάπλασης – αναμόρφωσης κοινοχρήστων χώρων – βελτίωση οικιστ. περι/ντος	Έργα και δράσεις 4.1 Συντήρηση - Ανάπλαση κοινοχρήστου χώρου και δημοτικών κήπων 4.2 Διερεύνηση αναγκών αντιπλημμυρικής προστασίας του Ν.Δράμας 4.3 Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων	Φορέας υλοποίησης 4.1 Δήμος 4.2 ΤΕΔΚ Ν.Δράμας 4.3 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	Πηγή χρημ/σης 4.1 ΕΠΤΑ 4.2 Ίδιοι Πόροι 4.3 Γ'ΚΠΣ	Προϋπ/σμός 4.1 100.000.000 4.2 10.000.000 4.3 –
ΥΠ.5 : Ανάδειξη – αξιοποίηση φυσικών πόρων	Έργα και δράσεις 5.1 Ανάπτυξη ορεινού χώρου Δρυμοτόπου 5.2 Βελτίωση του τοπίου 5.3 Βελτίωση βιοτόπων της άγριας θηραματοπανίδας	Φορέας υλοποίησης 5.1 Δασαρχείο, Δήμος 5.2 Δασαρχείο 5.3 Κυνηγετικός σύλλογος	Πηγή χρημ/σης 5.1 Γ'ΚΠΣ 5.2 Γ'ΚΠΣ 5.3 Γ'ΚΠΣ,Καν 257/99	Προϋπ/σμός 5.1 – 5.2 400.000.000 5.3 50.000.000

ΥΠ.6 : Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας 6.1 Τομείς παραγωγής 6.2 Ανταγωνιστική διάθρωση ή διάθρωση γεωργικής παραγωγής 6.3 Αρδευτικά έργα- αναδασμοί 6.4 Υδατικοί Πόροι 6.5 Βελτίωση βοσκοτόπων 6.6 Λοιπές παραγωγικές δραστηριότητες	Έργα και δράσεις 6.1 Μελέτη αναδιάρθρωσης κλάδων φυτικής παραγωγής: αρωματικά φυτά, φακή, κτην. Κουκιά, καρύδια, ελιά 6.2.1 Ανταγωνιστική διάθρωση γεωργικής παραγωγής 6.2.2 Αγροτική οδοποιία Δ.Νικηφόρου 6.3.1 Μελέτη –Κατασκευή φράγματος Δ.Νικηφόρου στην περιοχή “Χαμοκέρασα” Ν. Δράμας 6.3.2 Μελέτη φράγματος στους χειμάρρους Μυλορέματος και Χιονοβουνίου 6.4 Μελέτη ορθολογικής αξιοποίησης του υδατικού δυναμικού της λεκάνης Δράμας 6.5 Βελτίωση βοσκοτόπων 6.6.1 Ενίσχυση της εγκατάστασης μονάδων επεξεργασίας – τυποποίησης κτηνοτροφικών προϊόντων 6.6.2 Ενίσχυση της εγκατάστασης μονάδων παραγωγής αδρανών υλικών	Φορέας υλοποίησης 6.1 ΕΘΙΑΓΕ, ΝΑ Δράμας, Δρ.Γεωργ.Αναπτ.Νικ. 6.2.1 Ν.Α.Δράμας, Συν/σμοί, Δήμος, Γεωρ.Εκμ/σεις 6.2.2 ΝΑ Δράμας 6.3.1 Ν.Α.Δράμας 6.3.2 Ν.Α.Δράμας 6.3.3 Υπ.Γεωργίας 6.4 ΝΑ Δράμας 6.5 ΝΑ Δράμας 6.6.1 Ιδιώτες 6.6.2 Ιδιώτες	Πηγή χρημ/σης 6.1 ΥΓ/ΕΕ 6.2.1 ΚΑΠ ΕΟΚ, Εθν.Πόροι Υ.Γ. 6.2.2 ΣΑΝΑ 029/2 6.3.1 ΣΑΝΑ 029/2 6.3.2 ΣΑΝΑ 029/2 6.4 Γ΄ΚΠΣ 6.5 ΣΑΕ 001 6.6.1 Αναπτυξιακός νόμος, Κανονισμοί, Πρωτοβουλίες Ε.Ε. 6.6.2 Αναπτυξιακός νόμος	Προϋπ/σμός 6.1 15.000.000 6.2.1 – 6.2.2 40.000.000 6.3.1 1.550.000.000 6.3.2 10.000.000 6.4 600.000.000 6.5 200.000.000 6.6.1 300.000.000 6.6.2 300.000.000
ΥΠ.7 : Κοινωνία της πληροφορίας	Έργα και δράσεις 7.1 Ολοκληρωμένο σύστημα δικτυακής επικοινωνίας και γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών μεταξύ των Δήμων και των λοιπών κύριων φορέων του Ν.Δράμας 7.2 Βελτίωση της παροχής υπηρεσιών υγείας μέσω της τηλεματικής στους Δήμους του Ν. Δράμας 7.3 Αναβάθμιση δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού της Τοπικής Αυτ/σης, στο Νομό Δράμας με τη χρήση νέων τεχνολογιών της δικτυακής επικοινωνίας και της τηλε-εκπαίδευσης	Φορέας υλοποίησης 7.1 Δήμοι Νομού Δράμας 7.2 Δήμοι Νομού Δράμας 7.3 Δήμοι Νομού Δράμας	Πηγή χρημ/σης 7.1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Κοινωνία της Πληροφορίας” 7.2 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Κοινωνία της Πληροφορίας” 7.3 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Κοινωνία της Πληροφορίας”	Προϋπ/σμός 7.1 180.000.000 7.2 120.000.000 7.3 100.000.000
ΥΠ.8: Πολ/κές – χωροταξικές ρυθμίσεις	Έργα και δράσεις 8.1 Εκπόνηση μελέτης ΣΧΟΑΑΠ	Φορέας υλοποίησης 8.1 Δήμος, Περιφέρεια ΑΜΘ	Πηγή χρημ/σης 8.1 ΥΠΕΧΩΔΕ	Προϋπ/σμός 8.1 30.000.000

ΥΠ.9 : Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	9.1 Κατάρτιση νέων ανέργων σε νέες μορφές καλλιέργειας	9.1 ΚΕΓΕ, ΚΕΚ	9.1 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ	
	9.2 Κατάρτιση εργαζομένων στην γεωργία για νέες μορφές καλλιέργειας	9.2 ΚΕΓΕ	9.2 Υπ.Γεωργίας	
	9.3 Κατάρτιση νέων σε θέματα σύγχρονων κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων	9.3 ΚΕΓΕ	9.3 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ	
	9.4 Κατάρτιση γυναικών σε θέματα επεξεργασίας και τυποποίησης αγροτικών προϊόντων	9.4 ΚΕΚ	9.4 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ, ΕΟΜΜΕΧ	
	9.5 Κατάρτιση νέων ανέργων σε θέματα επεξεργασίας και τυποποίησης αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων	9.5 ΚΕΚ	9.5 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ	
	9.6 Κατάρτιση ανέργων σε θέματα οικολογικού και πολιτιστικού τουρισμού, αγροτουρισμού	9.6 ΚΕΚ	9.6 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ, Υπ.Ανάπτυξης	
	9.7 Ενημέρωση τοπικών Φορέων για τις δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού με αξιοποίηση φυσικών και πολιτιστικών πόρων	9.7 ΤΕΔΚ	9.7 ΠΕΠ	
	9.8 Κατάρτιση πτυχιούχων σε θέματα τουριστικής ανάπτυξης	9.8 ΚΕΚ	9.8 ΠΕΠ	
	9.9 Κατάρτιση νέων ανέργων σε θέματα κοινωνικών υπηρεσιών	9.9 ΚΕΚ	9.9 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ	

ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ

ΥΠ.1 : Έργα τεχνικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋ/σμός
1.1 Ύδρευση	1.1.1 Έλεγχος συμπληρωματικών έργων στα δίκτυα ύδρευσης	1.1.1 Δήμος	1.1.1 ΕΠΤΑ, Ίδ.Πόροι	1.1.1 40.000.000
1.2 Αποχέτευση	1.1.2 Έργα ύδρευσης Δ. Προσοτσάνης (εσωτερικό δίκτυο ύδρευσης)	1.1.2 Δήμος	1.1.2 Ίδ.Πόροι	1.1.2 550.000.000
1.3 Απορρίματα	1.1.3 Έργα ύδρευσης Δ. Προσοτσάνης (εξωτερικό δίκτυο ύδρευσης)	1.1.3 Δήμος	1.1.3 Ίδ.Πόροι	1.1.3 850.000.000
	1.1.4 Αποτύπωση δικτύου ύδρευσης Δ. Προσοτσάνης	1.1.4 Δήμος	1.1.4 ΕΠΤΑ	1.1.4 15.000.000
	1.1.5 Μελέτη ορθολογικής αξιοποίησης του υδατικού δυναμικού της λεκάνης Δράμας	1.1.5 Ν.Α.Δράμας	1.1.5 Γ'ΚΠΣ	1.1.5 600.000.000*
	1.1.6 Μελέτη για την κατασκευή τεχνητού υδροφορέα ή λιμνοδεξαμενής στο Δ.Δ. Πύργων.	1.1.6 Δήμος	1.1.6 ΕΠΤΑ	1.1.6 25.000.000
	1.2.1 Έναρξη λειτουργίας ΜΕΛ Προσοτσάνης	1.1.7 Δήμος	1.2.1 ΕΠΤΑ	1.2.1 –
	1.2.2 Κατασκευή μονάδων βιολογικού καθαρισμού (για την εξυπηρέτηση των Δ.Δ. του Δήμου Προσοτσάνης)	1.2.1 Δήμος	1.2.2 ΕΠΤΑ	1.2.2 125.000.000
	1.2.3 Κατασκευή δικτύων αποχέτευσης Δήμου Προσοτσάνης	1.2.2 Δήμος	1.2.3 ΕΠΤΑ	1.2.3 530.000.000
	1.2.4 Κατασκευή αγωγών μεταφοράς λυμάτων	1.2.3 Δήμος	1.2.4 ΕΠΤΑ	1.2.4 440.000.000
	1.2.5 Αποτύπωση δικτύων αποχέτευσης	1.2.4 Δήμος	1.2.5 ΕΠΤΑ	1.2.5 15.000.000
	1.3.1 Μελέτη –Κατασκευή ΧΥΤΑ υπολοίπου Ν. Δράμας	1.2.5 Δήμος	1.3.1 Γ'ΚΠΣ	1.3.1 –
	1.3.2 Μελέτη αποκομιδής - δρομολογίων για κάθε Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου	1.3.1 Ν.Α.Δράμας	1.3.2 Γ'ΚΠΣ, ΕΠΤΑ	1.3.2 5.000.000
	1.3.3 Εξυγίανση παλαιών χωματερών	1.3.2 Ν.Α.Δράμας	1.3.3 ΕΠΤΑ	1.3.3 –
	1.3.4 Αγορά ευέλικτου και μικρού απορριμματοφόρου	1.3.3 Δήμος	1.3.4 ΕΠΤΑ	1.3.4 50.000.000
		1.3.4 Δήμος		

*Σημείωση : Τα εξακόσια εκατομμύρια, που απαιτούνται δια την ολοκλήρωση της ενέργειας, δεν βαρύνει μόνο τον Δήμο Προσοτσάνης, αλλά θα μοιραστεί αναλογικά σε κάθε Ο.Τ.Α., ο οποίος θα εμπλακεί στην εν λόγω μελέτη.

ΥΠ.2 : Έργα μεταφορικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋ/σμός
	2.1 Βελτιωτικές Επεμβάσεις στο τμήμα του Εθνικού Οδικού δικτύου	2.1 ΠΕΠ ΑΜΘ, Ν.Α.Δράμας, Εγνατία Οδός	2.1 ΠΕΠ, ΣΑΕ	2.1 3.000.000.000
	2.2 Βελτιωτικές Επεμβάσεις στο Επαρχιακό Οδικό δίκτυο	2.2 Ν.Α. Δράμας, Δήμος	2.2 ΕΠΤΑ, Γ'ΚΠΣ	2.2 565.000.000
	2.3 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Δημοτικού δικτύου	2.3 Ν.Α. Δράμας, Δήμος	2.3 ΕΠΤΑ, Γ'ΚΠΣ	2.3 2.150.000.000
	2.4 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Αγροτικού και δασικού δικτύου	2.4 Ν.Α. Δράμας, Δήμος	2.4 ΣΑΝΤ, ΣΑΤΑ	2.4 200.000.000
	2.5 Μελέτη για την Κατασκευή και Λειτουργία Σιδηροδρομικού Δικτύου Βουλγαρίας – Δράμας – Δοξάτου - Καβάλας.	2.5 ΠΕΠ ΑΜΘ, Ν.Α.Δράμας, Δήμος, ΟΣΕ	2.5 ΠΕΠ-ΕΤΠΑ, Υπ.Αν., ΟΣΕ, Υπ.Μετ.	2.5 10.000.000
	2.6 Δημιουργία συστήματος μαζικής μεταφοράς για εσωτερική εξυπηρέτηση του Δήμου	2.6 Δήμος, Ιδιωτικοί Φορείς	2.6 ΕΤΕΡΠΣ, Κοινοτικά προγρ/τα 5° Πρόγραμμα πλαίσιο	2.6 150.000.000

ΥΠ.3 : Έργα κοινωνικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
3.1 Υγεία	3.1 Συντήρηση και αισθητική αναβάθμιση – Βελτίωση Αγροτικών Ιατρείων & Ιατρικών Εξεταστηρίων	3.1 ΠΕΠ ΑΜΘ	3.1 ΠΕΠ ΑΜΘ, Εθν.Πόροι	3.1 50.000.000
3.2 Πρόνοια	3.2.1 Συντήρηση – Επισκευή παιδικών σταθμών και προμήθεια εξοπλισμού	3.2.1 Δήμος	3.2.1 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι	3.2.1 50.000.000
3.3 Παιδεία	3.2.2 Κατασκευή Παιδικού Σταθμού στο Δ.Δ. Καλής Βρύσης	3.2.2 Δήμος	3.2.2 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι	3.2.2 100.000.000
3.4 Αθλητισμός	3.2.3 Κατασκευή Παιδικού Σταθμού στο Δ.Δ. Μικρόπολης	3.2.3 Δήμος	3.2.3 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι	3.2.3 100.000.000
3.5 Πολιτισμός	3.2.4 Αποπεράτωση κτιρίου Κ.Α.Π.Η. και προμήθεια εξοπλισμού	3.2.4 Δήμος	3.2.4 –	3.2.4 110.000.000
3.6 Διοίκηση	3.2.5 Κατασκευή Πρότυπων Κατασκηνώσεων στο Δ.Δ. Καλλιθέας	3.2.5 Δήμος	3.2.5 –	3.2.5 500.000.000
	3.2.6 Προγράμματα κοινωνικού τομέα (Βοήθεια στο σπίτι, ΑΜΕΑ κ.λ.π.)	3.2.6 Δήμος	3.2.6 –	3.2.6 100.000.000
	3.3.1 Συντήρηση – Επισκευή νηπιαγωγείων και δημοτικών σχολείων	3.3.1 Δήμος	3.2.7 ΕΠΤΑ, Κοινот. Πρωτοβουλίες	3.3.1 50.000.000
	3.3.2 Προμήθεια εποπτικών μέσων Α'βάθμιας εκπαίδευσης	3.3.2 Δήμος		3.3.2 20.000.000
	3.3.3 Προμήθεια σχολικών λεωφορίων	3.3.3 Δήμος		3.3.3 60.000.000
	3.3.4 Συντήρηση – Επισκευή γυμνασίων και λυκείων	3.3.4 Δήμος	3.3.1 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι	3.3.4 20.000.000
	3.3.5 Προμήθεια εποπτικών μέσων Β'θμιας εκπαίδευσης	3.3.5 Δήμος	3.3.2 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι	3.3.5 10.000.000
	3.3.6 Αναδιάρθρωση εκπαιδευτικών μονάδων	3.3.6 ΥΠΕΠΘ	3.3.3 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι	3.3.6 –
	3.4 Ανάπτυξη αθλητικής υποδομής	3.4 Δήμος	3.3.4 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι	3.4 800.000.000
	3.5.1 Δημιουργία κέντρου – εργαστηρίου λαϊκών δρώμενων στη Κ.Βρύση	3.5.1 Δήμος, Υπ.Πολιτισμού	3.3.5 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι	3.5.1 200.000.000
	3.5.2 Αξιοποίηση του φωτογραφικού αρχείου του πολιτιστικού συλλόγου Πύργων	3.5.2 Δήμος	3.3.6 –	3.5.2 10.000.000
	3.5.3 Δημιουργία μουσείου σπηλαίων και προϊστορικών ευρημάτων περιοχής Αγγίτη.	3.5.3 Δήμος, Υπ.Πολιτισμού	3.4 ΕΠΤΑ	3.5.3 120.000.000
	3.5.4 Διαμόρφωση αρχαιολογικού χώρου Κ.Βρύση		3.5.1 ΕΠΤΑ	3.5.4 100.000.000
	3.5.5 Αρχαιολογική ανασκαφή στο σπήλαιο των πηγών του Αγγίτη		3.5.2 ΕΠΤΑ	3.5.5 50.000.000
	3.5.6 Πρόγραμμα διατήρησης της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας των παραδοσιακών πυρήνων των οικισμών Κ.Βρύσης, Καλλιθέας, Μικρόπολης, Κοκκινογείων, Προσοτσάνης		3.5.3 ΕΠΤΑ	3.5.6 500.000.000
	3.5.7 Ανάδειξη των μεταβυζαντινών εκκλησιών Πανοράματος, Κοκκινογείων, Κ.Βρύσης, Καλλιθέας, Μικρόπολης	3.5.4 Εφορία Κλασσικών Δ.Προσοτσάνης	3.5.4 Γ'ΚΠΣ, ΕΠΤΑ	3.5.7 100.000.000
	3.5.8 Ανάδειξη βυζαντινών κάστρων Πετρούσας, Πύργων Καλλιθέας, Κ.Βρύσης, Μάαρα, Μικρόπολης	3.5.5 Εφορία Κλασσικών Δ.Προσοτσάνης	3.5.5 Γ'ΚΠΣ, ΕΠΤΑ	3.5.8 200.000.000
	3.5.9 Μελέτη καθορισμού και ανάπτυξης πολιτιστικού τουρισμού	3.5.6 Δήμος	3.5.6 Γ'ΚΠΣ, ΕΠΤΑ	3.5.9 20.000.000
	3.6.1 Κατασκευή κτιρίου πολλαπλών χρήσεων	3.5.7 Δήμος, Εφορία Βυζαντινών	3.5.7 Γ'ΚΠΣ, ΕΠΤΑ	3.6.1 175.000.000
	3.6.2 Ανάπτυξη συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης (ΣΠΔ)	3.5.8 Δήμος, Εφορία Βυζαντινών	3.5.8 ΕΠΤΑ	3.6.2 20.000.000
		3.5.9 Δήμος	3.5.9 Ίδ.Πόροι	
		3.6.1 Δήμος	3.6.1 ΕΠΤΑ	
		3.6.2 Δήμος	3.6.2 ΕΠΤΑ, ΠΕΠ ΑΜΘ, ΣΑΤΑ	

ΥΠ. 4: Έργα ανάπλασης – αναμόρφωσης κοινοχρήστων χώρων – βελτίωση οικιστικού περιβάλλοντος	Έργα και δράσεις 4.1 Αναπλάσεις υπαίθριων χώρων οικισμών του Δήμου 4.2 Διερεύνηση των συνθηκών αντιπλημμυρικής προστασίας του Ν. Δράμας 4.3 Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων	Φορέας υλοποίησης 4.1 Δήμος 4.2 ΤΕΔΚ Ν.Δράμας 4.3 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	Πηγή χρημ/σης 4.1 ΕΠΤΑ 4.2 Ίδιοι Πόροι 4.3 Γ΄ΚΠΣ	Προϋ/σμός 4.1 200.000.000 4.2 10.000.000 4.3 –
ΥΠ.5 : Ανάδειξη – αξιοποίηση φυσικών πόρων	Έργα και δράσεις 5.1 Ανάπτυξη οικοτουριστικών δραστηριοτήτων στον Αγγίτη ποταμό 5.2 Έργα αξιοποίησης σπηλαίου πηγών Αγγίτη – Ανάπλαση περιβάλλοντος χώρου Β΄ φάση 5.3 Ανάπτυξη οικοτουριστικών δραστηριοτήτων στο όρος Μενοίκιο και Φαλακρό 5.4 Αξιοποίηση αλσουλίου Προσοτσάνης 5.5 Ανάπλαση – αξιοποίηση πηγών Καλλιθέας 5.6 Αξιοποίηση κέντρου αναρρίχησης Φαλακρού όρους 5.7 Δημιουργία διαδρομών για ιππασία και για ποδήλατο Βουνού 5.8 Βελτίωση του τοπίου της περιοχής με αισθητικές αναδασώσεις σε επιλεγμένες θέσεις, στο Μααρά, την Μικρόπολη και Κ.Βρύση 5.9 Σχεδιασμός αξιοποίησης οικοτουριστικών πόρων ορεινής περιοχής Ν. Δράμας	Φορέας υλοποίησης 5.1 Δήμος 5.2 Δήμος, Ν.Α. Δράμας 5.3 Δασαρχείο, Δήμος 5.4 Δήμος 5.5 Δήμος 5.6 Δήμος, ΕΟΣ 5.7 Δήμος, ΕΟΣ 5.8 Δήμος, Δασαρχείο 5.9 Δήμοι Νευροκοπίου, Παρανεστίου, Προσοτσάνης, Κοιν.Σιδηρονέρου	Πηγή χρημ/σης 5.1 ΕΠΤΑ 5.2 ΣΑΝΑ 029/2 5.3 Γ΄ΚΠΣ 5.4 ΕΠΤΑ 5.5 ΕΠΤΑ 5.6 Γ΄ΚΠΣ 5.7 Γ΄ΚΠΣ 5.8 Γ΄ΚΠΣ 5.9 Ίδ.Πόροι	Προϋ/σμός 5.1 95.000.000 5.2 250.000.000 5.3 600.000.000 5.4 70.000.000 5.5 60.000.000 5.6 30.000.000 5.7 20.000.000 5.8 400.000.000 5.9 50.000.000
ΥΠ.6 : Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας 6.1 Τομείς παραγωγής 6.2 Ανταγωνιστική ή διάθρωση γεωργικής παραγωγής 6.3 Αρδευτικά έργα- αναδασμοί 6.4 Υδατικοί	Έργα και δράσεις 6.1 Μελέτη αναδιάρθρωσης κλάδων φυτικής παραγωγής: αρωματικά φυτά, φακή, κτην. Κουκιά, καρύδια, ελιά 6.2 Ανταγωνιστική διάθρωση γεωργικής παραγωγής 6.3.1 Μελέτη-Κατασκευή αρδευτικού δικτύου Δημ.Διαμερίσματος Ανθοχωρίου Ν.Δράμας 6.3.2 Αναδασμοί –Παράλληλα Έργα 6.3.3 Επισκευή Αρδευτικού δικτύου Προσοτσάνης 6.3.4 Μικρά αρδευτικά έργα στα Δημοτικά Διαμερίσματα Μικρόπολης, Χαριτωμένης, Καλής βρύσης, Γραμμένης, Καλλιθέας	Φορέας υλοποίησης 6.1 ΝΑ Δράμας 6.2 Ν.Α.Δράμας, Συν/σμοί, Γεωρ.Εκμ/σεις 6.3.1 Ν.Α.Δράμας 6.3.2 Ν.Α.Δράμας 6.3.3 Ν.Α.Δράμας 6.3.4 Ν.Α.Δράμας 6.3.5 Υπ.Γεωργίας 6.4 ΝΑ Δράμας, Υπ.Γεωρ. 6.5 ΝΑ Δράμας 6.6 Δήμος	Πηγή χρημ/σης 6.1 Γ΄ΚΠΣ 6.2 ΚΑΠ ΕΕ, Εθν.Πόροι Υ.Γ. 6.3.1 Γ΄ΚΠΣ 6.3.2 Γ΄ΚΠΣ 6.3.3 Γ΄ΚΠΣ 6.3.4 Γ΄ΚΠΣ 6.3.5 – 6.4 Υπ.Γεωργ., ΠΕΠ ΑΜΘ 6.5 Γ΄ΚΠΣ	Προϋ/σμός 6.1 15.000.000 6.2 – 6.3.1 840.000.000 6.3.2 50.000.000 6.3.3 30.000.000 6.3.4 700.000.000 6.3.5 100.000.000.00 00 6.4 600.000.000 6.5 600.000.000 6.6 100.000.000

Πόροι 6.5 Βελτίωση βοσκοτόπων 6.6 Κτηνοτροφικό Πάρκο 6.7 Λοιπές παραγωγικές δραστηριότητες	6.3.5 Κατασκευή υπόγειας σήραγγας μεταφοράς νερού από το Φράγμα της Πλατανόβρυσης στην πεδιάδα της Δράμας και διανομή στα Αρδευτικά Δίκτυα 6.4 Μελέτη ορθολογικής αξιοποίησης του υδατικού δυναμικού της λεκάνης Δράμας 6.5 Βελτίωση βοσκοτόπων 6.6 Κτηνοτροφικό Πάρκο		6.6 Γ'ΚΠΣ	
	6.7.1 Έργα Υποδομής στο βιοτεχνικό Πάρκο 6.7.2 Έρευνα για τον εντοπισμό νέων μαρμαροφόρων περιοχών και το βέλτιστο τρόπο εκμετάλλευσης 6.7.3 Ενίσχυση της δημιουργίας βιοτεχνικών μονάδων επεξεργασίας –τυποποίησης τοπικών αγροτικών κτηνοτροφικών προϊόντων, αξιοποίησης τοπικών πόρων (δασικού, ορυκτού πλούτου) 6.7.4 Ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας βιοτεχνιών σε θέματα ανάδειξης –υποστήριξης σχεδιασμού των προϊόντων τους 6.7.5 Δημιουργία εγκαταστάσεων εστίασης –αναψυχής στο Σπήλαιο Αγγίτη (Μααρά)	6.7.1 Δήμος 6.7.2 ΙΓΜΕ 6.7.3 Ιδιώτες 6.7.4 Ιδιώτες, Συν/σμός 6.7.5 Ιδιώτες, Δημοτική Επιχείρηση	6.7.1 ΠΕΠ ΑΜΘ, ΕΠΤΑ, Ίδ.Πόροι 6.7.2 Γ'ΚΠΣ 6.7.3 Αναπτυξιακός νόμος, Κανονισμοί, Πρωτοβουλίες Ε.Ε. 6.7.4 LEADER Plus 6.7.5 LEADER Plus	6.7.1 350.000.000 6.7.2 – 6.7.3 800.000.000 6.7.4 40.000.000 6.7.5 200.000.000
ΥΠ.7 : Κοινωνία της πληροφορίας	Έργα και δράσεις 7.1 Δημιουργία τηλεματικού δικτύου παρατήρησης, μετρήσεων και προστασίας απομακρυσμένων και οικολογικά ευαίσθητων περιοχών – Δικτύωση Κέντρων Πληροφόρησης και Ενημέρωσης στο Νομό Δράμας 7.2 Ολοκληρωμένο σύστημα δικτυακής επικοινωνίας και γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών μεταξύ των Δήμων και των λοιπών κύριων φορέων του Ν.Δράμας 7.3 Βελτίωση της παροχής υπηρεσιών υγείας μέσω της τηλεματικής στους Δήμους του Ν. Δράμας 7.4 Αναβάθμιση δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού της Τοπικής Αυτ/σης, στο Νομό Δράμας με τη χρήση νέων τεχνολογιών της δικτυακής επικοινωνίας και της τηλε-εκπαίδευσης	Φορέας υλοποίησης 7.1 Δήμοι Παρανεστίου, Νευροκοπίου, Προσοτσάνης, Κοιν.Σιδηρονέρου 7.2 Δήμοι Νομού Δράμας 7.3 Δήμοι Νομού Δράμας 7.4 Δήμοι Νομού Δράμας	Πηγή χρημ/σης 7.1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.2 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.3 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.4 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας"	Προϋπ/σμός 7.1 250.000.000 7.2 180.000.000 7.3 120.000.000 7.4 100.000.000
ΥΠ.8: Πολ/κές – χωροταξικές ρυθμίσεις	Έργα και δράσεις 8.1 Εκπόνηση μελέτης ΣΧΟΑΑΠ 8.2 Εφαρμογή Πολεοδομικού Σχεδίου	Φορέας υλοποίησης 8.1 Δήμος 8.2 Δήμος	Πηγή χρημ/σης 8.1 Ίδ.Πόροι, ΠΔΕ 8.2 ΕΠΤΑ	Προϋπ/σμός 8.1 30.000.000 8.2 200.000.000

ΥΠ.9 : Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	9.1 Κατάρτιση νέων ανέργων σε νέες μορφές καλλιέργειας	9.1 ΚΕΓΕ, ΚΕΚ	9.1 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ	
	9.2 Κατάρτιση εργαζομένων στην γεωργία για νέες μορφές καλλιέργειας	9.2 ΚΕΓΕ	9.2 Υπ. Γεωργίας	
	9.3 Κατάρτιση παλιννοστούτων ανέργων για νέες μορφές καλλιέργειας	9.3 ΚΕΚ	9.3 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ	
	9.4 Κατάρτιση γυναικών σε θέματα επεξεργασίας και τυποποίησης αγροτικών προϊόντων	9.4 ΚΕΚ	9.4 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ, ΕΟΜΜΕΧ	
	9.5 Κατάρτιση νέων ανέργων σε θέματα επεξεργασίας και τυποποίησης αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων	9.5 ΚΕΚ	9.5 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ	
	9.6 Κατάρτιση ανέργων σε θέματα επεξεργασίας μαρμάρου	9.6 ΚΕΚ	9.6 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ	
	9.7 Κατάρτιση γυναικών σε θέματα εναλλακτικών μορφών τουρισμού με παράλληλη ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στο τομέα του τουρισμού	9.7 ΚΕΚ	9.7 ΠΕΠ	
	9.8 Κατάρτιση ανέργων σε θέματα οικολογικού και πολιτιστικού τουρισμού, αγροτουρισμού	9.8 ΚΕΚ	9.8 Υπ.Εργασίας, Υπ.Ανάπτυξης, ΠΕΠ	
	9.9 Ενημέρωση τοπικών Φορέων για τις δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού με αξιοποίηση φυσικών και πολιτιστικών πόρων	9.9 ΤΕΔΚ	9.9 ΠΕΠ	
	9.10 Κατάρτιση νέων ανέργων σε θέματα κοινωνικών υπηρεσιών	9.10 ΚΕΚ	9.10 ΠΕΠ	

ΔΗΜΟΣ ΣΙΤΑΓΡΩΝ

ΥΠ.1 : Έργα τεχνικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
1.1 Ύδρευση	1.1.1 Έλεγχος συμπληρωματικών έργων στα δίκτυα ύδρευσης	1.1.1 Δήμος	1.1.1 ΕΠΤΑ, Ίδ.Πόροι	1.1.1 40.000.000
1.2 Αποχέτευση	1.1.2 Έργα ύδρευσης Δ. Σιταγρών (εσωτερικό δίκτυο ύδρευσης)	1.1.2 Δήμος	1.1.2 ΕΠΤΑ	1.1.2 350.000.000
1.3 Απορρίματα	1.1.3 Έργα ύδρευσης Δ. Σιταγρών (εξωτερικό δίκτυο ύδρευσης)	1.1.3 Δήμος	1.1.3 ΕΠΤΑ	1.1.3 700.000.000
	1.1.4 Αποτύπωση δικτύου ύδρευσης Δ. Σιταγρών	1.1.4 Δήμος	1.1.4 ΕΠΤΑ, Ίδ.Πόροι	1.1.4 600.000.000*
	1.1.5 Μελέτη ορθολογικής αξιοποίησης του υδατικού δυναμικού της λεκάνης Δράμας	1.1.5 Ν.Α.Δράμας	1.1.5 Γ'ΚΠΣ	1.1.5 15.000.000
	1.2.1 Κατασκευή μονάδων βιολογικού καθαρισμού (για την εξυπηρέτηση των Δ.Δ. του Δήμου Προσοτσάνης)	1.2.1 Δήμος	1.2.1 ΕΠΤΑ	1.2.1 360.000.000
	1.2.2 Κατασκευή δικτύων αποχέτευσης Δήμου Σιταγρών	1.2.2 Δήμος	1.2.2 ΕΠΤΑ	1.2.2 1.170.000.000
	1.2.3 Κατασκευή αγωγών μεταφοράς λυμάτων	1.2.3 Δήμος	1.2.3 ΕΠΤΑ	1.2.3 140.000.000
	1.2.4 Αποτύπωση δικτύων αποχέτευσης	1.2.4 Δήμος	1.2.4 ΕΠΤΑ	1.2.4 15.000.000
	1.3.1 Μελέτη –Κατασκευή ΧΥΤΑ υπολοίπου Ν. Δράμας	1.3.1 Ν.Α.Δράμας	1.3.1 Γ'ΚΠΣ	1.3.1 –
	1.3.2 Μελέτη διαχείρισης απορριμάτων	1.3.2 Δήμος	1.3.2 ΕΠΤΑ	1.3.2 5.000.000
	1.3.3 Εξυγίανση παλαιών χωματερών	1.3.3 Δήμος	1.3.3 ΕΠΤΑ	1.3.3 –

*Σημείωση : Τα εξακόσια εκατομμύρια, που απαιτούνται δια την ολοκλήρωση της ενέργειας, δεν βαρύνει μόνο τον Δήμο Σιταγρών, αλλά θα μοιρασθεί αναλογικά σε κάθε Ο.Τ.Α., ο οποίος θα εμπλακεί στην εν λόγω μελέτη.

ΥΠ.2 : Έργα μεταφορικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
	2.1 Βελτιωτικές Επεμβάσεις στο τμήμα του Εθνικού Οδικού δικτύου	2.1 ΠΕΠ ΑΜΘ, Ν.Α.Δράμας, Εγνατία Οδός	2.1 ΠΕΠ, ΣΑΝΑ	2.1 800.000.000
	2.2 Βελτιωτικές Επεμβάσεις στο Επαρχιακό Οδικό δίκτυο	2.2 Ν.Α. Δράμας	2.2 ΕΠΤΑ, ΣΑΤΑ, ΠΕΠ	2.2 600.000.000
	2.3 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Δημοτικού δικτύου	2.3 Δήμος	2.3 ΕΠΤΑ	2.3 550.000.000
	2.4 Επεμβάσεις βελτίωσης, συντήρησης και συμπλήρωσης του Αγροτικού και δασικού δικτύου	2.4 Ν.Α. Δράμας, Δήμος	2.4 ΣΑΝΤ, ΣΑΤΑ	2.4 200.000.000
	2.5 Βελτίωση Λειτουργίας Σιδηροδρομικού Δικτύου Σερρών-Δράμας-Ξάνθης στην περιοχή Δήμου Σιταγρών και εγκαταστάσεων Σιδηροδρομικού Σταθμού Φωτολίβους.	2.5 ΠΕΠ ΑΜΘ, Ν.Α.Δράμας, Δήμος, ΟΣΕ	2.5 ΠΕΠ-ΕΤΠΑ, Υπ.Αν., ΟΣΕ, Υπ.Μετ.	2.5 3.500.000.000
	2.6 Δημιουργία συστήματος μαζικής μεταφοράς για εσωτερική εξυπηρέτηση του Δήμου	2.6 Δήμος, Ιδιωτικοί Φορείς, ΚΤΕΛ	2.6 ΕΤΕΡΠΣ, Κοινοτικά προγρ/τα (TRANSPORT), Πέμπτο Πρόγραμμα πλαίσιο, άλλες πηγές Δήμου	2.6 130.000.000
ΥΠ.3 : Έργα κοινωνικής υποδομής	Έργα και δράσεις	Φορέας υλοποίησης	Πηγή χρημ/σης	Προϋπ/σμός
3.1 Υγεία	3.1.1 Συντήρηση και αισθητική αναβάθμιση – Βελτίωση Αγροτικών Ιατρείων & Ιατρικών Εξεταστηρίων	3.1.1 Δήμος	3.1.1 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι	3.1.1 25.000.000
3.2 Πρόνοια	3.1.2 Ανέγερση πολυδύναμου ιατρείου στο Δ. Σιταγρών	3.1.2 Δήμος	3.1.2 ΕΠΤΑ/Ιδ.Πόροι	3.1.2 100.000.000
3.3 Παιδεία	3.2.1 Κατασκευή βρεφονηπιακού σταθμού & προμήθεια εξοπλισμού Δήμο Σιταγρών , Δ.Δ. Φωτολίβους	3.2.1 Δήμος	3.2.1 Γ΄ΚΠΣ	3.2.1 150.000.000
3.4 Αθλητισμός	3.2.2 Συντήρηση – Επισκευή παιδικού σταθμού Σιταγρών και Προμήθεια εξοπλισμού	3.2.2 Δήμος	3.2.2 ΕΠΤΑ/Ιδ. Πόροι	3.2.2 10.000.000
3.5 Πολιτισμός	3.2.3 Κατασκευή κτιρίου ΚΑΠΗ στο Δ.ήμο Σιταγρών και διαμορφώσεις χώρων στα Δ.Δ.	3.2.3 Δήμος	3.2.3 ΕΠΤΑ/Εθ.Πόροι	3.2.3 100.000.000
3.6 Διοίκηση	3.2.4 Προγράμματα κοινωνικού τομέα (Βοήθεια στο σπίτι, ΑΜΕΑ κτλ)	3.2.4 Δήμος	3.2.4 ΕΠΤΑ, Κοινот. Πρωτοβουλίες	3.2.4 100.000.000
	3.3.1 Κατασκευή διθέσιου νηπιαγωγείου στο Φωτολίβος	3.3.1 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	3.3.1 Γ΄ΚΠΣ	3.3.1 100.000.000
	3.3.2 Συντήρηση – Επισκευή νηπιαγωγείων και δημοτικών σχολείων	3.3.2 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	3.3.2 Γ΄ΚΠΣ	3.3.2 40.000.000
	3.3.3 Κατασκευή στέγης Δημοτικού Σχολείου Φωτολίβους	3.3.3 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	3.3.3 Εθн.Πόροι/ Ιδ.Πόροι	3.3.3 40.000.000
	3.3.4 Προμήθεια εποπτικών μέσων Α΄βάθμιας εκπαίδευσης	3.3.4 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	3.3.4 Εθн.Πόροι	3.3.4 10.000.000
	3.3.5 Συντήρηση Δημοτικού σχολείου Μικροκάμπου	3.3.5 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	3.3.5 Εθн.Πόροι	3.3.5 11.000.000
	3.3.6 Προμήθεια σχολικών λεωφορίων	3.3.6 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	3.3.6 Εθн.Πόροι	3.3.6 60.000.000
		3.3.7 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	3.3.7 Εθн.Πόροι	3.3.7 30.000.000
		3.3.8 Δήμος, Ν.Α.Δράμας	3.3.8 Εθн.Πόροι	3.3.8 10.000.000
		3.4 Δήμος	3.3.7 Εθн.Πόροι	3.4 500.000.000
		3.5.1 Δήμος	3.3.8 Εθн.Πόροι	3.5.1 60.000.000
		3.5.2 Δήμος	3.4 Ελλάδα 2004, Ιδ. Πόροι	3.5.2 50.000.000
		3.5.3 Δήμος		3.5.3 50.000.000

	<p>3.3.7 Συντήρηση – Επισκευή γυμνασίων και λυκείων</p> <p>3.3.8 Προμήθεια εποπτικών μέσω Β'θμιας εκπαίδευσης</p> <p>3.4 Ανάπτυξη αθλητικής υποδομής</p> <p>3.5.1 Κατασκευή Λαογραφικού Μουσείου στο Δημοτικό Διαμέρισμα Αργυρούπολης</p> <p>3.5.2 Κατασκευή μουσείου στο Δ.Δ. Σιταγρών</p> <p>3.5.3 Ανάδειξη Πολιτιστικών δρώμενων Μαυρολεύκης και Σιταγρών</p> <p>3.6.1 Διαμόρφωσης αιθουσών πολλαπλών χρήσεων στα δημοτικά διαμερίσματα</p> <p>3.6.2 Μελέτη –Κατασκευή Κτιρίου Πολλαπλών χρήσεων Φωτολίβους</p>	<p>3.6.1 Δήμος</p> <p>3.6.2 Δήμος</p>	<p>3.5.1 ΕΠΤΑ, Ίδ.Πόροι</p> <p>3.5.2 ΕΠΤΑ, Ίδ.Πόροι</p> <p>3.5.3 ΕΠΤΑ, Ίδ.Πόροι</p> <p>3.6.1 ΕΠΤΑ</p> <p>3.6.2 ΕΠΤΑ</p>	<p>3.6.1 50.000.000</p> <p>3.6.2 150.000.000</p>
--	--	---------------------------------------	---	--

ΥΠ. 4: Έργα ανάπλασης – αναμόρφωσης κοινοχρήστων χώρων – βελτίωση οικιστικού περιβάλλοντος	Έργα και δράσεις <p>4.1 Αναπλάσεις Αστικών και Περιαστικών χώρων πρασίνου</p> <p>4.2 Διερεύνηση των συνθηκών αντιπλημμυρικής προστασίας του Ν. Δράμας</p> <p>4.3 Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων</p>	Φορέας υλοποίησης <p>4.1 Δήμος</p> <p>4.2 ΤΕΔΚ Ν.Δράμας</p> <p>4.3 Δήμος, Ν.Α.Δράμας</p>	Πηγή χρημ/σης <p>4.1 Γ'ΚΠΣ/Ίδ.Πόροι</p> <p>4.2 Ίδιοι Πόροι</p> <p>4.3 Γ'ΚΠΣ</p>	Προϋπ/σμός <p>4.1 400.000.000</p> <p>4.2 10.000.000</p> <p>4.3 –</p>
---	---	---	--	---

ΥΠ.6 : Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας	Έργα και δράσεις <p>6.1.1 Αγροτική Οδοποιία Δ.Σιταγρών</p> <p>6.1.2 Μελέτη αναδιάρθρωσης κλάδων φυτικής παραγωγής: κηπευτικά για μεταποίηση και νωπά μπάμια, πιπερία, κλπ, βιολογικό βαμβάκι</p> <p>6.2 Ανταγωνιστική διάθρωση γεωργικής παραγωγής</p> <p>6.3.1 Μελέτη –Κατασκευή Αρδευτικού Δικτύου τεναγών Φιλίππων</p> <p>6.3.2 Αναδασμός στα αγροκτήματα των Δημοτικών Διαμερισμάτων Μαυρολεύκης –Μικροκάμπου</p> <p>6.3.3 Καθαρισμός –Διάνοιξη-Διευθέτηση Στραγγιστικών Τάφρων Δ.Σιταγρών</p> <p>6.3.4 Κατασκευή υπόγειας σήραγγας μεταφοράς νερού από το Φράγμα της Πλατανόβρυσης στην πεδιάδα της Δράμας και διανομή στα Αρδευτικά Δίκτυα</p> <p>6.3.5 Μελέτη και Κατασκευή Φράγματος Μαυρολεύκης</p> <p>6.3.6 Καθαρισμός –Διάνοιξη –Διευθέτηση στραγγιστικών τάφρων</p>	Φορέας υλοποίησης <p>6.1.1 ΝΑ Δράμας</p> <p>6.1.2 ΕΘΙΑΓΕ, Δήμος, Γεωτ.Υπηρε., Δ.Γ.Δράμας</p> <p>6.2 Ν.Α.Δράμας</p> <p>6.3.1 Ν.Α.Δράμας</p> <p>6.3.2 Ν.Α.Δράμας</p> <p>6.3.3 Ν.Α.Δράμας</p> <p>6.3.4 Υπ.Γεωργίας</p> <p>6.3.5 Ν.Α.Δράμας</p> <p>6.3.6 Ν.Α.Δράμας</p> <p>6.3.7 Υπ.Γεωργίας</p> <p>6.3.8 Ν.Α.Δράμας</p> <p>6.4 ΝΑ Δράμας, Υπ.Γεωρ.</p> <p>6.5 ΝΑ Δράμας</p> <p>6.6 Δήμος</p>	Πηγή χρημ/σης <p>6.1.1 ΣΑΝΑ029/2</p> <p>6.1.2 Υπ.Γεωργίας</p> <p>6.2 ΚΑΠ ΕΕ, Εθν.Πόροι</p> <p>6.3.1 ΣΑΝΑ 029/2</p> <p>6.3.2 ΣΑΝΑ 029/2</p> <p>6.3.3 ΣΑΝΑ 029/2</p> <p>6.3.4 Γ'ΚΠΣ</p> <p>6.3.5 ΣΑΝΑ 029/2</p> <p>6.3.6 ΣΑΝΑ 029/2</p> <p>6.3.7 Γ'ΚΠΣ,Εθν.Πόροι</p> <p>6.3.8 ΣΑΝΑ 029/2</p> <p>6.4.1 Γ'ΚΠΣ</p> <p>6.4.2 Γ'ΚΠΣ</p>	Προϋπ/σμός <p>6.1.1 60.000.000</p> <p>6.1.2 10.000.000</p> <p>6.2 –</p> <p>6.3.1 2.500.000.000</p> <p>6.3.2 500.000.000</p> <p>6.3.3 200.000.000</p> <p>6.3.4 100.000.000.00</p> <p>6.3.5 1.900.000.000</p> <p>6.3.6 200.000.000</p> <p>6.3.7 1.500.000.000</p> <p>6.3.8 267.000.000</p> <p>6.4.1 600.000.000</p> <p>6.4.2 –</p> <p>6.5.1 200.000.000</p>
---	--	--	---	--

	6.3.7 Αποκατάσταση αστοχιών αρδευτικού Φωτολίβου –Κ.Αγρού 6.3.8 Ανόρυξη αρδευτικών γεωτρήσεων, Κατασκευή Λιμνοδεξαμενών 6.4.1 Μελέτη ορθολογικής αξιοποίησης του Υδάτινου Δυναμικού της λεκάνης Δράμας (περιλαμβάνει και τα Τενάγη Φιλίππων) 6.4.2 Μελέτη διαχείρισης των υδάτινων πόρων της λεκάνης Αγγίτη και δημιουργία ΓΟΕΒ 6.5.1 Δημιουργία χώρου ανάπτυξης βιοτεχνικών δραστηριοτήτων 6.5.2 Ενίσχυση εγκατάστασης ΜΜΕ και βιοτεχνικών μονάδων αξιοποίησης αγροτικών προϊόντων	6.4.1 Ν.Α.Δράμας 6.4.2 Ν.Α.Δράμας 6.5.1 Δήμος 6.5.2 Ιδιώτες, Συν/σμοί	6.5.1 Ίδ.Πόροι 6.5.2 Αναπτυξιακός νόμος, Κανονισμοί, Πρωτοβουλίες Ε.Ε.	6.5.2 350.000.000
ΥΠ.7 : Κοινωνία της πληροφορίας	Έργα και δράσεις 7.1 Ολοκληρωμένο σύστημα δικτυακής επικοινωνίας και γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών μεταξύ των Δήμων και των λοιπών κύριων φορέων του Ν.Δράμας 7.2 Βελτίωση της παροχής υπηρεσιών υγείας μέσω της τηλεματικής στους Δήμους του Ν. Δράμας 7.3 Αναβάθμιση δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού της Τοπικής Αυτ/σης, στο Νομό Δράμας με τη χρήση νέων τεχνολογιών της δικτυακής επικοινωνίας και της τηλε-εκπαίδευσης	Φορέας υλοποίησης 7.1 Δήμοι Νομού Δράμας 7.2 Δήμοι Νομού Δράμας 7.3 Δήμοι Νομού Δράμας	Πηγή χρημ/σης 7.1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.2 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" 7.3 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας"	Προϋ/σμός 7.1 180.000.000 7.2 120.000.000 7.3 100.000.000
ΥΠ.8: Πολ/κές – χωροταξικές ρυθμίσεις	Έργα και δράσεις 8.1 Εκπόνηση μελέτης ΣΧΟΑΑΠ	Φορέας υλοποίησης 8.1 Δήμος	Πηγή χρημ/σης 8.1 –	Προϋ/σμός 8.1 40.000.000
ΥΠ.9 : Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	Έργα και δράσεις 9.1 Κατάρτιση νέων ανέργων σε νέες μορφές καλλιέργειας 9.2 Κατάρτιση εργαζομένων στην γεωργία για νέες μορφές καλλιέργειας 9.3 Κατάρτιση νέων σε θέματα σύγχρονων κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων 9.4 Κατάρτιση γυναικών σε θέματα επεξεργασίας και τυποποίησης αγροτικών προϊόντων 9.5 Κατάρτιση ανέργων σε νέες μέθοδοι παραγωγής 9.6 Κατάρτιση νέων ανέργων σε θέματα επεξεργασίας και εμπορίας γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων με παράλληλη ενίσχυση του συνεταιριστικού πνεύματος	Φορέας υλοποίησης 9.1 ΚΕΓΕ, ΚΕΚ 9.2 ΚΕΓΕ 9.3 ΚΕΓΕ 9.4 ΚΕΚ 9.5 ΚΕΚ 9.6 ΚΕΚ 9.7 ΚΕΚ 9.8 ΤΕΔΚ 9.9 ΚΕΚ	Πηγή χρημ/σης 9.1 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ 9.2 Υπ. Γεωργίας 9.3 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ 9.4 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ, ΕΟΜΜΕΧ 9.5 Υπ.Εργασίας, ΠΕΠ 9.6 ΠΕΠ 9.7 Υπ.Εργασίας, Υπ.Ανάπτυξης, ΠΕΠ 9.8 ΠΕΠ 9.9 ΠΕΠ	Προϋ/σμός

	9.7 Κατάρτιση ανέργων σε θέματα τοπικής ανάπτυξης και προστασίας περιβάλλοντος			
	9.8 Ενημέρωση τοπικών Φορέων για τις δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού με αξιοποίηση φυσικών και πολιτιστικών πόρων			
	9.9 Κατάρτιση νέων ανέργων σε θέματα κοινωνικών υπηρεσιών			

ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ

ΥΠ. 1: Ενίσχυση του μείζονος αστικού κέντρου	ΕΡΓΑ και ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ
1.1: «Δράμα - Μια Νέα Καπνούπολη»: Ολοκληρωμένο πρόγραμμα αστικής ανάπλασης για την επανένταξη των καπναποθηκών στην ζωή της πόλης 1.2: Ανάδειξη και αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος της πόλης 1.3: Ανάπλαση του δημόσιου χώρου της πόλης	1.1.1: Μελέτες αποκατάστασης 1.1.2: Αγορά καπναποθηκών και σύσταση φορέα διαχείρισης 1.1.3: Εργασίες συντήρησης, αποκατάστασης, επανάχρησης των καπναποθηκών 1.2.1: Παρεμβάσεις στα βυζαντινά τείχη 1.2.2: Αγορά και αξιοποίηση κτιρίων (Τζαμί, οίκημα Ηλιάδη) 1.2.3: Υδρόμυλοι και παραδοσιακές τεχνολογίες 1.3.1: Εγκατάσταση υποδομών τηλεματικής 1.3.2: Πεζοδρομήσεις, φωτισμός, σήμανση, αστική επίπλωση, φυτεύσεις για την ενοποίηση των παραπάνω παρεμβάσεων σε ένα συνεκτικό σύνολο	1.1 1.735.000.000 1.2 1.100.000.000 1.3 800.000.000
ΥΠ. 2: Ανασυγκρότηση του οικιστικού πλέγματος	ΕΡΓΑ και ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ
2.1: Δράμα - Πράσινη Πόλη 2.2: Ανάπτυξη του ορεινού όγκου (Μακρυπλάγιο - Λιβαδερό) 2.3: Ενίσχυση της χωρικής συνοχής στην περιοχή μελέτης	2.1.1: Διαμόρφωση του λόφου Κορίλοβου για χρήσεις αναψυχής 2.1.2: Διαμόρφωση χειμάρρου Καλλιφύτου 2.1.3: Αξιοποίηση του στρατοπέδου Παπαργύρη σε δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης 2.1.4: Ανάπλαση του λατομείου «Αίμος» για την υποδοχή πολιτιστικών δραστηριοτήτων 2.1.5: Αξιοποίηση χειμάρρου Μοναστηρακίου (βόρειο τμήμα) σε δράσεις υπαίθριου αθλητισμού 2.1.6: Έργα ενοποίησης (διαδρομές, σήμανση) των παραπάνω παρεμβάσεων σε έναν συνεκτικό σύνολο 2.2.1: Ανάπτυξη δράσεων ορεινού τουρισμού (χάραξη ορεινών μονοπατιών, πεζοπορία, ποδήλατο) 2.3.1: Βελτίωση του βασικού οδικού δικτύου 2.3.2: Ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης στερεών αστικών αποβλήτων (δημιουργία ΧΥΤΑ, ανακύκλωση κ.τ.λ.) 2.3.3: Ρυθμιστικό Σχέδιο Ανάπτυξης και Προστασίας του Περιβάλλοντος και σύσταση Γραφείου	2.1 5.800.000.000 2.2 500.000.000 2.3 1.300.000.000

<p>ΥΠ. 3: Ενίσχυση και διαφοροποίηση της πρωτογενούς παραγωγής</p> <p>3.1: Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας 3.2: Ενίσχυση του τομέα μεταποίησης - εμπορίας 3.3: Ενίσχυση των αγροτικών υποδομών και θεσμικές παρεμβάσεις 3.4: Διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων</p>	<p>ΕΡΓΑ και ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <p>3.1.1: Οργάνωση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης. 3.1.2: Μετασχηματισμός των συνεταιριστικών οργανώσεων 3.1.3: Διερεύνηση δυνατοτήτων ίδρυσης ομάδων παραγωγών 3.1.4: Τεχνική στήριξη – ενημέρωση 3.2.1: Δημιουργία μονάδων μεταποίησης και εμπορίας τοπικών προϊόντων 3.2.2: Ανάπτυξη υποδομής μεταποίησης και εμπορίας 3.3.1: Εγγειοβελτιωτικά έργα 3.3.2: Αξιοποίηση υδατικών πόρων 3.3.3: Αγροτική οδοποιία 3.3.4: Αναδασμός 3.4.1: Εισαγωγή νέων κλάδων φυτικής παραγωγής 3.4.2: Ανάπτυξη δράσεων αγροτουρισμού 3.4.3: Δράσεις ενίσχυσης των αγροτοβιομηχανικών δραστηριοτήτων</p>	<p>ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ</p>
<p>ΥΠ. 4: Ενίσχυση του τοπικού παραγωγικού συστήματος και διαφοροποίηση του τοπικού προϊόντος</p> <p>4.1: Πόλος οικονομικής ανάπτυξης της περιφέρειας 4.2: Ενίσχυση της ενδογενούς ερευνητικής δραστηριότητας 4.3: Ενίσχυση τεχνικών υποδομών (Νότιος αναπτυξιακός άξονας) 4.4: Βελτίωση των τεχνολογικών υποδομών και προώθηση της καινοτομίας 4.5: Ενίσχυση του εκπαιδευτικού ρόλου της πόλης στον διεθνή και τον εθνικό χώρο 4.6: Υποστήριξη του τουριστικού προϊόντος</p>	<p>ΕΡΓΑ και ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <p>4.1.1: Μελέτη διερεύνησης των οικονομικών σχέσεων που αναπτύσσονται στην περιφέρεια με τις Βαλκανικές χώρες και τις 6 χώρες της Μαύρης Θάλασσας 4.1.2: Μελέτη ωφελιμότητας και μελέτη επιπτώσεων από την κατασκευή των νέων αξόνων και προσβάσεων (Εγνατία οδός, σιδ. σύνδεση λιμένος Καρβάλης, τελωνείο Εξοχής) 4.2.1: Υποστήριξη του Ινστιτούτου Μαρμάρου και Ξύλου 4.2.2: Υποστήριξη του Ινστιτούτου Καπνού 4.3.1: Κατασκευή της νοτίου παρακαμπτηρίου οδού. 4.3.2: Δημιουργία Κέντρου Υπεραστικών Μεταφορών 4.3.3: Δημιουργία υποδομής υποστήριξης της μεταποίησης (ΒΙΟ.ΠΑ) 4.4.1: Δημιουργία μονάδας επιχειρηματικής πληροφόρησης 4.4.2: Δημιουργία εκθεσιακού κέντρου 4.5.1: Σύσταση δημοτικής εταιρίας εκπαίδευσης για την οργάνωση σεμιναρίων και θερινών μαθημάτων 4.5.2: Ανάπτυξη νέων τμημάτων ΤΕΙ 4.5.3: Μελέτη σκοπιμότητας για την δημιουργία πανεπιστημιακού τμήματος Φυσικού Περιβάλλοντος 4.6.1: Ανάπλαση της περιοχής του Σιδηροδρομικού Σταθμού 4.6.2: Δημιουργία χώρων πολιτισμού και μουσειακού υλικού 4.6.3: Δράσεις προβολής των πολιτιστικών δρώμενων της περιοχής 4.6.4: Σύσταση φορέα για την διαχείριση των πολιτιστικών δρώμενων της περιοχής</p>	<p>ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ</p> <p>4.1 45.000.000 4.2 35.000.000 4.3 9.400.000.000 4.4 800.000.000 4.5 40.000.000 4.6 545.000.000</p>

ΥΠ. 5: Οριζόντιες δράσεις	ΕΡΓΑ και ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ
<p>5.1: Η Κοινωνία των Πληροφοριών στην Δράμα (Οργάνωση πληροφορικής υποδομής και ανάπτυξη εφαρμογών)</p> <p>5.2: Διάυλος διασυνοριακής συνεργασίας</p> <p>5.3: Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού</p>	<p>5.1.1: Προμήθεια, εγκατάσταση και λειτουργία εξοπλισμού και υποδομών μηχανογράφησης των υπηρεσιών του δήμου</p> <p>5.1.2: Εγκατάσταση συστήματος διαχείρισης πληροφοριών (MIS) και ανάπτυξη εφαρμογών</p> <p>5.1.3: Ανάπτυξη δικτύου υπολογιστών για την τηλεματική σύνδεση των διαμερισματικών συμβουλίων</p> <p>5.1.4: Παροχή υπηρεσιών Internet</p> <p>5.1.5: Ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση</p> <p>5.2.1: Δράσεις χωρικής επέκτασης και αξιοποίησης του προγράμματος "Νέστος - MESTA"</p> <p>5.3.1: Οργάνωση σεμιναρίων κατάρτισης στα παρακάτω θέματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αναστήλωση κτιρίων (Τεχνίτες) - Περιβαλλοντική εκπαίδευση (Επιμορφωτές) - Τουριστικές δραστηριότητες (Εμψυχωτές) - Μηχανοργάνωση και εφαρμογές τηλεματικής (Δημοτικοί υπάλληλοι) 	<p>5.1 140.000.000</p> <p>5.2 50.000.000</p> <p>5.3 100.000.000</p>

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

	ΥΠ.1: Έργα τεχνικής υποδομής	ΥΠ.2: Έργα μεταφορικής υποδομής	ΥΠ.3: Έργα κοινωνικής Υποδομής	ΥΠ.4: Έργα ανάπλασης – αναμόρφωσης κοινόχρηστων χώρων – Βελτίωση οικιστικού π/ντος	ΥΠ.5: Ανάδειξη – αξιοποίηση φυσικών πόρων	ΥΠ.6: Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας	ΥΠ.7: Κοινωνία της πληροφορίας	ΥΠ.8: Πολεοδομικές χωροταξικές ρυθμίσεις	ΥΠ.9: Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού
Δ.Δοξάτου	1.925.000.000	17.530.000.000	3.640.000.000	515.000.000	1.600.000.000	1.745.000.000	-	30.000.000	-
Δ.Νευροκοπίου	4.510.000.000	23.750.000.000	1.987.000.000	1.215.000.000	2.575.000.000	11.170.000.000	25.000.000	120.000.000	-
Δ.Παρανεστίου	595.000.000	7.030.000.000	655.000.000	400.000.000	4.262.000.000	5.050.000.000	250.000.000	50.000.000	-
Κοιν.Σιδηρονέρου	582.000.000	7.550.000.000	10.000.000	150.000.000	532.000.000	2.350.000.000	-	-	-
Δ.Καλαμπακίου	1.385.000.000	4.170.000.000	2.222.000.000	290.000.000	50.000.000	1.650.000.000	-	40.000.000	-
Δ.Νικηφόρου	2.845.000.000	9.100.000.000	531.000.000	100.000.000	450.000.000	2.415.000.000	-	30.000.000	-
Δ.Προσοτσάνης	3.195.000.000	6.075.000.000	3.465.000.000	210.000.000	1.525.000.000	3.725.000.000	-	230.000.000	-
Δ.Σιταγρών	2.795.000.000	5.780.000.000	1.646.000.000	400.000.000	-	4.557.000.000	-	40.000.000	-
Σύνολο*	19.932.000.000	80.985.000.000	14.156.000.000	3.290.000.000	11.044.000.000	135.162.000.000	925.00.000	540.000.000	-

*Σημείωση: Στο σύνολο έχουν προστεθεί και τα έργα εκείνα που δεν αναφέρονται αποκλειστικά σε έναν ΟΤΑ

	ΥΠ.1: Ενίσχυση του μείζονος αστικού κέντρου	ΥΠ.2: Ανασυγκρότηση του οικιστικού πλέγματος	ΥΠ.3: Ενίσχυση και διαφοροποίηση της πρωτογενούς παραγωγής	ΥΠ.4: Ενίσχυση του τοπικού παραγωγικού συστήματος και διαφοροποίηση του τοπικού προϊόντος	ΥΠ.5: Οριζόντιες δράσεις
Δ.Δράμας	3.635.000.000	7.600.000.000	-	10.865.000.000	290.000.000